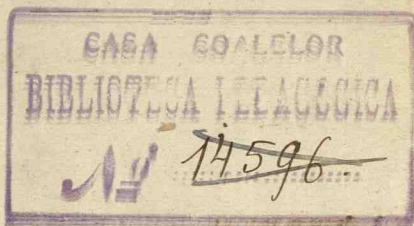

C. HOGAȘ

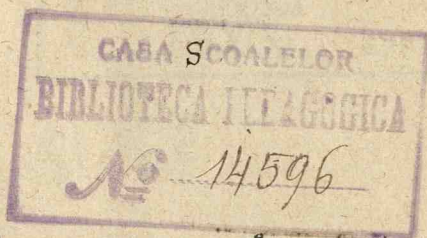

Pe drumuri de munte

IASI
EDITURA „VIEȚII ROMÎNEȘTI“
1914

C. HOGAȘ

Pe drumuri de munte

283525

158229

I A Ș I
EDITURA „VIEȚII ROMÎNEȘTI“
1914

1956

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COTA

7710

RC 182/04

B.C.U. Bucuresti

C158229

AMINTIRI DINTR'O CĂLĂTORIE

BIBLIOTECA
CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI

AMINTIRI DINTR'O CĂLĂTORIE

Spre mânăstiri

7710

Subiect

Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine ; a avea la îndemână cupeaua unui tren, roatele unei trăsurii sau picioarele unui cal, înșamnă a merge șezând și a vedea numai ceea ce ți se dă, nu însă și tot ce ai voi. Iată pentru ce eu și tânărul meu tovarăș de călătorie ne hotărîrăm a merge pe jos peste munți și în răgaz, dela Piatra pân'la Dorna, lăsând la o parte drumul mare.

În ziua de șase Iulie eram gata ; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum așezate în o bocceă de forma unei raniți soldățești, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se încrucișau pe pieptul nostru ; la șoldul stâng câte un revolver, în dreapta câte un baston sănătos, și la picioare opinci de piele roșie, legate cu sferi negre de lână de capră, care ne înfășurau în spirală pulpa până la genunchiu peste un colțun negru de lână vrâstat cu roș. O pălărie neagră și mare putea, la nevoie, să mă apere și de ploaie și de soare. Tovarășul meu, în loc de pălărie, avea pe cap un chipiu de uniformă, iar drept straiu mai gros de lână era îmbrăcat cu o venghercă de doc alb.

În revărsatul zorilor plecarăm.

Deocamdată trebuia să mergem la Almaș. Fiind însă mai dinainte hotărît între noi de a ne ferî de drumul mare, nu cunoșteam o potecă sau un drum mai scurt pentru ținta noastră. Ajunsesem la barieră. Nici un suflet de om nu erà încă deștept; numai câțiva câni, prea harnici poate, își făceau datoria bătând la noi, sau—mai bine zis—la neobișnuita noastră îmbrăcăminte de drum. Oricum însă, eu găsiam de vină pe tovarășul meu, care avuse ciudata idee de a mărită straele de sublocotenent cu opincile, bastonul și bocceaua din spate; și mă siliam a-l face să priceapă că numai pentru dânsul făceau câinii atâta gălăgie. Apucarăm la stânga pe prundul Cuediului în spre Dărmănești, fără să știm dacă am apucat bine sau rău. Norocul însă ține cu drumețul; la câțiva pași, pe prispa unei case albe, gospodarul și gospodina dormiau duși sub o plapomă, lipiți unul de altul pentru a putea să înfrunte, după socotința mea, răcoarea dimineții; căci, deși în Iulie, dimineata d n ziua de șase erà totuși destul de rece; ei dormiau duși și se legănau, poate, în visuri fericite; noi însă, și mai cu samă eu, fără respect pentru toate aceste nimicuri și fără nici o ceremonie, mă apropiam de dânsii, ridicaî cu bățul plapoma de pe nasul gospodarului, care dormia la margine, îl împinsei puțin, îl trezii și, fără a-i da buna-dimineata cel puțin, îl întrebai scurt despre drumul la Almaș. Foarte rar se întâmplă cui să vadă o figură mai elocventă decât cea a omului meu: un psiholog ar fi scris volume întregi; eu înă cred de-ajuns a spune că e—psihologicește vorbind—de mare interes înfățișarea unei figuri ce trece, dela adâncă liniște a unui somn fără de grijă, la izbitoră întipărire a unei surprinderi. Ceia ce s'a petrecut atunci în sufletul lui a fost desigur mai iute decât

fulgerul; destul că, cu niște ochi de două ori mai mari decât cei ce poate-i avea de obicei, cu o față lungă și spărietă și neputându-se lămuri de unde și cum răsărisem noi așa ca din pământ, se uită la noi, măsurându-ne, cu privirea-i zăpăcită, de sus până jos și îndesându-se tot mai tare spre părete, ca și cum ar fi voit să scape de o vedenie supărătoare. Biata femeie, strâmtorată astfel și buimacă de somn, începui a se întoarce sub oghial și a îngăimă vorbe neînțelese, care nu puteau fi decât niște puternice protestări conjugale... Pentru a sfârși mai iute cu toate acestea, îl întrebai încă odată pe gospodar despre drumul la Almaș.

— Pe aici, ne răspunse el în cele din urmă, arătându-ne spre deal; și spre acolo apucaram și noi.

Desigur că spărietul nostru cicerone ne va fi urmat multă vreme cu privirea. Noi, însă, nu ne mai uitarăm îndărăt, ci ne urmarăm drumul pe prundiș, sărind ca niște capre peste bolovani, cursuri de apă, bălți și gloduri. Dimineața eră măreață și ne vestiă o adevărată zi de Iuliu. Nici un nor nu plutia sub albastrul cerului adânc și limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuieră și cel mult dacă îndrăzneța stea a ciobanului mai înfruntă, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Nici un vânt nu mișcă aerul, și grâul, în lanurile de aur, stătea tot așa de neclintit ca și firul de iarbă din fânețele înflorite. Roua avea înfățișarea unor mărgăritare, ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala și răcoarea dimineții dădeau întregii firi o nespūsă frăgezime. Totul începuse a se deșteptă sub întâile raze ale zilei, dar totu eră coprins de o liniște, de o tă-

cere, de un fel de înmărmurire solemnă; și firea întreagă părea că se află în o religioasă așteptare. La răsărit se iviă geana de aur și de purpură a unui soare tânăr, care într'o clipă șterse într'o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși. Noi ne urmarăm drumul, cu sufletul stăpânit de măreția priveliștii, iar rarii drumeți ce întâlneau, și pe care-i lăsam în urmă, după ce ne doriau cale bună, se uitau lung și mirați după noi.

Spre a merge la Almaș pe drumul mare, ar fi trebuit să suim dealul Balaurului, ce se ridică dincolo de Dărmănești. Lucrul acesta, însă, nestând în planul nostru, dela o vreme cotirăm dela Dărmănești, la stânga spre Gârcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gârcina până la biserica din sat, de unde trebuia să ne îndreptăm cătră Almaș; în drum ne întâlneau cu preotul locului, care mergea cu un țaran la un ogor din apropiere. Pe preot îl cunoșteam și-l întrebăi de drumul ce trebuia să apucăm, ca să eșim la Almaș. După ce căpătarăm lămuririle trebuincioase, plecarăm înainte. În urmă, tocmai, am aflat că țaranul ce însoția pe preot eră ajutorul de primar al comunei Gârcina, și că, văzându-ne așa de neobișnuit îmbrăcați, își aduse aminte, că, în cercul comunei lui, are și îndatoriri polițienești. Astfel, după ce ne depărtarăm puțin, se întoarse cătră preot și-l întrebă dacă ne cunoaște. Preotul, care înțelese bănuelile ajutorului de primar și care voia să glimească puțin, îi răspunse că habar nu are de cine sântem și că nici nu ne-a mai văzut vre-o dată pe me-leagurile acelea. Ajutorul, de cuvânt și totdeauna cu privighere pentru siguranța publică, căută să afle tot dela

preot, dacă aveam pașapoarte în regulă. Acesta dete din umeri și-i răspunse foarte serios și cam îngrijit :

— Știu eu ? Poate că sânt niște scăpați dela vre-un arest ; ar fi bine să cauți a te încredința și cu atât mai mult, cu cât aveți, mi se pare, la primărie niște porunci în această privință.

— Că bine zici, părinte !

Și nici una nici două, se întoarse din drum, apucând spre primărie, cu gând de a trimite câțiva vătăjei în urma noastră, ca să ne prindă și să ne ducă la comună. Preotul, văzând că gluma se îngroașă, îl lăsă să meargă puțin, apoi începù a râde cu hohot și-l chemă înapoi, spunându-i cine sântem.

— Să mă bată Dumnezeu, părinte, zise ajutorul de primar, că de nu-mi spuneai Sfinția-ta, sau de-i întâl-niam singur, îi legam burduf și-i duceam la comună, ca să le cercetez pașapoartele. Cine dracu i-a îndemnat să se îmbrace ca niște marchidani și să cutreere satele ? Văzut-ai pe cel mai tânăr ? Tuns, cu chipiu de uniformă, cu opinci și cu bocceaua în spate, parcă eră un dezertor. La Gârcina i-ai scăpat Sfinția-ta ; da' nu știu cine are să-i scape la alte comuni.

Și țăranul aveà dreptate: cel întâiu nespălat aveà tot dreptul să ne întrebe de pașapoarte sau cel puțin de biletele de identitate. In timpul acesta noi ne urmam drumul liniștiți, tăind de-alungul Gârcina, un sat și de munte și de câmp ; de munte, fiindcă nu se mai sfârșește, de câmp, fiindcă sânt casele foarte dese. Străbăturăm deci satul acesta, sau, mai bine zis, această nesfârșită stradă de case țărănești, prin care cineva merge aproape două ceasuri cu credința, dela o vreme, că celălalt capăt trebuie să fie pe lumea ceialaltă. In adevăr, până ce să ajungem la jităria despre miază-nopte, sudoarea ne înmuiase

trupurile și ciuda ne cuprinsese sufletele. Băltoagele verzii, miasmatică și adânci, care împănau drumul în lung și în lat, ne siliau la sărituri gimnastice și de precizie peste golurile destul de mari dintre bolovanii puși în rând pe marginea acestor băltoage. Nenorocit piciorul greoiu sau neghibaciu, care n'ar fi avut în el ceva din firea caprelor! O baie de glod, până la genunchiu, ar fi fost neînălăturată. Noi însă, din fericire, eram deprinși cu aceste punți de un alt soi și le trecăm pe toate fără greș.

Ești afară din sat, răsuflăm în sfârșit și ne urmărăm drumul spre Almaș pe poteca de picior, ce taie dealurile de-a curmezișul între răsărit și miază-noapte. La dreapta se întinde un șir de coline cu povârnișuri dulci și acoperite cu sămănături, fânețe și ciritei; la stânga colinele se schimbă în dealuri, și, mai departe, între apus și miază-noapte, dealurile devin munți, al căror lanț umple întregul cerc al vederii din partea aceea. După un mers grabnic de două ceasuri și mai bine, eșirăm pe creasta unui deal lutos și sfărâmat, care se ridică la o mică înălțime deasupra Almașului. Scoborâm în sat, trecând pârăul cu același nume și mersem la micul schit de călugărițe, care se află din sus de curtea boerească.

Starița schitului eră rudă cu tovarășul meu de drum și, prin urmare, dela sine se înțelege că furăm cu deosebită cinste primiți. E foarte atingător lucru să vezi cu câtă bunăvoință și cu câte jertfe chiar se îndeplinesc datorită ospitalității, în aceste schituri locuite de câteva femei sărmăne. Poate că adevăratele învățături evanghelice au și ele cuvântul lor în aceste locuri, cel puțin. Furăm deci cu mare dragoste ospătați și găzduiți până a doua zi. Dela Almaș, trebuiă să mergem la Horaița, dar, fiind-

că nu cunoșteam drumul, furăm nevoiți a cere la stărița schitului pe cineva, care să ne călăuzească. Acesta fu lucrul cel mai ușor, de vreme ce maica Filofteia se părea că nu are în mănăstire altă însărcinare decât pe acea de călăuză. Ne gătirăm și plecarăm. Călăuza mergea înainte și noi după ea. Și acum mi se pare că văd aievea pe maica Filofteia : eră o femeie de o statură mijlocie, mireană la trup și numai la cap călugăriță. Poate că acesta eră portul ei de drum, noi ne dădurăm, însă, cu socoteala, că ea ar fi trebuit să nu-și pună niciodată altă îmbrăcăminte... Avea maica Filofteia niște ochi căprii și mari, care te tăiau în suflet cu ascuțișul privirii lor și care, deși trecuți în vârstă, ardeau, totuși, de focul unei tinereți mistuite de văpaia unor patimi înădușite. Gura ei cam mare și buzele ei, deși vestejite, dar totuși destul de cărnăse, făceau să te gândești fără de voe la păătoasa biblică, care ar fi aruncat peste umerii desfrâului său haina cuvioasă a mironosițelor. Chiar fața ei boțită sporiă înfățișarea ațățătoare a întregului și te făcea să ți-o închipui cu douăzeci de ani în urmă... De sub comanac, îi eșia pe tâmple, în semicercuri, părul ei cărunț, dar așezat totuși, și pieptănat cu multă îngrijire. Ce păcat că nu era negru acest păr !...

Ea tăcută, noi tăcuți ; ea gândindu-se la cine știe ce, eu cu capul plin de socoteli lumești, ne urmam drumul pe pâraul Almașului la deal. Căldura miezului de Iuliu eră covârșitoare, și ar fi fost cu neputință de înfruntat, dacă umbra pădurilor n'ar fi stâmpărat-o puțin. Din când în când, ne opriam la umbră spre a ne odihni ; călăuza noastră, însă, ne găsiă prea bicisnici, și avea dreptate : dacă cineva ar fi avut fantazia să se uite la picioarele ei, care, fără să roșească câtuși de puțin, se iviau, până mai sus de glezne,

de sub fusta ei scurtă de cit, și, mai mult încă, dacă s'ar fi urcat cu închipuirea ceva mai sus, ar fi găsit, în loc de picioare, niște fuse de oțel, care, lipsite de rotunjimea plină a tinereții și fără caracter pământesc, puteau să se miște în mod mecanic fără sfârșit. Această femeie zbură, nu mergea. Ș'apoi maica Filofteia avea credința deplină a darului său... Pe drumul ce țineam noi, se întâmplase, cu câteva zile mai înainte, niște prădăciuni sau, mai bine zis, niște potlogării. Luase, de pildă, un oarecine îmbrăcat într'un suman rupt, traista cu făină din spatele unui gușat, îi dăduse câțiva pumni și se mistuise în pădure; sau întâlnise un altul pe o proastă, îi luase legătura cu fasole și se făcuse iarăși nevăzut. De aceste neajunsuri se temeă maica Filofteia să nu ni se întâmple și nouă, și se hotărî, deci, să facă pentru noi o rugăciune de drum, spre a ne ajuta Cel de sus, ca să ajungem teferi și neturburați de nime la ținta călătoriei noastre. Iși scoase, prin urmare, mătaniile din sân și, ca și cum ar fi vorbit cu sine însăși, începù a șopti o rugăciune, însoțind acest monolog intim cu niște cruci mari, îndesate și cu evlavie însămnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din când în când, făcea și câte o mătanie spre răsărit, lipindu-și cu sfințenie fruntea de pământ. În timpul acesta, noi ne urmam drumul sărind peste pâraele ce ne tăiau mersul, sau trecând pe sub giganticii brazi răsturnați de vijelie, ori de moarte naturală, și care, răzimați cu vârfurile lor pe înălțimea brazilor din potrivă, alcătuiau, pe deasupra capetelor noastre, niște urieșe punți aeriene, aruncate de însuși Dumnezeu, pentru sălbatecii și spărioșii locuitori ai pădurilor neumblate.

Cătră asfințit, sosirăm la Horaița, unde furăm

primiți cu oarecare răceală de cătră egumenul mănăstirii, care stătea în cerdac la aer curat.

Din întrebările și răspunsurile obișnuite despre sănătate, ne puturăm lămurii, că Sfinția-sa suferiă de un gutunar și că, prin urmare, întreaga sa veselie sufletească înghețase sub această răceală din părțile înalte ale persoanei sale ; totuși ni se poronci un borș cu chitici și un puiu de mămăligă, nimicuri, care toate se mistuiră iute sub flămândeale noastre linguri și furculiți... Ce voți? devenisem la drum mai mîncăcioși decât evanghelistul Ion ; atîta numai, că părintele egumen nu știa că pofta de mîncare e o virtute cu totul biblică și că, mai la urmă, e foarte îndoelnic lucru să se fi săturat cinci mii de oameni cu cinci pâni și doi pești, ba încă să mai fi rămas și douăsprezece coșuri de fărături!... Bine sau rău, astîmpărarăm cîrceii de foame ai stomahului nostru și merserăm apoi în biserică, spre a vedeă mai deaproape această zidire, pe care o cunoșteam numai din nume. Pe dinafară, nu e decît un masiv de piatră văruiț cu galbăn, în care nu se vede nici o idee arhitectonică : deasupra, o ceată de turnuri, ce nu se înțeleg între ele, își dau brînci și se îndeasă unele în altele, spre a nu cădeă, pare-că, jos de pe masivul de sub picioarele lor. Pe dinlăuntru zidurile sînt stropite cu albastru și galbăn, iar pictura e puțină și proastă ; toți sfinții și toate sfintele, cu Iisus Hristos în frunte, sînt eșiți de sub penelul aceluiași iconar rus, care a zugrăvit mai toate vechile noastre biserici.

În aceste locuri, ori încotro te întorci, te împresoară singurătatea, la hotarele căreia viața se pare că expiră. Omul împrumută aici mutismul dela arborii în mijlocul cărora trăește, așa încât cele mai guralive ființe din aceste locuri sînt numai lăstunii, care zboară în sto-

luri negre, înainte de apusul soarelui și se învârtesc țipând, în jurul turnurilor albe și neclintite ale bisericii.

Nu departe de Horaița, pe un munte despre miazăzi se află Horaița-mică sau Horaicioara; schitul acesta e un adevărat cuib de vultur aninat în crăpătura unei stânci aeriene. El stă mai totdeauna ascuns între nori și, numai când aceștia se desfac, schitul se zărește albind dintre brădișul negru.

În zori, a doua zi, apucaram drumul Văratifului. Călăuzul nostru, un băetan ca de cincisprezece ani, nu știa decât pe cel mai lung și mai rău; pe acela, deci, apucaram și noi. Cât mersem prin umbră, drumul fu plăcut. Fagi și paltini cât lumea de bătrâni, cu trunchiuri albe și goale, își împreunau sus de tot frunzișurile lor și alcătuiau deasupra capetelor noastre o boltă de umbră și verdeață. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se tae, suspinând pare-că dureros, în frunza ascuțită a bradului; și glasul acesta are un farmec nesp...

Toți câți trecuseră pe aici, călători, poate, ca și mine, își zgâriaseră numele lor în scoarța netedă a fagilor. Cu drept sau fără drept, găsiam vinovați, în gândul meu, pe toți acești sgârietori de copaci, care avuseră deșertăciunea vrednică de răs, de a-și eterniza numele în pustiu; și cu atât mai mult îi găsiam vinovați, cu cât mi se părea mie, că urma omului în aceste locuri răpiă ceva din măreția singurătății și se amestecă jignitor în sublimul întregului.

Peste puțin, scăpătarăm dela umbră și eșirăm într'un luminiș de seminceri. Ne aflăm în parchetele de pe Cracăul-negru. Din depărtare, prin aerul sec, ajungea până la noi glasul omului și al toporului. Din când în când o trăsătură colosală umplea văile munților: erau

fagii, paltinii sau brazii amețitor de înalți, care, în căderea lor prăpăstioasă, sfărâmau și doborau tot în calea lor. Ziua eră la amiază și un aer inflăcărat ne înconjură din toate părțile. Soarele, alb de fierbinte ce eră, plouă cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmăm drumul pe hogașul săpat de butuci în coasta muntelui și, numai cât în răstimpuri, eram și îți a ocoli, prin smiduri, băltoagele glodoase și verzii ce ne tăiau drumul. Eram atât de grăbiți să poposim undevă la umbră, încât nici nu mai băgam în samă pe un întreg popor de broscoi cu ochi holbați și verzi, care—ești pe jumătate din umedele și glodoasele lor locuinți—ne salutau orăcând și apoi dispăreau iute la apropierea noastră.

După ce ne oprirăm puțin la o colibă părăsită, cumpănim în valea Cracăului. Ajunși la acest pârâu împede ca o picătură de rouă, ne stâmpărarăm setea și începurăm iarăși a urcă, de-a curmezișul, un șir de coline lutoase și seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteacăni și arini. De pe cea din urmă colină ce se înalță deasupra Văratifului, o întinsă privesc se deschise ochilor noștri: sub noi, Valea-sacă se răsfrânge cu casele ei albe și curate, între două dealuri acoperite cu grădini, fânețe și sămănături. Mai departe, în re răsărit și miazăzi, Bălțăteștii, cu mărețele-i grădini și așezămintele sale de băi, păreau că vor să se as undă după nesfârșitele șiruri de plop înalți, de mesteacăni blonzi și de brazi posomorîți; cu toate acestea o rază de soare, căzută din cer peste acest cuib de zână pierdut între îndoiturile verzi ale dealurilor, răsfrângea până la noi lumina strălucitoare de pe plăcile metalice, cu care e acoperit. În față orizontul eră închis de cele din urmă ramuri ale răpoșilor munți

de marnă cenușie ai Neamțului, care se întindeau ca o fâșie de fum plumburiu pe zarea cerului depărtat... La picioarele lor, orașul alb cu pârăul său limpede, scânteia sub lumina soarelui. Alătura, în umbra depărtării, stătea nemișcată și gânditoare, pare-că, vestita cetate a Neamțului, cetatea lui Ștefan, martoră nepieritoare a gloriei noastre trecute. Stăturăm, deci, la umbra unui mesteacăn, spre a ne odihni și a ne sătura ochii și sufletul de această măreață priveliște și, când soarele aproape scăpătase după Ciungi, intrarăm în Văratice.

Dela Văratîc la Săcu.

Cine nu cunoaște această mănăstire de călugărițe și care călător nu are de spus un cuvânt pentru ea?

Eră pe timpul băilor, și în tot anul o mulțime de oaspeți, din toate părțile Moldovei mai cu samă, își petrec aice lunile de vară; prin urmare, nu ne mirăm de loc, când văzurăm, pe drumul mănăstirii, încrucișându-se moda lumească cu uniforma bisericească: rochia cu rasa, comanacul cu pălăria, mâna goală cu mânușa, mătăniile cu evantaliul, umilitul papuc pe talpă cu îndrăznețul călcăiu Louis Quinze, negrul posomorît cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele, smerenia cu îndrăzneala și, în urma tuturor, ipocrizia cu sufletul fără ascunsuri!!... Și multe încă ași mai fi văzut, dacă foamea nu mi-ar fi dat pinteni și nu m'ar fi silit să sui scările lustruite ale arhondaricului. O veche mironosiță a lui Hristos stătea jos la capătul de sus al scărilor și își odihniă, dormitând, imensitatea greoaie a trupului său...

Când furăm aproape de ea, își ridică spre noi, cu o lene aristocratică, privirile-i spălăcite și verzii...

— Blagoslovește, măicuță, zisei eu, închinându-mă după cuviință.

— Domnul! răspunse ea a lene și trăgănat, întinzându-mi spre sărutare dosul alb și grăsuliu al drep-
tei sale, cu mătâni cu tot.

Sărutai cu o prefăcută evlavie această dreaptă, care, dacă nu miroșiă tocmai a smirnă și a tămâe, apoi mirosiă, cel puțin, a un parfum obicinuit pe vremuri, care-mi pătrunse până'n creeri; totuși, actul acesta de smerenie ne sluji drept pașaport pentru arhondaric, unde ni se dădu casă și masă.

Stăturăm două zile în Vărătic. Cu această împrejurare mă putui încredința, că oaspeții obicinuiți ai mănăstirii aveau cuvânt să petreacă aicea câte o lună sau două. În adevăr, aerul, apa, preumblările, societatea chiar sânt atâtea lucruri, care îndeamnă pe mulți a eși din vârtejul orașelor mari și a căută odihna sufletească în aceste locuri însuflețite de o viață mai dulce și mai ticită.

Toaca, cu glasul său cicălit și subțire, clopotul, cu vocea sa gravă, rară și sonoră, sânt capii de familie ai acestui furnicar de ființe negre, care foesc repede în toate părțile, fără zgomot cu papucii lor pe talpa și cu mătâniile în mâni. După glasul lor se regulează toate îndeletnicirile văzute și nevăzute ale comunității. E totuși foarte greu, pentru un străin, să pătrundă în toate amănunțimile vieții călugărești. Un călător nu poate vedeă, mai întotdeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dacă eși dimineața în medeanul din fața mănăstirii, unde se vinde și se cumpără, dacă străbați ziua cărările și drumurile ce se încrucișează și se taie în toate părțile, dacă mergi în biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dacă te duci pe la cunoștinți ziua sau seara, nu vei putea întâlni decât figuri paragrafice, site, gheburi, sbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, dinți falși, guri înfundate

bărbi ascuțite, peri albi și... fățarnică zmerenie. Cu toate acestea, dacă te întâmpli în lăuntru mănăstirii, când se face slujba în paraclisul de lângă arhondaric, și dacă îți arunci ochii în sus spre negreața, ce umple cerdacul din față, în tihnă și în răgaz poți revedei cu privirea toate acele chipuri femești, care în zădar se par că cearcă a se ascunde sub negrele lor camelauce.

Un fel de milă și de durere te cuprinde fără voe, când vezi atâta tinereță, atâta vigoare și atâta frumuseță chiar, înmormântate sub mohorîta îmbrăcămintă sacramentală; și tot atunci și tot fără voe, îți pui singur o mulțime de întrebări, la care ortodoxia monahală n'ar putea răspunde, decât strângând din umere.

E oare cu puțință, mă întrebam eu, ca noaptea, care înfășură trupul acestor ființe, să înfășure și inima lor? Acei ochi, porunciți a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, câteodată, și pământul? Cuvântul scris în carte e oare destul de puternic, ca să șteargă cuvântul scris de natură în inima lor? E cu puțință, ca rabinii bisericii noastre să fi putut porunci sângelui să circule mai încet, inimii să bată mai rar, și naturii să ceară mai puțin? Decând oare s'a ridicat la puterea de dogmă grosolana eroare, că carnea poate să muște gura ce o sfâșie?... Ș'a-poi, munții Văratului sânt așa de înalți, pădurile atât de umbroase, văile atât de tănuite și de adânci, râurile atât de limpezi, fânețele atât de dese, de înalte și de înflorite, aerul atât de îmbălsămat, încât sufletul cel mai zglobiu se simte înmuet de o dulce melancolie, și ochiul călătorului se oprește visător cînd pe o frunză de mesteacăn tremurătoare, cînd pe potirul rumân al unei flori, ce să leagănă molatic sub mîngăerea dulce a vîntului, cînd pe unda, care, veselă că a izbutit să se sue pe spetele unui bolovan greoiu, trece de ceia parte, î

— Domnul ! răspunse ea a lene și trăgănat, întinzându-mi spre sărutare dosul alb și grăsuliu al dreptei sale, cu mătâni cu tot.

Sărutai cu o prefăcută evlavie această dreaptă, care, dacă nu miroșiă tocmai a smirnă și a tămâe, apoi miroșiă, cel puțin, a un parfum obicinuit pe vremuri, care-mi pătrunse până'n creeri; totuși, actul acesta de smerenie ne sluji drept pașaport pentru arhondaric, unde ni se dădù casă și masă.

Stăturăm două zile în Văratice. Cu această împrejurare mă putui încredința, că oaspeții obicinuiți ai mănăstirii aveau cuvânt să petreacă aicea câte o lună sau două. În adevăr, aerul, apa, preumblările, societatea chiar, sânt atâtea lucruri, care îndeamnă pe mulți a eși din vârtejul orașelor mari și a căută odihna sufletească în aceste locuri însuflețite de o viață mai dulce și mai ticită.

Toaca, cu glasul său cicălit și subțire, clopotul, cu vocea sa gravă, rară și sonoră, sânt capii de familie ai acestui furnicar de ființe negre, care foesc repede în toate părțile, fără zgomot cu papucii lor pe talpă și cu mătâniile în mâni. După glasul lor se regulează toate îndeletnicirile văzute și nevăzute ale comunității. E totuși foarte greu, pentru un străin, să pătrundă în toate amănunțimile vieții călugărești. Un călător nu poate vedeă, mai întotdeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dacă eși dimineața în medeanul din fața mănăstirii, unde se vinde și se cumpără, dacă străbați ziua cărările și drumurile ce se încrucișează și se tae în toate părțile, dacă mergi în biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dacă te duci pe la cunoștinți ziua sau seara, nu vei putea întâlni decât figuri paragrafite, gheburi, sbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, dinți falși, guri înfundate,

bărbi ascuțite, peri albi și... fățarnică zmerenie. Cu toate acestea, dacă te întâmpli în lăuntru mănăstirii, când se face slujba în paraclisul de lângă arhondaric, și dacă îți arunci ochii în sus spre negreața, ce umple cerdacul din față, în tihnă și în răgaz poți revedea cu privirea toate acele chipuri femești, care în zădar se par că cearcă a se ascunde sub negrele lor camelauce.

Un fel de milă și de durere te cuprinde fără voce, când vezi atâta tinereță, atâta vigoare și atâta frumuseță chiar, înmormântate sub mohorîta îmbrăcăminte sacramentală; și tot atunci și tot fără voce, îți pui singur o mulțime de întrebări, la care ortodoxia monahală n'ar putea răspunde, decât strângând din umere.

E oare cu puțință, mă întrebam eu, ca noaptea, care înfășură trupul acestor ființe, să înfășure și inima lor? Acei ochi, porunciți a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, câteodată, și pământul? Cuvântul scris în carte e oare destul de puternic, ca să șteargă cuvântul scris de natură în inima lor? E cu puțință, ca rabinii bisericii noastre să fi putut porunci sângelui să circule mai încet, inimii să bată mai rar, și naturii să ceară mai puțin? Decând oare s'a ridicat la puterea de dogmă grosolana eroare, că carnea poate să muște gura ce o sfâșie?... Ș'a-poi, munții Văratului sânt așa de înalți, pădurile atât de umbroase, văile atât de tainuite și de adânci, râurile atât de limpezi, fânețele atât de dese, de înalte și de înflorite, aerul atât de îmbălsămat, încât sufletul cel mai zglobiu se simte înmuet de o dulce melancolie, și ochiul călătorului se oprește visător cînd pe o frunză demesteacă tremurătoare, cînd pe potirul rumân al unei flori, ce să leagănă molatic sub mîngăerea dulce a vîntului, cînd pe unda, care, veselă că a izbutit să se sue pe spetele unui bolovan greoiu, trece de ceia parte, îi

622851

spune o glumă și-și urmează drumul înainte, scaldându-se în raze de soare. Și, în sinul acestei naturi atât de prietenoase, care-ți varsă în suflet melancolia și visurile, și în inimă beția unui nesfârșit amor, ce vrei să faci omul și mai cu samă femeia? A cere acestei din urmă să rămână logodnica veșnic credincioasă a unui mire, care de două mii de ani s'a înălțat la cer, e, desigur, o erezie vrednică de cel mai îndreptățit auto-da-fe.

Dealtmintelea, Văratiful nu înfățișează nici o însemnătate istorică și mai nici o tradiție nu se leagă de dânsul. Răposata maică Evghenia Negri a dat la lumină istoricul acestei mănăstiri, cuvânt pentru care nu simțim de nevoie să-l mai facem și noi.

În dimineața zilei a treia, ne îndrumarăm către Sihla, pe poteca Ciungilor, care e cea mai scurtă și cea mai îndămânoasă. Dascălul Alecu din Văratice eră călăuzul nostru. Fiindcă trecem peste Ciungi, nu e rău să amintim, că micul podiș, ce se deschide pe vârful lor, pune la îndămână locuitorilor din vale una din cele mai obișnuite și mai desfătătoare plimbări. S'ar zice că natura a întipărit aicea o dulce și primăvăratice sărutare pe sinul munților ernatici și că, sub această sărutare de nesfârșit amor, au răsărit, ca prin farmec, milioanele de flori strălucitoare, ce acopăr întinderile ondulate și dulci; că sub ea s'a născut acea lină și răcoroasă adiere, ce veșnic suspină în acest loc și că pâlcurile de mesteacăni, cu ramuri despletite și cu trunchiuri de argint, nu sânt sămănate ici și colea, decât spre a chema pe drumețul obosit, să guste, pe un așternut de flori, o clipă de visuri și de negrăită fericire. Ș'apoi, cine n'a auzit în acest loc pe gree-rul șuerător și pe cosașul răgușit, locuitori nevăzuți ai miriștii uscate, cântându-și eternul lor cântec sub

miezul zilei înflăcărat, cine n'a ascultat aicea pe gaița gâlcevitoare certându-se cu alta pe creanga vre-unui fag, acela, desigur, n'a avut prilejul să se îmbete de cel mai dulce și mai dumnezeesc concert, pe care cântăreții naturii îl execută pe niște note necunoscute, încă, în scara muzicii omenești.—Aici e, fără îndoială, Paradisul pământesc al vremurilor noastre și... nici un înger cu sabie de foc nu străjuește la porțile lui... Adam și Eva pot intra și, după voe, pot eși fără teamă de strășnicia poroncilor dumnezești...

Cu cât înaintam pe drumul Sihlei, cu atât natura deveniă mai aspră; ai fi zis că ea 'ș încruntă privirea și că muștră pe drumețul prea cutezător, care îndrăznește să calce peste hotarele pustiului și să tulbure, cu zgomotul pașilor sau al respirații sale, adânca liniște a singurătății. Pe nesimțite, pajiștea înflorită făcū loc unui așternut de foi uscate, care trăsniău sub pașii noștri; mesteacănul ne părăsise și bradul sau fagul, cu frunzi despoete de bătrâneță sau de vânturile, care veșnic suflă în părțile de sus ale aerului, spintecau văzduhul și se zugrăviau fantastic și trist pe albastrul adânc al cerului. Pe alocurea, poteca se strâmtă așa de tare, încât de abia puteai străbate cu sufletul prin desișul întunecos al unei sihle de carpeni tineri, care alcătuiă, de o parte și de alta, doi păreți nestrăbătuți.—Aici, îmi ziceam eu, trebuie să fi aruncat feciorul de împărat peria sfintei Vineri, din care, fără îndoială, a răsărit această pădure, spre a tăia calea zmeoaicei care-l urmăria. Noi înșine, molipsindu-ne de asprimea locurilor ce străbăteam, devenisem tăcuți și gânditori. Cât despre mine unul, gândul meu plecase pe un povârniș fantastic: poate că Aeneas, mergând pe calea ladului, tot astfel de locuri străbătuse. Câte odată, chiar, mă

așteptam să întâlnesc în cale-mi vre-o mare poartă neagră, pe care să cetesc cu înșiși ochii mei celebrul :

Per me si va nella città dolente.

Cu câtă părere de rău, însă, nu mă trezii eu din această fantazie clasică, apropiindu-mă de Sihla !.. Și, totuși, cu câtă mulțumire nu salutarăm noi întâia rază de lumină, pe care o întâlnirăm în strâmta ei poiană !

Niciodată n'am gustat cu mai mare deliciu și niciodată n'am căutat să sorb cu mai mai multă lăcomie, prin toți porii ființei mele, lumina și căldura binefăcătoare a cerului.

Sosisem, pr'n urmare, la Sihla, adică la acel loc pierdut în creerii munților, în care numai vulturul cu zbor îndrăzneț mai străbate, din când în când, pe căile fără de urmă ale aerului. Până atunci, Sihla eră pentru mine o închipuire, ce ținea mai mult de domeniul poveștilor. Cunoșteam locul acesta numai din spusele unora și ale altora ; și acele spuse atâta se încrucișau și mânau lucrul peste marginile firești, încât totdeauna, când mă gândiam la Sihla, mi-o înfățișam sub forme și proporții fantastice. Astfel, nu-mi eșia din minte acel schivnic bătrân ca brazii pădurilor neprihănite, care, autocton al acestor locuri, fusese, poate, zămislit de vr'o ursoaică în unire cu suflarea binecuvântată a vre-unui vânt de primăvară ; îl vedeam mergând și încurcându-se în alba și lungă lui barbă neatinsă încă de vr'un peptene ; îl vedeam iarăși împărțindu-și, cu bună învoială, același rug de smeură cu urșii, sau dând țapilor sălbatici, care-l luau, poate, drept strămoș al lor, cu însăși mâna sa, cei întâi muguri, care plesniau sub calda suflare a primăverii. Frumoasa Sf. Teodora, legendara anahoretă a locurilor acestora, se înfățișă închipuirii mele ca o a doua Marie din Egipt, cu viața bîntuită de aceleași

nenorociri ; tot ca și aceia, Sf. Teodora se lepădase, poate, de plăcerile îmbătătoare ale lumii acesteia, mulțumindu-se, în cele din urmă, cu crăpătura umedă a unei stânci în locul palatelor aurite unde luxul și desfrâul domniau cu răsfățare ; ca și ea, Sf. Teodora își scrisese, poate, pe nisip tainele trecutei sale vieți și, tot ca și dânsa, lăsase celui dintăiu vânt grija de a spulberă și a duce departe amintirea unui traiu svânturat. Apoi floarea, etern nevestejită și albastră ca seninul cerului, la rădăcina căreia domnià o veșnică primăvară, în timp ce munții dinprejur crâșcau sub ernatica suflare a crivățului, erà darul ceresc, darul de mângâiere al Sf. Teodora : femeia de lume, devenind sfântă, închinase cerului sufletul său și nu i ceruse în schimb decât o floare... Până în cele din urmă, Sfânta rămăsese tot femeie ! Cerul o ascultase și făcuse să răsară pe o așchie de stâncă, într'un strop de țărână, nemuritoare și minunata floare, care trebuia să fie icoana virtuții statornice și nepătate a Sf. Teodora. Apa pământului nelegiuît îi ardea măruntaele și, prin urmare, ea nu-și alină setea decât cu apa căzută din cer ; pentru aceia își săpase, sau—mai bine zis—își zgâriese ea în o stâncă, cu înseși unghiile sale, o mică cisternă pe care nourii văzduhului erau porunciți s'o țină veșnic plină. Caprele sălbatice nu știau locul acestei fântâni și, de l-ar fi știut chiar, n'ar fi putut a-țunge până la el.

Am căutat deci să rup haina fantastică, cu care Sihla erà îmbrăcată în închipuirea mea, și pentru aceasta trebuì să fac eu însumi, cu evlavie, o călătorie la locurile sfinte...

Dacă Sihla nu pășește dincolo de marginile firești,

apoi are cel puțin însușirea de a atinge, aproape, culmea de asprime, singurătate și sălbătăcie a celei mai puternice închipuiri. Astfel, cu greu aș putea hotărî soiul felurilor întipăririi, ce-mi lăsară în suflet aceste locuri. Credeam, deocamdată, că am pășit pe lumea cealaltă... atât de singură și de pierdută în creerii munților e sălbatica Sihlă!

De jurîmprejur, ca și cum s'ar țineă de mână, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasere nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbătăcia și tăcerea de mormânt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără de sămânță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbănă și lată cât podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stâncilor înalte, în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid, ca niște guri de iad, sub picioarele lui.

Rareori numai, albastrul limpede al cerului adânc se pătează de câte un punct negru dar trecător: e un vultur prădalnic care cchește, poate, din înălțimile văzduhului, vre-o sprintenă veveriță; glasul vântului îi strânge inima... atât e de tânguios și de întristător! S'ar zice că lului se schimbă aici în fratele mai tânăr al lui Decembre: aceiași ochi, aceiași privite aspră, acelaș glas, aceleași sprincene încruntate! Numai cărunteța îi lipsește spre a se îndeplini asemănarea.

Intorcând privirea spre apus, îți vine să crezi că un popor de uriași a însuflețit cândvă aceste locuri și că, precum odinioară s'a svârlit munte peste munte spre a se luă cerul cu asalt, tot astfel și aici s'au îngrămădit, una peste alta, acele stânci enorme spre a-și da, poa-

te, pământul mâna cu cerul. Și sânt acele stânci atât de imense, atât de goale și tăiate de niște mâni supranaturale, pe linii așa de lungi și de caprițios unghiulate, încât îți aduc amețală în suflet, îți curmă firul gândirii, te apasă pe creeri și te lasă înmărmurit și mut...

Pe o cărăruie strâmtă și cotigită, pe sub păreții de stâncă sură, care se perdeau în văzduh deasupra capetelor noastre, suirăm la deal, călăuziți de octogenarul și singuraticul călugăr al Sihlei, spre a vizita locurile mai însemnate din împrejurime.

Merserăm, deci, la peștera Sf. Teodora.

Spre a ajunge însă acolo, trebuî să ne prefacem în acățătoare, să ne vârim pe dedesubt, sau să sărim, ca în zbor, pe deasupra stâncilor, care decît care mai a-nevoioase și mai grele de trecut.

După un pătrar de oră, se făcù la stînga noastră o despicătură verticală în păretele zidului de stâncă, ce ne însoțise neîntrerupt până atunci. Printre păreții ei umezi, ne strecurarăm lăturiș, până în fund. Aicea se face o scobitură aproape rotundă, în mijlocul căreia zace o stâncă lată și puțin înaltă.

Din fundul negru al acestei scobituri, străbăteà o rază de lumină până la noi, printr'un fel de răsuflătoare săpată de însăși mâna naturii, pentru premenirea aerului, în acest beciu umed din pântecel muntelui; aceasta erà peștera Sf. Teodora. După cum se zice, ea a trăit 60 de ani în această vizunie, pe care nici urșii nu i-ar fi râvnit-o.

Piatra din mijloc îi slujia drept vatră, pe care aprindeà, din când în când, câte puțin foc, spre a-și frige câțiva bureți, sau pentru a-și desmorți trupul biciuit de vânturile ernii; păreții poartă, în adevăr, urmele negre ale unui fum înădușit.

Stăturăm aice vre-o zece minute, timp în care cercai să mă potrivesc în gând sfințeniei locului, pe care călcam ; voiam să trimit, în altă lume, Sfintei Teodora, din însăși pământea ei locuință, vre-o simțire sau vre-o cugetare cucernică și umilită ; cum, însă, e ușor să fii virtuos în tovărășia urșilor necuvântători și a codrilor fără de inimă, și cum virtutea nu capătă preț și strălucire decât atunci, când esă biruitoare din lupta fățișă cu răutatea și stricăciunea omenească, apoi nu putui închega în sufletul meu nici un soiu de evlavioasă gândire sau măcar de profană admirațiune pentru o viață jertfită, fără nici o țintă, lipsei, chinurilor, și suferinților trupești, cu toată râvna, ce va fi avut sufletul ei pentru cele sfinte și dămnezești.

Astfel eram supărat pe mine însumi, că nu puteam da un lustru cereștii mele eroine din minuntul acela. Și eșii, deci, amărît din umedul sanctuar în care călcasem.

Ne îndreptarăm spre fântâna Sf. Teodora. Trebui să suim pe o scară ca de doi stânjeni înălțime și, numai ținându-ne în cumpănă deasupra prăpastiei și dând mâna cu rădăcina șubredă a unui brad tânăr, puturăm sări deasupra. Aici se poate vedeà o mică scobitură patrată și puțin adâncă, pe care, după cum spune legenda, Sf. Teodora și-a săpat-o cu înseși unghiile sale. Un strop de apă adunat din ploi sau din roua nopților, zace veșnic pe fundul acestei scobituri căptușite cu mătreață ; și cu această apă Sfânta își alină setea... Aceasta e fântâna Sf. Teodora !..

Pentru a merge la Stânca căprioarelor, furăm siliți să ne întoarcem îndărăt. Astfel, părăsirăm fântâna Sf. Teodora, unde în zădar căutarăm minunata ei floare albastră... Cine știe ? poate că sămânța rătăcită pe vânturi a vre-unui soiu de omag sau de holbură cu floa-

rea ca un păhăruț de azur, va fi încolțit și înflorit cândva pe locurile aceste sub căldura binefăcătoare a vre-unei primăveri și va fi dat loc legendei amintite. Oricum, dar o floare e totdeauna o minune, un dar ceresc pe sinul sterp al acestor regiuni.

Drumul ce trebuia să ținem, se încovoia ca un șerpe pe după stâncile care ne împrejmuiau mersul, și se părea că nu e bătut decât de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora și noi, parcă, împrumutasem ceva; atât ajunsesem de ușori și de îndemânatici, atât de bine învățase piciorul nostru a-și mlădiă talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor și a se înțepeni temeinic acolo, unde un alt picior nedepins ar fi tremurat și n'ar fi năzuit să înfrunte un lunecuș primejdios.

Astfel mersem ca un pătrar de oră, și, după ce sărirăm în zbor peste crăpătura adâncă dintre două stânci enorme, sosirăm la Stânca căprioarelor, numită astfel, fiindcă, în timp de grele erni, căprioarele își dau întâlnire deasupra ei.

Cu toate că duceam de câteva zile o viață idilică, și ni s'ar fi convenit, prin urmare, să gustăm un minut de odihnă sub umbra stufoasă a vre-unui fag, totuși ne mulțumirăm, deocamdată, cu umbra rară și îngustă a unui tânăr brad, care nu înlesnea răcoroasa-i ospitalitate decât capetelor noastre pârlite și înferbântate de arșița zilelor de Cuptor.

Dealtmîntrelea, un vânt ușor, ce se iscase tocmai la timp, ne dădu răcoarea, pe care lipsa umbrei ne-o refuză.

Cât de dulce-i odihna câteodată! Ș'apoi, de pe înălțimea pe care stăteam, ochiul nostru înotă în văzduhul deșert de sub picioarele noastre, îmbrățișând nemărginitul cerc închis în depărtare de piscurile ne-

gre ale munților păduroși. Pe alocurea, munții se desfac și lasă ochiului visător o poartă de trecere către adâncurile fără de fund ale spațiului... Mai încolo, azurul albastru, această stavilă eternă a vederii ome-nești, pareă că însemnă, în nesfârșit, hotarele nestrămutate dintre împărăția ochiului și a închipuirii. Sub picioarele noastre, sub însăși înălțimea pe care stăteam, se adăpostește mica și vechea bisericuță clădită de cel întâi anahoret al Sihlei. Altă dată rugăciunile către Dumnezeu se făceau în ea; astăzi însă nu se mai slujește într'înșea; și numai ca un soiu de rămășiță religioasă se mai îngrijește de bătrânul pusnic, care înfruntă pustietatea locurilor acestora.

Trebue să mărturisesc, dealtmintrelea, că singuraticul călugăr al Sihlei a rămas și până astăzi o enigmă pentru mine. Astfel, se tânguiă Sf.-sa că hoții l-au călcat și l-au prădat și de puținul ce mai aveă.

— Apoi atunci cum și pentru ce stai Sfinția-ta în asemenea pustietate, îl întrebai eu, dacă mai ales, după cum spui, hoții te calcă și te pradă?

— Pentru ascultare și pentru Domnul, fiule, îmi răspunse el pe o notă oarecare din pisaltichie, pironindu-și ochii în pământ și încrucișându-și cu evlavie mânilor pe pept.

Și nu mă puteam sătură, privind nepotrivirea izbitoare dintre această smerită milogeală și fața lui plină și roșie, ochii lui negri, mici și scânteetori, mânilor lui osoase, care păreau a fi deprinse cu multe nevoi, și aceea privire, mai ales, care se furișă, din când în când, repede spre noi și pe care niște gene lungi și dese n'o puteau îndestul ascunde.

După vorbă, se pareă a fi rus de felul lui.

— Și cu ce trăești Sf.-ta pe locurile acestea, părințele, îl mai întrebăi eu.

— Dumnezeu și oamenii cei buni nu ne lasă să pierim.

Când e vorba de Dumăzeu, mă gândii eu, nu zic ba: ciuperci și rădăcini va fi sămănat cu îmbelșugare părintele ceresc pe locurile acestea; când însă e vorba de oameni buni, apoi aceștia nu vor fi dând pe aicea decât din an în an, timp în care ar putea prea bine să moară de foame și schivnicia cea mai fără de stomac.

Și nu mersei mai departe cu reflexiunile mele, deși oare când înaintea judecății fu tras, ca părtaș la mai multe hoții, un sfânt ermit și, dacă nu mă înșel, chiar al Sihlei mi se pare.

Oricum însă, trebuia să fim și noi oameni buni; astfel scoașerăm rămășița de pâne, rachiu și merinde, ce mai aveam, spre a potoli acea hoțomană de foame, care tot drumul se ținuse grapă de noi. Paharul de rachiu merse cerc împrejur, începând bine înțeles dela Sf.-sa care-l luă cu înaltă evlavie, îl binecuvântă, își făcù cruce, îl golì până la fund, își șterse gura cu mânica cafenie a rasei sale și-l înapoi mai în et de cum îl luase...

Bis repetita deo placent: al doilea și al treilea pahar fură golite cu aceaș ceremonial, și poate că și al patrulea s'ar fi bucurat de darul binecuvântării, dacă dascălul Alecu, călăuzul nostru, înspăimântat de seceta ce-l amenința, nu și-ar fi încruntat sprinceană la timp.

— Mila ta spre noi! zise el în termeni destul de cunoscuți slujbașilor bisericii; și sticla cu rachiu trecù întreagă în mâinile lui.

Mâncarăm tot și băurăm tot. Desagii noștri rămăseră tot așa de ușori ca și sacul lui Esop; dar nădej-

dea ne erà în mânăstirile, pe unde aveam încă de trecut. Săhăstria, Săcul, Agapia—erau atâtea popasuri, unde credeam noi că vom găsi câte ceva de-ale mâncării. Ne luarăm, deci, rămas bun dela Sihla și ne îndrumarăm spre Săhăstria.

Înainte de a sui la Săhăstrie, trecurăm peste un soi de mic *Șat-el-arab*, alcătuit din cele două pârae vestite ale locurilor acelora, Pârăul-alb și Pârăul-negru; și apele unuia, într'adevăr, sânt albe și ale celuilalt aproape negre,—după felul, pe cât se pare, al păturilor de pământ peste care curg și cu a căror pulbere își colorează apele lor.

Trebue să fi existând vre-o legendă asupra acestor două pârae; cu tot interesul însă, ce am pus, n'am putut află nimic în această privință.

Săhăstria, după cum arată însuși numele său, e un cuib de oameni sau, mai bine zis, de strămoși ai omenirii, retrași în adâncurile cele mai nepătrunse ale singurătății.

Aicea, deși natura nu e așa de aspră și de măreață ca la Sihla, totuși fiorii pustiului îți răcesc inima și te fac, fără de voe, să dorești a te află pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult încă, ți se pare că cele nouă poloboace de apă și cele nouă cuptoare de pâne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n'au să-ți fie de ajuns, până ce ți-ar fi dat să vezi o față de om.

Ajunși în poiana Săhăstriei, nu văzurăm deocamdată decât patratul nemișcat al vechilor chilii, care păreau că se îndeasă de frică unele în altele. Ruina și putre-junea rânjiau spăimântătoare de pe acopereminte și de pe pereți; zidurile iarăși rânjiau și, rânjind, își arătau dinții lor de cărămidă roșie de sub buzele vinete de

un var odată alb. Burueni acățătoare, cu cărcei în loc de picioare, puțin mai aveau până ce să-și deie mâna cu pașnicii și somnoroșii bureți, crescuți fără sămânță pe șindila putredă a coperișului.

Iar peste tot și peste toate, se înălță crucea veche, ruginită și plecată a bisericii, dar numai crucea... Pentru acest mormânt nu mai trebuia decât atâta! Nu țin minte să fi simțit frică vreodată; pustiul, însă, în pustiul îmi strânse inima, și nu frica, dar un fel de groază mă cuprinse.

Eram hotărât a trece înainte, fără a mă mai oprî în acest loc, când, la o depărtare ca de o svârlitură de băț, văzui iarba clătîndu-se. Mă înălțai pe vârful picioarelor, înfipsei privirea în locul cu pricina și, spre marea mea nedumerire, văzui o clae de păr mișcându-se când la dreapta, când la stînga, când înainte, când înapoi, ca și cum cele patru vânturi s'ar fi fost înțelese între ele, ca să se joace de-a mingea în poiana Săhăstriei. Eră un om sau eră un urs? iată ceia ce, deocamdată, nu putui ști cu siguranță. Pentru mine, care mi se părea că simt în vinele mele circulând un sînge acru și sălbatic, șoapta vînturilor sămănă acum cu mormăitul urșilor, iar florile strălucitoare ale poenilor îmi sclipiau ca atîția ochi roșii ai duhurilor pustiului; crezui deci, pentru moment, că e vre-un urs de prin apropiere, când, fără de veste, auzii, dela spate, pe dascălul Alecu strigînd cu glasul sau răgușit, dar totuși destul de puternic:

— Blagoslovește, părinte! Bine-am găsit! ce mai faci? coaptă-i săcărca?

Claia de păr se întoarse greoiu împrejur ca o balamă veche pe o țâțână ruginită, și, c'un fel de adîncă plecăciune, mormăi ceva de sub niște mustăți încălcite

la un loc cu o barbă neatinsă încă de vre-un peptene, care-i acoperiă fața, dând loc spre afară numai la doi ochi albicioși și stânși de bătrâneță.

Și, cu cât priviam mai mult și mai drept în față pe acest om sau, mai bine zis, pe acest protopărinte al omenirii, cu atât mi se părea că barba, părul și sprinčenile lui sânt răsărite, nu din pele omenească, ci dintr'o pătură de mâl negru și fecund, ce trebuia să fi fost așternută din vremuri vechi peste întreaga lui ființă... Prin rasa lui sclivisită și lustruită de murdărie se vedeau stelele; iar de cămeșă nu mai putea fi vorbă, fiindcă acea, în care își primise darul, se topise de mult pe el; și știut este, că un călugăr trebuie să trăiască și să moară în cămeșă, în care și-a căpătat sfântul său cin.

Dealtfel, Săhăstria numără vre-o șese viețuitoare de soiul arătat mai sus; întâmplarea, însă, ne scosese, dintre toate, pe tipul cel mai desăvârșit.

Așa dar, spre a luă iarăși firul povestirii, singuraticul călugăr culegea săcărnică și, pe cât aflarăm, făcea și el o mică negustorie cu ea.

Eram obosiți și flămânzi. Iarba înaltă, deasă și înflorită ne punea la îndămână un așternut moale și răcoros; pârăul din vale părea că ne întreabă dacă nu ni-i sete; noi, însă, am fi fost mult mai bucuroși să ne fi întrebat cineva dacă nu ni-i foame; și acest cineva nu putea fi, pentru moment, decât bătrânul sihastru; dar fiindcă el nici nu se gândia la așa ceva, dascălul Alecu se hotărî să fie tălmaciul nostru pe lângă cuvioșia sa.

— Până una alta, părinte, zise el, dacă ai ceva, dă-ne să mâncăm. Sântem hămisiți de foame și căzuți de osteneală.

Cam așa ceva trebuie să se fi petrecut între Esav și

Iacov. Și dacă dascălul Alecu, în minutul acela, ar fi avut de vânzare vre-un drept de primogenitură, l-ar dat foarte bucuros pentru o coajă de pâine și o foaie de ceapă.

— D'apoi ce să vă dăm, păcatele noastre, răspuse cu o smerită milogire bietul călugăr; noi singuri, și n'avem ce mânca pe locurile aista.

— D'apoi Sf.-ta nu mânânci când ți-i foame? ce mânânci Sf.-ta dă-ne și nouă.

— Ce să mânâcăm! Ia, scripuim și noi câte un hrib, câte un burete, cum dă Dumnezeu, și trăim și noi de de azi pe mâni; și, dă, cu de-aistea d-voastră n'aveți să vă împăcați.

— Da'ne împăcăm și cu dracu fript, părinte, numai să nu ne rupem dinții în el, zise dascălul nostru cu un fel de desperare, care se părea că pornește din fundul conștiinței stomacului său.

Drept vorbind, călăuzul nostru eră dintre acele fețe bisericești, care, la nevoie, aruncă cu barda și în Dumnezeu.

Scandalul fu la culme. Bătrânul sihastru scuipă de trei ori, se întoarse iute și, făcându-și cruce, dispărură, prin scobitura ce ducea în lăuntru masivului ruinat al vechilor chilii. După câteva minute însă, se arătă din nou cu ceva la subțioară și în mână; era un smoc sau, mai bine zis, o sarcină de ceapă verde și două mici pânișoare rotunde și negre ca și pământul, din care păreau că sânt făcute; puse toate aceste dinaintea noastră și se trase înapoi; luă una din pâni și voii s'o rup, dar, neputând, o dădui dascălului Alecu.

— Ține, dascăle, zisei eu; părintele ți-a făcut pe plac; iată, ți-a adus pe dracul cel mai bătrân schimbat în

pâne ; cearcă-ți dinții în el, și, dacă-ți va mai rămâneă vre-unul teafăr, să-mi spui și mie.

— Hei ! d'apoi cucoane, se vede că d-ta nu știi că dracu numai la foc, în fundu tartarului, îi tare și că la apă se moae ? Parcă agheazma degeaba-i apă ? Așa-i, părinte, că agheazma-i făcută din apă ca să moae pe dracu ? și zicând acestea, se scoborî la pârău cu amândouă pânila și cu o cofiță ce-i dăduse călugărul.

— Il cunosc de mult, îndrăzni călugărul să zică, după ce dascălul Alecu se depărtă ; eră mai bun de hoheriu decât de dascăl ; numai cât spurcă cele sfinte ; Dumnezeu să-l erte ! și, făcându-și cruce, tăcû.

Eră și timpul, căci dascălul Alecu se și întoarse lângă noi cu cofița cu apă și cu pânila muete în pârău.

— Am botezat, părinte, pe dracu și i-am pus numele Galaction—poate că pe călugăr îl chemă așa—și ian te uită cum s'o muet ; și zicând acestea, rupse una din pâni în două. Bietul călugăr simțiă jăratic sub tălpile lui și, deși-mi însuflă milă, îmi plăceă, totuși, păgânismul fără ascunsuri al călăuzului nostru.

Ne așezarăm, deci, în mod antic pe iarba moale și înflorită și începurăm strălucitul nostru ospăț. Dascălul Alecu eră mai mândru decât un rege și mă așteptam să-mi spună, că Luculus eră un calic și Labdacus un bucătar prost ; se vede, însă, că în Arghir ori Tilu-Buhoghindă, care, precum spuneă el însuși, formase toată educația lui literară, nu se ziceă nimic despre aceste vestite fețe ale antichității. Oricum însă, pânea până la cea din urmă fărâmatură și ceapa până la cea din urmă foae verde fură desființate : ospătasem ; și încă dascălul Alecu pretindeă că de mult nu-și aduceă el aminte să fi mâncat cu așa de mare poftă. Cât despre mine, mirosiam a ceapă ca întreg Israilul, iar to-

varășul meu suflă în vânt și bea apă. Intremați și odihniți, apucarăm pe poteca, ce duce spre Săcu.

După două ceasuri de un mers grăbit și fără nici o întâmplare, eșirăm din adâncimea întunecoasă a pădurilor și poposirăm puțin în valea strâmtă, dar luminoasă, prin care curge limpedele pârău al Săcului. Lespezile de calcar late și albe, pe care se rostogolește el ca din treaptă în treaptă, păreau poleite sub razele de aur ale soarelui, care străbăteau prin apa limpede până la ele.

Trecând pârăul și suind malul stâng, zărirăm turnul înalt al mănăstirii și albul zid împrejmuitor, cu creasta lui de olane roșii.

Picioarele noastre călcau, deci, țărâna unui pământ sfânt și blestemat în același timp. În adevăr, Zavera, cu toate grozăviile ei, treceă ca un pârău de sânge prin mintea mea...

De acolo, din acel turn, restaurat acum, îmi ziceam eu, Farmachi și căpitan lordache, cu mâna lor de voinici, trebuie să fi înfruntat furia turbată a Turcilor. La această poartă, desigur, dragomanul Udricki a uneltit, poate, cândvă mișleasca amăgire ; și tot atunci, fără îndoială, căpitan lordache, cu câțiva din ai săi, muriră într'un chip atât de vitejesc. Și, din toată această dramă sângeroasă, eroismul n'a lipsit ; când, însă, mă gândeam, că toți acești fii ai Eladei nu-și vărsau sângele lor, decât spre a plămădi cu el robia țării noastre, admirația făcea loc indignării și disprețului pentru toți eroii greci, dela Achil și până la căpitan lordache.

Săcul e una din paginile vii ale istoriei nefericirilor noastre, și fiecare olan, strămutat de vre-o furtună dela locul său, luă în ochii mei proporția vre-unei urme de eroism al luptătorilor înverșunați.

Dealmintrelea, Săcul e una din mănăstirile bine păstrate încă, și înfățișarea lăuntrică a ei îți deșteaptă amintirea unor bogății trecute. Cele două rânduri lungi de chilii, suprapuse în forma unui larg patrat, vorbesc și astăzi îndestul de lămurit despre furnicarul, ce trebuie să fi însuflețit altădată acest locaș, a căruia tăcere nu e întreruptă acum decât de zgômotul cadențat și monoton, ce-l fac prin coridoare ciobotele greoaie ale câtorvâ călugări bătrâni și gârbovi; cel mult, dacă, de afară, mai auzi câte-o tânjală căzând greu la pământ de pe gâtul vre-unui bou obosit. Grajdurile mari și încăpătoare, cu guri negre și pustii, bucătăriile imense, cu pereții afumați și cu vetrele reci și fără cenușă, mi se păreau că povestesc o istorie veche, dar veche de tot: istoria cornului de îmbelșugare din poveștile noastre. Și treceau prin mintea mea, pe rând, toate acele carete grele și cu arcuri mlădioase, trase de patru cai rotunzi, cu hamuri late, carete largi cu perne moi, în care stătea răsturnat a lene un călugăr gras și învălit în mătăsuri scumpe și blănuri de mare preț... Astăzi, cel mult, dacă un cal costeliv, cu pelea'n șolduri, se mai poate mișcă de ici până colea, între cele două hlube albe ale unei cotiugi hodorogite. Unde mai sânt acele cirezi de boi cu coarne mari, care, altădată, foiau albind prin verdeața pădurilor? Hergheleliile de cai, turmele de oi, argățimea cea multă, murdară și veselă, care se mișcă în toate părțile după treabă cu pași greoi și largi... Toate acestea nu mai sânt! Secularizarea a suflat ca un vânt de peire peste belșugul de altădată al cuiburilor acestora de închinători în pustiu și prezentul, sdrențuros și slab, rânjește, cu o amară bătae de joc în fața trecutului luxos și îngâmfat.

La Agapia.

Cătră patru ceasuri după amiază, părăsirăm Săcul și ne îndreptarăm spre Agapia. De astă dată, deși pe un alt drum, trebuî, totuși, să ne întoarcem puțin îndărăt. In adevăr, Văratiful, Sihla, Săhăstria, Săcul și Agapia alcătuesc un mare arc de cerc întors cu deschizătura spre răsărit și miază-zi. Poteca de picior, ce țineam noi acum, tăia, de-a curmezișul, cele mai vesele și mai rîzătoare priveliști de munte. Ceia ce numesc oamenii de loc „Arșiți“ nu este alt ceva, decât un neîntre-rupt lanț de coline verzi și înflorite, așezate fără apă-rare în bătaea soarelui, având, în același timp, o trăgă-nată și adâncă înclinare spre răsărit. Vânturile de mia-ză-noapte mor departe de locul acesta în adâncimea nestrăbătută a pădurilor, ce îmbracă munții urieși din acea parte. Numai miază-zi și răsăritul sînt mai des-chise și lasă slobodă trecerea vânturilor seci și fer-binți, care, în luliu mai cu samă, părăsesc stepele și deșerturile lor și vin de-și răcoresc arzătoarea lor suflare în văile adânci și răcoroase ale munților noștri.

„Vântul cel rău“, care, câte-odată, arde fața îmbel-șugatelor câmpii ale țării de jos, nu e cunoscut nici în munți, nici în largile noastre văi din miază-noapte ; și chiar dacă va fi călcînd câte-odată peste hotarele crivățului, apoi, desigur, că va fi lepădînd hlamida

arămie a pustiului și va fi îmbrăcând pe acea de coloa-re cerului senin a zefirului, și, tot ca și acesta, își va fi încununând fruntea cu flori și va fi înhămând fluturi la carul său. În adevăr, o suflare dulce și lină, ce vine din părțile deschise ale locului, curge veșnic, ca un râu nevăzut, ce mișcă aerul cald și îmbălsămat. Florile se pleacă la suflarea vântului, ca și cum s'ar teme de sărutarea lui; și, din acest joc nebunatic al vântului cu florile, valuri adânci și strălucitoare de colori și de lumină se sapă în fânețele înalte, până dincolo de hotarele vederii; iar fluturii mici și albaștri, ca niște fulgi de azur, spărieți de pașii drumeților, se rădică în stoluri sburătoare și, beți de mirezme și de lumină, se răspândesc în aerul cald. Astfel, simpatica natură deschide și răsfată, în aceste locuri, cu atâta nevinovăție sinul său, și, cu atâta putere, varsă un farmec neînțeles în sufletul călătorului, încât ochiul cel mai nestatornic devine visător și gândul cel mai sburdalnic își pleacă înaripatul său genunchiu înaintea a-tot-puternicei și sublimei naturi. Dealtmîntrelea, drumul Agapiei, pe poteca „Arșiților“, se deosebește cu totul de drumul posomorît și sălbatic al Sihlei și al Săhăstriei. Numai pe alocurea, și mai cu samă deasupra Agapiei vechi, poteca se încrețește în suișuri și scoborășuri grele de învins.

Tot pe aicea, din coastele râpoase ale munților, se nasc nenumărate isvoare mici, care, ajungând în cursul lor pe așezături, formează înguste, dar totuși destul de adânci smâncuri. Sub umbra pădurilor înalte, devin aceste smâncuri și mai posomorîte încă; cu toate acestea, ele își ascund fața lor lividă, sub tufe mari de brusturi cu foi late și broticii.

După două ceasuri de un mers aproape neîntrerupt, eși-

răm deasupra Agapiei vechi. De pe înălțimea pe care ne oprisem, schitul acesta de maici se zăria albind în fundul jgheabului de verdeață, ce se deschidea sub picioarele noastre. Cu o treaptă mai jos sta retrasă, tăcută și visătoare, Agapia nouă cu albele sale chilii și cu înaltele turnuri strălucitoare ale bisericilor sale. Eră atât de răpitoare această priveliște, încât ai fi zis că Natura îți pune sub ochi o salbă de mărgăritare pe o tavă de smaragd. După câteva minute de odihnă, cumpănim în Agapia veche, unde nu stăturăm decât alte câteva minute; și acest timp fu mai mult decât îndestulător pentru a îmbrățișa, cu o singură privire, mâna de chilii vechi locuite de câteva călugăriți, tot așa de vechi, poate.

Biserica pustie din mijloc, încinsă cu un brâu de fier, spre a nu se desface, e o zidire proastă și lucrată, pe cât se pare, de un pietrar și mai prost încă. Schitul acesta e întemeiat de Petru Șchiopul la 1585; așa glăsuiesc, cel puțin, inscripțiunile găsite la Agapia nouă.

Ca și Văratiful, Agapia veche își avea, în acel timp al anului oaspeții săi, căci nu puturăm socoti într'alt fel pe cele câteva cucoane și duduici, care—tocmai în momentul sosirii noastre—își petreceau vremea culegând flori în micile și cochetele grădini ale schitului.

Peste puțin părăsirăm Agapia veche și începurăm a scobori spre Agapia nouă.

La jumătatea drumului ne oprirăm, nu atâta de nevoce pe cât din obicei. În adevăr, aici se află cunoscuta *Piatră a lui Aron*. Această piatră rotundă și așezată pe un picior tot de piatră slujește de masă călătorilor,—cuvânt pentru care a devenit lucie și nici o urmă de inscripție nu se vede pe ea, dacă vre-o

inscripție va fi fost cândva. Oricum însă, piatra aceasta își are tradiția ei. Așa, se zice că Vodă Aron și-ar fi petrecut anii copilăriei în Agapia veche, care pe atunci era schit de călugări, și anume pe lângă un moș al său, egumen al schitului pe acele vremuri. Și iarăși se zice că copilul Aron, neîmpăcându-se cu asprimea vieții călugărești, ar fi cercat să fugă în lume și că chiar ar fi izbutit să scape de sub privegherea celor o sută de ochi ai bătrânului; că ar fi plecat-o spre a eși la largul țării,—dar că tocmai pe când se credea mai slobod și la adăpost, tocmai atunci moșul său îl și călcă din urmă, îl prinse și, cu cărja pe care-și sprijiniă bătrânețile și în chiar locul unde puse mâna pe el, îi dete una din acele sfinte învățături, pe care numai călugării se pricep să le dea. Ajuns în scaunul domniei, Aron voia să rădice și el un monument nepieritor în amintirea celei mai de samă fapte sau împrejurări din viața sa... Scumă în trecut, dar nu găsi nimic mai de samă decât bătaia mâncată dela sfân'ul său moș; și în amintirea bătăii aceleia așeză, în chiar locul cu pricina, piatra care și astăzi poartă numele lui. Așa sau altmintrelea, tradiția e câte-odată mai dreaptă decât istoria.

Părăsirăm Piatra lui Aron și începurăm a scobori către Agapia nouă care, ascunsă deocamdată în dosul pădurilor ce ne împrejmuiau mersul, începui iarăși a se ivi la o mică depărtare sub picioarele noastre.

Agapia nouă se deosebește în multe privinți de Văratric. Astfel, pe când aceasta din urmă își revarsă valurile sale de case albe pe poalele colinelor, cu care se isprăvesc munții săi, cea întâi pare a se furișă și a se ascunde în strâmta, adânca și umbroasa vale scăldată de limpedele pârău al Agapiei.

Spre deosebire de Văratîc, mănăstirea aceasta adăpostește, sub mohorîta haină a călugăriei, pe cele mai multe din scoborătoarele vechilor noastre familii boerești; și, de unde vorbele de „boer“ și „boeroaică“ sînt de mult și de pretutindeni desființate, în Agapia aceste numiri sînt ținute încă la mare cinste.

Dealtfel, cu toată înfățișarea noastră de marchidani, furăm destul de bine, ba chiar cu dragoste primiți în vechiul și sfântul locaș al hatmanului Gavril, fratele lui Vasile Lupu și al Doamnei Liliana, soția sa.

Până în sala de sus a arhondaricului, nu întîlnirăm pe nimenea. Cel mult, dacă vre-o maică răzleață se uită din depărtare mirată la noi. Intrînd, însă, în sala cea mare din al doilea rînd, o bătrîna călugăriță ne întîmpină cu un mare măturoiu în mână. Se înțelege dela sine, că, cu puțin mai înainte, scuturase colbul sau painjenii adăpostți prin ungherele înalte și retrase ale pereților, și, prin urmare, între noi și măturoiu nu putea fi nici o legătură.

— Blagoslovește, măicuță, și bine-am găsit, ziserăm noi, intrînd și închinîndu-ne cu boccele cu tot.

— Bine-ați venit, ne răspunse ea; suindu-se pe un scaun și rădicînd măturoiul spre bagdadie; și, ca și cum n'am fi fost noi de față, începî a stîrni colbul peste capetele noastre.

— O pătură de colb mai mult, cugetai eu, nu e mare treabă. Și, lăsînd bocceaua jos, pusei mînila la spate și începui a urmări cu ochii legănările largi și îndemnatice ale colosalului măturoiu. Pentru mine aceasta eră un soi de plăcere, pe care eu însumi mi-o îngăduiam. Când văzui, însă, că-și mută scaunul în altă parte, și că e gata să înceapă din nou aceeași treabă, fără a se gîndi să ne deschidă vre-o odae, sau să che-

me pe altcinevâ pentru aceasta, mă hotărîi să deschid vorbă cu ea. Astfel, tot cu mâinile la spate, și apropiindu-mă puțin :

— Aveți mulți painjeni în arhondaric ? o întrebai eu foarte serios.

— N'avem nici unul, îmi răspunse ea cam mirată de astfel de întrebare. La noi nu se țin painjeni ; ia, câte-o leacă de colb, dacă se strînge, îl mai stîrnim și noi cu mătura, din vreme în vreme.

— Tare rău, măicuță, tare rău, zisei eu ; unde nu sînt painjeni sînt păcate ; cel puțin așa o lăsat Maica Domnului ; Sf.-ta trebuie să știi că, numai cui ucide painjeni, i se iartă păcatele ; ba chiar câte șapte de fiecare painjen.

— A fi și cum zici d-ta, îmi răspunse ea cam înțepat, dar noi n'avem nici painjeni, nici păcate.

— A fi și cum zici d-ta, măicuță dragă, o întrerupsei eu, dar nu vezi, că, chiar acum, păcătuești, ținându-ne osteniți de drum în picioare ? Așa dar, pînă una alta, deschide-ne o odae ; iar cât pentru lumea cealaltă, ne vom da fiecare socoteală cum vom putea.

Maica noastră înțelese numaidecât, că se abătuse puțin dela datoriile ospitalității, păzite dealtmîntrelea, cu mare sfințenie în această mănăstire. Astfel, lăsând măturoiul la o parte, ne deschise, deocamdată, o odae cu un singur pat ; atrăgându-i, însă, luarea aminte că noi sîntem doi, ne deschise salonul cel mare al arhondaricului. Peste puțin sosî și maica arhondăreasa.

Am păcătuî, credem, împotriva amintirilor noastre de călătorie, dacă am trece așa de ușor peste această figură, blîndă și binevoitoare.

Maica Evghenia, arhondareasa, e una din acele figuri, care-ți insuflă respectul și iubirea în același timp. Al-

beața și frăgezimea regulatului oval al feței sale se încadră așa de plăcut și de armonic în negrul posomorît, cu care darul îmbrăcase corpul său, încât cu greu ai fi putut găsi un termen de asemănare. În adevăr, fire-ar cinevã în stare, să ne spună cu ce ochi privește luna nopților senine, virginal împodobită cu negrul vâl al umbrelor adânci? Cine știe, dacă nu pentru aceasta e și așa de departe! Și maica Evgheniã erã așa de aproape și, totuși, așa de departe de noi!..

Își poate, deci, închipui oricine cu ce anumită evlavie și cu ce adâncă și religioasă sfială și plecãciune sărutai mâna albă și catifelată, ce mi se întinse. Și dacă în sufletul meu a răsãrit atunci vre-o lumeascã și pãcãtoasã gândire, îndelung milostivul D-zeu mă va ertã...

Dealtfel, căutai numaidecât să încredințez pe maica arhondãreasa, că noi nu eram de loc marchidani, și că, prin urmare, nu venisem la mânăstire spre a vinde mărgele și cercei tristelor mirese ale lui Hristos; de aceea, cu oarecare mândrie, ce nu se potrivea de loc cu bocceaua mea din spate, și cu opincile din picioare, îi înșirai, cu o limbuție curat spaniolă, numele și pronumele, locul nașterii, locuința mea actuală, starea civilă, profesiunea, ținta ce urmãriam și un potop de alte nimicuri, care aduse pe fața ei o cerească înșeninare și un trandafiriu surâs... Cu atâta mai rău pentru cine n'a văzut un cer de două ori senin și un trandafir de două ori înflorit!

Furãm deci foarte bine primiți, găzduiți și ospãtați. Sara fu mãreață.

Deși obosit de cale, somnul, totuși, nu mă prinse așa de curând. Mai bine de un ceas stãtui singur în cerdacul din față al arhondaricului, de unde putui îmbrãțișã cu privirea, întinsa și fermecãtoarea priveliște,

ce înfățișează Agapia ochilor în timpul nopților cu lună.

Cât de frumoasă eră luna și cât de senină fû noaptea aceia! Tăcerea și misterul mă încunjurau din toate părțile. Noaptea, retrasă în văi și în desimea posomorâtă a brazilor, cerniă munții adormiți și visători, ale căror piscuri neguroase păreau că formează hotarele înalte dintre pământ și cer. O linie de umbră, grațios ondulată, însemnă, până dincolo de marginile vederii, aceste hotare; și această linie se părea trasă pe fundul de umbră și lumină al spațiului adânc, de o mână tainică, colosală și nevăzută.

Nici o mișcare pe pământ, și în aer nici o mișcare! Intreaga fire dormiă și visă. Eu nu făceam nici una nici alta, sau le făceam, poate, pe amândouă. Mă prefăcusem în o stâncă vie și, în încrâmenirea, ce mă stăpâniă, îmi eră cu neputință să-mi leg la un loc gândirile și simțirile mele... Și pentru ce? Sublimul ucide și omul e prea mic pentru sublim. Femeia lui Lot a fost, desigur, victima sublimului.

Nouă, pigmeilor de astăzi, nu ne-a rămas decât un singur lucru sublim, și acest lucru stă în limba noastră, ca și în limba nearticulată a tuturor viețuitoarelor: strigătul de durere, de ură, de bucurie, de dispreț, de admirație... Interjecția e, fără îndoială, singurul tălmăciu al sublimului în limba omenească... Și nemărgenitei feerii, ce se desfășură înainte-mi, nu-i răspunde în sufletul meu, decât o neînsemnată... particula gramaticală! Iată deci la ce se mărginiă sărmana mea ființă în marea noapte de 12 Iulie, anul 18... A repetă în gând un întreg capitol de gramatică înaintea lunii pline, care plutea visătoare în adâncimile albastre ale spațiului; a atârna câte un punct de exclamație de fiecare stea tremurătoare, a-ți lărgi, ca o

pasere de noapte, pupilele, spre a vâri prin ele întregul univers în suflet și a nu te alege, mai la urmă, decât cu ce se alege o bufniță,—iată desigur starea cea mai de plâns, în care se poate afla cinevã.

Cu mine însă nu trebuia și nici nu putea să moară poezia și inspirația omenească; eu nu puteam fi vlăstarul cel din urmă al muzelor pe pământ...

Erã să mă culc, când ceva neașteptat mă pironi pe loc: din cer sau de pe pământ, din văi sau din câmpie, din munți sau de pe ape, din noapte, din aer, din lună, din stele—nu știu—dar de undevã desigur, ajunse până la mine un glas dumnezeesc... Și acel glas de femeie sau de înger cânta, lunecând, ca o undă din altã lume, pe una din acele melodii, pe care numai durerea și amorul le poate smulge dintr'un suflet omeneșc... Femeia sau îngerul venise să întregească sărbătoarea feericã ce și-o dădeau, în adâncul nopții, umbrele și lumina, luna și stelele, munții, văile, apele, cerul și pământul... Și nu știu pentrucã chipul maicii Evghenia îmi rãsãri în minte...

Cântarea se sfârși și nu mai reîncepũ; revenii în sinemi cu farmecul în suflet; mă retrãsei.

A doua zi, dupã prânz, sosi unul din amicii mei din Iași, care vizitã mănãstirile, însoțind pe niște domne și domnișoare.

E obiceiul ca toți trecãtorii sã și lese numele lor sãpat în vre-un colț al sf. locaș; de aici urmeazã cã toate scândurile balcoanelor sânt încrestate cu nume din toatã lumea; și dacã lumea toatã faceã lucrul acesta, de ce adicã nu l-am fi fãcut și noi? Dintre toți

eu aveam cuțit mai sănătos; și cu toate acestea nu m'aș fi gândit niciodată ca această prevedere de drumet să-mi aducă vre-un soiu de nenorocire; dar în sfârșit îmi eră scris s'o pătesc și o pății. Astfel, una dintre domnișoare, foarte drăgălașă și zburdalnică, se adresează la mine cu cel mai dulce glas din lume și mă roagă să o fac nemuritoare, eternizându-i numele pe vre-una din scândurile vechi ale balconului din lăuntrul mănăstirii. Mă apucăi de lucru. Cuțitul meu săpase întregul nume, dar pronumele numai pe jumătate; începusem litera a patra, când deodată auzii spre stânga scârțind o ușă; încetai lucrul și întorsei capul... N'am văzut în zilele mele față mai urită de călugăriță bătrână... Din tot chipul, însă, de stafie al acelei călugărițe și astăzi mi-au rămas, parcă, înfipti în inimă cei doi ochi ai ei negri, mici și scanteetori; și astăzi, parcă, mă biciuesc peste suflet șuvițile ei sure de păr, care-i atârnau de toate părțile capului ca niște șepi împleticiți în o mie de forme fantastice; și astăzi rânjești, parcă, închipuirii mele îngrozite, acea raghilă de dinți galbeni, rari și ruginiți, prin ale căror strungi ar fi putut intra și eși, în goană, o turmă de berbeci... Și potopul lui Noe n'a avut atâta apă ca să înnece șărmana omenire, cât venin s'a revărsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap... Și când te gândești că tot pe acelaș drum mersese, poate, cu un ceas mai înainte, sublimii psalmi ai regelui profet!... Dar pe drumul bătut, cine ar mai fi în stare să deosebească urma cui a trecut?..

— Ce ți-i și cu bșeroaicele aiștea, mă gândii eu, punând cuțitul în buzunar.

Vizitară:m după prânz interiorul bisericii.

Am atins altundeva istoricul ei pe scurt.

Privită din punctul de vedere al artei, atât exteriorul, cât și interiorul, nu prezintă mai nici unul din caracterele unui stil arhitectonic definit. Se pare, totuși, că stilul amestecat, dar uniform, al bisericilor lui Ștefan, îndulcit pe ici pe colea cu rotundurile armano-bizantine, a călăuzit pe ziditorul acestei biserici. Ceia ce, însă, ar alcătui, pentru cunoscători, un punct de adevărată admirațiune, e, fără îndoială, pictura.

Se pare că cunoscutul nostru pictor, Grigorescu, a bătându-se cu totul dela școala orientală, care condusesese penelul rusesc al zugravului dela Varatic, a căutat să localizeze în biserica răsăritului, pictura strălucită a școalelor apusului. Numai geniul lui a putut pune asprele, dar totuși destul de mărețele figuri biblice, sub regimul blând al artei moderne. Sub penelul acestui genial pictor, dispar ca prin minune toate formele ascuțite și osoase ale chipurilor rusești, care împodobesc zidurile tuturor celorlalte mănăstiri. Coloritul viu și discordant, umbritul gros și posomorât al sectatorilor lui Metodiu, nu se întâlnesc în pictura dela Agapia; formele rotunde și dulci ale școalei profane știu aicea să îmbrace așa de bine austerele oseminte ale ortodoxiei!...

Rare ori a fost dat penelului să întrupeze în colori, cu mai multă iscusință, ideia religioasă sub toate formele ei. Astfel, Juda din Keriot al Agapiei e atât de ludă, încât, fără voe, îți vine să jălești pe Mântuitorul, că a năimit, între propoveduitorii cuvântului dumnezeesc, o figură atât de lungă, o barbă așa de roșie, un nas așa de ascuțit, și niște buze așa de subțiri. Dintre toți pictorii noștri, lui Grigorescu, poate, i-a fost dat să deslege cu penelul una din cele mai grele probleme ale

artei sale; căci, mai la urmă, cam drept așa ceva trebuie să socotim noi meșteșugul de a ști să întrunești, pe aceeași figură, și fără a se exclude una pe alta, maternitatea și virginitatea. Să izbutești a întipări prin linii și colori duioșia unei mame pe fața unei fecioare, a face pe cea dintâi să privească, cu pudoarea și nevinovăția celei din urmă, fructul propriului său sin, a închide plenitudinea fizică a formelor materne în rama ideală a virginității, a ști, în fine, să stabilești cu penelul, o bună înțelegere între un complex de antiteze, e, desigur, partea unui maestru genial.

Eșii și mă pregătii de drum.

Spre Pipirig.

Pe la două ceasuri după amiază ne luarăm rămas bun de la Agapia și de la dascalul Alecu, care ne însoțise până acum, și, pe același drum al „Arșițelor“, ne înturnarăm la Săcu, unde maserăm peste noapte.

A doua zi, în revărsatul zorilor, părăsirăm Săcul și, călăuziți de un om de loc, tăerăm de-a curmezișul pădurile pe o potecă de picior. După câteva ceasuri de un mers anevoios, eșirăm în drumul mare al Pipirigului. La Dumesnicu ne oprirăm spre a ne odihni puțin la un han așezat pe șoseă, la eșirea din pădurile Săcului.

Eră duminică, și lumea câtă fusese și câtă nu fusese la biserică, năvălise în crâșmă. În toate locurile, dar în munte mai cu samă, crâșma își are, ca și biserică, zeloșii săi închinători. Vinul e înlocuit aici prin un rachiu prost, care arde și descompune trupul bietului muntean. Astfel, nu e greu de loc, să găsești pricina, pentru care oamenii, chiar de munte, sânt decăzuți fizicește și moralicește. Dacă mai adaugi, pe lângă aceasta, boalele lumești, care, neoprte de nimeni, rod pe locuitorii munților de la copil până la bătrân, apoi

dai peste cei doi factori, înspăimântător de harnici, care lărgesc și populează cimitirele rurale.

Deși politica îmi e nesuferită, trebuî, totuși, să mă întalnesc cu ea în drum, și încă la Dumesnicu. Liniștiți, eu și tovarășul meu, stăteam pe o bancă de lemn, stâmpărându-ne setea cu apă și zahar ; și iarăși liniștit mă gândeam, poate, cu cât cămilele sânt superioare omului, numai fiindcă, în nemărginitul lor pânțete, își pot îngrămădi apa trebuitoare pentru opt zile.

Și, fiindcă, în mersul cestei călătorii, mă hotărâsem să nu pun nici un frâu vagabondului meu gând, apoi cine știe, pe unde m'ași fi mai trezit, plecând dela cămilele mele, dacă un moșneag lung și uscat, c'un pahar într'o mână și cu o sticlă de rachiu în alta, nu s'ar fi hotărît să se lege de mine.

— De nu v'ar fi cu supărare, domnișorule, zise el apropiindu-se, parcă v'ași cunoaște ; nu sânteți dela Piatră ?

— Tocmai cum ești dumneata din satul dumitale. Și apoi întrebarea n'are supărare ; dar cum se face de mă cunoști ? Fără îndoială, că la târg nu m'ai văzut cu o pinci în picioare și cu bocceaua 'n spinare.

— Dapoi cum să nu vă cunosc pe d-ta și pe Văleanu, de când cu alegerea lui Constantin Șoarec ca dipotat la București ! De nu erați nevoastră, cine știe pe ce ciocoiu mai alegeam ! D-zeu să vă dea sănătate, că ne-ați luminat ; doar Constantin Șoarec îi de-a noștri, doar cu noi ș'o petrecut.....

Și fiindcă nu eram dispus să învăț biografii la Dumesnicu, întrerupsei pe uscățivul meu Plutarc, zicându-i :

— Dapoi încă ce mai chef pe urmă, moșule, la Ion Mocanu !

— Ei, da ! la Năsoiu, răspunse el, îndreptând întru.

câtvă, mitrica de botez a lui Mocanu, potrivit nasului, cu care acesta eră înzestrat de D-zeu ; ba ce mai chef !... Apoi, dă, după izbândă veselie, așa o lăsat Cel-de-sus. Da' ia poftiți și-ți cinsti câte-o țî' de rapciu, zise el turnând în pahar ; îți hî osteniți.

— Nu tocmai, moșule ; venim numai dela Săcu astăzi și suntem mai mult înfierbântați decât osteniți ; de aceia bem apă.

— Și rapciul răcorește, domnișorul, ia poftim !

— Dar și amețește moșule, zisei eu, căutând să scap de cinstea cu care eram amenințat...

— Da, ia mă rog, fă-ne hatâr, că doar n'a hi un cap de țară...

Și-mi întinse paharul până sub nas.

Nici o scâpare ! Trebuî, deci, să-mi moiu buzele într'o adevărată infecție. Tovarășul meu, recrut în asemenea treburi, și crezând că hatârul se măsoară cu paharul dete rachiul de dușcă până în fund ; dar în schimb se oțări mai rău decât Hristos pe cruce ; se vede că rachiul dela Dumesnicu eră mai otrăvit decât oțetul dela Ierusalim.

— Așa mi se cuvine, cugetăi eu. Trebuie să faci politică la Piatră, ca să bei rachiul la Dumesnicu.

Temându-ne deci de o nouă cinstire, ne scularăm și, dorind rămas bun moșneagului, plecarăm.

Soarele atingeà meridiană și razele lui perpendiculare cădeau ca niște săgeți de foc peste capetele noastre fără adăpost. Înaintea noastră drumul se desfășură ca o pânză albă și lungă... dar lungă fără sfârșit. Cîne-a zis că uritul e lung ca drumul, ar fi putut zice că și drumul e lung ca uritul ; și când, mai cu samă, duci în spate o coșogemite boccea și pe sfântul soare pe deasupra, fără să te poți scutura de el, o ! atunci

desigur că ar fi mult mai nimerit să zaci de boala urîtului, decât să te faci nemuritor, bătând drumul Pîpirigului și bând rachiu la Dumesnicu...

Tovarășul meu se înroșise ca o sfeclă și răsufală din greu ca un bou la jug.

— Mă rog, zise el deodată, foarte serios și oprindu-se în drum, d-ta, care ești meșter într'o mulțime de lucruri, n'ai putea să faci un fel de schimb între mine și boccea? aș vra să mă mai poarte și ea pe mine, nu numai eu pe dânsa.

— Nimic mai ușor, numai dacă râvnești cu tot dinadinsul la gloria de boccea; dar, zisei eu, uitându-mă lung la nasul lui, nu cumvâ, până una alta, ai schimbat nasul cu dascalul Alecu? Ce-ai pățit?

Și nasul lui eră, în adevăr, grozav: mare de felul lui, nu se putuse îndeajuns adăposti sub umbra îngustă a chipiu'ui și eră, deci, roș ca un ardeiu; iar pie'ea svântată de arșiță începuse a i se scoroji; rămase, prin urmare, nedumerit de observația mea și, îngrijit, începù a-și netezi nasul, căutând parcă să simtă cu mâna ceia ce nu putea să vadă cu ochii.

— Nu-i nim'ca, îi zisei eu în chip de mângâiere; peste puțin o să ajungem la Ozana; acolo vei face o bae nasului tău și are să-și vie numaidecât în fire; greu însă va fi să găsești un loc îndestul de adânc, unde să-l poți botezà în întregime.

— Ți vine să râzi?...

— Ba nu zău, adică nu-ți puteai luà un alt nas de drum? eu, drept să-ți spun, nu m'aș simți în stare să duc, pe lângă bocceaua din spate, și o așa d.hanie de nas,

Și cu de-acestea timpul treceà și drumul se scurtă.: Intrasem pe prundul Ozanei.

Soarele plecà spre apus și puțin mai aveà până ce să coboare după înaltele creste ale Hălăucei.

Prundișul crășcă sub opinci și umbrele noastre deșirate ne însoțiau cu pași largi și cu picioare lungi.

Ozana lunecà grăbit cu unde de aur curgător pe lângă noi; verdele pădurilor răsărià așa de fermecător de sub strălucirea cu care-l poleiau cele din urmă raze roșietice ale apusului, încât o nesfârșită haină de lumină se părea aruncată de o mână colosală și nevăzută peste această natură numai mie iubită și numai mie prietenă.

Totul erà așa de încântător și eu eram atât de trist ! Mă aflam atunci în una din acele stări sufletești, care s'ar putea numi neutre, și din care e de ajuns să faci un pas înainte sau înapoi, în o parte sau în alta, spre a te înălța de pe pământ la cer sau a cădea din ceruri pe pământ. Nu mă bucurăi însă mult timp de acest echilibru sufletesc, căci un glas, ce mă strigà din depărtare, mă trezi.

— Ei ! jupâne, ei ! n'auzi, ia stăi ! stăi o țară.

Intorsei capul și, spre marea mea nedumerire, văzui un stol de fete și neveste, îmbrăcate de sărbătoare, care, râdicându-se de pe malul pârăului și alergând spre noi, ne făceau semn cu mâinile să ne oprim.

— Dar asta ce-a mai fi, zisei eu mirat tovarășului meu ; ia să ne oprim. Și, oprindu-ne, sosiră și ele buluc. Toate erau roșii ca niște bujori și suflau ca niște foi în mișcare. Cât te-ai șterge la ochi, furăm închiși din toate părțile într'un cerc de altițe și de catrințe ; nici una, însă, nu începù vorba ; dar fiecare se uità cu un fel de neîncredere la noi.

— Minunat ! cugetai eu, uitându-mă împrejur. Un

Apolone ca mine și un cerc de grații ca acesta, numai la Pipirig se poate găsi.

— Ei, și, însfârșit, ce ne-ați oprit în drum; aveți să ne întrebați de ceva?

— Baaa... n'avem nimica de întrebat, zise una mai țanțoșă dintre ele; da' v'am chitit de departe că aveți mărunțișuri de vânzare.

— Că, adică, suntem coropcari, nu-i așa? Apoi n'ați chitit rău de loc, numai cât, în loc să avem de vândut, avem de cumpărat: trandafiri de pe la fete și mure de la neveste; și zicând aceasta, strânsei ușor cu dosul a două degete obrazul grăsuliu și roș al celei ce-mi vorbea. Cu o lovitură ușoară ea-mi dete mâna jos și o rupse de fugă, râzând cu hohot. Celelalte o urmară și, ca un stol de rațe sălbatice speriate de vânător, zburară, împrăștiindu-se, care încotrò.

Stătui un minut spre a le privi cum fug și, deși nu-mi plăcu de loc chipul cum mă cântărise în mintea lor acești judecători în catrințe, deși mă văzui scoborît la simpla treaptă de coropcar, totuși această neașteptată și hazlie întâmplare schimbă șirul gândurilor mele și-mi aduse seninul în suflet și pe față.

Soarele se coborise acum sub orizon și umbrele nopții se rădicau fumegând de prin adâncurile văilor. Treptat se stângea orice mișcare și, cel mult, dacă un greer de miriște, un scârțâit de cumpănă sau un lătrat de câne mai turburà adânc liniște a văzduhurilor cuprinse de amurg.

Erà tocmai să ne abatem la cea dintâi casă țărăneasă, când iată că ne întâmpină preotul din sat, care mă cunoștea.

— Drum bun, ne zise el cam nedumerit; dar bine, de unde și încotrò?

— De unde vrei și'ncotro vrei, părinte. Dar sfinția ta ?

— la prin popor cu de-ale darului ; da' n'o să vă opriți nicăiri ?

— Tocmai la aceasta ne gândiam și noi ; sântem oboșiți și flămânzi

— Dacă-i așa, poftiți mă rog la mine și-om îngriji de toate.

Se înțelege de la sine că, fără multe marafeturi, primirăm bucuroși invitația părintelui Ionică Găleanu.

Peste o jumătate de ceas ne aflam, deci, în gazdă la părintele Ionică din valea Pipirigului.

Nu știu pentru ce, stând întins pe un așternut de iarbă poaspăt cosită și mirositoare și privind stelele, care începeau a se aprinde în sâninul sării, mă strămutai cu mintea în niște timpuri vechi, dar vechi de tot : Patriarhul Abraham treceă măreț prin închipuirea mea cu lungă lui barbă și cu sacrii lui perciuni ; înfloritele văi biblice pline de soare se deschideau înainte-mi ca niște guri de raiu ; iar, între îndoiturile verzi ale dealurilor, turmele albe pășteau în larg iarba fragedă a colinelor. Pe îngerii călători îi vedeam iarăși cum sosesc și bat la ușa binecuvântată a părintelui Ebreilor ; iar pe bătrâna Sarah, mi-o închipuiam umblând repede și aprinzând focul pentru cina de sară...

Și cu toate acestea nu mă aflam decât în nevoeșă vale a Pipirigului, lipsită de orice aureolă legendară, la părintele Ionică, un preot mic și blond, fără nici o asemănare cu fabulosul protopărinte al poporului lui Dumnezeu ; la preoteasa Sf.-sale, o femeie voinică cu chip curat românesc și care căpătase, fără nici o binecuvântare, pe cei cinci copii ai săi zdraveni și sănătoși, și din care pe nici unul nu-i trăsese prin cap să-l jertfească vicleniei lacome a vre unui Dumnezeu. Noi ?..

Noi mai puțin încă sămănăm cu îngerii călători; eu, mai cu samă, m'aș fi spânzurat, dacă cineva ar fi îndrăznit să mă iee drept înger; și, totuși, închipuirea mea voia cu orice preț să însemne o trăsătură de unire între măreția legendară a trecutului și micimea schiloadă a timpului de față. Și cine știe pe unde ar mai fi cutrierat gândul meu, dacă foamea, pârdaonica de foame, nu l-ar fi atârnat greu spre pământ. Părintele Ionică veni să ne poftască la masă. Ce pitorească eră masa părintelui Ionică! În mijlocul unei mese rotunde de teiu, cu trei picioare, stătea nemișcată o mare mămăligă frumoasă ca aurul, din care aburii suri și ferbinți se rădicau drept în sus, ca din jertfa lui Abel; iar în prejurul mămăligii, străchinile nouă, smălțuite cu albastru și roș, pline cu borș de oae și numărate pe căciuli, stăteau fiecare alătura cu câte o lingură albă de lemn de asemenea nouă.

— Bine cuvintează, părinte, zisei eu, așăzându-mă la masă.

— Bine cuvântată fie împărăția tatălui și a fiului... și sfârșitul binecuvântării, adică sfântul duh, se perdù în gâtul adânc al părintelui Ionică.

Cu cruce fără cruce, începurăm a sorbi din borșul ferbinte cu iuțala potrivită foamii fiecăruia dintre noi, ridicând sprincenile și încrețind fruntea. N'aveam furculiți și, prin urmare, căutam a dà mămăligii forma cea mai nimerită spre a lunecă pe gât. Sorbiturile și înghițiturile se urmau cu o cadență regulată și monotonă. Eram sătui. Ne scularăm dela masă: eră și timpul, căci pleoapele noastre de plumb ne cădeau fără voe peste ochi; sângele nostru leneș începuse a circula greoiu și somnul ne doborà la pământ...

Et misit soporem in Adamum.

Atâta numai, că, la deșteptare, nu eră să gădesc lângă mine o Evă în plus și o coastă în minus.

Și, deși toată casa părintelui Ionică îmi eră pusă la îndămână cu toate poclăzile și lavicerile sale, mă hotărâi, totuși, să dorm afară. Am câte odată porniri molatice de Sibarit ; decât aceste porniri îmi vin, de regulă, tocmai atunci, când le pot împăca mai puțin...

Astfel, în locul așternutului moale de foi de trandafir, mă mulțumii cu o pătură groasă de iarbă mirositoare, cosită în ajun ; înlocuii stofa moale de Bytînia prin o albă și curată pocladă de lână țigae făcută de însași mama preoteasa ; iar sub cap pusei o pernă vârtoasă de lână cu horbotă pe margini și înfățată chiar atunci. Mă învălii cu altă pocladă și, spre a-mi fi mai cald, aruncaî pe deasupra cerul cu stelele. N'auvui timp să mă îmbăt de priveștița măreață a sării aceleia. Luna și stelele, care înotau în negrele și depărtatele adâncuri ale nemărginirii, mă priviau ca atâția ochi de foc cu gene de umbră... dar ce-mi păsă mie de toate acestea ? Mie-mi eră somn și adormii. Dormii dus. Noaptea trecù într'o clipă de ochi.

Hălăuca

În zori, a doua zi, eram gata de drum. Așa dar, aproape din picioare, făcurăm cinste unui borș No. 2, dres cu lapte acru și însoțit de obicinuita și zdravăna mămăligă. De astă dată, însă, carnea din borș era cam crudă, ceiace, totuși, nu ne împiedecă de a o lua drept fiartă. Ospătarăm și lunădu-ne rămas bun dela părintele Ionică, ne îndreptarăm către înălțimele sumețe ale Hălăucei.

Greul călătoriei noastre începea de aici; ășasem acum calea cea mare și bătută și ne îndrumam, pe o rețea încâlcită de poteci înguste și fără numir, tăete de pașii muntenilor pe coamele și coastele erboase ale Hălăucei. Dimineața era măreață... geana de foc a unui soare curat începuse a se aprinde după piscurile înalte ale munților râpoși din stâng; Ozanei; neguri fumegânde plutiau în văzduhul adânc al văilor, iar din lumina, cu care răsăritul începuse a hunda nemărginirile, cel mult dacă mai ajungeau până a noi câteva raze strălucite. Mergeam tăcuți și cu noi tăcea întreaga fire. Nici un murmur de pârău, nici un ci-ripit de pasăre, nici o șoaptă de vânt, nici un clătinat de frunze nu turbură liniștea adâncă a pădurilor

ce străbăteam. Fagii înalți cu trunchiuri albe și cu creștele lor stufoase, neclintiți și rari, treceau pe lângă noi. Prin păturile groase ale generațiunilor de foi îngrămădite de vremuri unele peste altele, cel mult dacă, pe ici colea, își mai rădică sfios capul câte un fir de iarbă roșietică și selbatică, sau câte o floare spărioasă rătăcită în singurătatea fermecată a pădurilor... Nicăiri, poate, mai mult decât aici, nu e dat cuiva să vadă aeeva hotarale dintre viață și moarte...

Tăcuți așa dar, suiam cu pași rari cătră cele de pe urmă înălțimi ale Hălăucei. Nu știu pentru ce muntele acesta se numește astfel; știu, însă, că e destul să zici „Hălăuca“ spre a-ți trece prin minte ceva deșirat și colosal. Soarele să înălțase de o suliță peste cele mai înalte vârfuri ale munților dintre răsărit și miazăzi, și, împreună cu el, eșisem și noi din regiunea pădurilor, care îmbracă cele dintăi trepte ale Hălăucei. Și dacă corăbierii, părăsind țarmurile, au dreptul să spună că au eșit la largul mării, tot cu acelaș drept am fi putut zice și noi, că eșisem la largul Hălăucei; cel puțin, aceasta e simțirea ce ți-o deșteaptă pleșuva ei privește, nemărginita ei întindere verde și nenumăratele ei valuri de coline.

Nu mai știu cărui jidov i s'a arătat, oarecând, o scară în vis, răzămătă cu un capăt de ceruri și cu altul de pământ, și pe care îngerii Domnului se suiau și se coborau... mie însă, fără să fiu înger, îmi fu dat să urc spre ceruri o scară aeeva... Căci ce altă se poate socoti Hălăuca, dacă nu o nemăsurată scară aruncată de însuși Dumnezeu între cer și pământ?

N'ași putea, în adevăr, spune, cu câte picioare eram de asupra nourilor; dar, de-ași fi întins mâna, ași fi prins stelele! și cu toate acestea Hălăuca se uită la mine

tot de sus în jos. Eram de mult în împărăția mușchiului și colinele, ce mai aveam încă de urcat, se confundau în o geană de verdeață și azur pe adâncul cerurilor. Dincolo de această geană a ochiului lui Dumnezeu, închipuirea mea nu mai găsiă nici un punct de razim; necunoscutul mă sorbiă în imensitatea sa; poate că pașii mei îndrăzneți călcau acum pe răscrucele pământului și, prin o halucinație acustică, îmi părea că-i aud scârțâitul greoiu pe osia sa. O cascadă de aer subțire și răce, se răvârșă de pe cele din urmă înălțimi apusene ale Hălăucei și se aruncă în adâncurile depărtate ale văilor din răsărit.

Urma vântului tăia brazde adânci și mișcătoare în iarba rară și sălbatică, ce acoperiă întinderea pustie a colinelor; un glas sec, răgușit și nemărginit îmi înfioră auzul în răstimpuri... Veniam din regiunile ferice ale frumoaselor noastre văi, unde, la fiecă pas, șoapta pădurilor și susurul apelor îmi mângăese auzul; mă răsăfășasem atâta în flori și în lumină și sufletul meu se îmbătase de atâtea visuri sub înaltele umbre ale pădurilor!... și cu toate acestea călătorul nu-și poate stăpâni sufletul de a fi cuprins, câteodată, de farmecul contrastului... De câte ori, și mai cu seamă eu, într'o câmpie înflorită sau pe malul unui pârâu cu murmur dulce, nu m'am simțit expatriat? și iarăși, de câte ori pustiul din suflet nu găsește un bun prieten în pustiul din natură! și sufletul meu eră pustiu și inima mea eră obosită...

Te salut, bătrână Hălăucă! Glasul de peire al vântului tău de gheață, fâșâitul sec și aspru al selbaticeilor tale erburi, nemărginitul desert al friguroaselor tale înălțimi, tălmăciau atât de bine lumea sufletului meu!.. Te salut, te salut, bătrână Hălăucă! Cine știe, cuge-

tam eu, oprindu-mă și îmbrățoșând cu privirea deșertul spațiu ; cine știe dacă bătrânul meu picior, va mai călca vreodată în această împărăție înaltă a vulturilor și a frigului etern ! Cine știe, dacă îmi va mai fi dat să însuflețesc cu gândul și cu simțirea mea aceste lăcașuri ale morții ! !... Și... cine știe dacă o lacrimă n'a curs din ochii mei atunci !

Temperatura capului meu, însă, e schimbătoare de tot.

— Cine știe, cugetai eu zimbînd, dacă mie nu-mi lipsește o doagă ! A te suî, înadevăr, deasupra nourilor și a nu te alege, mai la urmă, decât cu un zimbet de milă din partea capetelor rotunde, pentru toate aceste prostii adunate cu primejdie în regiunile sâninului etern ; a te entuziasma înaintea unei flori răsărite pe margini de prăpăstii, a rămâne petrificat sub farmecul melodiilor văzduhului și a codrilor frământați de vânturi ; a plînge cu roua, care cade din ceruri și a întona imnuri dumnezeiești cu pâraele care murmură,—toate acestea sânt, desigur, lucruri de mare preț. Nu e, însă, mai puțin adevărat, că se găsesc și destule frînghii de legat pe oamenii de soiul meu ; fără îndoială, că mie-mi lipsesc câteva doage, mă gândii eu, convins în cele din urmă.

Lumea de sub picioarele mele se frigea sub mezul înflăcărat al zilelor de Iuliu, mie însă, pe Hălăuca, îmi clănțăniau dinții ca în Decembre. În zădar mă înfășurase în mantaua mea largă, în zădar trăsesem peste urechi marginile largi ale pălăriei mele ; vântul subțire străbatea pretutindeni și junghiurile frigului începu-se a mă cercă pe la subțiori. Cât despre tovarășul meu, el se făcuse mic cât un ghem și, sgribulindu-se, avea aerul că vrea să se ascundă sub cozorocul chipului său... bietul meu tovarăș ! El niciodată nu și-a putut da samă

ce căută pe Hălăuca ; eu, însă, cu toată strășnicia împrejurărilor, făceam haz, în vreme ce el bombăniă mereu și mergea iute înaintea mea.

— Ce dracu, zise el, la un moment dat, oprindu-se și întorcându-se iute către mine ;—ce dracu ! n'o să mai ajungem nicăiri la vr'un adăpost, la vre-o stână undeva ? Am înțepenit de frig.

Și dinții îi clănțăneau în gură, iar nasul lui cel mare i se învenișise într'un chip îngrozitor.

— Pentru D-zeu sau pentru dracu, te privește scumpul meu ; ai, însă, aerul de a crede că eu sânt părtaș la toate năzdrăvăniile ziditorului acestei lumi. Nu cumva crezi că s'a sfătuit, poate, cu mine, când a rădicat de pe pământ această nemăsurată scară la cer ? Ș'apoi, cine te-a pus și pe tine să-ți vâri gingașa ta persoană sub acest chipiu și sub această venghercă soldățească ? N'ai știut, se vede, că bătrânul crivăț nu e învățat să facă la cocardă și să stee smirna înaintea unui galon de fir. Cred, cu toate acestea, că o să ajungem unde-va, dar pe înserate ; se poate, chiar, să n-avem acest noroc ; atunci aș fi de părere să coborîm în cea mai apropiată vale, unde să găsim, cel puțin, cu ce înjghebă un foc, spre a ne apăra pelea împotriva acestor înghețate sărutări ale vântului.

— Se vede că D-ta ești alcătuit numai din pele ; pe mine, însă, m'a înzăstrat D-zeu și cu stomah.

— Felicitările mele, scumpul meu, pentru acest dar prețios, de care trebuie să fii foarte mândru, mai ales în timpul de față. Află, însă, că nu se vorbește de foame acolo, unde n'ai ce mânca ; nu perde totuși nădejdea... Bunul D-zeu al părinților tăi a umplut cu apă limpede și răce vinele munților săi și a sămănat cu îmbelșugare tot soiul de ciuperci în calea drumețu-

lui flămând... Ce păcat că jirul nu e copt; jirul... O! jirul!...

— Te rog, zise el întrerupându-mă, n'am chef și nici nu mă simt în stare să ascult, la vremea asta și pe vârful Hălăucei, apologia jirului; păstrează-o pentru dumneată sau, măcar, pentru vremuri mai bune.

— Imi pare rău, scumpa mea scrumbie cugetătoare, că tocmai la jir te-ai supărat, deși sunt încredințat că, de-ai scurmă în străvechea ta genealogie, ai găsi neapărat și vre-un mistreț printre iluștrii tăi strămoși; mai mult încă, s'ar putea prea ușor...

— Mă rog, zise tovarășul meu tăindu-mi vorba, auzit-ai vreodată de moara lui Tudoran cea pustie?

— Nu; dar ce e cu moara lui Tudoran cea pustie?

— Și de băteă de nu băteă vânt, ea tot se învârlia.

— Foarte bine! Iată o moară plină de înțelepciune și de mare folos pentru netrebnici ca tine; căci de când moara aceasta se învârtește, bag de seamă că dinții nu-ți mai clănțănesc, ba mi se pare că chiar nasul tău și-a mai venit în fire și, deocamdată, n'ar mai putea îndeplini cu cinste însărcinarea de ciuhă pentru speriat vrăbiile în vre-o țarină de mălaiu...

Și gura ținea de vorbă pe stomah, care-și uită de foame.

Soarele călcă acum pe hotarele dintre amurgul nostru și zorile altor lumi; iar lumina razelor lui nu mai poleia decât cele mai înalte piscuri ale munților, care se desfășurau sub picioarele noastre. Pe stânga, Ceahlău¹, cu nenumăratele sale turnuri de stânci, săpate pe adâncul cerului, se înalță în aer ca un fantastic castel de aur zidit de mâna fermecată a vre-unui vrăjitor din povești. Vântul nu mai suflă și glasul răgușit al erburilor aspre și sălbatice amuțise; o solemnă tăcere dom-

niã în cer și pe pãmânt; numai zgomotul surd al pașilor noștri turburã în cadențã această tăcere. S'ar fi zis cã noi singuri mai respiram în mijlocul acestei lumi, rãsãrite ca prin minune sub puternicul *fiat* al lui D-zeu; și cãt pe ce sã lunec pe povãrnișul unei melancolice fantazii; dar nu erã vreme. cãci grija vieții reale mi se impuneã fãrã voe și, oricãt de rãbdãtor ar fi cinevã la asprimile unei cãlãtorii de felul acesta, vine totuși vremea, cãnd trebuie sã te supui poruncilor nevoii. Trebuieã deci sã mã supun și eu. Imi erã frig și foame... iatã pentrucem-i întorsesem mintea dela tot ce mã înconjurã și cãutam cu ochiul și cu urechea sã strãbat adãncimile vãilor, spre a deosebì o formã sau un sunet, care sã vãdeascã ființa omului în această singurãtate. Noaptea inundase vãile, și amurgul creștele munților. Mergeam grãbiți și fãrã țintã sub pintelul ascuțit al foamei și al frigului, și grãbiți—dupã cum eram—nu prinserãm de veste decãt într'un târziu, cã poteca de sub picioarele noastre dispãruse și cã o moale salteã de mușchiu o înlocuise: rãtãcisem! Această convingere îmi trecu prin inimã ca un fer aprins; bietul meu tovarăș pierduse și putința de a cugetã; eu, cel puțin, eram deprins cu asprimile vieții rãtãcitoare; el, însã, pentru întâia oarã lã încercã.

Innoptase de tot; și fiindcã nu mai aveam, în întunericul, prin care înnotam, nici o cãrmã pentru pașii noștri, ne hotãrîrãm a ne încredințã mersul la înțelepciunea întâmplãrii; și cu atãt mai mult fãcui aceasta, cu cãt întâmplarea erã una din vechile și iubitele mele cunoștinți; cu ea m'am înțeles totdeauna bine, cãci numai ea—cãnd am fost în cumpãnã—mi-a întins o mãnã prieteneascã. Această hotãrire îmi rãcorì capul,

în care mi se părea că se învârtește vijălios o roată de foc și-mi redădu limpezimea cugetării.

Un nou curaj și o nouă putere începù să circule în vinele mele. Mi se părea că nu-mi mai este nici foame nici frig și aș fi început să șuer, dacă auzul meu, ocupat cu recunoașterile, n'ar fi avut nevoie de liniște. Trecuse din noapte un ceas plin de grijă și nedumerire. Obosiți și flămânzi, începusem a scobori la vale, spre a găsi un adăpost în dosul vre-unei stânci, sau în fundul vre-unei văgăuni mai apărate de vânt. Sunt încredințat că tovarășul meu își numără în gând pe toți strămoșii în ordine cronologică și-i blăstămă pe rând. Eu mergeam cu îngrijire, despiciând cu ochiul întunericul nopții, iar cu urechea adâncimile depărtărilor reci, deșerte și întunecoase. Eram, poate, aproape să ne așezăm pentru noapte în vre-una din îndoiturile mai tănuite ale Hălăucei, când mi se părù că un lătrat de câne îmi atinge auzul; mă oprii locului și ascultai. Erà în adevăr un lătrat aidoma de câne și încă nu așà de depărtat, după cât puteam măsura cu auzul. Dacă cea mai dumnezeiască muzică m'ar fi deșteptat din visul cel mai fioros, nu mi s'ar fi părut mai dulce și mai prietenească. Fără să mai stăm pe gânduri, ne îndreptarăm pașii într'acolo. După un pătrar de oră, zărirăm o lumină și forma unei așăzări omenești: erà o stână; dar tocmai pentru acest cuvânt, rămaserăm câtva în cumpănă, dacă trebuie sau nu să ne apropiem; atât câinii, cât și înfăișarea noastră la asemenea oară în mijlocul ciobanilor, erau—poate—atâtea cuvinte, care să ne oprească un moment pe loc. După un scurt consiliu, ne hotărîrăm a înainta.

Când furăm ca la o zvârlitură de băț aproape de stână, câinii simțiră și unul câte unul începură a se

răpezi, lătrând, de pe la locurile lor. Cât te-ai șterge la ochi, furăm impresurați din toate părțile de o mie de colți gata să ne sfășie. Planul nostru de luptă era însă mai dinainte hotărît ; potrivit acestui plan, ne puserăm deci spate la spate și, cu vâjnoasele noastre bețe de drum, începurăm a descrie cercuri de apărare amețitor de repezi ; mărimea primejdiei ne dădea puterea și agerimea trebuitoare ; un duel în adevăr original se încinsese în întunericul nopții, sub lumina stelelor Hălăucei între câinii întărtați cu colții lor de fer și între animalul cu două fețe înghebat în pripă de noi ; dar, în tot timpul acestei lupte desnădăjduite, noi nu încetărăm de a ne apropia lăturiș de stână. Ciobanii, nedumeriți asupra ce putea să fie, stăteau ciotcă în ușa stânii cu ciomegele în mână. Erau, poate, gata să se răpadă în ajutorul cânilor ; dar nu mai fu trebuință, căci noi eram acum lângă dânșii. Infățișarea noastră îi linișii, pe cât înțelesei, căci ei singuri începură să alunge câinii, care în scurt se ostoiră.

— Buna vremea, flăcăi, zisei eu, intrând în stână urmat de tovarășul meu.

— Bun venit la oameni buni, ne răspunse un baci bătrân, mai murdar decât un derviș și înfășurat într'un chimir lat de-o palmă domnească.

— Fii pe pace, moșule, de buni suntem ca pânea cea bună, dar de necăjiți suntem ca niște draci pe care-i botezi în aghiazmă. Uite, continuai eu, așezându-mă turcește înaintea celor doi tăciuni, ce fumegau în mijlocul stânii ; uite, venim azi din Pipirig, dela părintele Ionică ; nădăjduiam să trecem muntele cu lumină și să scoborîm în Sabasa ; dar noaptea ne-a apucat și iată-ne, pentru astă zară, oaspeții d-voastră. Noi suntem dela Piatră ; eu sunt dascal și dumnealui este recrut ; a suit Hălăuca în brânci

și eră să moară de frică ; ce mai soldat are să fie și el !

— Frică ? și de ce, întrebă baciul cel bătrân.

— Să nu-l mânânce jivinile de pe Hălăuca și să-i ră-mâie chipiul fără stăpân, răspunsei eu.

Tovarășul meu se uită chiorăș la mine și nu-i veni să creadă că cineva mai poate glumi în asemenea împrejurări.

Eram flămânzi ca niște lupi ; într'o stână, însă, nu moare cineva de foame. Comarnicul gemea sub greutatea unor cași rotunzi și gălbii. Albeața bulgărilor mari de urdă radea, parcă, de negrul scândurilor afumate pe care stăteau. Un mare cean de stână, plin cu jântiță, aburiă într'un colț. Dealtmintrelea, necurătenia domniă nesupărată ca în toate locurile, unde e multă grăsime și puțină apă. Mirosul caracteristic de oae, amestecat cu cel de brânză, străbatea până 'n creeri. Într'un colț mai retras al stânii, un teanc de piei mițoase de oi pierite slujia, desigur, unui popor întreg de checheriți drept caldă și moale locuință. Ciobanii, cu plete lungi și unsuroase, cu staturi de uriași, se găsiu foarte bine în cămeșile lor impermeabile. Dintre toți, baciul cel mai bătrân eră și cel mai murdar. Imi închipui că toate lucrurile propășesc în țara aceasta ; singură stâna trebuie să fie aceiași astăzi ca și pe timpul păstoriei dacice.

— Moșule, zisei eu însfârșit adresându-mă către baciul cel bătrân, toate ca toate,—dar n'am putea mânca ceva la dumnetă ? suntem istoviți și de foame și de obosală.

— Cum nu, domnișorule, cum nu ? numai să vă mulțămiți cu ce avem.

-- Da ne mulțămim cu ce-a fi, numai să fie ; și, până una alta, ia să cinstim câte-un pahar de rachiu,

zisei eu, scoțând din bocceà șipul cu rachiu. Rachiul și tutunul sunt, în munte și pe la ciobani mai cu seamă, cele două lucruri, înaintea cărora ușile se deschid și mesele se întind.

Astfel, mă îngrijisem să am întotdeauna cu mine rachiu și tutun. Paharul merse împrejur, începând cu baciul cel bătrân și sfârșind cu tovarășul meu.

Peste jumătate de ceas, masa fu gata. Doi din ciobanii cei mai tineri întinseră jos, în stână, niște foi late de brustur ; iar de jur împrejur așternuse piei de oae, cojoace și sarici. O mare mămăligă oacheșă, eșită din tiparul fierbinte al unui ceaun, se răsfăță fără pudoare sub ochii noștri, și toate produsele laptelui, sub toate formele se înșiraseră cerc împrejurul ei.

Tot timpul cât se pregătise masa, tovarășul meu stătuse dinaintea focului și-și prăjise pe toate fețele cele două picioare lungi ale sale ; apoi, așezându-le într'un unghiu deschis, își răzămase coatele pe genunchi și nu înfățișă căldurii focului decât palmele sale late cu degetele răsfirate ; iar în intervalul dintre ele și pe acelaș plan, își vârîse mica lui figură... numai nasul lui colosal și roș înaintă, în formă de virgulă uriașă, afară din planul neted al palmelor. Sta nemișcat, cu ochii țintă în flăcările focului.

— Hei ! prietene, strigai eu, ia mai lasă cea gura sobei și vino să mâncăm ; o să ai după aceia destulă vreme să urmărești în limbile de pară ale focului chipurile fantastice de zmei și de bălauri.

Fără să zică ceva se sculă, se întinse de-i pârăiră toate încheeturile și veni de se așeză la masă.

Cina fu scurtă, frugală și tăcută.

— Acuma, bătrânul meu visător, îmi zise el aprinzându-și o țigară și răsturnându-se molatic pe una din

peile mișoase de oae, acuma îmi poți înveseli izihia cu vr'o întraiurea din lumea ceialaltă; am destulă vreme ca să te ascult.

— Nu cred, scumpul meu, să ai vreme tocmai îndeajuns, de oarece sânt încredințat, că, peste puțin, ai să te zvârcolești ca în focul nestâns al iadului sub mușcăturile însetate ale unui întreg popor de checheriți, ce trebuie să fi mișunând prin pădurea deasă de mițe ale blănilor de oi moarte, pe care te-ai tologit așa de molic!

N'apucasem să sfârșesc bine vorba, și tovarășul meu sări arsă de pe blănille, pe care stătea lungit!

— Dar atunci, zise el scuturându-se, parcă, de checheriți, unde o să dormim? Imi vine să cred, că d-ta nu te îngrijești de nimica și că iei în glumă toate lucrurile, oricât de serioase ar fi ele.

— Ești de o rară pătrundere, tânărul și frumosul meu Alexis, zisei eu neurnindu-mă de cum stăteam lungit pe una din sarici. Astfel te încredințez că, de ne-am află în vremurile mai de de mult, m'aș lasă bucuros în voea gusturilor mele idilice, și o noapte întregă aș boldi ochii la stele; și aceasta cu atât mai mult, cu cât aice nu ne aflăm tocmai în împărăția somnului; dar așa!... Totuși, dacă te gândești cu tot dinadinsul la somn, apoi vom căuta vre-un cotlon afară. Avem la îndămână atâta mușchiu, încât ai putea să-ți înjghebezi din el perne și saltele mai moi decât ale regelui Solomon; te asigur, însă, că, cel puțin noaptea aceasta, regina din Saaba nu te va vizita.

Mă sculai și rugai pe baciul cel bătrân, să ne găsească vr'un loc mai potrivit pentru noapte. Baciul, însă, om cu socoteală, ne îndemnă să rămânem în stână, trăgându-ne luarea aminte asupra frigului de afară și

chiar asupra lupilor ce, rătăciau câteodată prin părțile locului. Toate stăruințele lui, însă, rămaseră zădarnice; checherițele ni se păreau mai de temut de cât lupii și decât gerul. Ne duse, deci, depărtare ca la o sută de pași, la o veche șandramă, din care nu mai rămăsesse decât vre-o patru scânduri de-asupra și vre-o două sau trei pe lături. Aici fusese stâna altă dată; de un timp, însă, se mutase deval, mai la adăpost.

Cât ținù lumina unui chibrit, cercetarăm locuința noastră de noapte. Când rămaserăm prin întuneric și după ce, mai cu samă, baciul ne dorì noapte bună și se depărtă, începui a mă gândi cu tot dinadinsul la ce ni se putea întâmpla peste noapte. Gerul, ca gerul, dar lupii baciului mă cam neliniștiau. Cât despre tovarășul meu nu-l vedeam și, prin urmare, nici nu știam ce face; sânt sigur, însă, că și pe dînsul îl frământau cam tot aceleași gânduri.

Nici odată, în tot cursul acestui drum, nu-mi aduc aminte să fi fost mai îngrijit de cât atunci. Vântul de gheață ce ne însoțise de-a stînga mai toată ziua, începuse din nou cu o furie îndoită și, tăindu-se în sîndurile rari ale șandramalei noastre, gemea, în răstâmpuri, a lugubru și a pustiu: nemărginita singurătate de pe treptele înalte ale văduhului sporiă și mai mult fiorii de groază, cu care strășnicia stării noastre de față ne umpluse inimile; și, deși în regiunea stelelor, noaptea eră totuși așa de oarbă, încât la doi pași formele lucrurilor dispăreau.

Mă hotărâi să mă culc. Imi așezai bocceaua într'un colț al șandramalei, îndesai pălăria pe cap, legându-i cu o batistă marginile peste urechi, mă înfășurai strâns în mantaua mea lungă și largă, pusei capul pe boccea

și iată-mă în una din cele mai bune condițiuni spre a păși spre lumea visurilor.

— Noapte bună amice, eu m'am culcat, tu ce faci ?
întrebai eu pe tovarășul meu, despre a cărui existență numai urechile îmi mai puteau da oarecare lămuriri.

— Și eu caut să mă culc, dar cum și unde ?

— Ca mine și pe sinul dulce al mamei comune.

— Am cinste să-ți spun, că, de astă dată, dau dracului și mamă comună și tot.

— Eu, scumpul meu, nu dau dracului nimic, și sânt hotărît a rămâne a aici ; tu însă, dacă nu găsești destul de moale sinul propriei tale mame, atunci poți îndreptă o rugăciune către atot puternicul D-zeu al strămoșilor tăi, ca să aibă o mai de aproape grijă de gingașa și nobila ta persoană....

Dacă tovarășul meu n'a turbat atunci, desigur că nu vâ mai turba nici odată. Mormăi nu știu ce și, bojbăind prin întuneric, veni să se așeze lângă mine.

După câteva mișcări comuue tuturor animalelor, care se pregătesc pentru somn, găsirăm équilibrul trebuitor pentru a dormi. Corpurile noastre elastice se adaptară destul de bine terenului accidentat, ce ne slujîa de așternut; iar boccelele noastre se schimbară în niște perne minunate. Vântul, numai vântul nu încetă de a geme cu o furie nebună și de a zguduî desnădăduit șubredul nostru adăpost. Totuși, somnul începù a se furișă pe sub genele noastre, iar închipuirile lumii reale a luà proporțiile și formele fantastice din lumea visurilor.... Mi se păreă că pământul se scurge în haos și că un nemărginit deșert să deschide sub mine ; sau, mi se păreă că, dintr'un punct cât un atom imaginar de mic, niște negre și vaste cercuri concentrice se desfac și-și lărgesc cuprinsul până peste marginile nesfârșitului ; că se nășteau din punc-

tu lor generic, și tot din el se desfăceau aceste cercuri cu o repeziciune atât de amețitoare, încât închipuirea mea, târâtă de jocul acesta fantastic, îmi lăsă în creeri urma vie a unui vârtej... forme de ființi bizare se înfiripau pe fundul orb al ochilor mei; sgrifțori cu gheară colosale, grifoni înaripați, basilisci cu ochii de jărat, crocodili cu râțul de porc și cu pumnale în loc de dinți; apoi, un furnicar mișuitor de ființe mici, cu ochii în trei colțuri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mătă, cu nasuri sucite, cu coarne urieșe, cu ghimp, cu păr, cu pene, cu catalige... și toată aceea lume de fantasmе, produs al unei închipuiri scăpate de sub stăpânirea adormită a rațiunii, ca într'un danț infernal se învârtia vijelios. Treptat însă, tabloul se depărtă, coloritul se ștergea, formele bizare se topiau una în alta, și apoi, în perspectiva depărtării, un punct numai palid, mic, imperceptibil, se mai putea deosebi pe fundul unui haos de întuneric fără margini...

Adormii.

N'aș putea spune hotărît, dacă, în timpul somnului, mi-a fost frig sau cald, sau dacă lupii m'au mâncat; pot, însă, spune cu încredințare, că, trezându-mă, îmi revedui persoana, spre a vedea, dacă nu-i lipsește ceva; eră neatinsă.

Vântul încetase și tovarășul meu încă dormia.

— Hei! D-le sibirit, strigai eu, împingându-l cu piciorul, ia urnește-te puțin de pe această salteă moale de puf de lebădă și de pe aceste perne moi umplute cu zefir.

Se întinse, mormăi ceva, se sculă pe jumătate și voi să se culce iar. Nu-i dădai însă răgaz, ci împingându-l din nou cu piciorul:

— Hai, iute, și cât te văd ; ranița 'n spate, stânga 'n

```


```

Zis și făcut. In câteva minute furăm gata.

Ne abăturam pa la stână, unde ne răcorirăm fața cu apă răce, ne luarăm rămas bnn dela ciobani și plecarăm.

Vântul de cu noapte măturase norii de pe cer și numai din văile adânci, ce se deschideau sub picioarele noastre, negurile, deșteptate de întâile raze ale dimineții, începeau să se înalțe, ca fumul pornit dintr'o jertfă colosală a Naturii cătră ziditorul său.

— Ia te uită, frumosul meu Telemac, cu ce privești măreață te dăruște, pentru astăzi, bunul D-zeu al părinților tăi, zisei adresându-mă cătră tovarășul meu. Dar ce naiba tot scurmi cu ochii în pământ, nu cumvă ți-ai perdut nasul ?

— Fii pe pace ! Dacă l'am perdut și nu-l voiu găsi n'am să cer împrumut dela d-ta ; știu că n'ai de unde să-mi dai. Până atunci, însă, ai face bine să-mi arăți marșrutul pentru astăzi : încotro mergem și unde o să ne oprim ? n'aș dorì să mai pățim ca asară.

— Nimic mai ușor, scumpa mea antiteză ; încotro vom vedeà cu ochii și încotro ne vor duce picioarele. Și dacă asară n'a fost bine, cred că va fi mai rău de-sară ; precum vezi, ai perspectiva uuei compensații negative ; cuiu cu cuiu se scoate !

— Foarte bine, dar cu socoteala asta are să ne rămână ciolanele pe dealuri.

— Iată, zisei eu, pufnind de răs, un om, pe care l'a prins prea de vreme mila de ciolanele lui ; ei bine liniștește-te, ilustrule scoborător al tuturor Faraonilor ; vom lua toate măsurile trebuitoare, pentru ca nobilele tale ciolane să fie culese și așzate în piramida funerară a

familiei ; ce mai vrei ? mă însărcinez eu cu aceasta. Mai ai ceva de întimpinat ?

— Nimic, numai, cum mă voi vedea în valea Bistriței, mă sui pe plută și mă duc la Piatră.

— Primo : nu poți fi sigur, că nu te va lua dracu, înainte de a ajunge în valea Bistriței ; secundo : dacă te sui pe plută fără mine, te îneci de sigur ; terțio : sub această îmbrăcăminte te leagă burduf și te duce cu călărași la suprefectura cea mai apropiată. Cred că o să luăm împreună o bae în undele Negrei-Șarului.

— O să vedem.

— De sigur că o să vedem ; iată singura vorbă cumințe ce ți-a eșit din gură, de când călătorim.

Ne aflam acum pe înălțimile cele din urmă ale Hălăucei. În depărtare răsăritul imens ardea în valurile de foc ale zorilor, iar soarele, ca o colosală sprinceană de aur curat, se rădica de după linia neagră și ondulată a munților vaporosi. Umbrele se grămădiau în apusul încă în amurg și grăbite să aruncau în haosul altor lumi. Din văi, negurile adormite, îucepeau să se înalțe, trezite de întâile raze ale dimineții ; ici, coala, din adâncuri, coloane sure de fum se îndreptau spre ceruri, topindu-și creștetele lor în văzduhul luminos și limpede. La dreapta, văile pline de lumină ale Ozanei, la stânga văile neguroase ale Sabasei, Borcei și Bistriții se deschideau adânci și prăpăstioase sub picioarele noastre. Noi mergeam spre cele din urmă pe o potecă tăetă, poate, de rarii pași ai fiarelor sălbatice în mușchiul verde și rourat. Incepusem a coborî la vale. Ne trebuî mai bine de două ceasuri, până ce să eșim din regiunea mușchiului. Când intra-m în pădurile tinere de fagi și de mestecăni, ce îmbracă văile mai de jos ale Hălăucei, soarele inundase cu lumina sa munții din stânga și din fața noastră.

Căldura începuse a se simți și dimineața ne vestiă o arzătoare zi de luliu. Cu cât înaintam, scoborând în păturile mai dese ale aerului din vâi, cu atât mai grele ni se păreau boccelele noastre. Mergeam a lene și tăcuți. Nici o priveliște nu să mai deschideă ochilor noștri, căci eram de toate părțile împresurați de pădurile posomorâte ale poalelor Hălăucei. Poteca, pe unde mergeam, se deschideă la vale lungă și dreaptă. Tot pe aceeași potecă, venind din altă parte, intrase și mergea ca la o svârlltură de băț, înaintea noastră, un băetan, care ținea pe cap o puțină ; și fiindcă eră cu spatele spre noi, nu ne văzuse și nici simțise, poate, că cinevă se află în urma lui ; mergea, deci, scoborînd încet și șuerând o arie de mnnte ; eră înalt și sdravăn ; putina de pe eap îl mai lungiă încă, iar mânilor aduse în formă de torți spre a țineă putina, îl dădeau înfățișarea unui ulcior cu picioare.

— Ei ! flăcăule, strigai eu cătră dânsul ; ia stăi o leacă !

Se întoarse. Era, în adevăr, un flăcău sdravăn și înalt ca un brad ; ne privi puțin, lăsă putina în mijlocul drumului și se făcù nevăzut în pădure.

— Dar asta ? zisei eu, vorbindu-mi singur.

Ajunserăm lângă puțină—o puțină cu lapte acru, în adevăr, — ne uitaram în toate părțile, dar nu văzurăm pe flăcău nicăiri. Ne puserăm la umbră pe marginea potecii, și aprinserăm câte o țigară. Un foșnet de frunze imi trase luarea aminte. Intorsei capul și zării pe flăcăul nostru tupilat și privindu-ne dintre niște tufe dese și apropiete. Fără să fi băgat el de samă, scosei revolverul, și-l întinsei spre locul cu pricina.

— Stăi că trag, strigai eu.

Flăcăul încremeni pe loc. Mă sculai cu revolverul tot

întins, mă apropiai de tufișul, în care stătea ascuns, și îi silii să iasă la lumină; eră galben cum-ii ceara și tremură ca varga.

— la sezi colea jos, flăcăule, zisei eu, lungindu-mă cel întâi pe iarbă. Nu îndrăznî, și rămase în picioare

— Șazi, când îți zic; nu face marafeturi; n'am obicei să poruncesc un lucru de două ori.

Se lasă mai mult să cadă, decât să se așeze lângă noi.

— Ce ai în puțină?

— Lapte acru.

Și nu-ți veniă să crezi, că un glas așa de moale, de tremurător și de sfios, poate să iasă dintr'un pept al unui voinic cât brazii munților lui.

— Lapte acru, în luna lui Cuptor? cui spui tu prujituri mă?

— Zău boerilor, lapte acru pentru gloată.

— A! vra să zică voi sunteți oameni cuprinși, aveți și gloată?

— Nu, zău, nu, boerilor; tata-i beteag și mama-i vădană.

— Cum vădană mă-ta, flăcăule? da tată-to nu-i bărbatu mă-tii?

— D'apoi că nu-s luați cu cununie.

— Ș'apoi? da tot nu-i vădană, că are bărbat, măcar că-i fără cununie.

— Tata șade la vite și n'o dat de 10 ani pe-acasă; îi beteag de picioare.

— Dar mă-ta nu se duce pe la el?

— Nu se duce niciodată; cică-i departe.

— Ei bine, fie și cum zici tu. Dar spune-mi, însă drept să-mi spui, cam ce ne socotești tu pe noi!

— Eu.... mă rog de ertare.... eu nu socotesc nimica, cuconașilor.

— Nu umblă cu fleacuri; ți-am spus că n'am obicei să poruncesc un lucru de două ori; spune-mi, când ne-ai văzut, cam drept ce ne-ai luat?

— Mă rog de ertare, zise flăcăul tremurând, am chitit că sânteți niște... boeri.

— Bine mă, mai văzut-ai tu boeri cu opinci în picioare și cu boccelele'n spinare ca noi?

— Eu.... n'am văzut, da' spun oamenii...

— Că boerii poartă opinci și boccele?

— Nu... da' că...

— Că?...

— Că...

— Haide, spune odată, sau.... și făcui o mișcare amenințătoare.

— Că... zise flăcăul, ferindu-se mecanicește într-o parte, că boeri ca d-voastră mai trec câteodată pe la noi.

Și sudori cât bobul de mazăre curgeau de pe fruntea rece și palidă a betului flăcău.

— Și nu știi tu numele vreunuia din acești boeri, despre care ai auzit? Dacă spui drept, n-o să-ți fac nimic.

— Spune tata de... Gheorghe a Nastasiei, de Profir, da' eu nu știu.

— Ei bine, zisei eu, d-lui e Gheorghe-a Nastasiei și eu sânt Profir. Uită-te bine că e tuns, chiar acum a scăpat din Pângărați.

Flăcăul se uită lung și țință când la mine, când la tovarășul meu și, pe măsură ce se uită, față îi venia la loc și spaima ce-l cuprinsese părea că se împrăștie.

— Ei, și, adică, ce te uiți tu așa la noi, flăcăule? Poate ti'nchipui că nu sântem cine ți-am spus?

— D'apoi că nu sunteți nevoastră Porfir și Gheorgh-e-a Nastasiei...

— Și de unde aflași tu așa de iute, măi băete ?

— D'apoi spune tata că Gheorgh-e-a Nastasiei are niște musteți galbene și lungi pân' la nrechi, și pe Profir l'o'mpușcat jandarii, când îl duceau la gros. Degeaba, nu mă spărieți; știu eu că nu sânteti nevoastră potlogari ca de-alde dânșii; neavoastră se cunoaște, că sânteti dela târg....

— Ce zici tovarășe ? Fiindcă flăcăul vra numai decât să fim dela târg, hai să fim cum zice el. Ei bine, fie cum zici tu, sântem dela târg, zisei adresându-mă flăcăului, și fiindcă tu ai făcut o descoperire așa de mare, apoi ești dator să ne îndrepti, pentru desară, la vre-o gazdă în satul tău. Cred că ești din Sabasa ?

— Da poftiți, mă rog, la noi, avem unde vă găzdui și cu ce vă ospătă.

— Bucuros, flăcăule, răspunsei eu; îți mulțumim; desară sântem oaspeții tăi; uită și tu năcazu! ce-ți făcurăm.

— Să-ți spun drept cucoane, că m'ai vârat în spărieți cu pistolul d-lale și, dacă nu-l întindeai spre mine, când m'ai zărit în tufe, o luam la sănătoasa pin pădure.

— Și cred că am făcut bine; altfel unde era să mânem noi în ias'noapte? ia să plecăm.

Flăcăul se sculă de jos, luă putina pe cap și, formând iarăși ulciorul cu două picioare, mergea la o mică depărtare înaintea noastră. Soarele, pășind peste hor-tările de foc ale meridianei, începuse a cumpăni spre apusul din stânga noastră.

In valea Sabasei

Erau două ceasuri după amiază, când sosirăm în pitoreasca vale a Sabasei.

La spatele noastre, Hălăuca, cu nenumăratele sale trepte verzi, se ridică în depărtare ca un nemărginit amfiteatru, care închideă cercul înalt al vederii despre răsărit. În față, pe stânga și'n dreapta noastră, munții Sabasei, Borcei și Fărcașei se întindeau până dincolo de hotarale ochilor, ca o mare încremenită de valuri violete cu nuanțe de aur ; iar peste accastă priveliște nețarmurită, arșița de cuptor aruncase o rețea subțire de aburi fumurii, care dădeau întregului înfățișarea unei mări de opal. Căldura eră covârșitoare și întreaga natură părea că răsufală greu...

Intrasem pe prundul Sabasei, un pârau limpede, care purcede din fundul munților Fărcașei, se furișează repede pe sub umbra pădurilor întunecoase, ce încununează înaltele sale maluri de stînci calcarice și se aruncă în Bistriță drept Borca.

— Nu mi-ai putea spuue, frumosul meu Adonis, ce mână binefăcătoare a umplut cu roșă această cupă de mozaic ? Zisei, adresându-mă tovarășului meu și arătându-i cu degetul spre pârau.

— Nu ți-aș putea spune hotărît lucrul acesta, răspunse el foarte serios; dar tot cu aceiași nedumerire, ca și d-ta, te-aș pută ruga să-mi spui, cam ce minte nesăbăduită a așternut cu petre așa de ascuțite căările acestor munți, fără să se gândească, cel puțin, că opinile mele vor călca odată pe aici și că, rupându-se, mi se vor beșică tălpile și voi rămâneà olog? Ia uite-te.

Și cu o îndemânare, de care nu l-aș fi crezut destoinic, ridică talpa piciorului său lung ca un catarg păuă la înălțimea nasului meu; opinca lui erà, în adevăr, ferfeniță.

— Cele mai din inimă ale mele păreri de rău pentru actualele tale opinci și pentrn viitoarele tale picioare oloage; totuși nu te împușină cu sufletul; opinci cred că vom găsi la casa flăcăului nostru, cât despre picioare, o să îngrijim de altă păreche, îndată ce vom întâlni în drum vre-o turmă, în care, afară de oi să mai fie și.... capre, spre pildă.... Până atunci însă eu aș fi de părere să ne scăldăm.

— Cum? așa înferbântați și asudați cum sântem?

— Da!... Nu cumva te iei, din greșală, drept Alexandru Machedon ori Frederic Barbă Roșie și te temi, prin urmare, să nu mori de friguri sau de apoplexie? Hai să ne scăldăm.

— Flăcăule! strigai eu către băetanul, care mergea înaintea noastră, vre-un loc mai bun de scăldat nu știi tu pe-aici?

— Da cum nu, răspunse el oprindu-se și întorcându-se către noi; uite, o ți' mai la vale este un loc bun de scăldat.

După un pătrar de oră sosirăm la umbra unei stânci enorme de calcar, unde pârăul făcea un cot limpede și adânc. Mestecăanii bătrâni și pletoși cu trunchiuri ne-

tede și albe, uitându-se, parcă, în apa de sub stânca pe care se născuseră, atingeau cu vârful celor din urmă ramuri crestele fugătoare ale undelor. Ai fi zis că te afli sub una din acele bolți de umbră și verdeață, pe care o nimfă pudică o alcătuește, la loc tainic, pentru oara misterioasă a băilor sale.

— Iată-ne, junele și grațiosul meu Faun, zisei adresându-mă tovarășului meu, sosiți la locul unde nimfele acestor păduri obișnuiesc a-și desvăli, câte odată, comorile lor de grații; desfă, deci, cununa de ederă și lăuruscă ce încinge fabuloasele tale tâmples, leapădă această piele de leu, care acopere jumătatea de moale alabastru a corpului tău, aruncă departe bățul tău încovoiat și nodoros, și hai să cercăm dacă aceste unde de cristal rece și curgător mai păstrează încă urmele îmbălsămate ale vre-unei nimfe sperioase cu sânuri crude și sălbatice.

— Știi, răspuse el, că nu-mi plac parfumurile; prin urmare hărăzesc mai dinainte nasului dumitale orice soiu de mirezme ar fi lăsat, în undele acestea de cristal rece și curgător, nimfele dumitale cu sânuri crude și sălbatice.

După o jumătate de ceas, răcoriți și întremați, ne urmarăm drumul înainte. Soarele sta să apună, când sosirăm la casa părinților flăcăului nostru. Mama lui vitregă ne eși întru întimpinare; eră o femeie naltă, bine făcută, cu ochi negri și mari, cu gura mică, cu nasul drept și potrivit; în toată înfățișarea ei, femeia de țară se ametecă cu cea de târg.

Curat îmbrăcată într'o fustă de cit și o cămeșă de subțire și albă pânză de casă, vrâstată cu borangic, a-vea părul cu îngrijire pieptănat și adus pe tâmples cu oarecare cochetărie; iar pe creștet eră strâns în conciu și

străpuns cu un ac de păr, cu gămălia de sticlă roșie. Când intrarăm în ogradă, ea ședeă pe un lăvicer așternut pe prispă și împletiă la un colțun.

— Apoi, dragă jupineasă, zisei eu de departe, cu voe fără voe, bucuroși sau nebucuroși, iată-ne oaspeții dumitale pentru noaptea asta; cel puțin flăcăul dumitale, după ce i-am tras o spaimă țapănă, s'a hărăzit să ne găzduiască.

— Bucuroși, poftim, zise femeia, sculându-se și venind să ne întimpine. Bine ai făcut, Ioane; poftiți!—Ce face tată-to? zise ea, adresându-se către flăcău.

— Tot cum îl știi, răspunse Ion, punând putina pe prispă.

Până ce să lepădăm din spate boccelele noastre, femeia intră în casă și mai aduse vre-o două lăvicere curate, pe care le așternu afară pe prispă.

Un băețel ca de opt ani, îmbrăcat în cămeșuță și ismene de pânză de casă, ca ghiocul de albe, încins peste mijloc cu un chimir mic și cu părul în plete lungi lăsate pe spate după obiceiul muntenilor noștri, ședeă pe prispă mai de-o parte și, mirat, se uită la noi cu ochi negri, nevinovați și mari.

— D'apoi bine, Vasilică mamă, îi zise femeia cu un glas în care duișia nu lipsiă, tu nu gânduești nimica?

Fără să zică cevă, băețelul se sculă, intră în casă și eși cu o cofiță; apoi plecă cu ea la un șipot din apropiere, de unde se întoarse iute, aducând-o plină cu apă rece. Tot el se duse în casă și veni cu două pahare, pe care le umplu cu apă. Ni se aduse zahar și ni se făcură, astfel, întâile onoruri ale ospitalității.

— Și de unde veniți astăzi? ne întrebă gazda noastră, luându-și din nou colțunul și așezându-se pe prispă aproape de mine.

— Astăzi venim de pe Hălăuca, dragă jupâneasă, unde am mas peste noapte ; în drum am întâlnit pe Ion al d-tale și, fără multă vorbă, iată-ne în gazdă la d-ta. Cam pe neașteptate, nu-i așa ?

— Cum socotiți, da' oaspeții nu ne prea îmbulzesc, și când ne vine câte unul, sântem bucuroși ; să poftiți ca la d-voastră acasă.

— Ba poate și mai bine, căci la noi acasă nici dormim pe ostenite nici mâncăm pe flămânzite ; ia numai cât încurcăm lumea degeaba. De câți ani să fie Vasilică al Dumitale ?

— De opt pe nouă ; opt o'implinit la Simedru ; da' așa-i el rădiche, nu crește.

— A fi sămănând tată-so, căci pe D-ta te văd naltă și voinică ; dar pe omul d-tale nu-l văd, să vede că dă rar pe-acasă ?

— Or hi vr'o zece ai de când nici nu l-am văzut ; i-o căzut un butuc peste picioare și l-o lăsat olog ; șăde la vite și eu nu mă pot duce să-l văd, că-i departe.

Vra să zică Vasilică nici nu cunoaște pe tată-so ; d'apoi bine, moș Vasilică, zisei întorcându-mă cătră băet, un flăcău așa ca tine de opt ani să nu vadă pe tată-so de zece, se poate ? D'apoi atunci cine ți-o cumpărat ție chimirul ista așa de frumos ?

— Mama, răpunse băetul, fără să se gândească.

— Și nea-ta ! zise femeia sculându-se și făcându-și treabă, d'apoi cum să-l vadă, dacă l-am făcut după ce-o plecat tată-so ?

— Uite, nevastă, la asta nu mă gândiam ; ș'poi mi se pare că vreau și eu să știu cam multe deodată.

— D'apoi așa sânteți d-voastră, târgoveții, vă place să iscodiți toate.

— Și să năcăjim lumea ; uite, cum te năcăjesc

eu pe d-ta; dar, mai la urmă, mi se pare că am dreptate; Vasilic'a dumitale e un băet frumos ca o floare și curat ca un ghioc.

— Ai să-mi diochi băetul, zise femeia cu un soiu de mânie glumeață în glas. Vasilică mamă, ia du-te de vezi ce face frate-to? și zi-i să prindă vre-o doi pui, să gătim cevà pentru gustare; ajută-i și tu.

— Parcă ți-a eșit un porumb din gură, dragă jupâneasă. Când ai ști cât sântem de flămânzi! Tovarășul ista al meu, pe care-l vezi că șăde cu nasul în jos, e rușinos ca o fată mare, dar la altele se pricepe ca o catană bătrână; o să-l vezi la masă, cum întoarce capul când înghite și cum se șterge cu mânica la gură când bea, ca să nu se cunoască c'o băut; dar bea al dracului; nu vezi ce nas roș are? Și, de lumeț, nici un vrăbiouiu nu-l întrece.

— O începi bine, zise tovarășul meu, răsturnându-se într'un cot pe prispă.

— Dă... răspunse femeia la vorbele mele, dă... cui i-i foame mânâncă, cui i-i sete bea și cui i-i somn doarme.

— Și câte altele n'or mai fi, dragă jupâneasă!

— D'apoi or hi, de ce să nu hie? răspunse femeia roșindu-se puțin.

Tocmai atunci Vasilică se ivi de după colțul casei, ținând, spânzurați de picioare, doi pui, care se sbăteau în mâinile lui.

— Vasilică, mamă, ia fă-te'n coa' mai iute, strigà femeia cătră băet, mai mult spre a schimbà vorba, decât de nevoe, căci Vasilică, dela sine, venià spre mă-sa.

— Ține-i bine, Vasilică, că sboară cu tine, adăugai eu; mi se pare că mai degrabă te-au prins ei pe tine decât tu pe dânșii.

— Pe-aista l-am prins eu, zise băetul cu aer victorios și rădicând mai sus un cucoșel vânăt, care se sbătea mereu în mâinile lui mici, și se lipi de mă-sa cu un soiu de îngerească nevinovăție.

— Bravo, Vasilică, tu ești uliu ori vindereu ?

— Și nea-ta ! ce tot îmi necăjești băetul ? Ți-am spus c'ai să-l diochi, zise femeia ; și, apucându-i capul între palme, îl sărută cu duioșie în creștet.

— O să-i stângem trei cărbuni în apă neîncepută și are să-i treacă.

Soarele dispăruse acum după munții Borcei și numai câteva raze împrăștiere tiviau încă cu aur marginile rupte ale norilor, care, în straturi lungi și viorii, se întindeau deasupra apusului ; geana de azur limpede a cerului depărtat părea acum că se pleacă și se unește cu geana de umbră a pământului... S'ar fi zis că abizul închide porțile sale aeriene, așazate pe hotarale dintre noapte și zi, sau că natura își pleacă, pentru odihnă, ochiul său înflăcărat. Amurgul sării sosise pe înălțimi, iar din văi se ridică noaptea cătră adâncurile largi ale văzduhului ; nici un glas nu se mai auzia, nici o mișcare nu să mai simția. Firea întreagă își plecă spre odihnă capul său.

Cu privirea pierdută în albastrele deșerturi ale cerului, stăteam pe prispă răzămat pe un cot ; iar sufletul meu, ca discul mai greu al unei cumpene, se plecă, pe nesimțite, din lumea reală spre lumea visurilor și a contemplațiunii. Sânt momente, când ființa noastră se moaie, se topește, se împrăștie și se perde în nemărginitul tot al lucrurilor ; când sufletul nostru străbate până în cele mai ascunse și tainice fibre ale materiei inerte ; când natura moartă, galvanizată, parcă, de curentul viu al propriei noastre cugetări, pare a se în-

firipă, și a trăi, în mod inconștient, viața scurtă a unui vis sau a unei colosale fantasmagorii. Tăcerea îmi țiuia în urechi, iar privirea scânteetoare a milioanei de stele mă ținea amorțit sub imperiul unei estaticе contemplațiuni.

— Ei, bătrânule fachir, strigă tovarășul meu într'un târziu, în Brahma sau Nirvana te-ai cufundat? Ia trezește-te puțin și nu mai visă în limba sanscrită pe care n'o înțelegi, nici te mai strămută cu închipuirea în umbra pagodelor, pe care nu le-ai văzut. Ai face mai bine să îngădui un moment măcar de îngrijire și păcătoasei vieți de toate zilele... Mie mi-i foame și mi-i somn.

— Ești totdeauna ridicol, scumpul meu. Ai aerul de a mă luă drept bunică-ta, îi răspunsei eu cam supărat, că mă trezise din visurile mele; dacă ți-i foame, vrei să-ți dau fâță, și dacă ți-i somn, vrei să te legăn? Mănâncă și te culcă pur și simplu, sau du-te la dracu și mie dă-mi pace!

— Iată ceia ce nu pot face, pentru moment, răspunse tovarășul meu, răsămându-se cu spatele de păretele casei, cu țigara în gură și picior peste picior. Ce vrei? Am și eu gusturile mele... da, am gusturile mele și chiar nostime câte odată; în astă sară, spre pildă, mi-am pus în gând să-mi fie dor de bunică-mea.— Sărmana mea bunică! dacă n'ar fi murit prea de timpuriu, nu m'ar fi lăsat, desigur, să plec fără ea în această lungă și primejdioasă călătorie, și n'ar fi îngăduit să încredințez nobila mea persoană fantaziei D-tale vagabonde. Ea m'ar fi însoțit până la marginele pământului, m'ar fi ținut pe palmă și m'ar fi apărat de lupi, de care, în paranteză vorbind, mi-i grozav de frică.

Și cine știe cât ar fi urmat între noi acest dialog

banal, dacă femeia de gazdă n'ar fi trimes pe Vasilică să ne cheme la masă. Eră o masă în regulă, cu farfurii, cuțite, linguri, furculiți, pahare, solniți și chiar cu șervete și față de masă. Nu mă înșălasem, când presupusesem, necăjind pe Ion în pădure, că părinții lui sânt oameni cuprinși. Curățania eră desăvârșită și, ca pentru locul unde ne aflam, luxul și imbelșugarea se întâlneau pe această masă țărănească. Căci e o adevărată imbelșugare și, mai la urmă, chiar un lux, să mânânci în Valea Sabasei brânză cu smântână, scrob cu unt proaspăt, borș de puiu dres cu ou și cu smântână, pui fripiți și, dacă nu e cevă neobișnuit, e cel puțin de mirare, ca toate acestea să-ți fie gătite și puse înaintede o femeie curată. Curățania e o virtute, pe care o întâlnește cineva foarte rar la muntenii noștri. Cina fu scurtă și presurată cu glume. Vasilică, de pildă, se pusese la masă între mine și mă-sa și, deși copil de țară, mânca, totuși, foarte sistematic și cu multă chibzuială.

— Bine moș Vasilică, zisei eu copilului, când începurăm a luă din borș, da' tu mânânci borșul pe dos; bine, mai văzut-ai tu pe cineva să vâre întâi mămăliga în gură și apoi să soarbă borșul? Intăiu borșul și apoi mămăliga!

Copilul își oprî lingura la jumătate calea spre gură și se uită lung la mine; și în privirea lui se cetia o neîncredere așa de nevinovată, încât și lingura mea se oprî la jumătatea drumului dintre farfurie și gură. Stăturăm un moment uitându-ne unul la altul și nu știu, dacă râdeam eu de Vasilică ori Vasilică de mine. Oricum însă, fie din greșală, fie după sfatul meu, Vasilică sorbi întâi borșul și când să vâre mămăliga, scăpă borșul din gură; toți isbucnirăm de răs, singur Vasilică, rușinat

și cu ochii înotând în lacrimi, se înroși și rămase nedumerit.

— Dacă ești prost, îi zice mă-sa, ștergându-l la gură și pe dinainte; nu vezi că te năcăjește și vra să-și rădă de tine? Vezi ce pățești dacă nu te gîndești la ce-ți spun oamenii? Cată-ți de mîncare și ia seama cum mî-nânci.

În zadar. căutai să mai înșăl pe Vasilică: el nici nu se mai uită la mine, ci-și căută de mîncare cu băgare de seamă.

Încheiarăm cina sculându-ne și făcându-ne cruce. Din-tre toți, Vasilică nu-și făcu cruce, ci se trase mai la o parte și se părea că așteaptă ceva.

— Dar bine, moș Vasilică, zisei, adresându-mă băe-tului, pecând cei de casă strîngeau masa; bravo! se vede c'au mîncat căței crucea.

Și cu mânila la spate, mă uitam la el de sus în jos; el se părea că nici nu m'aude; de când cu borșul de-venise dușmanul meu de moarte.

— Iar te-ai apucat să-mi năcăjești băetul? Zise femeia trăgând cu Ion, la locul ei, masa din mijlocul casei; dă-i pace, că știe el socoteala lui.

— A! vra să zică d-ta, moș Vasilică, ești om cu socoteală? Bravo!

Vasilică însă nici nu gîndi să bage în samă vorbele mele.

Trecură câte-va momente cheltuite în banalități cu tovarășul meu de drum. Când întorsei capul, văzui pe Vasilică îngenunchet în mijlocul casei, cu fața spre răsărit, cu minile împreunate, cu marii săi ochi pironiți în văzduh, zicând cu glas tare o rugăciune de mulțămire către Dumnezeu... Și aveă Vasilică niște ochi așa de mari, de limpezi și de nevinovați! Și acești ochi um-

briți de niște gene lungi și negre, erau pironiți atât de adânc în sânul unui D-zeu necunoscut! În liniile de marmoră ale feței sale de o ideală frumusețe, așa de întipărit era extazul credinții!... îmi încrucișai mânilor pe piept, și, fără voce, întorsei fața spre răsărit.

— Bravo! moș Vasilică, zisei eu băetului, care, după ce-și mântuise rugăciunea, sărutase mâna mă-sii și ră-măsese lipit de dânsa. Bravo!... dar ia spune-mi tu, cine te-a învățat să te rogi așa de frumos? Drept răs-puns, copilul se lipi și mai tare de mă-sa, privindu-mă pe sub gene, fără a-și rădică fața. De când cu borșul, Vasilică devenise dușmanul meu de moarte.

— Eu, răspunse femeia, uitându-se la copil de sus în jos și depărtându-i cu mâna părul ce-i căzuse și-i aco-periă fruntea.

— Atunci aș putea să te întreb și pe dumneata cine te-a învățat?

— Eu sânt din Fălticeni, și-am învățat la școală...

— Cu alte cuvinte d-ta știi și carte?

— Câtă n'am uitat-o, o mai știu și eu.

Nu mersei mai departe cu cercetările în această pri-vință. Mă mulțămii a rămâne foarte mirat. De altfel această descoperire mă bucură fără să știu pentru ce.

— Și de mult ai schimbat Fălticeni cu valea Sabasei?

— Or hi vre-o unsprezece ai.

— Va să zică, când ai venit în Sabasa, aveai pe Ion cu d-ta? Ai fost măritată în Fălticeni?

— Eu n'am fost măritată niciodată și nu sânt nici amu. Pe Ion l-am luat odată cu tată-so, îmi răspunse femeia roșindu-se puțin și făcându-și treabă prin casă.

Știam mai mult de cât trebuia: o gospodărie ca multe altele între țărani noștri, o mică aventură de amor între o fată săracă de la târg și un văduvoiu bogat de

la țară; iar, ca încheiere, un concubinaj, pe care un pârdaľnic de butuc venise să-l turbure puțin: omul trăia olog la vitele lui, iar femeia cu picioarele întregi la casa omului. De altfel, Vasilică era totdeauna față spre a mărturisi că femeia nu-și perduse tocmai înzădar cei 28 de ani, ce pareă că-i are. Fû un moment când crezui că Ion se uită la mine cam chiorăș și că privește cam aprins pe mama lui vitregă; eram pe punctul de a crede cineștie ce; iute însă mă desamăgii.

Poate-ți odihni oleacă, zise femeia; îți fi obosiți?

— E și vremea, dragă jupâneasă, îi răspunsei; eu, unul, m'ași culcă afară, dar s'a cam înorat și noaptea poate să aducă ceva.

— Dar nici nu-i nevoie, se grăbi a-mi răspunde ea; trei paturi sânt deajuns pentru trei oameni.

— Dar sântem patru cu Ion.

— Ion se culcă afară, numai iarna doarme în bordeiu.

Și în timpul acestui dialog, Ion se și dusese să se culce. Un fior răce îmi străbătu tot corpul. Făcui câțivă pași prin casă, fără a zice nimic.

— Mai la urmă culcă-ne cum vrei și unde vrei, adăogai eu; pentru noaptea asta sântem ai d-tale.

Femeia începù să aștearnă pe paturi.

— Mă rog, zisei eu, urmărind cu ochii pe femeie, care trebăluia, nu mi s'a întâmplat să văd pe la țară, niciodată, paturi așa de late; ar putea, pe paturile d-tale, să doarmă doi alătura în voia cea bună.

Femeia se uită țintă la mine, fără să zică nimic.

— Dacă vrați să vă culcați, zise ea peste puțin, iaca, paturile sânt gata....

Și când deschise gura spre a vorbi, zării strunga dintre dinții ei de deasupra.... pe câmpul alb eră însemnată cărarea neagră a păcatului...

Cerul prevestă o noapte furtunoasă; prin întuneric ajungea până la noi fâșăitul colosal al vântului, care se scurgea ca o mare aeriană pîntră frunzișul ascuțit al codrilor de brazi. Zigzagul de lumină al câte unui fulger rar, tăia brazde de foc în întunericul adânc, iar, în răstâmpuri, huruitul departat al unui tunet străbătea creștetele înalte ale munților perduți în noapte.

Pe cele trei paturi erau făcute acum trei așternuturi; câteva poclăzi, care, împreună, atingeau grosimea unei saltele, erau curat acoperite cu câte o prostire, iar la căpătăiu erau puse câte două perne, atunci chiar înfățate. Fără multă ceremonie, tovarășul meu se descălță, se desbracă și să trânti în pat cu fața la perete. După un sfert de oară, până ce să mă desbrac și eu, fericitul meu tovarăș fosăia ca o cucuveică sub streșina unei biserici.

— Ostenit trebuie să fi fost cuconașul ist tânăr, observă femeia, privind pe tovarășul meu cum dormla de adânc.

— Când tot sui și tot scobori, cum a făcut el astăzi, nu-i de mirare să fii ostenit; doar n'a fi cumpănă de fântână, căci numai ea nu ostenește, deși veșnic sue și scoboară....

— Vasilică, mamă, închide ochii și dormi, zise femeia băetului, care, după ce se suise în pat, se și culcase la perete. Băetul închise ochii.

Cam pe-o parte, cam cu fața'n sus se culcă și femeia la margine lângă băet, aducându-și mâna stângă sub cap, iar cu dreapta acoperindu-și picioarele cu fusta.

— Dar d-ta nu te culci? mă întrebă ea fără să se uite la mine. Eu trăsesem, înadevăr, masa lângă pat, puseseam lumânarea pe masă și scosesem câteva foi de hârtie pentru a scrie.

— Mi-a fugit somnul deocamdată, nevastă dragă, dar o să mă culc și eu mai acuș.

— Hm!, făcù femeea și nu mai zise nimic.

Se făcù liniște.

Intr'un târziu mă culcai și eu.... Dormii somnul omului fericit...

Când mă sculai a douazi, cerul era limpede și soarele sus. Tovarășul meu se sculase mai înainte și posomorât stătea afară pe prispă, plecat asupra unei opinci, pe care o tot sucià și o tot învârtià și pe-o parte și pe alta.

— Cu ce ți-a greșit biata opincă de-o tot sucești așa, amice? îl întrebai eu.

— Cu ce greșesc toate opincile universului; s'a rupt și uite ce spărtură mare tocmai în talpă?

— Dragă jupâneasă, zisei eu gazdei noastre, care tocmai atunci se ivise în prag, gătită spelcă, nu cumvâ Ion al d-tale o fi având vre-o pereche de opinci de prisos? cu plată, bine înțeleș.

— Da cum să nu aibă, răspunse femeia.

Peste un ceas, tovarășul meu se află încălțat cu opinci nouă de piele de porc, întocmite de Ion cu multă măestrie pe tălpile late și lungi ale tovarășului meu. Ne luarăm rămas bun de la gazdă, de la Ion și de la Vasilică, și plecarăm.

Tovarășul meu o apucă înainte cu toată iuțala pașilor săi largi și a picioarelor sale lungi; și toată silința ce-mi dădui ca să-l pot ajunge, rămase zădarnică. Il strigai, dar nu mă auzi, sau se făcù că nu mă aude... Așa ceva nu se întâmplase încă între noi. Poate că voià să ajungă mai repede la Bistrița, să se sue pe plută și să plece la Piatra, după cum îmi dăduse a înțelege încă de pe Hălăuca; poate... dar tovarășul meu era fricos

ca un epure și nu-mi venià să cred că va îndrăzni să străbată el singur inima pădurilor până la Borca, și cu atât mai puțin să înfrunte primejdiile unui drum pe plută până la Piatra ; și cu toate acestea zbură ca o săgeată, fără să-și arunce macar ochii în urmă, spre mine. Când văzui, în sfârșit, că toate străduințele mele, spre a mă țineă de el sânt de prisos, rării pasul și'l lăsaî să se tot ducă.

— Ce naiba să fi pățit tovarășul meu? mă întrebam eu nedumerit, din când în când. Parc'o dat strechia'ntrânsul! Mi se pare, totuși, că gazda noastră din Sabasa e de vină ; poftim! dracul i-a șoptit să se uite la mine mai galeș decât la dânsul?

Mersesem numai vre-o două ceasuri și mă simțiam obosit ca după o întregă zi de drum. Mă hotărâi să poposesc undeva la umbră, spre a-mi împrospăta puterile. Mă abătui din drum și intrai în pădure ; întâmplarea mă duse sub un pâlcc de mestecăni, unde pământul erà așternut cu o pajiște deasă și moale ; îmi luai bocceaua din spate, o așezaî în chip de pernă la rădăcina unui mestecăn, îmi desfăcui opincile și mă lungii cu fața 'n sus și cu capul pe boccea...

— Ce dracu să-l fi apucat pe tovarășul meu?

Incepeă să-mi fie somn... Scoseî carnetul și trimiseî tovarășului meu din depărtare următoarea scrisoare în versuri:

Nu poți să-mi spui, amice, cam unde o s'ajungi
Pe drumul ars de soare cu pașii tăi cei lungi?
Te du.... la revedere și nu fii amărât,
Bocceaua ta din spate să-ți fie de urât!
Iar când te-a 'nvinge drumul și nu vei mai putea ;
Lungește-te ca mine, cu capul pe boccea,
Desfă-ți de la picioare opincile uscate
Și'n umbră de mestecăni, întinde-te pe spate.

Și dacă ai, ca mine, poetice simțiri,
Înalță-te la ceruri prin crengile subțiri...
Eu chiar acum avut-am, în depărtatul cer,
O tainică 'ntâlnire cu vechiul Jupiter...
Și poate vrei, și ție, să-ți spun ce-am sfătuit ?
Să-ți spun : Bătrânul Zeus e foarte amărât ;
E veșnic dus pe gânduri, cu capul între mâni,
De când l-au lăsat Grecii și s'au făcut păgâni.
La cine, nu mai are, sărmanul să-și încrunte,
Cum și'ncruntă odată, sprincenele-i cărunte,
Ș'asupra cui nu are, sărmanul, să trimeată
Vr'un fulger de urgie, cum trimetea odată ;
Și stă plecat și gârbov pe ruginitu-i sceptru,
Cum stă'n Carnac, la lună, un palid rege spectru ;
Și'n sufletu-i nu are de cât un singur dor :
Să moară ; dar nu poate, căci e nemuritor.
Sărmanul, cu basmaua—căci are și basmă—
Ștergându-și de plâns ochii, Olimpu mi-arată
Cu slăbănogu-i deget.—Păcat că nu am timp
Să-ți spun cu deamănuntul tot ce era'n Olimp.
Să-ți spun, doar, că Junona se dă cu suliman,
Că Marte se întrece cu Venus în cancan,
Că Gamimed, ștregarul, își pune toată verva
Să scoată din sărite pe pudica Minerva ;
Că Hermes bate ceardaș cu Apolon din pinteni,
De nici n'ating pământul, atâta sânt de sprinteni !
Că Bacus e Egumen, Silen Mitropolit,
Că Proserpina trage pe Aides la chit,
Că cele nouă Muze un dinte n'au în gură,
Și că Vulcan la toate le-a făurit dantură ;
Că ambrosia-i rară, nectar nu se găsește,
Că Poseidon în ceruri e negustor de pește,
Și că, de când vaporul eșit-a la iveală,

Naiadele fugit-au în cer cu pelea goală ;
 Că Pegaz e o gloabă, ce zace de răpciugă ;
 Că Faeton l-înhamă de trage la cotiugă ;
 Că și-a pierdut Diana și arcul și ogarii,
 Ș'acum desculță mână la pășunat măgarii ;
 Că tot, precum odată, ș'acum Endimion,
 Lungit la umbră, doarme ș'a'mbătrânit în somn ;
 Că Cerber e o javră cu coada între vine ;
 Că Hebe-i tot frumoasă și mă 'ntrebă de tine ;
 Că Momus stă deoparte și, când a auzit,
 A răs, a răs, sărmanul, a răs pân'a pocnit !...
 Ș'acum, fiindcă Zeii s'în doliu după Mom,
 li las ca să-l jălească și eu mă culc să dorm...

Și cred că cel din urmă vers îl scrisei horăind...
 Atât îmi era de somn... Adormii. Și cine știe cât
 aș fi dormit, dacă, prin vis, nu mi s'ar fi arătat o
 fiară îngrozitoare, ce-și deschisese de departe gura-î
 plină de colți și veniă asupra mea, gata să mă'nghită.
 Sării arsa drept în picioare... Un câne, care mușluisese
 pe la capul meu în timpul somnului, fugiă spre pă-
 dure, spăriet de năprasnica mea deșteptare...

— Dar dacă cânele eră lup, mă gândii eu, așa-i că existența
 nasului și-a urechilor mele ar fi devenit foarte problematică?

Umflai bocceaua în spate și mantaua pe umeri și
 plecăi. Soarele eră drept la amiază și razele lui
 perpendiculare ardeau ca niște săgeți de foc ; arșița
 eră covârșitoare și sub umbra deasă a pădurilor,
 vântul păreă că adormise ; nici-o frunză nu se mișcă ;
 cel mult dacă o foae de plop, fără echilibru, se clă-
 tină repede și fără pricină pe o ramură înaltă.

In pajiștea, ce mărginiă drumul, câțiva rari cosași
 sau greeri țărâiau a arșiță. Tot încotro mergeam eu,

curgea și Sabasa cu unde repezi și clare ; privind-o numai cum se strecoară iute și murmurătoare pe sub umbra deasă și tăinuită a pădurilor, îmi pricinuiă o simțire de dulce răcoare sub arșița caniculară a verii. Mă așezai pe un bolovan la umbră și, dus pe gânduri, priviam nemișcat apa care fugiă. Pe cursul ei neoprit, mi se părea că fuge și sufletul meu ; și o melancolie neașteptată mă cuprinse...

Peste câteva minunte, îmi urmai drumul pe valea strâmtă și lungă a Sabasei.

Munții păduroși, ce se rădicau deoparte și de alta, formau o alee pitorească de mesteacănii blonzi și de brazi posomorâți ; pe alocurea, o stâncă enormă de calcar alb se iviă dintre negrul-verde al brazilor nemișcați ; ici-coleă, din câte un unghiu mai adăpostit al păretului de stâncă, răsăriă, ca în familie, dintr'un strop de țărâna, un smoc de flori albastre cu corola ca un păhăruț de azur. S'ar fi zis că e o sărutare fragedă a naturii, depusă pe sânul sterp și dezolat al morții... Cine ar crede că dintr'un sentiment de milă nu m'am atins de una, măcar, din aceste flori ! Nu erau ele oare singura podoabă, singura mângâiere a stâncii pe care crescuseră ?

Sosisem acum la gura Sabasei, la varsarea ei în Bistrița ; mă aflam, cu alte cuvinte, la Borca. Potopul lui Noe n'ar fi putut îngrămădi într'un singur loc atâția butuci, câți erau sămănați fără regulă, și unii peste alții, pe prundurile Bistriței și ale Sabasei. Păduri iatregi, abătute la pământ, se scoborâseră din munți în vale și nu așteptau de cât să intre pe dinții ascuțiți ai fereastrăului, care țipă de foame pe malul drept al Bistriței, la gura Borcei.

Mă uitai în toate părțile, ca să văd pe tovarășul meu ;

dar nu-l văzui; întrebai pe niște plutași de pe mal, care-mi spuseră că un tânăr, așa cum întrebam eu, se află la crâșmă. Trecui podul de pe Bistrița și urcăi la crâșma din deal. Tovarășul meu rodea un covrig și sorbiă dintr'un pahar cu vin.

— Bun'ajunsa, amice, zisei, luându-i paharul de dinainte și vărsându-i-l; am întâmpinat, urmai eu, multe secături în viața mea; mi-a fost, însă, dat, în cursul acestei călătorii, să fac cunoștința celei mai desăvârșite...

— Săcături, mă întrerupse el; foarte bine, de săcatură, săcatură, da' vinul de ce mi l-ai vărsat?

— Fiindcă ai obiceiul de a te îmbăta și fără să bei... Mă rog n'ai putea să-mi lămurești ce fuse asta?

— Aveam de gând să mă suiu pe plută și să plec la Piatră.

— Ei, și ce te-ai oprit? Nu cumva crezi că eră să mor de dorul tău?

— Tocmai fiind că lucrul acesta era să se întâmple, de aceia m-am răzgândit!

— Foarte rău te-ai răzgândit; de plecai, aveam pe cap o belea mai puțin.

— Și pentru ca să ai o belea mai mult, de aceia am rămas... Băete!... o garafă de vin.

Peste puțin, un băetan murdar, vârat în niște ciobote unse cu dohot și croite dintr'o vacă întregă, ne puse dinainte o garafă cu vin, de pe care zoile se prelingeau în toate părțile, câțiva covrigi uscați și pătați de muște, și două păhară, copii în dreptate ai gărării cu vin...

Băurăm, plătirăm și plecarăm.

Pe șeștina

Pentru a merge din Borca la Șarul Dornei, ținta călătoriei noastre, am fi putut țineă sau drumul înainte, pe la Broșteni, și de aici pe valea Negrei, sau puteam face baza triumghiului, tăind de-a dreptul peste Cerbul, pe poteca de picior a muntenilor ; cel dintăi mai lung și mai ușor, cea de-a doua mai scurtă și mai anevoioasă. Ne oprirăm la umbra unei sălcii de lângă o fântână și ținurăm sfat. Tovarășul meu eră pentru drumul pe la Broșteni, eu pentru cel de peste Cerbul. Părerea mea izbuti, cu condiție numai ca să luăm cai, de oarece opincile noastre erau aproape ferfeniță și, prin urmare, tălpile noastre în primejdie.

Peste drum de fântâna, lângă care sfătuiam, se află o casă țărănească cu o înfățișare curată pe dinafară. Sărirăm un pârlaz și intrarăm în ogradă. După primirea obicinuită, pe care ne-o făcură doi câni hărțăgoși, ne eși sprinten înainte, de după casă, o femeie tânără, subțirică și nu tocmai naltă.

— Bine-am găsit nevastă, zisei eu, bucuroși la oaspeți ?

— Bine-ați venit ; bucuroși. poftim, îmi răspunse ea, cu glas ascuțit și mlădios.

— Poftim pe-aici, repetă femeia, cu acelaș glas ; și apucând înainte, ne duse sub o șandramă, în dosul casei.

De-o parte fumegă un foc pe sfârșite, iar de alta ședeă bărbatul pe un scaun lung de țară cu patru picioare, înaintea unei mese rotunde. O mămăligă răsturnată chiar atunci și o strachină cu borș de fasole și perje verzi alcătuiau ospățul frugal al acestei părechi de oameni.

— Bine-am găsit și poftă bună, zisei intrând sub șandramă și adresându-mă românului.

— Foarte mulțămim, și bine-ați venit, ne răspunse el, abiă urnindu-se de pe scaun. Poftim de ședeți; și ne arată o laviță.

— Mult n'o să stăm, că ne grăbim.

— Poftim de ocîhniți și, dacă nu vi-i cu supărare, poftim de gustați ceva cu noi. Ia mai două linguri, Axinio, pentru dumnealor și caută ceva de șezut, zise românul femeii lui.

Nici mămăliga și nici borșul românului nu mă prea ispitiau; totuși mă așezai la masă pe un scaun cu trei picioare, care slujiă la mestecat mămăliga. Tovarășul meu se puse pe scaunul Axiniei, iar Axinia pe o cofă cu apă.

— Și'ncotrò mergeți? mă întrebă românul.

— Spre Șarul Dornei, răspunsei, și ne-ar trebui niște cai ca să putem tăia peste munte, în valea Negrei.

— Vreți să mergeți prin Șeștină?

— Nu cunoaștem locul; dar prin Șeștină sau pe altundevă, destul că voim să fim în Șar pe poteca cea mai scurtă.

— Atunci peste Cerbul și prin Șeștină; scoboriți în Neagra la Mârcu, ș'apoi apucați valea spre Dârmocs, Panaci, Păltiniș și eșiți în Șar.

— Și cai unde-am putea găsi? întrebai eu.

— Dacă vă trebuie numaidecât, avem și noi.

— Atunci treaba merge de minune ; cât o să plătim ?
 — Câte cinci franci de cal, ca să vă ducă până'n
 Neagra Șarului.

— Plătim cinci franci ; dar ce facem cu caii acolo ?

— Apoi merge Axinia cu Dumneavoastră pe jos.

— Atunci ne-am înțeles ; când putem plecà ?

— O să zăboviți numai pân'om prinde caii de pe deal ; pân'atunci îi odihni o țără'n casă.

Ne scularăm dela masă. Axinia plecà la deal după cai, noi intrarăm în casă și ne culcarăm, românul rămase afară.

Dormirăm două ceasuri bune. Când ne scularăm, erau patru ceasuri după-amiază ; iar caii gata înșeuati.

O tarniță de lemn acoperită cu o pocladă subțire, strânsă cu o curea de piele adusă pe sub pânțelele calului și înnodată la o parte, alcătuiă ceia ce noi am numi o șea. Până ce să cercetăm noi caii, până ce să mai punem câte o pernă peste pocladă și până ce să închingăm caii din nou, Axinia se duse sub șandramaua de dindos, intră apoi în casă și, când eși în pragul ușii gata de plecare, cât pe ce să n'o mai cunoaștem. Se spălase, se pieptănase și se îmbrăcase. Eră o femeie ca de douăzeci și cinci de ani cu fața lungăreață și trăsături foarte regulate ; nasul, mai cu seamă, drept și proporționat, îndepliniă ceia ce lipsiă ochilor ei prea mici, dar negri, vii și scânteetori ; gura mică, părul negru, trupul sprinten... Pe vârful capului, înnodat cu oarecare neîngrijire și cochetărie aveà un tulpan undelemniu și nou de tot ; gâtul îi eră încărcat cu mărgelile de toate fețele și o cămeșă vârstată cu burangic îi îmbracă jumătatea de sus a corpului său ; dela brâu în jos, două fote se scoborau până deasupra gleznelor ; picioarele îi erau goale dar curate ; iar cruciș peste umăr, atârnată la șoldul

stâng, purtă o geantă de lână vărgată cu negru și roș ; astfel, Axinia eră gata de drum. Plătirăm 10 lei românului, încălecarăm și plecarăm.

Erau cinci ceasuri după amiază.

Cât-coleă, Axinia țesea iute din picioare și sânurile-i tari săltau în cadență sub cămeșa-i albă și subțire.

Muntele Cerbu începe drept în loc ; și aproape-mi strâmbam gâtul, uitându-mă spre vârful lui. Suisem atâția munți călare sau pe jos ; îmi venia totuși greu să-mi dau seamă, cum eră să urcăm noi pe spatele Cerbului. Caii de munte, însă, au ceva din firea caprelor : cu piciorul subțire și nervos, cu unghia fină și sensibilă, deștepti din fire, cumiți din împrejurări, caii de munte sunt un dar neprețuit. Fără să-i cârnești din frâu, ei aleg singuri poteca cea mai bătută. Totuși, niciodată n'am înțeles pentruce caii aceștia merg pe marginea despre prăpastie, când drumul e tăiat în coasta muntelui ; e adevărat că oarecare fiori îți răcesc inima, când te uiți în jos ; poți, însă, fi pe deplin încredințat că niciodată calul de munte nu va călca greșit.

Cerbul e un munte urit. Prea înclinat, ploile torențiale i-au săpat coastele, și mâncături adânci de lut galben cu gingini verzi și sărăcăcioase îl brăzdează din creștet până 'n poale ; iar poteca de suit șerpuește, de regulă, pe fundul adânc al acestor mâncături. Lut la dreapta, lut la stânga, tufe de mesteacănii nevoiași deasupra capetelor noastre, nici o priveliște pentru ochi, nici un orizont pentru suflet... toate acestea făceau drumul nesuferit. Strâns între tovarășul meu, care mergea înainte pe roaiba lui mică și slabă și între Axinia, care se acățase de coada calului meu, mă simțiam arestat. Fu un moment, când crezui că mă duc pe spate ; poteca suia prea pieptiș și Axinia, atârându-se prea greu

de coada calului meu, bietul dobitoc se lăsă pe picioarele de dinapoi.

— Bine, Axinio, fată hăi, o să cădem și eu și calul peste tine, ș'o să-ți fie cam greu, zisei eu, cumpănind calul înainte.

— Nu te teme, cucoane, nu te teme că nu cazi; nu-mai ține-te bine, că e cam cheptiș.

— Da' lasă-te de coada calului, c'ai să mă dai de râpă; n'auzi? du-te mai bine și te ține de coada epei, că boerul cel tânăr îi mai ușor.

Acest argument convinse pe Axinia, care, trecând iute ca o suveică pe lângă mine, se agăță de coada epei tovarășului meu, fără ca el să bage de seamă. Rămăsei puțir în urmă. Tovarășul meu, lung și subțire, și cu picioare lungi, se ținea plecat înainte și ghebos pe roaba lui mică și slabă; Axinia, silită de natura drumului și de mijlocul ce-și alesese ea pentru a urca la deal, mergea plecată înainte, iar trupul ei rotund și învălit în fotele-i strâmte, sucindu-se când la dreapta, când la stânga, urmă în mișcare și cadențat, mecanismul picioarelor.

După un ceas și jumătate de un mers anevoios eșirăm deasupra Cerbului; și de unde credeam că vom întâlni vre-una din acele așezături limpezi, ce de regulă se deschid pe vârful munților, ne trezirăm în față cu o nesfârșită încurcătură de poteci înguste și cotigite, care șerpuiiau, se încrucișau și se pierdeau pe sub tufele dese de mesteacăn, ce ne împrejmuiau mersul. Axinia, care poate să fi avut ceva din firea stâlpului de foc, ce călăuzia pe Maghii din răsărit, apucă înainte pe una din poteci și dispărură în desimea mesteacănișului mărunț din calea noastră; iar ochii noștri nu se deslipeau de capul ei, care ne slujia de cârmă

în această mare de frunziș numai atâta de adâncă pe cât eră și Axinia de înaltă.

Tulpanul ei undelemniu ne făceà o mulțime de șotii: aproape de aceeași față cu frunzele de mestecăn, de multeori îl pierdeam din vedere ; și, luându-ne atunci numai după clătinaarea frunzelor, care puteà fi pricinuită de vânt, apucam câte o cărare greșită ; Axinia, însă, aveà grijă să se uite înapoi din când în când.

— Nu pe-acolo, nu pe-acolo ! strigà ea, când ne vedeà că apucăm rău ; faceți după mine.

Și când noi căutam capul Axiniei la dreapta, glasul ei răsărià la stânga. Ciuda noastră și necazul cailor, care trebuiau să tae de-a dreptul prin tufe, nu erau proaste.

— Bine, Axinio, fată hăi, zisei eu, când putui fi mai aproape de dânsa :

Cine dracu ți-o șoptit

Tulpan verde ți-ai făcut ?

Nu vezi că cuconașul ist tânăr te prăpădește din ochi prin mestecănișul ist broticiu ca și tulpanul tău ? Batâr, de te făceà mă-ta mai naltă, ca să-ți răsară părul și ochii tăi negri de-asupra frunzișului ! Dar așa ? Pare-că ești un buratec, fa, la cap ; el verde, frunzele verzi ; mestecănișii mărunți, tu numai cât dânsii... O să ne rătăcim, fată hăi !

— Las' că mă uit eu înapoi și vă strig, când îți apucà rău.

— Ba să strigi tu pe naiba ; cu strigătul tău ne bagi prin toate tufele. Ia să faci bine să nu te deslipești de botul calului, ori te leg la oblânc ! Ce dracu, parcă ești o suveică.

— Haide, hai, că înoptăm în pădure, și ne mânâncă ursu, zise ea iuțindu-și pasul și fără a se uită îndărăt.

Și, după cum pământul eră de undulat, tot așa și ea, acum se cufundă în frunzișul ca o apă, acum numai capul i se arată pe deasupra.

— Mare lucru, să nu fi dat strechia peste tine, Axinio, zisei eu iuțind calul și căutând a mă țineă cât mai aproape de dânsa.

Ea își căută însă de drum, țesând iute din picioare și lunecând ca o svârlugă pe poteca strâmtă și cotigită, ce șerpuiă pe sub mestecăniș. Înțelesei că cu Axinia n'o poate cinevă scoate la capăt așa de ușor... Mă mulțumii, deci, a căută să mă țin cât mai aproape de dânsa. Cât-coleă tovarășul meu înnotă și el prin desișul verde cu roaiba lui mică și slabă. In cele din urmă, ne ajunse și el.

— Uff!.. făcù Axinia, scoțând din geantă o basmă albă cu horbotă groasă pe margini și ștergându-și fața de sudoare; uf, ce zăpușală! Și se lungi pe iarbă sub o tufă de mesteacăni.

— Vezi, dacă țeși prea iute, suveica dracului, c'ai ostenit? zise tovarășul meu, descălecând.

— Ei și pe 'neată te-o pălit *nila*; parc'ai să faci pânză cu mine.

— Pânza ca pânza; vi-ți înțelege voi mai pe urmă, Axinio, zisei descălecând și eu; dar, pân'atunci, n'ai face rău să-mi spui unde-o să mânem noi în ias'noapte?

— Unde? La Avrum în Șeștină, răspunse ea, cu siguranță.

— Și, mă rog, ce mâncare-i Avrum al tău din Șeștină, despre care îmi spui ca de un om, pe care toată lumea e datoare să-l cunoască?

— Da' ce? 'Neată nu știi? Avrum din Șeștină, crâșmariu.

— Da' cum să nu-l știu! Mi se pare că sunt chiar o leacă de cimotoie cu el.

De altmintrelea, întrebarea mea eră de prisos și răspunsul putea fi dela sine cunoscut. Cine zice, în satele și localitățile noastre de munte, Avrum, Ițic, Leiba, Burăh, Șloim, zice crâșmar, adică un fel de paingăn, care-și țese pânza lui la locul cel mai prielnic, pentru a-i cădea în mreajă tot felul și, pe cât se poate, mai multe insecte; și precum paingănul stă la pândă în mijlocul pânzei sale, tot așa Avrum sau Ițic pândesc pe trecători dela umbra crâșmei lor.

— Și mai avem mult până la Avrum al tău?

— A mai hi pe jumătate cât am mărs.

După câteva minute de odihnă, încălecarăm și plecarăm.

Soarele cumpănise acum după dealuri și nu mai poieia, cu cele din urmă raze ale sale, decât piscurile munților din răsăritul ce se întindea la spatele noastre. Pe nesimțite, însă, își stânse și apusul lumina sa și liniștea amurgului cuprinse nemărginitul ocean de munți, ce ne înconjură din toate părțile. Axinia își vârîse în geantă basmaua sa albă cu horbotă groasă pe margini; tovarășul meu începuse să-și închee, cu îngrijire, la piept, vengherca lui soldățească; eu îmi aruncasem mantaua pe umere; sudoarea se uscăse de pe cai...

În munte, radiarea nocturnă se face repede și răcoarea nopților senine e cu atât mai mare, cu cât ziua a fost mai călduroasă.

Când părăsirăm mestecănișul spre a intra în Șeștină, înnoptase de tot, și frigul se făcuse simțitor. Luna plutia slobodă în depărtările umbroase ale spațiului deșert, împrejmuindu-și chipu-i mort și palid cu o fantas-

tică ramă de întuneric și lumină. Înaintea noastră, lungă, largă și pleșuvă se întindea Șeștina ca un luciu de apă, încremenit sub o rețea de umbră; ai fi zis că o iarnă prea timpurie aruncase un giulgiu de brumă peste umerii goi și pustii ai Șeștinei!...

Sub razele piezișe ale lunii, umbrele înalte ale erburilor închipuiau figuri întunecoase și nemăsurat de lungi pe întinderea sură a câmpiilor; iar vântul ușor, clătănând a lene aceste erburi, pricinuiă un joc fantastic de umbre bizare.

După două lungi și friguroase ceasuri de mers sub întunericul nopții, descălecarăm dinaintea crâșmei lui Avrum din Șeștină. Avrum însă se culcase și crâșma, sau, — mai bine zis — cocioaba lui de scânduri dormiă dusă și ea, sgribulindu-se de frig și înghemuindu-se, parcă de frică, în umbra uneia din îndoiturile mai apărate de vânturi ale Șeștinei.

— Ei, și acum, zisei descălecând, unde e Avrum al tău, Axinio?

— S'a hi culcat lifta cea jidovească, da' las' că mă duc eu amù și-l scol.

Și, în adevăr, până ce să legăm noi caii de câte un par al unui gard de răzlogi, Axinia se și duse la ușa crâșmei, fără a se îngriji de câinii cu rare, pe cât înțeleserăm, aveà o destul de veche cunoștință.

— Domnu' Avrum, domnu' Avrum! auzirăm noi pe Axinia strigând și bătând cu pumnul în ușa crâșmei. Nici un răspuns.

— Domnu' Avrum, domnu' Avrum!...

Aceași tăcere.

— Pârli-te-ar para focului, perciunatule!... Domnu' Avrum, domnu' Avrum!...

Și pumnul Axiniei mic și nervos izbiă repede și puternic în ușa hodorogită a crâșmei.

Un glas gros și somnoros părù că se aude din lăuntru.

— Eu, eu, Axinia din Gura Borcii; deschide.

Acelaș glas din lăuntru rădică diapazonu-i răgușit și somnoros.

— Da' deschide, că-s cu doi boeri și n'au unde mânear. Ne apropiem de ușă.

— Hii? Da'ce caută boerii pe vremea asta aici? Du-te, nu deschid, răspuse el cu accentul particular jidovilor din Galiția, care deabiã rup românește.

— Jupâne Avrum, zisei eu bătând în ușă, cu dosul a două degete, deschide, suntem oameni buni, am innoptat aici și n'avem unde mânear; deschide, te rog, să ne dai ceva de-ale mâncării și vre-o odae de mas; plătim.

— Eu nu zic că nu sunteți oameni buni, răspuse el din lăuntru și cu acelaș accent, da' eu nu vând noaptea și n'am unde să vă primesc; să vă duceți dumnevoastră alătura să mânear.

— Da' ce? este vre-o casă alătura, Axinio? întrebai eu pe femeie.

— ...Cornu' lui cel jidovăsc! I-auzi spurcatu' dracului, vă trimete alătura să mânear cu țigani, răspuse ea scoborînd glasul.

— Cum cu țigani?

— Doar alătura sunt niște lăeși, care s'o așazat aici cu cortu' de potcovesc, vara, caii omenești.

— Ș'or fi potcovind și pe oamenii care le cad la îndămână?

— D'apoi?

Înțelesei că vorba de „boer“ nu prea fermecase auzul lui Avrum, și până într'atâta nu-l fermecase încât ne trimetea să mânem alătura cu țigani...

Aș fi trecut ușor peste disprețul ce arată Avrum pentru toți „boerii“ concentrați de astă dată în una și singura mea persoană și chiar aș fi închis gura amurului meu propriu jignit, dacă cel puțin pârdaľnicul de stomah nu s'ar fi împotrivit!...

— Domnule Avrum, deschide te rog, numai să cum-părăm ceva și ne ducem, zisei, fără a schimba bătaia în ușa și fără a rădică glasul.

— Nu vând noaptea, nu deschid, mă rog să vă duceți de-aici.

— De dus ne-om duce, da' de deschis trebuie să deschizi și de vândut trebuie să vinzi; aprinde lumânarea și deschide, zisei bătând cu pumnul în ușa.

— Hiii?... Da' ce? Parc'am să deschid de frică? Da' dumnevoastră sunteți boeri, mă rog?

— Frică, nefrică, boeri, neboeri, deschide, ori stric ușa; și izbiam cu pumnul în ușa de se zguduia cocioaba întregă.

— Hiii... Sură!

— Vuus! se auzi întrebând din fundul crășmei un glas de femeie speriat.

— Bate la ușa, vra să strice ușa! Aprinde lumânarea! laca, deschid.

Când pășirăm pragul, o duhoare alcătuită din toate mirezmele pământului îmi străbătù până'n creeri: nu te pricepeai dacă miroase a pământ, a ouă clocite, a gră-sime rancedă, a pește sărat, a piele nedubită, a brânză iute, a curechiu murat... nu mirosià a nimic din toate acestea, dar mirosià a toate acestea la un loc... Tre-bue să recunosc nasului meu, însă, gloria de a fi în-frantat cu un adevărat eroism această duhoare ciumată, fără ca totuși să se strâmbe câtuși de puțin.

— Buna vremea, domnule Avrum, zisei intrând; se

vede că nu-ți prea plac mușterii de noapte, de te culci așa de vreme ?

Jidovul, înmărmurit de spaimă, stătea nemișcat și nu răspunse, de-ocamdată, nimic. Tăiat pe fundul de lumină roș palid al lumânării somnoroase de său, pe care Sura o ținea în mână la spatele lui, Avrum rămăsese ca trăsmit sub înfățișarea mea.

Ș'apoi, peste urmele ce spaima întipărise ființei sale întregi, întâmplarea mai aruncase o păreche de „neexprimabili“ *couleur Isabelle*, o cămeșă ce bătea în floarea unui roș spălăcit, niște papuci de teletin și niște afe ce-i spânzurau de toate părțile... Cu mâinile în aer, cu trupul plecat spre dreapta, ca și cum s'ar fi ferit de-o lovitură, cu picioarele desfăcute larg, Avrum avea aerul unui semn de întrebare ; iar deasupra tuturor, rășăriă capul lui Avrum înzestrat cu toate podoabele tipice ale rasei sale : cu fruntea înaltă și acoperită de-o piele subțire și des încrețită, cu ochii mici ce se mișcau iute și neastâmpărat în dosul unor pleoape pleșuve și îmbujorate, cu nasul uscat și coroiat, cu fața lungă și înfășurată într'o barbă sălbatică și terminată în furculiță, dar mai ales cu nelipsiții săi perciuni care în șuruburi lucioase, tremurătoare și pline de puf, se scoborau dela înălțimea tâmplilor până în josul urechilor.

De altmintrelea, Avrum avea tot dreptul să facă cu mine pe semnul de întrebare ; și nu numai Avrum, dar orice muritor ar fi rămas nedumerit asupra soiului de om ce putea să se ascundă sub o mantă lungă și largă, sub o pălărie vastă, cu revolver la stânga, cu un ciomag în dreapta, cu ranița'n spate și cu opinci la picioare. Mai pune pe lângă acestea o față posomorită, o barbă grozavă, niște ochi încruntați și, deasupra, ceasul târziu de noapte la care noi băteam desnădîjduit în ușa

lui Avrum, și oricine înțelege că toate Surele și toți Avrumii pământului datori erau să simtă fiori de groază prin oasele lor... Și când te gândești că mie nu-mi eră decât foame și că nu jucam, poate, această comedie decât pentru un covrig uscat și trei masline sbârcite sau pentru o șușăniță de păstramă, cu care la nevoie mi-aș fi putut cârpi opincile rupte !...

— Putem găsi la dumnetă ceva de-ale mâncării, domnule Avrum? zisei așezându-mă pe un scaun de lemn unsuros, ce se află lângă tejgheă, în partea despre ușă.

Jidovul părû că-și vine în fire.

— Da', mă rog, cine sunteți dumnevoastră și ce vrați dela mine?

— Deocamdată, domnule Avrum, nu suntem de cât niște oameni flămânzi, și vroim să cumpărăm ceva de-ale mâncării; cred că cu parale o să ne dai.

Și pusei pe tejgheă o piesă de 5 lei.

— Doar ți-am spus eu, domnule Avrum, că dumnealor sunt niște boeri dela oraș, și dumnetă te-ai spăriet degeaba, zise Axinia amestecându-se în vorbă.

— Da' eu nu m'am spăriet, numai n'am știut cine sunt dumnealor, răspunse desmeticindu-se Avrum, ai căruia ochi recăpătase privirea lor vicleană și lacomă la sclipirea, pe care piesa de 5 lei o aruncă sub flacăra lumânării de său așezate de Sura pe tejgheă.

— Domnu' Avrum are dreptate, Axinio; acum, însă, când ne cunoști cine suntem, domnule Avrum, poți să ne dai ceva? cu parale, bine înțeles; suntem cam flămânzi.

— Poftim, mă rog, ce vrați ca să vă dau?

— Mai întâiu câte un păhăruț de rachiu și câte un covrig; da' rachiu să ne dai de cel care bei dumnetă Sâmbăta.

— Bucuros... Sură, adă garafa cu rachiu din dulap.

— Și alt ceva? întrebă Avrum, rezemându-se cu a-

mândouă mânil pe tejgheă și, plecându-și spre noi jumătatea persoanei sale, care răsăriă de după aceeași tejgheă întocmai ca a unui orator de după tribună.

— Apoi multe am vrea noi; dar dă-ne și dumneată deocamdată, ce ai mai bun în crâșma dumitale.

— La mine este tot bun... Am pastramă bună, am brânză bună, am ghedem tare bun, am masline, am scrumbii la puțină, am sardele de cutie tare bune...

— Sardele de cutie? Ai sardele de cutie, d-le Avrum? Ia să-ți vedem sardelele.

— Sardele proaspete, tare bune.—Sură, zise el femeii lui care pusese pe tejgheă o garafă cu rachiu verde de mintă, adă cutia cu sardele.

Și până ce să bem noi câte un pahar de rachiu verde cușăr și până ce să mușcăm odată din câte un covrig fosil, Sura, o femeie clorotică cam de 30 de ani, cu o cămeșă cum numai la jidoafce se poate vedeă, cu o fustă lustruită de slin pe la șolduri și cu picioarele goale, se duse, scotoci prin rafturile întunecoase ale crâșmei, găsi, scoase, aduse și puse pe tejgheă o cutie în adevăr cu sardele.

Nu știu dacă regii egipteni mâncau sardele de cutie; sunt însă încredințat că cutia, pe care Sura o pusese pe tejgheă, ar fi putut prea bine figură în orice muzeu de antichități, ca o piesă arheologică din timpurile faraonice; și de nu mi-ar fi fost prea foame, cine știe? pe lângă atâtea frigări luate drept săbii dace sau romane, pe lângă atâtea hârburi de oale rădicate la gloria de vase grece sau troene, pe lângă atâția bolovani ciopliți de fantazia întâmplării și pedepsiți pe sfânta dreptate să reprezinte epocile preistorice, pe lângă atâtea trențe cărora li se acordă rara glorie de a fi învălit oare când coapsele eroice ale vreunui antic

cuceritor de popoare,—cine știe, zic, dacă printre toate acestea n'aș fi strecurat și eu cutia mea cu sardele? Imi eră însă prea foame, și trebuî deci să las văduve toate muzeele de o piesă în adevăr unică și de o reală valoare arheologică. De altmintrelea, celebra cutie cu sardele a lui Avrum din Șeștină purtă pe fruntea ei toate semnele caracteristice și distinctive ale unei a-dânci antichități.

Mai mult lungă decât lată, șoarecii sau gândacii, ce locuiau cu drepturi de prescripțiune în crâșma lui Avrum, rosesse cingătoarea de hârtie tipărită din jurul ei și crâmpee numai de litere se mai puteau deosebî din inscripția aproape dispărută; ar fi trebuit pătrunderea unui mare arheolog, ca să reconstruiască acest document insultat de vremuri... Iar trântiturile, pe care biata cutie le mâncase, poate, în lunga ei viață, precum și încercările celor ce în deșert căutaseră s'o deschidă în deosebite timpuri, atâtea urme lăsase pe amândouă fețele ei, atâtea împunsături în lung și în lat, atâtea creștături pe margini, încât nu te pricepeai, dacă această cutie a putut aveâ cândvâ o formă. E de prisos să mai spunem că deosebite generații de muște și țânțari ce trăiseră și muriseră sub acoperemântul ospitalier al lui Avrum, făcuseră din ea albumul lor!...

— Și alte sardele n'ai, domnule Avrum? zisei eu privind cutia pe toate părțile.

— Numai asta a mai rămas; dar sunt tare bune.

— Cred.

Scosei cuțitul meu și până ce să taiu, cu vai nevoe, capacul de deasupra, Sura aduse o farfurie și două furculiți ruginite. Când răsturnăi cutia și vărsăi sardelele pe farfurie, o duhoare grea de untură de pește mă izbî în nas.

— Dacă faci cură de untură de pește, amice, zisei adresându-mă tovarășului meu,—iată, ai prilejul de a n'o întrerupe nici chiar pe Șeștină; îți hărăzesc și partea mea. Tovarășul meu luă farfuria și o duse la nas.

— Ți-i foame, Axinio? zise el adresându-se femeii; dacă ți-i foame și vrei să mânânci, iaca; și-i întinse farfuria; cere pâne și mânâncă.

Femeia, mirosind-o de asemenea :

— Da' nu mânânc eu, cuccane, zise ea scuipând, pește putred cu undelemn împutit; n'am mâncat de-aista de când sunt.

— Și numai sardele ai, domnule Avrum? Altă-cevâ nu mai ai? la dă-ne altă-cevâ.

— Poate-ți vra o bucățică de pastramă, ori brânză bună, ori ghedem tare bun, ori scrumbii de puțină, tare bune.

— la să-ți văd păstrama.

— Sură! *bring aran dus ghite dar flaiș.*

Peste câteva minute, nelipsita Sură se întoarse din fundul crâșmei, cu o şușeniță de carne uscată, neagră-verde, și cu vine gălbii pe deasupra. Fără să mai iau în seamă marafetutile nasului meu, tței cu cuțitul o bucată și o creștai în felii subțiri. Ni se dădă o pâne neagră și uscată și, făcând masă din teigheaua unsuroasă a lui Avrum, isprăvirăm în câteva minute cina de sară de pe Șeștină.

— Acuma, domnule Avrum, de mâncat ne-ai dat; da, de culcat, o să ai unde să ne culci? Plătim cât vrei numai să dormim oleacă.

— Hiii? Sură? făcū Avrum, uitându-se interogativ la clorotica lui jumătate.

Sura își preumblă iute ochii săi albicioși pe toată întinderea persoanelor noastre și, după un repede și

neobservat studiu psihologic, propriu numai femeilor, se uită la Avrum și-i spuse ceva jidovește.

— Iacă, aveți odaia din fund ca să vă culcați și am să ieu numai 5 lei pentru Dumneavoastră.

— Mai eftin nici că se poate! iacă, poftim, domnule Avrum, zisei, împingându-i piesa, pe care dela capul locului o scosesem pe tejgheă. Jidovul o luă, o întoarse, o sucî, o sună pe tejgheă, o cercetă aproape de para lumânării; și dupăce se încredință că nu e nici ștearsă, nici de plumb, îi dădù drumul în cîcmigeă, unde, căzând, trezî din somn pe o mulțime de franci și gologani, care, sărind speriați de năprasnica ei sosire, scoaseră un ușor țipet metalic; și apoi, din nou, căzură în somn adânc, împreună cu noua sosită.

— Da' eu oare unde m'oiu culcă, madamă Sură? întreabă Axinia pe evreică.

— Da' ce am eu cu dumneată, jupineasă Axinie? culcă-te unde știi, răspunse jidoafca cu mânie și răutate.

— Da' n'ar putea să se culce și femeia aici în casă, undevă? întrebăi eu.

— Da' unde să se culce? N'are unde să se culce; răspunse Sura; poate dumneei să doarmă afară.

— Apoi afară înghiață femeia de frig.

— Da' ce am eu dacă îngheață?

— Cum „ce am eu“? da' moare femeia de frig, jupineasă Sură.

— Da' ce am eu, dacă moare?

— D'apoi îmi găseșc beleaua cu bărbată-so: mi-a dat-o vie, și eu să i-o dau moartă?

— Da' ce am eu, dacă ai să i-o dai? eu n'am treabă.

— Du-te, Axinio, și regulează caii, ș'apoi vino să te culci jos, în odaie cu noi, zisei eu, fără a mai lua în seamă nepăsarea răutăcioasă a jidoafcei!

— Da' nu se poate să se culce în odae, n'are unde, nu se poate...

— Cum n'are unde? Dacă n'a aveà loc jos, o culc alătura cu mine; ei, cum n'are unde? am plătit cât ași cerut; pentru noaptea asta odaia-i a mea, și am să culc pe Axinia cu mine.

Se încinse între Sura și Avrum un dialog foarte viu, în limba lor... Ai fi zis că mai degrabă se sfădesc; fără îndoială că erà în joc culcatul Axiniei...

— Du-te, Axinio, și vezi de cai ș'apoi întoarce-te să ne culcăm, că-i târziu, zisei eu, ne mai luând în seamă jidoveasca lui Avrum și a Surei.

Până ce să se ducă Axinia să împiedece caii și să le dea drumul în Șeștină, până ce s'o așteptăm noi să se întoarcă, Sura dispărù. Peste jumătate de ceas, Axinia se întoarse. Trecurăm prin cuibul de pupăză al lui Avrum și intrarăm într'o odae mică, în care abia te puteai învârti. O masă de lemn naltă și îngustă pe care ardea o lumânare de său într'un sfeșnic de alamă, lângă masă un scaun de brad și lângă scaun un pat cu capătul la o fereastră mică, jumătate de sticlă, jumătate de hârtie,—alcătuiau toată îmbrăcămintea noului nostru culcuș. Pe de altă parte, Sura, folosindu-se de lipsa noastră din odae, pe când așteptam în crâșmă întoarcerea Axiniei dela cai, luase de pe pat salteaua,—de va fi fost vre-o salteà,—și lăsase numai un lăvicer spart, care aveà toată bunăvoința să acopere goliciunea celor patru scânduri, așezate pe trei capre, ce-și arătau cu nerușinare de sub pat picioarele lor desfăcute; iar ca odihnă capului nostru, lăsase și trei perne mari, desfătate, unsuroase și roșii ca pieptarul lui Avrum. In colo, ai fi putut prea bine învârti o mătă de coadă și n'ar fi avut de ce se prinde.

Fără să mai stau de vorbă, luai una din perne, o așezai la părete în curmezișul patului, lipii de pat și în direcția pernei scaunul cel de lemn, rădicai gulerul la mantă în care mă înfășurai, și mă lungii cu capul pe pernă și cu picioarele pe scaun. Trebuie să mărturisesc că la drum sunt de un egoism revoltător; în nici o altă împrejurare a vieții nu mă slujesc, mai mult decât la drum, de maxima:

„Fiecare pentru sine și Dumnezeu pentru toți.“

— O! o! zise tovarășul meu, văzându-mă chiar culcat; ai prins jumătate din odae, ai luat și scaunul și acum râzi de mine și de biata Axinie, pe sub pălărie.

Imi trăsese, în adevăr, pălăria peste ochi, ca să nu mă bată lumina.

— De loc, scumpul meu, am simțit numai că-ți puseseseși ochiul pe scaun și că ai fi avut poftă să-ți întinzi cataligele pe el; de aceia am apucat să-mi instalez eu mai înainte opincile pe dânsul, spre a vă țineă de urit, fie și Axiniei, de cumvâ veți aveă gustul să faceți priveghiu în ias' noapte.

Și până ce tovarășul meu să se mai învârtească prin odae chibzuindu-și locul de dormit, Axinia, care adusese înlăuntru pernele și poclăzile dela cai, își așternu în ungherul de după ușă una din poclăzi, își așeză pernele căpătăiu, se culcă, se făcù ghem, își trase fotele pe picioare, se învâli cu cealaltă pocladă și nu mai zise nimic.

Bietul meu tovarăș rămăsese stâlp în lumânare și, ciupindu-și o musteață închipuită, plănuiă, cu mintea și cu ochiul, un loc unde să-și poată și el așeză imensa sa persoană. În cele din urmă, părù că ia o hotărîre: ca și mine, așeză și el perna la părete în curmezișul patului și se culcă; dar patul eră așa de îngust și picioarele lui așa de lungi, încât îi fu peste puțință să-și găsească echilibrul de dormit.

— N'ai să eși la nici un capăt, amice, zisei eu, tot sucindu-te așa. Cel mai bun lucru eră să-ți fi închipuit, pentru această călătorie, o altă păreche de picioare. Părinții tăi, când au rădicat planul persoanei tale, s'au luat, pe cât se pare, după uriașii din poveste și nu s'au gândit că vor veni și vremuri, când va trebui să mai dormi și pe cele patru scânduri ale lui Avrum din Șeștină. Înțelegi, prin urmare, că pentru timpul de față picioarele tale îți sunt o adevărată nenorocire. Totuși, fiindcă necazul tău îmi face milă, apoi îți pot da un sfat prielnic de tot: cere o pocladă Axiniei, ia-ți perna și te culcă jos; să stângi, însă, lumânarea.

Și mă întorsei cu fața la perete, spre a dormi.

— Când n'ai de primit, răspunse el, bag de seamă că ești foarte meșter în a da sfaturi altora.

— Orice băgări de seamă ai mai avea de făcut, adresează-le, te rog, opincilor mele; eu te las și plec în împărăția trandafirie a visurilor.

Câteva minute încă, simții în mod vag pe tovarășul meu mișcându-se prin odaie; apoi totul intră în liniște... Adormii.

Dimineața, când mă sculai, tovarășul meu dormia încă lungit jos la pământ și cu fața în sus pe poclada, cu care Axinia se învălise de cu sară.

— Ei, amice! Axinio! ia sculați-vă să plecăm, că-i ziua albă, strigai eu, dându-mă jos de pe pat și împingându-i cu piciorul pe rând.

Axinia se sculă iute, își îndreptă fotele pe ea, se frecă la ochi, își întocmi tulpanul pe cap, umflă pernele și poclada, ce-i slujiseră de așternut, și eși din casă fără să zică nimic.

Tovarășul meu se întinse de-i pârâiră încheeturile și-i ajunse capul în ușă iar picioarele sub masă; se sculă pe jumătate, se frecă la ochi...

— Că rău am mai dormit, zise el, căscând și întinzându-se, spre a-și trezi mușchii adormiți.

— Te cred, cu singura deosebire că ești foarte meșter în a primi sfaturile, când nu poți să le dai.

— Ei, nu cumvâ ai fi vrut să-mi pun picioarele 'n cuiu ca să mă pot culcă pe pat ?

— Bine, bine, când cinevâ nu se poate ascunde după deget, se ascunde după picioare... ia să plecăm !

Caii erau gata.

Când puneam piciorul în scară pentru a încăleca și a pleca, Avrum eși din crâșmă și-și scrise în privazul ușii scmnoroasa sa persoană. Cu perciunii în neregulă, cu barba și părul ninse de puf, cu ochii îmbujorați, mici și leneși, cu mâinile la spate și cu pânțelele înainte, își desfăcuse compasul picioarelor, formând, cu pragul de sub ele, un triunghi cu totul original. Stăteam nemișcat și nu mă puteam săturâ de privit pe Avrum, cât se ținea el de fanțos și de mândru de clasica lui murdărie...

— Ei, bătrânule Fachir, auzii de-odată pe tovarășul meu strigându-mi dela spate, ia să plecăm ; nu vezi că biata Axinia a nlemnit de frig, și eu...

— Și tu, preacinstită Pasifae, îl întrerupsei eu, care te-ai făcut scoabă de frig, ai dorî, pe cât se pare, să guști încă odată plăcerile de a te prăji în pânțelele de aramă al taurului dela Creta. Sub mângâierile înghețate ale acestui lulu de contrabandă, gustul tău e tocmai la timp ; nu pierde însă nădejdea : soarele, care împarte viață și căldură tuturor jivinelor de-opotrivă, cred că peste puțin va răsări și pen'ru sârmanele tale spate.

Plecarăm.

Dimineața erâ rece de tot și munții uriași din urma noastră făceau față soarelui, care trebuia să fi fost răsărit

pentru locuitorii din șesuri. Un vânt pătrunzător de rece adia din miază-noapte ; peste întinderea moartă și fără hotar a Șeștinei, răsuflarea vapoasă și nemăsurată a văzduhului de noapte aruncase un lințoliu sur de rouă fină; iar, sub greutatea aceluiași bobite de rouă, negară cu paiul subțire își mlădiă dulce și molatic spre pământ spicu-i rar și violet ; drumul nostru părea tăiat pe un covor moale de azur bătut cu mărgăritare.

— Și, serios—zisei, urmând drumul la vale și adresându-mă tovarășului meu—nu te mișcă de loc senina și nemărginita priveliște, ce se deschide ochilor tăi? Ia privește colo, între apus și miazăzi, fruntea pleșuvă a Călimanilor, cum se rădică limpede și mândră în văzduhul fără nori ; ia privește cum se ascund, în negura depărtării, pietrele roșii și cum Panaghia Ceahlăului, ca o săgeată de aur, spintecă deșerturile albastre și fără fund ale cerului ! Roua de noapte ți-a așternut covoare de mărgăritare sub pașii tăi, iar depărtatul apus și neguroasa miază-noapte au mână în grabă pe cele mai mângâioase dintre vânturile lor, spre a desmerdă și a sărută fața mândră a blondului Adonis.

— Fără îndoială, răspuse el, că toate acestea mă mișcă peste măsură ; decât dumnetă, domnul meu, care cugeți lucrurile cu capul unei generațiuni dispărute și care ești un anacronism de carne și de oase, îmbrăcat pe deasupra cu o mantă cât toate zilele, poți prea bine privi lucrurile numai pe partea lor poetică ; eu, însă, care am cinstea de a fi om din timpul meu, cu o simplă venghercă de doc pe spate, am nevoie de ceva mai substanțial pentru a-mi hrăni cugetarea. Dumnetă te poți mulțumi, spre pildă, cu nectar, cu flori și cu raze de soare, și poate că n'ai da o bobită de rouă pe una de

mărgăritar ; toate saltelele cele moi ale regelui Solomon n'ar prețui, poate, la dumnetă, cât mușchiul cel plin de gândaci al Șeștinei, pe care te-ai întinde mai oriental decât molatecul amant al reginei din Saaba ; murmurul apelor și suspinul frunzelor te-ar râpi, poate, mai mult decât cele mai sublime melodii omenеști ;—știi eu, în sfârșit până unde te-ar mai duce acest amor desfrânat pentru tot ce e din lumea închipuirii ? Cât pentru mine, eu rămân în cercul strâmt al lumii mele... Iată pentruce, bătrânul meu visător, în loc de rouă aș fi preferat să fi fost iarba stropită cu leșie, numai caldă să fi fost ; căci, mai la urmă, nu înțeleg ca copitele epei și opincile mele să prindă reumatism, numai pentruca fantazia dumitale să se poată da de-a tumba în lungul și în latul întregii creațiuni...

— Și eu te las în cercul strâmt al lumii tale, cu singura condiție de a te îngriji puțin și de opinca ta dintre umere, care, pe cât se vede, e serios atinsă de reumatism.

— Te salut ! Te salut !—izbucni deodată tovarășul meu într'un monolog inspirat, fără a băga în seamă vorbele mele.—Te salut, soare sfânt, făclie aprinsă de însuși Dumnezeu în adâncurile reci și neguroase ale spațiilor sale ! Foebus, Apollon, Osiris, Brahma, Ormuz, oricine ai fi tu, te salut ! Ție, ca unui idol de foc, mă închin și, de pe această Șeștină, altar imens rădicat de însuși Dumnezeu, spre a se înălța de pe el fumul de jertfă al negurilor către ceruri, îți aduc prinosul inimii mele !...

Soarele își rădicase, în adevăr, geana înflăcărată a discului său de-asupra liniei albastrii a munților Sabasei și ai lui Petru-Vodă ; iar lumina lui, încă rece, poleia pieziș Șeștina, acest pustiu imens și verde, suspendat de Dumnezeu însuși în larga înălțime a văzduhului... Incepu-

sem a scoborî la vale spre Neagra Broștenilor. Soarele se rădicase de-o suliță și razele lui binefăcătoare spintecau seninul depărtat al unei dimineți fără de nori. Șeștina își desfășurà înaintea noastră nemărginita ei întindere verde și rourată; dincolo de hotarele ei, negurile plutitoare, ca o mare frământată de vânturi, umplu cupa imensă a adâncului; mai departe, creștetele vapoaze ale munților Transilvaniei, tăiau o dungă violetă și dulce ondulată pe adâncimea cerului albastru; iar dincolo de această linie,—și însuflețit, poate, numai de ochiul lui Dumnezeu,—se deschideà nesfârșitul gol și tainic... și în el neînfrânata mea închipuire se pierdea, târînd în urma ei întreg sufletul și inima mea...

Soarele erà la amiază și razele lui cădeau aproape drept peste capetele noastre. Căldura începuse a fi covârșitoare. Căii mergeau în voe și alene pe poteca îngustă, tăiată cotigît în iarba înflorită și adâncă a Șeștinei; nici o adiere de vânt nu răcorià văzduhul înflăcărat; cerul erà limpede și aerul pãrea încremenit. Pe întinsa față a scânteetorului ocean de flori, zefirii obicinuiți ai locului nu mai săpau nici o undă, nici o încrețitură. Mica noastră Axinie se înecase în noianul de verdeață și înțelepciunea cailor noștri erà singura busolă, după care ne cărmuiam în încurcata rețea de poteci ce se ascundeà sub iarba deasă și înaltă a Șeștinei. Totuși, la o cotitură a potecii, dădurăm peste Axinia lungită la pământ, răsufând greu și ștergându-se de sudoare cu vestita ei basmă.

— Bine, sfârleaza dracului, îi zise tovarășul meu, iar a 'ncălecat Aghiută pe tine? Ce-o împungi așa de fugă, fa, și ne lași singuri? Ori vrei să ne rătăcim pe meleagurile aiste?

— Da 'mnetà, răspunse ea neturburată și fără a se

urni de jos, nu poți merge mai repede? Nu vezi c'are să ne-apuce ploaia? Și de adăpostit n'avem unde, fără cât la Mârcu pe Neagra? Ș'avem mult de mârș pân'acolo.

— Da' de unde, naiba, vezi tu c'are să ploae, suveica lui Scaraoski? pe la voi se vede că plouă fără nori; ori poate că ai tu vr'un calendar al tău, care scrie ploae pe ziua de azi?

— Eu nu știu ce spui 'mnetă, fără numai c'are să ne apuce furtună și ploae mare, cum a scăpătă soarele de-amiază; nu vezi 'mnetă cum se 'nouează la Cornul Caprei?

— Ce capră, visezi tu, fa Axinio?

— Ia colo, la Cornul Caprei, hăt, departe, zise Axinia sculându-se și arătând cu degetul ei mic un punct între apus și miază-noapte.

Privirile noastre se îndreptară pe linia degetului Axiniei; la punctul arătat de ea, zărirăm marginile de aur ale unui nour mic și conic, care răsăriă de sub orizont și-și lărgiă temeliile în văzduhul depărtat.

— Și crezi tu, Axinio, că nourul acela, care de-abia a plecat dela marginile lumii, are să ne calce înainte de-a ajunge noi la Mârcu?

— Ei, d'apoi 'mnetă nu știi că nourii vin călare pe vânt? Cum a scăpătă soarele de-amiază, are să ne răstoarne furtuna la pământ și are să ne mureze ca pe niște șoareci. Ia mai bine să plecăm, că poate-om avea noroc să ajungem înainte de ploae într'un loc unde știu eu că este o târlă părăsită; de n'or fi stricat-o, avem să găsim o țîde adăpost.

Axinia apucă înainte, tovarășul meu după ea și eu rămăsei mai în urmă. Axinia lăsase de astă dată ceva din firea ei de sfârlează și mergea cuminte la trei pași înainte de botul epei tovarășului meu; și, deși nu pă-

șiam tocmai unul pe urmele altuia, părea totuși că se născuse în noi ceva din firea Pieilor-Roșii;—atâta mergeam de tăcuți și atâta călcă de ușor și om și cal.

— Și mai avem mult până la târla ta, Axinio, întrebăi, rădicând glasul pe de-asupra tovarășului meu.

— Ajungem amù; iaca, ia, se vede colo în adâncătura ceea, răspunse ea, arătând cu degetul înainte.

Și aveà Axinia un așa fel de arătat cu degetul că parcă tot ce arătă, răsărià la vârful degetului ei. La o depărtare în adevăr nu tocmai mare, se vedeà o adâncătură plină cu bălării înalte, dar nimic mai mult.

Legiuni de nouri cu forme fantastice, rădicându-și unul de după altul fruntea lor tivită cu aur, cuprinsese acum toată partea cerului dintre apus și miază-noapte; alți nouri răsăriau dela celelalte margini ale cerului și, parcă grăbiți, veniau pe aripi de vânturi să-și dee întâlnire de-asupra capetelor noastre, cu tovarășii lor din apus; și, deși pentru noi soarele mai păstră câteva din razele sale, deși natura din jurul nostru nu se deșteptase încă din încremenirea sa, totuși umbre prevestitoare de rău învăluiseră și un vuet surd și nehotărit frământă depărtările zărilor. Eu am fost întotdeauna amantul nestrămutat al marilor priveliști ale naturii și, deși eram încredințat că nu voiu aveà nici un punct de razim împotriva deslănțuirii nebune a puterilor văzduhului, simțiam totuși în sufletul meu o neînțeleasă mulțumire. Nu cred să fi moștenit mare lucru din firea vre-unui erou antic; știu însă că cumpana sufletului meu e atât de simțitoare, încât e de ajuns să arunci pe unul din discurile ei un grăunte de siguranță, oricât de mic, spre a hotărî precumpănirea curajului asupra fricii; și când te gândești că, de astă

dată, mă adăpostiam sub o mantă, care de atâteaori înfruntase biruitor potopurile cerești; când te gândești că mă umbriam sub o pălărie, care-și radea și de ploae și de soare,—înțelege oricine că colosala tragedie a naturii, pe care stihiile se pregăteau să o joace pe imensa scenă a văzduhurilor, scăzuse în ochii mei, la treapta unei drame ordinare și nu așteptam decât ca cortina să se rădice...

Descălecarăm.

Cotigirăm la stânga și intrarăm în înfundătura sau, mai bine zis, în ceea ce Axinia numia o târlă părăsită.

De părăsită, părăsită eră ea, căci cucuta, brusturul și urzica moartă creșteau în voe, și cu bună înțelegere domniau peste locul acesta. Intrucât se atinge de existența de altădată a vre-unei târle, cel mult dacă un colț arheologic al vre-unei opinci rupte mai rădica glasul din gunoiul animal, în care stătea înmormântată până la gât; mai de-oparte, un par al vre-unui gard dispărut avea pretenția să-ți deștepte în suflet amintirea vre-unei vechi coloane de templu, cruțate încă de timpuri; un cerc desfăcut răsăria pe jumătate din mormanele de gunoiu heteroclit și se părea că chiamă încă odată, în brațele sale, bărbința de brânză, pe care odinioară o strânsese la piept.

Un vânt de miază-noapte ne călcase grăbit și suflarea lui vijălioasă săpă valuri adânci cu fețe schimbătoare în fânețele înalte și înflorite ale Șeștinei. Pe sub soarele, care numai la depărtate răstimpuri se mai arătă, nouri de plumb își târau, cu o iuțeală nebună, umbra lor pe pământ. Vântul își îndoise furia și nici o pată de lumină jos, nici o pată de azur sus nu se mai zăria. Puterile adâncului trăsese în fața cerurilor perdeaua lor de neguri...

În depărtările pline de umbră, stăteau munții încremeniți și un fulger iute brăzdă, ca o cordeă de lumină orbitoare, frunțile lor posomorite... Un tunet mai apropiat și câteva mari bobițe de ploae hotărîră pe Axinia și pe tovarășul meu să-și ia măsurile cuvenite. În câteva minute caii fură deschingați, tarnițele cu pernele lor puse la pământ; iar pe ele, ca pe niște scaune, se așezară fiecare de-oparte și fiecare câte cu o pocladă în spate. Axinia, ce făcù, ce dresè, se strânse ghem și, mică cum eră, dispărù aproape toată sub pocladă. Tovarășul meu, sub ploaia care se îndesiă, căută cât mai iute să-și adăpostească și el imensitatea persoanei sale sub poclada prea scurtă și prea îngustă pentru dânsul: trudă zădarnică:—când își acoperiă spatele, i se desvăliau genunchele; când o trăgea pe dreapta, stînga-i rămânea goală... și ploaia se îndesiă. Desfăcui repede tafturul calului meu, luai poclada și i-o aruncași peste lipsurile celei dintâi.

— Și acum, defunctul meu amic, zisei eu, cu cine vrei să mai împărtășesc simțirile adânci, pe care mi le deșteaptă în suflet sublima frămîntare a naturii? Cine ar crede că sub porcoiul acesta de poclăzi vărgate își doarme somnul său de veci vlăstarul cel mai gîngăș din vița blondului Apollone? Tot așa îmi închipui că trebuie să se fi întîmplat și cu divinul tău strămoș, sub ploile Arcadieii, când se tocmise văcar la regele Admet.

Nici un răspuns.

Rămăsesem singur în picioare cu calul de frâu; și fu de ajuns ca, între mine și tovarășii mei de drum să se întrepună o pocladă, pentruca, în mijlocul nemărginirii frămîntate de furia elementelor dezlănțuite, să mi se umple sufletul de iluziunea unei desăvârșite singurătăți...

Furtuna se schimbase în vijelie și pe mii de glasuri fantastice șueră, se tânguia și gemea a pieire și a pustiu.

Fulgere lungi de lumină frântă și orbitoare spintecau adâncurile, fără răgaz; clocotiau văzduhurile de tunete fără răstâmpuri, iar piscurile depărtate ale munților păreau că se prăbușesc sub trăsnetele cerești; și ploaia, cu picături dese și măzărte, biciuită de vijelie, ca o pânză fără sfârșit, se depănă pieziș din ceruri pe pământ. Axinia și tovarășul meu stăteau înghemuți sub poclăzile lor vârgate și apa ciuruiă de pe dânsii în toate părțile. După un ceas de frământare nebună a firii întregi, ploaia începă a se rări și vijelia a-și ostoii furia ei; numai din depărtare se mai auzia glasul răzleț al câte unui tunet; zăbranicul de neguri se rărise, iar printre petele mari de azur ale cerurilor soarele începuse iarăși a trimete pământului razele sale. Ca o armată de fantome uriașe, umbrele nourilor, grăbite și ușoare, se ștrecurau din miază-noapte peste Șeștina și se pierdeau în miazăzi; boabe mari de ploae limpede atârnavu pe firele de iarbă și, sub razele soarelui, Șeștina luă înfățișarea unui verde și înforit covor bătut în diamante; o răcoare fragedă și curată împrespăta întreaga fire.

Ploaia contenise de tot și vântul se potolise.

— Axinio, zisei eu femeii, care eșise de sub pocladă, murată ca un șoarece, ia vezi de pune șelele pe cai și să plecăm, că n'aș voi să ne apuce noaptea uzi și flămânzi. Mai este mult până la Mărcu?

— Ia a mai hi ca pe jumătate cât am mărș, da' o s'ajungem iute, că scoborim la vale.

În câteva minute caili fură gata. Încălecarăm și plecarăm.

În mai puțin decât credeam, furăm la Mărcu, în valea Negrei Broștenilor.

Jupâneasa Zamfira

Mărcu e un han așezat pe valea Negrei, cam la jumătate calea dintre Șarul Dornei și Broșteni.

Eram la 18 Iulie, cu două zile adică înainte de iarmarocul dela Fălticeni și prin urmare o mulțime de care țărănești, încărcate cu de-ale vânzării, se opriseră aici din drumul lor spre iarmaroc. În mic, se putea vedea tot comerțul și toată industria muntelui: oale, străchini, mangal, doage, cofe, putini, piei de oae, suc-mană, țesături groase de cânepă, pânză de bumbac, ștergare de burangic, lăvicere, țesături mai subțiri de lână vărgată, opinci ne lucrate de piele de porc, linguri grosolane, scăfiți, coveți, știubee de salcie, chersine și alte câteva produse ale unei industrii cu totul primitive.

Așa, călare cum mă găsiam, stătui un moment să privesc cu de-amănuntul la toate acestea.

— Ei, și ce-ai rămas țintuit în drum? auzii de-odată pe tovarășul meu, strigându-mi dela spate. Nu cumva ai de gând să te faci negustor de opinci sau de doage?

— Și de una și de alta, scumpul meu spectru; de opinci spre a-ți pregăti cataligele pentru călătoria pe lumea cealaltă; de doage, pentru a meremetisi, pe cât cu putință, bărbănta hodorogită dintre umerele tale; cine știe? poate vei fi nevoit să duci lui Pluto puțin lapte acru ca plocon, spre a-ți face și ție loc în al optulea cerc al ladului, lângă Tais, vechea ta amantă, care—pe cât am aflat—face de două mii de ani o bae, care nu miroase tocmai a parfum de roze.

— Fără să te măgulesc, trebuie să-ți mărturisesc, zise tovarășul meu, că—din câți cunosc—dumnetă ești cel

mai tare în anacronisme ; de astă-dată, însă, o să-mi dai voe să restabilesc puțin ordinea cronologică a faptelor : despre Tais, Lais, Phrinea și alte Aspasii, vom sfătui *pleno ventre* ; nu bagi de seamă, se vede, că am devenit străveziu de foame ?

Descălecarăm la ușa crășmei; lăsarăm frăele cailor în mâinile Axinieii și intrarăm înlăuntru. Un miros de rachiu mă izbîi în nas. Crășmarul, un român, de astă dată, răsăriă ca de obicei, pe jumătate de după tejghea și, c'o îndemănare vrednică de cel mai desăvârșit Avrum, mânuiă un întreg popor de păhare și de gărăfi. Toate curcubeele păreau că-și dăduseră întălnire și se vărîseră, pe colori, în sticlele cu rachiu ale crășmarului dela Mărcu. Cei câțivă dulapi unsuroși, așezați în chip de mese, pe câte patru picioare bătute în pământ, erau cuprinși, pe toate părțile, de bărbați și de femei cu măsurii și cu păhare de rachiu dinainte. În munte vinul nu are trecere ; se pare, însă, că s'a făcut un fel de învoială între vin și rachiu : rachiul să se bea, iar vinul să-i împrumute păharele ; și după modul cum Românul din munte măsoară din cap până'n picioare litrul de rachiu, ce i se pune dinainte, s'ar părea că o singură părere de rău i-a mai rămas,—aceea, adică, de a se fi înlocuit patriarhala ocă a lui Cuza, printr'o blăstămăție nemțească pe care și el, de ciudă și pentru a mai mări cuprinsul măcar în gând, a botezat-o cu numele de „chilă“ ; și iată-l, deci, pe Românul nostru din munte bând rachiul, nici cu stamboala, nici cu merța, ci numai cu chila. Și se face la noi, în toate zilele și pe toate drumurile, un foarte hazliu patriotism : se strigă și se scrie că crășmarul jidan otrăvește populația noastră rurală ; și, pe tema aceasta, se tună atăta în cât ai crede că ultimul cuvânt al regenerării noastre

naționale trebuie căutat în fundul șipului cu rachiul al lui Ițic sau Șloim. E o greșală. Badea Ion, crâșmarul nostru național, are tot atâta de puțini Dumnezei, dacă nu chiar mai puțini, decât cel mai perciunat Avrum : popușoiul, găina, oul, lăvicerul, năframa, cojocul, sucmanul nimeresc tot așa de bine drumul spre badea Ion, ca și spre jupânul Ițic ; singura deosebire ar fi, poate, aceea că otrăvitoarele dresuri ale rachiurilor, în loc de a fi jidovești, ar fi în cazul celălalt curat românești ; și, deși lucrul acesta ar fi, în adevăr, un mare pas făcut pe calea regenerării, ar trebui, totuși, să se considere că Românul, sceptic cum e, dă foarte puțină însemnătate faptului că otrava, de care moare, e jidovească sau curat românească.

Și deși spre cea mai mare glorie a neamului românesc, țăranul nostru se pare înzestrat cu un stomah de tinichea, aceasta nu împiedecă, totuși, ca bărbații de munte să aibă fața arsă și îmbătrânită, iar femeile să pară ca niște capre cu picioarele etice și cu sânuri lungi, ascuțite și sălbatece. Mi s'a întâmplat să întâlnesc, de multe ori, babe purtând în brațe copii mici. — Al cui e copilul, mătușă, o întrebam eu, dorindu-i cale bună.—A cui să hie ? ia a neu, răspunde ea cu glas subțire și înțepat, lăsând să se întrevadă o raghilă ruginită de dinți, în dosul a două buze albe cu pete roșii-vinete.—Prea cu puțință, ziceam eu în gând, căci și copilul însuși e bătrân...

— Noroc bun, zisei intrând în crâșmă, urmat de tovarășul meu, și adresându-mă crâșmarului.

— Foarte mulțămim, răspunse el mecanicește și urmând a deșertă gărafi și a umplea păhare și măsuri de rachiul pentru numeroșii săi mușterii.

Imi eră, în adevăr, foame ; dar nu mă ispitaia deloc

cei câțiva cârnați lungi, colbăiți, subțiri și cu pânțele lipit de spate, ce atârnau pe cue deasupra tejghelei; ai fi zis că lor înșiși le era foame, atâta erau de costelivi!... Oricum, tovarășul meu îi măsură cu ochi scânteetori și lacomi și eră cât pe ce să întindă mâna și să înhațe unul.

— Puțină răbdare, zisei eu, dându-i mâna la o parte, hămesitule antropofag; ia seama că ceea ce vezi înaintea ochilor tăi nu sunt decât toate rudele tale înșirate pe ață și spânzurate pe cue în crășma dela Mârcu.

Tovarășul meu mârâi ceva printre dinți, dar se stăpâni.

— Jupâneasă, jupâneasă, zisei eu, strigând pe femeia crășmarului, care umblă de colo până colo, slujind pe mușterei; jupâneasă, ia poftim o leacă 'ncoace.

Și femeia se apropiè de mine. Crășmarul se părea că-și caută de treabă.

— Mă rog, zisei eu, când femeia fu lângă mine, am voi să mâncăm ceva; venim de departe și suntem osteniți și flămânzi; n'ai vre-o odae mai de-o parte?

Crășmarul, însă, care auzise întrebarea mea și care cu o repegiune de maestru, cântărise câștigul ce i se înfățișă, zise femeii lui:

— Du pe dumnealor în odae, Zamfiră, și vezi ce poftesc.

Ne scularăm și urmarăm pe crășmăreasă.

Sunt dator să înșamn în treacăt că Zamfira lui Ilie Filipoiu, crășmarul dela Mârcu, se deosebiă mult de Sura lui Avrum din Șeștină: statura mijlocie, sprincene negre îmbinate, păr castaniu, ochi căprii, nasul drept, gura mică, fața ovală, câte o gropiță în fiecare obraz când râde, vârsta 25 de ani... Și dacă mai adaugi că viața sedentară și bunul traiu îi păstrase toată plenitudinea, rotunzimea și frăgezimea formelor femeiești,

dacă mai adaugi tonurile trandafirii care răsăriau de sub pielea albă și curată a feței și a brațelor ei, apoi cu drept cuvânt te-ar fi prins mirarea și n'ai fi putut să-ți dai socoteală, cum de se rătăcise această mieluță țigae printre atâtea capre fără barbă.

— Jupâneasă Zamfiră, zisei intrând în odae și adresându-mă crâsmăresei, nu căută că suntem așa prăpădiți; ia pârdaľnica as'de ploae ne-ă apucat pe Șeștină și ne-a murat ca pe niște șoareci; dumnealui, îl vezi? și arătai la tovarășul meu, e căprar în armata lui Vodă, și eu sunt revizor de drumuri; călătorim pe socoteala stăpânirii și, fiindcă norocul ne-a adus în casă la dumnetă, apoi dă-ne ceva să mâncăm; plătim ori-cât, numai să fim mulțumiți.

— Da' ce-ți pofti dumnevoastră? ne întrebă ea.

— Asta-i asta, jupâneasă Zamfiră; doar știu că n'o să ne dai borș de ochi căpriei și friptură de obraji trandafirii; ia dă-ne și dumnetă vr'un scrob, vr'un borș de puiu, niște brânză cu smântână, dă-ne ceva, că suntem așa de flămânzi, încât de mai stai mult cu noi te mâncăm cât ai clipi.

Și o strânsei ușor de obraz cu dosul a două degete.

— Da'ți așteptă o țără? mă 'ntrebă ea zâbind și dându-mi jos mâna cu o lovitură ușoară.

— Da om așteptă și două, numai cât mai degrabă, că tovarășul ista al meu are obicei de moare cum apune soarele și n'aș vrea să moară flămând, sărmanul.

— Imdată, încheie Zamfira noastră, eșind iute și trăgând ușa după dansa.

Peste puțin Axinia intră în odae.

— Da' neavoastră, mă întrebă ea, îți rămâneă aici ori merem înainte?

— Da' tu, Axinio, unde crezi că e mai bine de ma?

Prin pârlouge ori la jupâneasa Zamfira din valea Negrei Broștenilor ?

— Cum îți vra 'neavoastră.

— Foarte bine, mânem aici. Du-te și cere să-ți dee să mânânci ; cere să-ți dee și vin, dacă bei; pune-te bine la cale și, dacă nu-i aveà unde dormi, vino aici în odae.

Axinia părù că vrea să zică ceva, dar se răzgândi, eși, și se duse.

Tovarășul meu se lungise cu fața'n sus pe unul din cele două paturi ce se aflau în odae și stătea nemișcat, cu ochii în podele și cu ceafa rezemată între degetele încleștate ale amânduror mânilor sale, în loc de pernă. Mă lăsai și eu într'un cot pe celalt pat ; mă simțiam obosit, Peste puțin, ușa se deschise și jupâneasa Zamfira intră cu ceea ce s'ar putea numi tacâmuri. Trase masa de lângă fereastră în mijlocul casei, așternu pe ea ceva care semănà a o față de masă și puse două tacâmuri alcătuite fiecare din câte două talgere, unul întins și altul **acânc**, care se înrudiau cu farfuriile prin formă, iar cu străchinile prin florile lor de small albastru și gros ; furculițele și cuțitele, deși cam ruginite, erau totuși cuțite și furculiți ; lingurile de tisă, cu coada în formă de șarpe săpat în lemn, dovediau munca stăruitoare a vre-unui că'ugăr ; iar de asupra tuturor, domnià câte un gros și mare șervet de cânepă strâns în patru.

— Bravo ! jupâneasă Zamfiră, zisei eu, privind pe crâșmăreasă cum puneà masa, și fără a mă urni de pe cotul pe care stăteam rezema', bravo ! pe cât văd, dumnetà ai de gând să ne ospătezi ca pa niște feciori de domn. Vezi dumnetà pe tovarășul ista al meu, care stă lungit ca o tânjală ? Să știi că, până acuma, el a și suflat cu gândul o mămăligă întregă și-o oală cu borș ; pentru el

prin urmare, și fiindcă suntem, cum s'ar zice, la Sf. Ilie, să n'aduci la masă de cât două mere, da' știi d-ta de cele sântiliești, pe-o parte gălbii și pe alta trandafirii și, dacă fragii nu s'au trecut, n'ai face rău să-i aduci vr'o doi, că-i plac strașnic.

— Ei, Dumitale nu ți-e foame, zise ea roșindu-se ușor și sfârșind de pus masa.

— Cam ai dreptate, jupâneasă Zamfiră, eu sânt de cei care se satură cu lumina luceferilor de sară.

— Ai să mânânci trântea delă Badea Ilie, zise tovarășul meu, întorcându-se pe o parte și cu fața'n casă.

Crâșmărița eși și, după câteva minute, întră cu o femeie după ea, amândouă încărcate cu de-ale mănăcii. Ni se puse pe masă o coșcogea mămăligă pe un fund de lemn, un scrob, la care se păreau că luase parte găinile unui sat întreg, o mare strachină cu caș frământat chiar atunci și o strachină și mai mare încă plină cu un ocean de borș. Tovarășul meu se sculă iute, se puse la masă, și începù să mânânce cu o lăcomie și o furie vrednică de un sălbatec.

— Bine, jupâneasă Zamfiră, zisei așăzându-mă și eu la masă, pe cât văd, d-ta îți bați joc de noi ; am uitat, ce-i drept, să-ți spun că d-lui e Flămânzilă din poveste, care, numai pe-o măseă, pune nouă cuptoare de pâne și nouă ialoviți fripte ; și d-ta ne'ncurci c'o lingură de borș și c'un strop de brânză ? la stăi numai o leacă, ș'ai să vezi cum o să sufle într'o clipă și scrob, și brânză, și borș și mămăligă.

— Și d-ta, ce nu-i dai pace ? dacă î-i foame cum n'are să mânânce ?

— A ! Va să zică pe d-ta, jupâneasă Zamfiră, te-a pălit mila de d-lui ! bine, am să te așăz la Badea Ilie.

— Ei ! Parcă Badea Ilie altă grijă n'are.

Și răspunsul acesta atât de simplu mă lăsă pe gânduri.....

— Hm! cugetam eu, pișcând din mămăligă și sorbind subțire borșul de pe vârful lingurii; mi se pare că jupâneasa Zamfira are ochi destul de căprii și, dacă cerurile s'ar hotărî să-și amestece cu mărire culoarea și adâncimea lor, ar trebui să se iee puțin după ochii sprintenei jumătăți a lui Badea Ilie de pe valea Negrei Broștenilor; nu știu, însă, în cazul acesta, cu ce lumini tainice și cu ce viață arzătoare ar însufleți ele moartă lor adâncime... Și în ochii jupânesei Zamfirei e atâta taină și atâta viață arzătoare!... Sânt atât de mici gropițele din obraji ei când râde!... Am văzut în viața mea atâtea sprincene îmbinate și, totuși, nici unele din ele n'au avut darul de a-mi strânge ființa atât de puternic în arcul lor fermecat, după cum găsiră cu cale s'o facă, într'o clipă, sprincenile jupânesei Zamfirei. Toți trandafirii pământului s'ar vesteji de ciudă, dacă s'ar uită la gura mică și înflorită a crâșmăresei.....

Și nu băgam de seamă că duceam la gură lingura deșartă și că, în mod înconștient, luam de două ori din mămăligă și nici odată din borș. Și poate că aveam dreptate; căci, mai la urmă, cine pusese pe jupâneasa Zamfira să stea înfiptă în fața mea și, mai ales, cine poftise pe sfântul soare, care apunea, să se strecoare prin fereastră și să amestece nuanțele de aur antic ale razelor sale cu tonurile albe și trandafirii, care răsăreau de sub pelea fină a femeii acesteia?

— Mă rog, jupâneasă Zamfiră, zisei eu lăsând lingura, punând mâinile în buzunări și răsturnându-mă în cumpănă pe speteza scaunului, mă rog, nu crezi d-ta că soarele, acest Făt-Frumos din poveste, a perdut urma lenei Cosinzene, și că s'a vârat pe fereastră la d-ta, ca

s'o caute? Eu te sfătuesc să tragi perdeaua, că tare mă tem să nu te văd zburând pe fereastră călare pe-o rază de lumină...

— Ei!... zise ea c'un fel de cochetărie proprie oricărei femei, ia lasă-mă 'n pace! Și un fel de mânie prefăcută se citiă în ochii ei.

Strânse iute de pe masă și eși.

Peste puțin ușa se deschise și Axinia intră.

— Da...

— Da bine, sfârleaza dracului, zisei eu luându-i vorba din gură, alt drum nu era de mers la Șar?

Axinia se uită lung la mine, neînțelegând de ce-o luam așa repede.

— Cată-ți treaba, Axinio, zise tovarășul meu bătând-o ușor pe umăr; nu te speria; ia, jupâneasa Zamfira nu-ș' ce-o făcut nu-ș' ce-o dres cu ochii D-sale cei în floarea fuiorului de cânepă, că l-a săgetat prin inimă. Nu cumvâ știi tu să descânți de săgetătură?

— D'apoi să-i descante cine l'o săgetat, zise ea jumătate glumind, jumătate mușcată de un fel de gelozie înăscută oricărei femei.

— Mă rog, zisei eu, pe un ton de o seriozitate silită; n'o să sfârșești cu flecurile? Du-te Axinio și zi cuivă să ne aștearnă ceva pe paturi să ne culcăm, că eu cad de somn. Tu unde te culci?

— Da m'oiu culcă și eu unde-vă.

— Foarte bine, numai să nu te culci cu nasul la stele, să te gălesc mâini dimineață cu fluer de argint între dinți; nu de alta, da' n'aș vrea să-ți văd epele și pe cuconașul ist tânăr bocindu-te.

— Lasă nu purtă neata grijă de asta, zise ea roșindu-se ușor și eșind din odae.

Peste puțin jupâneasa Zamfira și cu Axinia intrară

cu de-ale așternutului. Puseră pe fiecare pat și la căpătăiu câte o pernă mare și vârtoasă, iar în lung câte două poclăzi una peste alta, una ca prostire și alta ca oghial. Ni se puse pe masă un sfeșnic de lut cu o lumânare de său și câteva chibrituri.

— Iaca așa, jupâneasă Zamfiră, zisei eu uitându-mă la paturi, nici Impăratul turcesc nu cred c'o să doarmă noaptea asta mai bine decât noi. Un lucru numai: cu poclada asta—și arătai pe cea, cu care eră să mă învălesc eu—s'a mai învălit cinevă ?

— D'apoi ne-am învălit noi, răspunse ea, uitându-se lung la mine și neînțelegându-mi rostul întrebării.

— Nu glumești?... Chiar D-ta singură, jupâneasă Zamfiră ?

— Ei, zise ea ca înțepată de întrebarea mea, d-tale ți-i de glumit nu ți-i de dormit.

— Ba de loc, jupâneasă Zamfiră; eu n-am glumit de când sânt.

— Ba, jupâneasă Zamfiră, întrerupse tovarășul meu, ia să-ți spun eu una și bună: vrei să n-auzi la noapte trăsbind pe acoperemânt și hodorogind prin pod ? unge ferestrele cu usturoiu și pune cruce de ceară galbănă pe borta cheii; altmintrele, toate bufnițele și toate cucuveicile, de pe unde-or fi, toate-or să se strângă în preajma casei D-tale; ș'ai să vezi sticlind toată noptica lumini albastre pe la ferești... Trebuie să știi că D-lui îi lunatec și noaptea stă la sfat cu strigoii, cu bufnițele și cu liliecii.

— Da poate că n'a mai hi tocmai așa cum spui D-ta, zise ea cam în bătae de joc.

— Vra să zică...

Și tovarășul meu își puse mâinile la spate și privi pe crâșmăreasă drept în ochi.

— Vra să zică, zisei eu apucându-l de vârful urechii și făcându-i vânt, vra să zică, stânga 'n pree...jur ! și la culcare... marș !

Amândouă femeile eșiră din odae răsând cu hohot.

Când ne scularăm dimineața, soarele încă nu răsărise ; caii erau dinaintea crâșmei și Axinia-i înșeuase. Badea Ilie și Jupâneasa Zamfira erau sculați și trebuiau prin crâșmă.

Plătirăm și eșirăm să plecăm.

— Apoi mai rămâneți sănătoși zisei încălecând și cârnind calul spre drum.

— Să mergeți sănătoși și drum bun, ne doriră într'un glas Badea Ilie și Jupâneasa Zamfira,—și mai pofțiți când v'âți întoarce, adaogă aceasta din urmă.

— Bucuroși, să vă găsim sănătoși.

Plecarăm.

Pentru întâia oară, poate, în zilele mele, mergeam pe un drum de munte în o strălucită dimineață de vară, fără să-mi dau samă de frumuseța locurilor ce străbăteam... Gândurile mele rămăseseră departe de mine... Și cine știe cât aș fi mers astfel, dacă tovarășul meu nu s'ar fi însărcinat să mă smulgă dintr'un soi de topeală sufletească...

— Ei ! bătrânule Isac Lachedem, îl auzii de o dată, strigând dela spatele mele, ei ! legendarule jidov rătăcitor, ia privește și-mi spune, te rog, dacă, sub cerul veșnic de primăvară, care plutește peste fericitele văi ale Cașmirului d-tale asiatic, unde închipuirea a așăzat raiul pământesc, ai văzut un răsărit de soare sau o privește mai măreață decât pe valea Negrei Broștenilor noștri ? Oare Himalaele și Hinducușii misterioasei d-tale patrii își înălțau mai mândri spre cerul limpede piscurile lor aeriene ? și aurul idealizat al razelor de soare

poleesc acolo mai fermecător decât aice creștetele lor neguroase ? Oare e acolo mai molatec și mai cu măestrie țesut din ceață și lumină vălul străveziu și imens aruncat de D-zeu peste adâncuri ? Oare spiritul, care suflă peste ape în zorile creațiunii, eră mai dulce și mai lin decât adierele depărtatului nostru apus ? În ce pârâu de răce și curgătoare rouă a pus natura un suspin mai adânc de dureroasă dragoste decât în glasul Negrei Broștenilor noștri ? Și dacă, față de toate acestea, rămâi încă nepăsător, dacă idila biblică a lui Booz și Ruth nu-ți înflorește închipuirea, dacă din zarea veacurilor nu-ți răsar în suflet ochii negri ai Indianei Tamar, dacă nu întrevezi sub alba stolă asiriană chipul fermecător al Chaldeianeii Rachel, dacă, însfârșit, sufletul D-tale mai rămâne, față de toate acestea, lăntuit în sinul crâșmăresei cu ochii în floarea fuiorului de cânepă...

— Dacă toate acestea se întâmplă sau nu se întâmplă, îl întrerupsei eu, tu rămâi, totuși, cea mai mare secătură din univers...

— Tocmai când...

— Tocmai când și destul, ori te umflu de urechi.

— Foarte bine ; iată un argument în fața căruia trebuie să-mi plec capul și...

— Să taci...

Ion Rusu

După un ceas de drum, ajunserăm la gura Dârmoc-sului, un pârau care-și face drum prin cotiturile de mează-zi ale munților și se varsă, pe dreapta, în Neagra-Broș-tenilor; iar în Unghiul pe care-l formează Dârmoc-sul cu Neagra, se află așăzată crâșma. O singură grindă înalt suspendată, rămășiță a vre-unui pod desființat de vechime, uniă cele două maluri ale Negrei, ca un fel de punte aeriană. Noi tăiarăm prin apă, sui-răm malul drept și ne îndreptarăm spre crâșmă; iar Axinia, deși apa nu eră mai adâncă decât până la ge-nunchi, împinsă de natura ei de veveriță, găsisse nime-rit să treacă pâraul pe punte; și, când ne utiarăm noi îndărăt, o văzurăm prin aerul înalt, străbătând, cu pas ușor și sigur, grinda îngustă de peste Neagra.

— Bine, custura lui Scaraoschi, îi zise tovarășul meu, când ea ne ajunse din urmă, dar dacă te duceai de-a tumba în apă? Adică tu nu poți trece peste Neagra de-cât numai prin văzduh? Ori vrei să nu-ți vadă lumea picioarele? Să-mi fi spus, că te luam calare.

— Ia dăi pace, îl întrerupsei eu; Axinia a făcut, se vede, multe păcate și se deprinde, de pe lumea asta, ca să treacă peste cele nouă vămi ale văzduhului din lumea cealaltă. Nu-i așa, Axinio?

— A hi, răspuse ea înțepat.

Descălecarăm dinaintea crâșmei.

Până ce Axinia să vadă de cai, noi ne așăzarăm la un fel de masă, sub umbra unui mesteacăn. În crâșmă, tot la o masă, chefuiam câțivă țărani. Mai de-o parte, ca la o svârlitură de băț, o mulțime de femei erau strânse ciotcă și făceau nu știu ce. Axinia luase șelele de pe cai, îi legase la gard, le dăduse puțină iarbă și se întorsese unde eram noi.

— Ia vezi, fată hăi, dacă putem găsi ceva de-ale mâncării la crâșma asta.

Axinia se răsucì într'un picior, plecă și dispărù în crâșmă. Peste câteva minute se întoarse.

— Vai de mine! zise ea spărietă și cu mâna la gură, vai de mine! Ion Rusu i-aici...

— Ei, și ce te apucă, fa? ce-i cu Ion Rusu al tău? o întrebai eu.

— Ion Rusu din gura Dârmocsului...

— Foarte bine, din gura Dârmocsului; dar în sfârșit cine-i Ion Rusu al tău, de parcă te-a apucat toate năbădăile?

— D'apoi neata știi? să te ferească sfântu de el, când îi cu chef; se leagă de toată lumea ș'un sat întreg n'are ce-i face.

— Ei, și de asta te-ai spăriet?

— D'apoi?

— Bine, bine, o să vedem; pân'atunci, ia vezi, nu ne mai aduce ceva să mâncăm?

— Iaca vine.

În adevăr, crâșmarul, un Român cam de 40 de ani, venià cu de-ale mâncării.

— Bună ziua, prietene, îi zisei eu, când fù lângă noi.

— Mulțămim d-voastră! ne răspuse el scurt, punând,

fără altă vorbă, dinaintea noastră o pâne uscată, o bucată de cârnaț și mai uscat încă, niște brânză într'o strachină și o legătură de ceapă verde.

— Da' vin îți pofti? ne întrebă el.

— De-ocamdată să ne dai apă răce: sântem înferbântați de drum; vinul o să-l cercăm mai pe urmă.

Și nepăsător ne lasă și, cu pași greoi și largi, se întoarse în crâșmă.

— Ia cearcă-ți dinții în cârja ias' de corn a bunică-to, fa Axinio, zisei eu, dând femeii o bucată de cârnaț; uite pâne, uite ceapă, uite brânză, mânâncă, sfârleaza lui Scaraoschi, până ce nu dă Rusu cu crucea peste tine. Auzit-ai tu de Ivan Turbincă? Ei bine, să știi tu că acela eră tot Rus și-l chemă tot Ion, ca și pe Rusu tău; și aveà o tolă blagoslovită de Dumnezeu, în care vâră pe toți dracii. Pe cât am aflat, și Ion Rusu din gura Dârmocsului are o tolă, în care s'a hotărît să te vâre și pe tine, cu dracii tăi cu tot.

— Ei, neatale ți-i a prujii, da neata știi pe Ion Rusu? las' c'ai să vezi.

— Cine ți-a spus ție că nu-l știi, fa? D'apoi eu nu-s Rus?

— Neata Rus?...

— Ba încă de cei cu coadă, Axinio.

— Ei las'... zise ea uitându-se la mine cu un zîmbet de ironică neîncredere și oprind la jumătate cale spre gură o ceapă, din care mai mușcase odată.

Sfârșisem aproape de mâncat, când îmi aruncăi, din întâmplare, ochii spre crâșmă. Un român de o înfățișare athletică, care, deși în crâșmă, se păreà, totuși, acasă la dânsul, umpluse golul negru al ușii și, cu picioarele desfăcute în compas pe pragul de desupt, stătea și se uită țintă la noi; cu o mână la spate și cu alta răs-

cindu-și o musteață stufoasă și galbănă, părea că plănuște ceva; de sub cămeșa lui albă și scurtă până deasupra genunchilor, de sub brâul verde și lat ce-i încingea șălele, de sub ițarii lui creți și curați, răsăria o musculatură sculpturală, care ar fi făcut gloria unui statuar; un cojocel scurt, fără mânici, aruncat cu neîngrijire mai mult pe-un umăr, se siliă să acopere niște spate, pe care, ca și pe umerii anticului Atlas, s'ar fi putut rezămă cerurile; o frunte netedă și largă se iviă în trei pătrimi de sub căciula lui mare și neagră, care, cu greutate, se ținea în cumpănă cam pe ceafă, cam pe-o ureche; iar peștii albi ai cămeșii lui, întredeschise la gât și dinainte, păreau prea strâmți pentru sinurile lui puternice... Să fi avut 40 de ani.

— Nu cumvă acela-i Rusu tău, Axinio? întrebai eu pe femea, arătându-i-l.

— Ba el, uci...

— Taci că te-aude și te vără 'n tolbă, prâsnelul naibii.

— Iaca vine, zise ea spărietă,—și voi să plece.

O apucaii de mânecă și o ținui pe loc, fără a zice nimic. Ion Rusu părăsise, în adevăr, privazul ușii și, cu pași greoi și legănați, se îndreptă spre noi. Din chipul cum mergea și cum se ținea Rusu, înțelesei repede că nu eră beat, ci numai cu chef, adică cum îi șede Românelui mai bine, dar și cum eră mai de primejdie, după spusa Axinieii. Și cu tot gustul de bocluc și de gâlceavă, ce se cetia pe fața lui, nu mă putui, totuși, oprî de a mă simți atras cătră acest om plin de viață și cu tot sufletu-i vesel în ochi și pe figură. Mă hotărâi să-i iau apa dela moară.

— Buna ziua, Rusule, îi zisei când fû la câțiva pași de noi.

Rusul nostru se oprî pe loc și, cum erà el cu mâinile înfipte în brâu în loc de buzunare, rezămat mai mult pe piciorul stîng și cu dreptul înainte și puțin cam slobod, mă privî un moment, fără a-mi răspunde, după obicei, la buna-ziua mea.

— Mulțumesc d-tale, zise el în sfârșit, scoțând dreapta din brâu și răsucindu-și musteața stîngă; da adică de unde mă cunoști d-ta, cucoane, de-mi zici așa de-odată pe nume, mă întrebă el cam răstit și privindu-mă țintă,

— De un'te cunosc? Bravo, Rusule! zisei eu sculându-mă, apropiindu-mă de el și bătându-l ușor peste umăr; da cine nu cunoaște pe Ion Rusu din gura Dârmocsului? Oare este un Român mai verde și mai chipș, pe toată valea Negrei-Broștenilor, decât Ion Rusu din gura Dârmocsului? Doar cred că satul de frica lui știe și nu de-a buhaiului popii; și mi se pare mie că fetele și nevestele se cam sfădesc după mustețile tale cele galbene și stufoase; uite, biata Axinia numai cât te-a văzut ș'a și apucat-o tremurul lui Cain.

— A! haaa! Axinia din gura Borcei, zise el făcând un pas spre femeie și privind-o scânteetor; ia mai stăi tu, fa, să-ți sucesc eu gâtul ca la șopârle, amu; ce cauți tu aici?

Axinia, sprintenă cum erà, o rupse de fugă.

— Ia ascultă, Rusule, zisei eu apucându-l de braț, las' că i-i sucî gâtul mai pe urmă.

Și cum se uita Rusu după Axinia, care fugià, dădù cu ochii de grămada de femei strânse ciotcă mai deoparte, împrejurul a nu știu ce.

— A! ha! zise el, iar o venit aici cotoroața de vrăjitoare.

Și pe cât îi îngăduià starea lui de amețeală, se smulse

din strânsoarea mea și se îndreptă repede spre grămadă de femei.

— Ia mai stați să v'arăt eu amu, amenință el de departe.

— Iaca Rusu ! iaca Rusu ! auzii strigând spăriet pe o femeie din grămadă.

Toate femeile întoarseră capul și, când văzură pe Rusu venind, iute se sculară ș'o împunseră de fugă care încotrò. O babă, care părea că formase centrul grupului de femei, se sculase și ea, strângea repede nu știu ce și, pe cât îi îngăduiau bătrânele ei picioare, o luă și ea la fugă spre Neagra, își ridică fusta până la genunchi, întră în apă și, luptându-se cu repegiunea curentului, se siliă să ajungă cât mai iute la malul celalalt. Nu cunosc obiceiul cânilor de vânat, dar îmi închipuesc că, tot ca și Rusu, trebuie să fi rămânând pironit un ogar, care vede o sută de epuri țîșnind de-odată din toate părțile și nu știe după care să se iee. Și Rusu, mânios și rușinat, poate, de neizbânda sa, se întorcea mai încet decât se dusesese.

— Da ce-i, Rusule, zisei eu, când fu lângă noi, ce te-ai apucat de spăriet femeile satului ?

— Ce-i?... D'apoi că doar n'oiu da eu cu crucea peste spurcăciunea cea de cotoroanță, zise el arătând spre baba, care trecea Neagra prin vad ; și o sudalmă, care dovedia că Rusu nu erà în termeni tocmai excelenți cu crucile, cu Dumnezeii, cu icoanele și cu tămâia, căzù ca o grindină pe capul babei, care trecuse apa și se depărtà repede pe drum la vale. Amsă-i descânt eu de baghiță unde-o miruit-o cu lapte acru popa ei cel țigănesc.

— Da ce ți-o făcut baba, Rusule, de-o tămâiezi așa ?

— Hei ! d'apoi că doar asta-i Marula, vrăjitoarea din

Păltiniș; după ce poartă toată noaptea pe Sarsailă după gât vine de 'nceagă apa prin sate.

— Las'o la pârdaľnica, dacă-i vrăjitoare, măi Rusule, că ți-a face vr'o farmazonie și te-i trezi într'o bună dimineață din om neom.

— D'apoi că doar nu mă tem eu de farmazoniile ei; eu 1s cântărit în ziua de Paști și nu se prind de mine drăcoveniile ei.

Și-mi închipui că Rusu trebuia să fi fost cântărit și în ziua de Crăciun; căci îmi făcea impresia unui om, care eră în stare să svârle cu barda și în D-zeu și în dracu.

— Hei! Axinio, fată hăi, hai vino 'ncoace, zisei strigând pe femeie, care sta lungită pe iarbă mai încolo, la o depărtare anume aleasă în vederea Rusului; hai, vino 'ncoace, că Rusu s'a hotărît să-ți sucească gâtul mai târziu.

Axinia se sculă și, cu băgare de seamă, se apropiă de noi pe la spate.

— Ia du-te și spune crășmarului să vie cu socoteala, îi zisei întorcându-mă la ea.

Axinia făcù un ocol larg și chibzuit pe la stânga Rusului, dela care nu-și luă ochii, până ce nu se simți în afară de sfera primejdiei și, apropiindu-se de ușa crășmei, strigă pe crășmar, fără a intra înlăuntru. Acesta veni numaidecât, plătirăm și ne scularăm să plecăm.

— D'apoi că doar n'îți plecà 'nevoastră fără să vă opriți pe la palaturile Rusului, zise acesta înfingându-și provocător amândouă mânilor în brăul său verde și lat.

— Rândul nostru, cugetai eu...—Nici nu rămâne vorbă, Rusule, să trecem noi prin gura Dârmocsului și să nu vedem palaturile Rusului, se poate? Numai să mergem mai repede că ne-apucă noaptea și trebuie să fim în iastă sară la Șar.

— Da' ce-așà mare grabă, mă rog? Doar Șaru' n'o să fugă peste graniță; tot acolo o să-l găsiți și mâni-dimineată.

— Așà-i, Rusule; dar, vezi tu, noi suntem cu trebi de-ale stăpânirii și nu putem întârzià.

— D'apoi că, de, nu-i hi dumnetà ingineriu care cro-ește șușaua?

— Ba, de nu ți-ar fi cu supărare, Rusule, chiar eu sunt cel cu șușaua; uite, și arătai la tovarășul meu, dumnealui e storăș la suprefectura dela Broșteni și are de dus niște porunci la primăria din Șar.

Rusu se uită lung și bănuitor la tovarășul meu.

— Mă!... izbucni Rusu de-odată, făcând un pas spre tovarășul meu, care, în fața acestei explozii de o familiaritate îndoioasă, făcù și el un pas îndărăt.—Mă storăș, mi-ți tămâia și parastasu...

Și nelăsându-l să mai adauge a cui, anume, tămâie și parastas:

— Ian ascultă, Rusule, zisei eu, am luat pe storășul aista dela suprefectura din Broșteni, cu chezășie c'am să-l dau înapoi cu ciolanele nerupte; și tu, fiindcă n'ai sucit gâtul Axiniei, ai voi să-mi vâri storășul în spă-rieți? Fii cuminte și ia, mai bine, hai să vedem palaturile Rusului din gura Dârmocsului.

— Mă storăș...

— Hai Rusule, hai, zisei apucându-l de mânică și trăgându-l mai mult cu sila după mine.

— Da' de unde găsiți dihania asta cu m.ștețile roase de molii? zise el aruncându-și încă odată ochii spre tovarășul meu și lăsându-se a fi mai mult târit decât să meargă de bună voe.

— Bravo! Rusule, d'apoi de ce-a mai lăsat D-zeu molii pe pământ? Ia, ca să mai roadă și ele câte-o

leacă de musteți, pe unde gălesc. Ş'apoi doar nu-i fi vrând tu să aibă toată lumea musteți ca tine ; a cui e vina, dacă tu te-ai dus cel întâiu, când a împărțit D-zeu musteți oamenilor pe pământ ?

— Hm ! făcù el răsucindu-și cu mândrie musteața-i galbănă și stufoasă.

Și cât pe ce s'o pățască tovarășul meu din pricina musteților.

Ajunserăm la palaturile Rusului. Nu e vorbă, aceste palaturi nu erau împrejmuite cu ziduri, metereze și bastioane tocmai medievale ; în schimb, însă, un gard de răzlogi, veșnic beat, de abiă se ținea pe picioare și, cutrierând locuința Rusului, șovăia și se cumpănia cât de cât să cadă ; pe alocurea, chiar, vacile și porcii, cu un dram de îndrăzneală, ar fi putut sărî neopriți pe domeniile Rusului ; se vede, însă, că nici cucuta, nici brus-turul, nici urzica moartă și nici hreanul porcesc nu ispitiau fie foamea unora, fie lăcomia altora. Și, deși am fi putut tăia de-adreptul spre locuința Rusului, prin una din miile de spărturi făcute de vechime sau putre-june în gardul de răzlogi al despotului dela Dârmocs, avurăm, totuși, înțelepciunea de a intra pe poarta de onoare ; sărirăm, cu alte cuvinte, peste un pârlaz cu două trepte, înțepenite, fiecare, pe câte doi țaruși in-fiți în pământ, și fiecare treaptă străbătând prin gard de-oparte și de alta ; și mi'nchipuiu, că Rusul nostru tre-buia să fi numărat printre strămoșii săi vre-un Oleg sau Rurik, de oarece izba sau, mai bine zis, cocioaba lui nu se depărta, de loc, de tipul patriarhal al primelor locuinți slavice ; cel mult, dacă vechimea îi dăduse o brâncă și, hâind-o într'o parte, îi hâise, în același timp, și în sens oblic, liniile odată perpendiculare ale ușii și ale feres-trelor sale ; așa încât acestea, ca o gură și doi ochi de

un alt gen, apucate, parcă, de spasmuri, se strâmbau la trecători. Și, dacă Rusu nu aveà femeë și copii, aveà, cel puțin, o familie: un purcel cu o rămășiță de murdărie pe sfârcul râtului, răsări de după casă și, cu gâtul întins, veni grohând până sub genunchile noastre. O găină și un cocoș scurmau, mai de-oparte, ca pe propriile lor domenii, gunoiul heteroclit din jurul unei cotenețe sparte, iar, din când în când, câte o rândunică, venind la cuibul său, se înfigeà ca o săgeată în capătul înegrit al grinzilor de brad, eșite afară de sub vechiul acoperemânt de șovar.

— Bravo Rusule! zisei eu, îmbrățișând cu privirea tot coprinsul lui domestic; știi că-mi plac palaturile tale?

— Hm... făcù el răsucindu-și eterna-i musteață stufoasă și galbănă; ia poftiți și'ți stà o țără; și ne arătă prisma jerpelită a cocioabei lui.

— Mult n'om stà, Rusule, zisei așăzându-mă pe prispă, că ne grăbim; ia, cât om face o țigară; tu fumezi? Și-i întinsei tabacherea.

— Mulțamesc d-tale. Eu nu beu tiutiun.

Și se puse și el pe prispă între mine și tovarășul meu.

— Mă!... isbucni el de-odată, întorcându-se răstit la tovarășul meu, care se mulțamì, de astă dată, să tresară și să scape, cât pe ce, dintre degete, țigara, pe care se pregătià s'o aprindă.

— Bine, Rusule, zisei eu, apucându-l cam de după gât, da dacă mi-i spăriè storășul și l-a apucà frigurile, cu cine mă duc eu pân' la Șar? ia lasă-l și spune-mi, stai tu singur în palaturile aistea?

— D'apoi? și, după un moment de gândire, uitându-se țintă la mine,—mă rog, zise el, d-ta ești chiar ingineriul cu șușaua?

— D'apoi doar ți-am spus odată, Rusule ; ce ? vrei să ți-o spun de două ori ?

— Apoi, dacă-i așa, când îi veni cu linia pe-aici, să pui să tae colțu ist de deal, că se nărue peste mine, zise el, arătându-mi cu degetul spre drum și drept în fața cocioabei lui.

În unghiul repede, ce făcea drumul dela apus spre mează-noapte, intră, în adevăr, înalt și amenințător, piciorul unui deal cu povârnișul sfărâmat, semn că dealul se lăsă încet la vale pe pătura lunecoasă de lut, ce-i slujia de temelie.

— Bucuros, Rusule, zisei, uitându-mă la piciorul cel de deal și dându-mi aerul, că mă gândesc asupra lucrului ; după aceia scosei carnetul și trăsei cu creionul câte-vă linii fără înțeles.

— Bine, Rusule, continuăi eu, cu aerul celui mai desăvârșit inginer ; bine, îți făgăduesc c'o să caut să nu se nărue dealul peste tine ; dar ia să plecăm că ne apucă noaptea ; când m'oiu întoarce, o să trec iar pe-aici, Rusule ; am prins dragoste de tine, și pace.

Rusul își răsucì de astă dată amândouă mustețile sale cele galbene și stufoase și se părù că rămâne un moment cu ochii în pământ și gânditor ; apoi, repede :

— Să mai așteptați numai o țără, zise el, sculându-se, îndreptându-se spre ușa cocioabei lui și intrând în lăuntru.

— Mă storăș... zisei eu cu glas înădușit și simulând un ghiont cătră tovarășul meu ; mă storăș... mi-ți tă-mâia și parastasu...

Tovarășul meu se mulțamì să-mi întoarcă o păreche de ochi, sub fulgerele cărora s'ar fi topit piscurile de granit ale Horebului, și erà pe punctul de a formulă un răspuns, sub trăsnetul căruia s'ar fi zguduìt din te-

melie turnul Faselus ; dar nu avù timp ; Rusul apărù în cadrul strâmt al uşii cu amândouă mânilor strălu cind de un fel de unsoare şi aducând ceva rotund şi învălit între două frunze de brustur.

— la na de coleà, mă storâş, zise el punând, fără multă ceremonie, boţul în mânilor tovarăşului meu, că doar nu-ţi plecà cu mâna goală dela palaturile Rusului, continuă el, aşzându-se iar între mine şi tovarăşul meu.

— Cu mâna goală ?... cugetai eu ; nu cumvã, Rusu dracului ne ieà drept cerşetori ?

— Şi cu ce ne dârueşti tu Rusule ? ce-ai pus tu în frunzile cele de brustur ?

— Ce să pun ? ia o țã' de unt dela oițele mele ; He, hei ! parcã ce ? crezi d-ta că Rusu-l aşã numai cu degetu ?

Şi la un moment dat, ne trezirãm, şi eu şi tovarăşul meu, cu labele unse ale Rusului, cãzând greu şi în toată lãţimea celor cinci degete rãsfirate ale lor, pe spatele noastre, ca semn al unei familiaritãţi, la care Rusul binevoise a se scoborî pãnã la noi dela înãlţimea darului princiar înfãţiat prin boţul de unt de oae... Şi pecetea de unsoare a Rusului, tipãritã pe spatele noastre, rămase neştearsã ; iar surtucele noastre, pãstrând-o ca amintire, trãirã şi murirã cu ea.

Apoi trãgându-mã spre el cu acea cãldurã de dragoste spontanee, ce se naşte la unii oameni sub imperiul bãuturii :

— Mã... ingineriu... zise el, vãrându-şi faţa lui mustãcioasã pãnã sub nasul meu ; mã ingineriu... mi-ţi tãmãia şi parastasu... şi scrişnind din dinţi îşi înfipse ochii lui albaştri şi uşor injectaţi pãnã 'n fundul ochilor mei.

— Bine, Rusule, zisei eu cu rãceala, proprie mie în

împrejurări grele, ia să lăsăm tămâia și parastasele pe seama popii ; de-ocamdată, și fiindcă mă grăbesc, adăugăi sculându-mă în picioare, spune-mi lămurit pe unde vrei tu să taiu linia drumului ? Să taiu dealul, sau mai bine să fac un zid țapăn de piatră, care să oprească năruirea dealului ?

— Ba să tai dealul.

— Bine ; și scoțând carnetul mă făcui că însemn cu îngrijire dorințele Rusului.

Tovarășul meu, folosindu-se de încurcătura mea cu Rusul, o ștersese ; sărise pârlazul și încălecase. Când Rusu băgă de seamă că tovarășul meu se și suise pe cal, un fel de furie îl apucă ; mă lăsă pe mine, se repezi și sări pârlazul. Tovarășul meu, însă, dete călcăe epei și o rupse de fugă

— Mă storăș... Mă storăș... crucea și icoana... și se luă după el ca să-l prindă.

— Rupe-o de fugă peste deal, Axinio, zisei femeii, încălecând și eu repede.

Axinia zbură.

Arsei calul pes'e șale cu varga și el înțelese că, de astă dată, trebuia să-mi pună la îndămână toată iuțea picioarelor sale ; plecăi în goană. Rusu, care-și luase nădejdea dela tovarășul meu, auzind în urmă-i tropotul calului meu, se întoarse și se așeză în drum așa, ca să-mi poată apucă, din fugă, calul de dârlogi ; când crezui însă potrivit, cârnii puțin calul la stânga și trecui ca vântul ; iar Rusu, în loc să apuce de dârlogi, îmi apucă urma.

— Mi-ți tămâia și parastasu, îl auzii strigând în urma mea ; și-mi închipui că trebuie să se fi luat în goană după mine toate crucile și toate icoanele ; eram însă prea departe ca să mă ajungă.

Și când mă gândiam că o singură nesocotință a tovarășului meu dăduse lucrului o întorsătură așa de crahioază!...

— Bine, râsul moliiilor, îi zisei ajungându-l din urmă, dracu te puneà să pleci fără știrea Rusului? Mi-ai zădărnicit toată iscusința mea diplomatică.

— Eram grăbit, răspunse el cu seriozitatea cea mai desăvârșită, căci am de dus dela suprefectura de Broșteni niște porunci la primăria din Șar.

— Bine, mă storăș, da' de m'apucà Rusu la bătae?

— Aș fi sacrificat pe altarul umanității 25 de parale și aș fi pus pe Axinia să te frece cu rachiu și cu sare; și, mai la urmă, o bătae n'ar fi fost tocmai lucru de mirare, de vreme ce orice luptă de fineță diplomatică se sfârșește de regulă cu păruială, când mai ales e și Rusul la mijloc.

— Și untul?

— I l-am lăsat pe prispă ca să-l trimeată Majestății Sale Impăratului tuturor Rușilor, spre a-și unge ciobotele cu el.

— Bine, și acum, pentru toate aceste isprăvi, care vor formà una din paginile strălucite ale cavalerismului modern și, în lipsa vre-unei Dulcinee de prîpas, îți permit să săruți în bot pe năzdrăvana ta Rosinantă, care a știut cu atâta pricepere să scape din primejdie pe Don-Chijotul său.

Un șuerat puternic și ascuțit sfâșiè aerul în urma noastră. Când întoarserăm capul, văzurăm pe Axinia scoborînd iute și sărînd ca o țarcă peste bolovănișul dealului sfărîmat, răsărînd acum întreagă din îndoiturile lui adânci, acum numai tulpanul ei undelemniu zărîndu-i-se pe deasupra: ai fi zis că se luptă cu înnecul împotriva unor valuri, care se trudiau s'o înghită.

— Ş'ai scăpat cu gâtul nesucit, şopîrla naibii? îi zisei eu când fû aproape de noi.

— D'apoi, zise ea gîfiind, parcă mă tem eu de Rusu?... şi roşie ca un rac fiert,—ufff... făcû ea, ştergându-şi sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groasă cu horbotă lată pe margini.

— D'apoi de cine, dracu, te temi tu, fă? Când tu eşti în stare să te mistui din ochi ca argintul viu, parc'ai aveà chitia lui Aghiuşă pe cap? Doar numai Ochilă şi Lungilă din poveste să-ţi poată veni de hac, cît de iute scaperi tu din picioare!

— O! Pîrli-l-ar para focului, mustăciosu dracului; nu v'am spus eu?

— De spus ne-ai spus tu; dar tot mi se pare că musteşile Rusului te cam gîdile pe la inimă...

— Da ducă-se pocnitului cu musteşile lui cu tot, şi să gîdile cu ele pe cine-o mai gîdilit. Las' să se mai lege el de mine, că de nu-l fac alb!... şi roşie ca racul fiert şi ştergându-şi într'una sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groasă, ţeseà iute din picioare, mergând alătura cu noi.

— Da ştiţi nevoastră că n'ajungem în ia'sară la Şar? zise ea într'un tîrziu.

— Ei bine, ne-om opri undevă; mai este vr'un sat pîn'n Şar?

— Mai trecem prin Păltiniş şi prin Panaci.

Soarele scăpătă spre apus şi umbrele lungi ale munţilor din stînga noastră înaintau încet pe vale înspre munţii dimpotrivă, trăgând pe pămînt o nesfirşită şi caprişioasă linie de umbră frîntă, tivită cu lumină. Peste înălţimile aeriene din dreapta noastră, frământate de văi adânci, ca peste o mare cu valuri încremenite, se întindeà feeric şi fără sfârşit o

rețea imensă și fin țăsută din flacărele roșietice ale apusului. Un vînt ușor legănă molatic coamele despletite și plîngătoare ale mesteacănilor blonzi cu trunchiuri de argint. În iarba înaltă și de un verde gingaș, aceiași suflare săpă unde fugătoare și înflorite; pe nota domoală și adîncă a unei orgi colosale, se ridică de pretutindeni, în văzduhuri, și se perdeă în depărtările albastre, un murmur tainic și neînțeles. Pe calea-i lungă și fără sfârșit, Neagra lunecă pe lângă noi cu undele-i grăbite și etern murmurătoare... Și cel mult dacă o rază rătăcită din apusul înflăcărat mai aruncă un strop de lumină peste luciul ei cuprins de umbră... Mergeam tăcuți, iar umbrele noastre, însoțindu-ne pe dreapta, îngânau, cu pași de urieș, cadența leneșă a mersului nostru. Și cine știe, dacă înseși sufletele noastre nu se molipsiseră de o simțire mai cucernică... Cel puțin Axinia, își strînsese basmaua în geantă, mișcările ei iuți se domoliseră, privirile ei neastâmpărate lunecau larg pe împrejurimi și, cu amîndouă mînile ei mici încleștate pe baera de dinainte a gencei, cu pasul ei mărunț și fin, se conformă, în mod inconștient, după mersul meditativ al cailor noștri...

— Cale bună, bade Gheorghe, o auzirăm noi strigînd deodată cătră un român, care tocmai treceă pe lângă noi, mînînd boii din carul deșert.

— Mulțămim d-tale jupâneasă Axinie; da 'ncotro

— la pînă 'n Șar cu mnealor. Da lelea Catrina a hi acasă?

— Apoi acasă, că n'am mai luat-o.

— Da' 'ncotro bade Gheorghe?

— la pînă'n iarmaroc să prefac iști bouleni.

— Da ori ne-a primî lelea Catrina să mînem la mneae în ia'sară?

— D'apoi va primi că doar sântem oameni...

— Foarte mulțămim, bade Gheorghe, zisei eu ; când ne-om întoarce, o să dăm iar pe la d-ta, cred că te-om găsi acasă.

— Pofțiți când îți vra, și noroc bun, zise el îndemnând boii și plecând.

— Foarte mulțămim și drum bun răspunsei, despărțindu-ne.

Un popas

Pe înoptate, ajunserăm în Păltiniș. Casele, rar semănate pe amândouă lăturile drumului, începuseră a dormită în mijlocul ogrăzilor largi împrejmuite cu garduri de răzlogi în zig-zag ; iar pe lângă focurile aprinse mai de-oparte, și ale căror flacări roșietice jucau caprițios în întunericul împrejmuitor, stăteau cei de casă, pregătind cină de sară. Aninat de o cujbă înaltă, atârână, nemișcat, de-asupra focului, ceaunul negru într'o bae de flacări ; un câne cu urechile ascuțite și istețe, conștient de locul ce-l ocupă în familie, stătea și el culcat în apropiere, cu botul pe labe și cu ochii țintă la foc ; un copil cu un băț lung, mai mult de joacă, scormoliă de departe jăraticul, și o puzderie de scânteii se râdică, topindu-se în văzduhul înalt și întunecos...

— Jupâneasă Catrină, Jupâneasă Catrină ! auzirăm de odată pe Axinia strigând.

Când întorsei capul, o zării prin întuneric, acățată de un gard de răzlogi și suită pe el ca pe o scară.

— Jupâneasă Catrină, Jupâneasă Catrină ! și cu pumnul ei mic bătea repede într'un răzlog, care răsună înădușit ; jupâneasă Catrinăăăă !...

— Da cine mă strigă ? auzirăm noi un glas de femeie întrebând din întuneric, fără a se apropia.

— Eu, jupâneasă Catrină, Axinia din Gura Borcii. Duc pe doi boeri până'n Șar, ș'am înnoptat aici ; ne-am întâlnit în drum cu badea Gheorghe, ș'o zis să venim să mânem în ia'sară la 'neată.

— D'apoi că vi'ți duce 'nevoastră, jupâneasă Axinie, în altă parte, că eu n'am unde să vă culc, răspunse ea scurt, înțepat și mânios.

— Nu te supără, jupâneasă Catrină, zisei eu, că nu-i nime de vină ; ia, badea Gheorghe al dumitale o crezut c'are să-ți fie urît singurică în ia'sară ; păcat că nu ne primești ; când ai ști ce oameni de treabă suntem !...

Drept răspuns auzirăm o ușă trântindu-se.

— Ei, sfârleaza dracului, ai pus-o de mămăligă cu badea Gheorghe și cu lelea Catrina ta ! Unde, dracu, mânem noi în ia'sară ?

— Da' las c'om găsi noi...

— Da', adică, de ce nu ne-a fi primit, fa Axinio ?

— Da' mîncă-o-ar jernii ; parcă crezi 'nea tă că doar-me singură, când nu i-i omu' acasă ?

— Da' ?... Atunci să mergem în altă parte.

Cârnirăm caii și intrarăm într'o ogradă, care de-o-camdată părea pustie ; înaintând însă puțin, zărirăm la o parte un masiv de umbră. Eră o casă. O lumină slabă țîșniă din loc în loc prin păreții ei și, dacă acea lumină ar fi fost mai puternică, ai fi crezut că arde casa pe dinlăuntru. Un câne se însărcină să vestească pe cei din casă, despre sosirea noastră. Ușa se deschise largă, și un flăcău voinic se arătă în privazul ei luminat.

— Buna vremea, voinicule, zisei eu apropiindu-mă ; bucuroși la oaspeți ?

— Mulțămim dumnevoastră, bucuroși, poftim, răspunse el alungând cânele.

Descălecarăm.

Eu și tovarășul meu intrarăm înlăuntru ; Axinia ră-mase la cai.

Pe o vatră mare, plină cu jăratec, sub un horn grosolan, așezat pe un pop de stejar, un flăcăuan cu pieptul gol și puternic, cu fața rumână și plină de sudoare, păliă o mămăligă uriașă. Un capăt de lumânare de său, înfipt într'un poponeț de lut, și cu mucul mai înalt de cât flacăra, mijiă pe o masă, asemenea unui trunchiu de căsăpie ; de jur împrejur, pe lângă păreți, goale, unuroase și așezate pe picioare de lemn bătute în pământ, se întindeau niște laviți înguste. Bârnelor de brad, din care erau durați păreții fără ferești, își arătau pe alocurea goliciunea lor rotundă și afumată de sub o lipitură coșcovită de lut galbăn, mânjit, odată, cu var. În cotlonul dintre horn și păretele despre ușă, un teanc scorojit de piei mițoase de oae stătea înghemuit și umplea casa de un miros pătrunzător de stână. Când mămăliga fu gata, flăcăul o răsturnă fierbinte pe o masă mai mică și rotundă, ce se află în mijlocul casei. Celălalt flăcău scoase de sub laviță niște ceapă, ucise pe masă cu un pietroiu niște sare, aduse nu știu de unde o scafă de lemn plină cu brânză și, poftindu-ne și pe noi, începurăm a mânca. Fără multe marafeturi, făcurăm cinstea cuvenită cinei frugale a flăcăilor ; iar Axinia, intrând cu tarnițele și cu poclăzile dela cai tocmai la timp, putu și ea să nu rămâie de căruță.

Cina fu scurtă. Greul însă începea de aici înainte : erau unele probleme de călătorie, foarte încurcate, pe care însă tovarășul meu le dezlegă cu o iuțea și o îndemânare fără seamăn ; așa, de pildă, fu de ajuns ca somnul să-i facă chip pe la gene, spre a-l vedea, nu-

mai de cât, aşazănd în lung o tarniţă pe una din lăviţi, potrivindu-şi în scobitura ei, plină cu o pernă vârtoasă, capul său mic şi ţuguet, întinzându-şi, ca o rămă, firul subţire şi lung al persoanei sale pe laviţa prea lată pentru dânsul, acoperindu-se până peste nas cu una din poclăzi, şi, într'o clipă, adormind. Tovarăşul meu eră o alcătuire fericită în puterea cuvântului. Axinia umflă şi ea o pocladă şi o pernă fără să zică nimic, eşi din casă şi se făcù nevăzută. Cât despre mine, care, când e vorba de somn, am de împăcat o sută de ochi, chibzuiam un loc pentru acest soi de moarte vremelnică. Lăviţile erau prea înguste pentru mine şi mă hotărâi, deci, să mă culc jos la pământ.

— Măi băeţi, întrebai eu pe flăcăuani, da' o leacă de fân nu s'a găsi pe la voi?

— Ba s'a găsi, cucoane, cum să nu se găscă?

Şi fără altă vorbă, eşi din casă unul din ei şi, peste câteva minute, se întoarse cu coşcogeà sarcină de fân. Desfăcui fânul în o pătură groasă, jos în mijlocul casei, pusei şi eu o tarniţă drept căpătăiu, mă lungii pe mirositorul meu aşternut, mă învălii cu poclada rămasă, închisei ochii şi chemai somnul. Cei doi băetani se şi lungiseră cu faţa 'n sus şi cu pepturile desfăcute pe locurile de pe lăviţi rămase slobode.

Stânsesem lumânarea de mult, şi somnul, cu ameţitoarele lui mângâeri, căută să amortască şi se închege cursul din ce în ce mai încet al gândurilor mele. Eram, poate, pe punctul de a păşi în adâncă linişte a somnului, dar mă oprì o clipă zgomotul îndesat şi răguşit, ce-l făceau nişte picături, parcă de ploae, ce-ar fi căzut de sus, rar şi îndesat pe poclada, cu care eram învălit. Poate că afară plouà în adevăr şi, de prin acoperământul spart, picură înlăuntru. Se poate... În

tot cazul, scosei mâna de sub învălitoare și, pipăind, căutai să mă încredințez... nici urmă de udeală... și, totuși, picăturile nu încetau de a cădeă peste mine din ce în ce mai des... Poate că vechimea lucră și noaptea la desființarea coșmoagei, în care mă adăpostisem, și lutul din coșcovituri cădeă peste mine în mici fărâməturi... Se poate; Scosei mână de sub învelitoare și căutai să mă încredințez... Nici o urmă zgremțuroasă!... Și, totuși, micile fărâməturi nu încetau de a cădeă peste mine din ce în ce mai des. O beldie mai îndrăzneată din fânul, pe care mă culcasem, mă înțepă, parcă, la ceafă; întorsei mâna, mă scărpinai și impresia înțepăturii dispărù. N'apucăi bine să-mi așăz mâna la locul ei sub învelitoare, și înțepături simții sub genunche și pe la subțiori... Aproape în același timp, altele mă arseră în spate, pe pept și după ureche... Și ar fi trebuit să am o sută de unghii, spre a-mi putea apăra părțile atacate. Ca culme, simții pe lungul nasului și pe curmezișul frunții mele, urma gâdilitoare a unui mers ușor și grăbit...—O călătorie pe nasul meu? Iată, în adevăr, ceva cu totul original, cugetai eu. Și nu mă dumeriam, de o camdată, care să fi fost natură ființelor silfice, ce lunecau atât de ideal pe căile fără de urmă ale frunții și ale nasului meu... Sării ars și aprinsei capătul de lumânare....

Priveliștea ce se înfățișă ochilor mei, îmi deșteptă în suflet și groaza și admirația. Intreg păretele din preajma culcușului meu dispăruse sub negre și nesfârșite legiuni de ploșniți late și pânticoase, care, în pas de voe, urcau la deal drumul bagdadiei; și, de oarece ploșnițele trebuie să fie mai vechi de cât omenirea, m'inchipui că meșteșugul și înțelepciunea lor războinică, trebuie să fi slujit de noimă măestritelor alcătuirii

ale armatelor omenești. În adevăr, aproape de bagdadie, cîțivă din ploșnițorii cei mai iscusiți erau trimeși în recunoaștere și, pipăind drumul, deschideau marșa neguroasei armate; în frunte și pe flancurile legiunilor, se țineau alți ploșnițoi negri, grași și pânticoși, care păreau că se bucură de înalte grade ierarhice; iar dușumul armatei, în lungi, tăcute și negre șiruri, urcă la deal încet și cu pas chibzuit; rezervele, care se țineau la urmă, erau alcătuite din tineretul blond și roșietic al națiunii, înșiruit, și el, după vrastă, așa încât, la coada urdiei, furnică iute și neastâmpărat o sumedenie de ploșniți mici cât gămălia boldului, prin a căror pele subțire transpiră sângele roș și nemistuit încă, pe care-l supseseră cu o zi mai înainte. Ajunse la bagdadie și în dreptul poclăzii mele, ploșnițele, cu o neînchipuită iscusință, păreau că calculează perpendiculara și, cu o precizie matematică, dându-și drumul de sus, cădeau drept peste învălișul meu. Numai atunci îmi putui da samă de picăturile îndesate, ce căzuseră din pod asupra mea, și nu-mi rămase decât admirațiune pentru iscusința, cu care acești mici, negri și crânceni dușmani de noapte știuse să lese drumul anevoios al culcușului meu de fân, pentru drumul strategic al bagdadiei... Oricum, umflai tarnița și poclada și eșii afară... Iar „visătoarea nopții regină“, care, în drumul său etern plutia pe săninul adânc al cerurilor, avu, de astădată, prilejul să mă privească, din înălțime, în haina, pe care nimeni n'o poate lua omului din spate; iar cănele de gazdă, drept pe picioarele de dinainte, se uită la mine când cu un ochiu, când cu altul, neputându-și da samă pentru ce-mi vânturam eu așa de desnădăjduit bulendrele în aer... Mă îmbrăcăi, și, de nu mi-ar fi fost gîndul plin de ploșniți, cine știe, dacă nu

m'aș fi apucat să făc mărturisiri de dragoste „reginei blonde a nopților,” de oarece preă galiș și preă trist se uită la mine din înalta împărăție a umbrelor. Găsii însă mai nimerit să plănuiesc un loc, unde să-mi pot sălășlui, pentru ce-mi mai rămâneă din noapte, zvânturata mea persoană.

— Măi Tărcuș sau Grivei, zisei, adresându-mă cânelui; fiindcă tu ești singura ființă din univers, care cunoști nefericirile mele din noaptea aceasta, fă bine, te rog, și-mi arată drumul spre vre-o căpiță de fân oarecare, de vreme ce tu trebuie să ții un catastih în regulă de toate culcușurile mai călduroase din ograda stăpânilor tăi. Și blând îl netezii pe cap; iar el, scheunând ușor, dădu repede din coadă și părea că se silește să priceapă înțelesul vorbelor mele. Cum însă nu știam nici unul limba celuilalt, nu ne puturăm înțelege și căutai, deci, să es singur din încurcătură. Mă îndreptăi așa dar spre un masiv rotund de umbră, care părea a fi o căpiță de fân. Nu mă înșelasem. Fără să mai stau pe gânduri, dădui brânci căpiții și-o răsturnai.

— Ho, boală! auzii de-odată strigând, de sub fânul răsturnat, un glas subțire și spăriet.

Și într'o clipă, Axinia răsări drept în picioare în mijlocul vrafului de fân.

— Ptiu! ucigă-te crucea; da aici ai fost, sfârleaza dracului?

— Da 'neta ai fost? zise ea, scuturându-și repede de pe cap și de pe umeri fânul, ce se acațase de ea; am chitit că-i v'o boală de jită.

— Bine, bine, c'ai chitit, șopârlă nebotezată; acum, însă, fiindcă nu-s nici boală, nici jită, ia să 'mpărțim căpița 'n două și să dormim.

— Da ghine, neată nu te-ai culcat înuntru ?

— Din lăuntru,—în lăuntru m'am culcat eu ; dar m'am răsândit și, în loc să dorm cu ploșnițele în casă, mai bine dorm în fân afară, alătura cu tine.

Nu mântuisem încă de regulat noul meu culcuș și când mă uitai, Axinia și dispăruse sub o pătură groasă de fân.

— Fa Axinio, zisei eu culcându-mă și trăgând fânul peste mine, să nu cumvâ să horoești, că te-asvârl din fân, de nu te zărești.

Și fânul de peste Axinia tresări ușor sub mișcarea de echilibru, ce căută să și-o dea ea pentru dormit.

— Da ce ? ai și adormit, diavol împelițat ?

Nici o mișcare, nici un răspuns....

Nu răsărise încă soarele, când intrai în casă și aprinsei lumânarea. Tovarășul meu și cei doi flăcăuani dormiau încă duși, fără a se fi urnit de cum îi lăsasem de cu sară. Nu știu ce se va fi fost petrecut sub poclada tovarășului meu ; în schimb, însă, pe pepturile desfăcute ale celor doi flăcăuani și pe fețele lor aburite de somn, mii de ploșniți negre și cu pânțele sătul, stăteau nemișcate și mistuiau în tihnă cina lor de cu noapte. Când lumina le atinse ochii lor oboșiți, poate de nesomn, începură a se urni încet și greoiu și a se îndrumă, într'o nescârșită urdie neagră, cătră tănuitele lor chilio de sub coșcoviturile lutului de pe păreți.

— Hei ! scumpul meu, zisei apucând pe tovarășul meu de un picior și trăgându-l jos ; ia deșteaptă-te din somnul tău de veci, căci trâmbița învierii a doua a sunat de mult.

Se sculă pe jumătate, se frecă la ochi și, când văzū lumânarea,

— D'apoi că doar n'a fi eşit bunică-mea din groapă să horhăesc eu pe dealuri cu noaptea 'n cap.

Şi fără să mai zică ceva, se trânti furios înapoi, trase poclada pe el, se întoarse cu faţa la părete şi se pregăti din nou de dormit.

— Te înşeli, scumpul meu, zisei smuncindu-i poclada de pe dânsul; bunică-ta a eşit din groapă de mult, şi cel ce judecă viii şi morţii a şi trecut-o în ceata sfinţitor capre de pe ceia lume; hai, scoală-te să plecăm.

N'avu ce face. Cu o resignare de martir se sculă pe jumătate şi rămase un moment ca buimac pe marginea patului, cu picioarele jos.

— Mă rog, zise el desmeticindu-se şi scărpinându-şi cu dreapta iute şi îndesat umărul stâng, mă rog, ce vră să zică astă?

— Asta vră să zică, scumpul meu, că eu țin cu ori ce preţ să mai rămână câteva, macar, din picăturile sângelui tău şi pentru negrii tăuni din fundul tartarului, cătră care în curând vei păşi.

— Breeeee!... Da de dimineaţă a mai început a se 'nvârti moara lui Tudoran cea pustie!...

— Din potrivă, eu cred c'a început preă târziu; ia priveşte.

Şi apropiind lumânarea, arătai spre pepturile desfăcute şi negre ale celor doi flăcăuani.

Rămase ca trăsnit; apoi, iute şi fără să mai zică ceva, o rupse de fugă pe uş'afară. Iar după câteva minute, dădui peste el, după casă, făcând ziua ceia ce eu făcusem noaptea... şi tot în prezenţa lui Tărcuş.

Axinia înşeuase caii, flăcăuanii se sculară şi noi eram gată. Voui să plătesc ceva pentru găzduire.

— Mulţămim D-neavoastră, zise flăcăuanul cel mai mare neprimind banii, să mergeţi sănătoşi şi mai poftiţi când v-îţi întoarce.

— Mulțumim dumnevoastră, flăcăilor, zisei eu încălecând; mai rămâneți sănătoși.

— Să mergeți sănătoși, răspuseră amândoi într'un glas.

Plecarăm.

Dimineța eră rece și o pătură groasă de rouă argintie acoperiă împrejurimile verzi. O liniște și o tăcere solemnă stăpâniă întreaga fire. Neguri albe se rădicau spre văzduhuri din văile depărtate și adânci; iar sub răceala aerului de noapte, respirația vie și călduroasă a apelor Negrei aburiă ernatic, trăgând o brazdă sură de ceață mișcătoare între malurile ei curate de prund cu multe fețe.

Tovarășul meu mergea zgribulit și cu gulerul dela venghercă rădicat peste urechi; Axinia, sprintenă ca o țarcă și împrăpătată de răcoarea dimineții, de-abia atingeă pământul cu pasu-i grăbit și ușor. Cât despre mine, potrivit felului meu, și adăpostit sub mantaua mea binecuvântată, dădusem frâu slobod ochilor și gândului spre a rătăci în sânul imensei nemărginiri, aurite de întâile raze curate ale unui soare tânăr.

Soarele eră la prânz când ajunserăm în Panaci. Nu ne oprirăm aici, sub umbra unui fag de pe marginea drumului, decât spre a mai răsuflă caii. Când fu soarele de-amiază, sosirăm în Neagra Șarului sau Dorna românească, ținta călătoriei noastre. Aici întâl nirăm pe Halunga.

— Da...? zise Halunga văzându-ne; și restul întrebării îl înlocuî prin cele câteva semne ale ochilor, ale sprincenelor și ale degetului său cel cu inel de aur.

Căci, în paranteză vorbind, Halunga eră omul cel mai monosilabic din câți există pe pământ; la dânsulo silabă plătiă cât o frază, și un semn al arătătorului

său cu inel de aur cuprindeà, de multe ori, întreaga lui gândire. Trebuie să fi trăit cu dânsul mult, ca să-l înțelegi... Eu îl înțelegeam, căci trăisem mult cu dânsul.

— Dela Piatra peste munți, răspunsei eu aproape în acelaș stil.

— Hai !.. și plecã înainte, făcându-ne semn să-l urmãm. Peste un pătrar de ceas furãm la prietenul nostru comun, un negustor din Piatra, așezat vremelnic în Șar. Trei zile stăturãm pe loc, și oricine își poate închipui că în aceste trei zile învățai delà Halunga tot rostul, toate chițibușurile și toate șiriclicurile plutãriei.

Și fiindcã Halunga erã acel care jucase hora Unirii în mijlocul Bistriței cu apa până la brâu, tot el acela care înființase în Piatra, cu *Te-deum*-uri și aghezme, pitãrii și cãsãpii naționale, tot el acela care pusese temelile societãții, tot naționale, de exploatare a pădurilor sub foarte naționalul nume de „Plutașul”, — urmeazã deci că tot lui Halunga aveã să i se întâmple o foarte hazlie, dar totuși foarte naționalã nenorocire.

Erã într'o Duminicã; și, fiindcã locul de petrecere și de adunare în zile de sãrbãtoare e crãșma, și mai ales fiindcã crãșmarul din Șar erã Român și nu Jidan, urmeazã că, împins de curiozitate și îndemnat de Halunga, mersei și eu la crãșmã, desigur nu pentru a bea, ci pentru a vedeã adunatã la un loc țãrãnimea muntelui.

Și cine nu cunoștea pe Halunga în Șar !

— Noroc bun, bade Filipe, zise Halunga intrând urmat de mine, în crãșma pinã de țãrani.

— Foarte mulțãmim, domnule Halunga, raspunse crãșmarul, un Român cu ochii mici și vicleni.

Și Halunga, uitând de mine, se legã numaidecãt în vorbã, când cu unul, când cu altul ; iar eu, cu mâinile

la spate și neștiind tocmai hotărât ce să fac cu persoana mea, schimbam piciorul de răzim când pe dreapta, când pe stânga, și căutam să-mi dau o înfățișare pe cât se poate mai puțin ridiculă; și oricât făceam eu pe importantul, totuși țaranii, deștepți și ironici cum sânt ei, mă trăgeau cu coadă ochiului și-și căutau înainte de băut rachiul lor prost din pahare mari de vin.... La un moment dat, ușa se umplu cu pânțele și pep-tul unui fel de Goliat, care, intrând înăuntru și înaintând printre țarani, părea că înoată cu umerii în afară peste un furnicar de cămeși albe și de chimiruri late. Ras chiar atunci, cu musteața neagră și puternică, rumăn la față, cu ochii negri, vioi și isteți, eră tipul Românului în floarea vârstei și a frumuseții.... Acesta eră vestitul Ilie Marcu, al căruia cal bea rachiul, rodea păstramă și cunoșteă geografia amănunțită a muntelui mai bine decât un autor de cărți didactice; cel puțin calul lui Ilie Marcu ducea, necârmuit, pe stăpânul său la toate stânele, la toate cherestelele, la toate târlele, la toate primăriile și, mai ales, la toate crășmele muntelui, cuvânt pentru care luă parte la toate companiile geodezice și de triangulație.

— Buna ziua, Marcule, îi zise Halunga, cum îl văzu intrând.

— Foarte mulțămim, Domnule Halunga, răspuse Marcu. Și o strângere de mână verde și românească se schimbă între amândoi. Această strângere de mână îi fù fatală lui Halunga.

— Măi Filipe, zise Marcu crășmarului, o oacă de rapciu. Până ce crășmarul să aducă la îndeplinire porunca, Halunga mă făcù cunoscut lui Ilie Marcu. Aceiași strângere de mână și aceiași nenorocire mă pândiă.

Rachiul se aduse și trei pahare mari se umplură.

— Ia poftiți, zise Marcu, dându-ne fiecăruia câte unul, și-ți cinsti câte-o țâ' de rapciu.

Și să te împingă păcatul să nu primești cinstea Românului... Și bietul Halunga, care nu puneà rachiu pe limba lui să-l fi tăet, fû nevoit să ia paharul.

— Bine-am găsit, Marcule, zisei ciocnind paharul cu el și cu Halunga.

— Bine-ați venit, răspuse el; și dădù paharul de dușcă.

Eu și Halunga ne mulțămiram a ne muià buzele în rachiul din pahar, ca într'o adevărată infecție; dar Marcu nu înțalegeà lucrurile ast-fel: cu „ia mă rog“ cu „bine-ați venit“ cu „bine-am găsit“ și eu și Halunga furăm siliți să golim paharele până la fund. Și în timp ce Ilie Marcu se părea că beà apă, nouă ni se părea că înghițim flăcări.

Când mă uitai la Halunga, cât pe ce să mă bufnească râsul: roș ca un rac fert, cu ochii bulbucăți, strălucitori și înotând în lacrimi, părea că înghițise o stamboală de jăratie; voià, parcă, să spună cevà, dar, din lapidar, cum erà, devenise cu totul monosilabic și, ori cât de obicinuit eram cu crâmpeele lui de cuvinte, mă simțiam, de astă dată, în neputință de a-i înțelege silabele despărțite prin reticențe; aveà, parcă, aerul să-mi facă mie și lui Ilie Marcu o lecție de silabisire.

Tocmai lucru mare nici eu nu plătiam, mai la urmă; totuși, mai tare decât Halunga, îmi păstram întru câtvã, victorios, perpendiculara persoanei mele pe pământul, care mi se părea că se îmbătase și, într'un danț fantastic, se învârtià cu mine, cu Ilie Marcu, cu Halunga, cu țărani, cu tejghele, cu uși, cu ferești, cu pastrama de pe cuele corzilor și cu un motan, ce dormià colac într'un colț, la picioarele unui sac cu făină.

— Ce dracu, cugetam eu, cuprins de vârtejul rotațiunii universale, oare să fi scăpat de Ion Rusu, nu-mai ca să dau peste Ilie Marcu? Oare Dumnezeu n'a avut altă grijă, decât să umple văile munților săi cu mustăți, cu șipuri cu rachiu și cu stomahuri de tinichea?

Și în ciuda și în desgustul meu pentru toate crâșmele naționale cu rachiu patriotic, îmi veniă să iau pe Halunga de picioare și să dau în capul lui Ilie Marcu; găsi însă mai nimerit să-l apuc cam de după spate și să ies cu dânsul afară, spre marea indignare a lui Ilie Marcu, care băgă de seamă, în cele din urmă, că-și pusesese boii în plug cu niște netrebnici. Trebnici sau netrebnici, lăsarăm pe Ilie Marcu la crâșmă cu părerea lui cu tot; iar noi, cam pe două drumuri, ne îndreptarăm spre casă.

Cum ajunserăm acasă, gazda noastră, o târgoveață foarte drăguță, ne legă la cap cu câte o grimeă albă muiată în apă rece și porunci să ni se dea câte o cafeă neagră fără zahar. Un somn de câteva ceasuri ne readuse la starea de mai înainte. Adouazi trebuia să plecăm, și tovarășul meu a cărui deviză eră „non bis in idem“ se puse cu picioarele în prag și declară că, cu nici un preț, nu se mai întoarce pe unde venise.

Eu însumi, de altmintrelea, aș fi dorit să mă întorc pe plută. Timpul însă fiind secetos, Bistrița trebuia să fie mică și drumul pe apă, prin urmare, greu și primejdios. Totuși față cu hotărîrea nestrămutatului meu tovarăș, trebuî să înclin pentru drumul pe apă; dar fiindcă dela Dorna nu mersesem niciodată cu pluta pân' la Piatra, cerui oarecare lămuriri dela Halunga în privința greutăților și primejdiilor, ce le-aș fi putut întimpină.

— Hm! făcù el după un moment de cugetare...

greu... la Colțul Acrei... apă mică... Hm... pe clește-
nu... la Chei... la Toance.

Și deși înțelegeam perfect ceea ce voiă să-mi spună Halunga, totuși el în dorința lui, de a nu lăsa nimic nelămurit în mintea mea, scoase basmaua din buzunar, o răsuci într'un ciuciulete pe care-l întinse în toată lungimea lui pe masa din mijlocul casei, și:

— Neagra Șarului, arătă el, străbătând toată lungimea ciuciuletelui de basmă cu arătătorul lui cel cu inel de aur.

Scoase din buzunar un carnet și-l puse perpendicular pe capătul dela vale al basmalei răsucite, mai adăugând la lungimea carnetului său și lungimea unui creion.

— Bistrița, zise el, așezându-le frumos și în linie dreaptă cu degetele-i albe și iuți de scamator.

Și până ce să-mi răsucesc eu musteața, zâmbind față de chipul intuitiv cu care Halunga se siliă să vâre în capul meu firea lucrurilor, până ce să-mi pun mâinile la spate și să mă dau mai aproape de masă, prefăcându-mă că urmăresc lămuririle date de el cu mare băgare de seamă, Halunga își smulse din picioare botinele și colțunii.

— Colțul Acrei, zise el, așezând curmeziș, în raport cu vârful creionului, unul din colțuni. He, hei!... trebuie plutaș; pe clește... te duci.

Și celălalt colțun, întins în linie dreaptă, arătă o parte din mersul drept și slobod de orice primejdie al Bistriței...

— La Chei... continuă el, așezând la capătul colțunului din urmă amândouă botinele paralel una lângă alta și lăsând între ele un spațiu îngust...—numai de-amiază se vede soarele.

Iar la o mică depărtare de vârful botinelor și drept înainte își puse pălăria.

— Toancele... iac'așă... iac'așă... zise el frământând aerul cu mâinile spre a-mi arăta cum, adică, fierbe, se sfarmă și se pulverizează apa în lupta sa cu stâncile crescute din pământ până peste luciul ei.

Și înhățându-mi fără veste pălăria din mână...

— Aici-s Chetroșii, zise el așezând-o la locul cuvenit.

Inhățai și eu de pe pat mantaua mea cea mare și trecând iute la spatele lui Halunga i-o aruncai în cap, îl înfășurai repede în ea și îl cuprinsei puternic în brațe...

— Săriți! oameni buni, săriți că s'a înecat Halunga! Începui eu a strigă cătu-mi luă gura, cutreerând odaia cu el în brațe.

— Mă... Mă... Mă... nebunule, îl auziam strigând de sub mantă cu glas răgușit.

— Săriți! continuai eu și mai tare, neslăbindu-l din brațe.

Deodată ușa se deschise și drăguța noastră gazdă năvăli repede în odaie.

— Da' ce e? Ce s'a întâmplat? întrebă ea speriată

— Săriți! că s'a înecat Halunga.

— Da?

Și un hohot de răs o apucă, când văzù ivindu-se de sub mantă picioarele goale ale lui Halunga.

— Mă, nebunule!... zise Halunga, când scăpă de sub mantă cu părul vâlvoiu... Mă, nebunule!

Și repezindu-mă la masă începui a luă iute și pe rând lucrurile de pe ea și a le trânti de pământ la picioarele gazdei noastre, care-și ștergea cu batista lacrămile răsului.

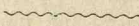
— Na, ziceam eu la fiecare trântitură. Na! iaca Colțul Acrei, iaca Toancele, iaca Cheile Bistriței, cât

despre Chetroși, care erau închipuiți prin pălăria mea, îi lăsai în pace, aninându-i în cui.

— Da' bine, ce-ați pățit creștinii lui Dumnezeu? întrebă încă odată gazda noastră cu fața înflorită de răs.

— Mă, nebunule... repetă Halunga... și, culegându-și lucrurile de pe jos, se puse pe un scaun și începù să se încalțe...

Adouazi suindu-ne pe plută plecarăm la Piatra.

ÎN MUNȚII NEAMȚULUI.

ÎN MUNȚII NEAMȚULUI

Florica

De astă dată, mă hotărâi să plec călare și, fiindcă eră asupra iarmarocului dela Duminica-mare, rugai pe prietenul meu Tasache Crăcăuanu, cel mai vestit hipolog sau, mai bine zis, geambaș de pe vremuri, să-mi închipue un cal potrivit pungii mele și țintei ce urmăriam. Astfel, spre sara mai sus pomenitei sfinte Duminici, numai ce-l văd pe Tasache al meu intrând în ogradă și ducând de dârlogi un soiu de dihan'e, pe care cu un prisos de bunăvoință ai fi putut-o luà drept cal.

— Bine, măi Tasache, zisei eu eșindu-i înainte și de abia stăpânindu-mi râsul, da' de unde dracu ai prins tu dihania asta și mi-o vâri în ogradă cu atâta ifos?

— De unde? Ia din iarmaroc, dupăce am dat 50 de lei unui Român dela munte.

— Puteai să te duci dracului cu Românul și cu muntele tău cu tot; da' ce vrei să fac eu cu mâța asta, bre?

— Cu mâța asta? Ai s'o pui pe grăunțe și pe săceală și, în două săptămâni, n'ai s'o mai cunoști. E o iapă de rasă, din soiul lui popa Gheorghe dela Călugăreni.

— Poate o mătă de soiu, măi Tasache! mi se pare

că Românu' dracului te-a legat la ochi și, în loc de iapă, ți-a vândut o mătă.

— Mătă, nemătă, ai să vezi, numai mersul ei face mai mult decât am dat.

— Ei, și adică ce așa de strașnic mers are, de crezi tu că face mai mult de 50 de lei?

— Merge la gebea, de poți să dormi pe ea și să duci pe palmă păharul cu apă.

— Bine, măi prăpăditule, nu cumvâ crezi tu că eu m'am hotărît să-mi strămut domiciliul pe spatele unei mâțe, sau să duc de pe pământ apa sfântului Ilie din cer? Și, mai la urmă, ce mâncare-i gebeaua aceea a ta?

— Gebeaua? gebeaua e un fel de mers armenesc, adică împrăștiat și legănat: merge fără să salte; rari cai merg la gebea!

— Bine, am priceput; acum vino de stă la masă cu noi, ș'apoi te poți duce la dracu cu toate gebelele tale.

Și iată cum, în sfânta zi de Duminica-mare mă trezii stăpânul în regulă al unei iepe mici și slabe, care mergea la gebea și care urma să fie tovarășa odiseei ce plănuiam.

Oricum, dar Tasache al meu avusese dreptate: după două săptămâni de grăunțe și de săceală, Pisicuța— așa o botezasem pe iapă—reintrase în deplinătatea formelor alese și drăgălașe, pe care i le însemnase soțul, din care hipologul meu Tasache zicea că se trage. Parc'o văd ș'acum: castanie peste tot, cu botul mic și cu nările largi, cu capul fin și tăiat pe niște linii dulci și bine hotărîte, cu ochii negri, mari și vioi, cu coama bogată, cu gâtul gros și puternic, cu pieptul lat, cu trupul sprinten și subțire, cu șoldurile largi, cu piciorul fin și nervos, cu copile e mici și ușor înclinate,

Pisicuța mea aveă mai mult înfățișarea unui lucru de artă, de cât a unui cal de ham. Și, de unde ai fi crezut că greutatea unei pene ar fi fost de ajuns ca să-i frângă mijlocul în două, nici măcar nu se îndoî când eu îmi așzai pe spatele ei volumul respectabil al persoanei mele cu întreg tarhatul meu de drum.... Ce voîți? eră eapă din soiul lui popa Gheorghe dela Căugăreni....

Plecai.

Muntele Petricica, făcând pe stânga, față răsăritului, ținea învăluit încă, în umbra-i colosală, orașul adormit. Cel mult dacă, în aerul limpede al dimineții se înălțau, ca deșteptate din somn, sub întâile raze ale soarelui, crucile cu fețe scilpitoare ale bisericilor; iar valurile de lumină ale răsăritului depărtat, lunecând pe deasupra creștetului stâncos al Petricicăi, întindeau, peste adâncul văzduhului, o punte aeriană de pulbere aurită, care mergeă să-și razime capătul din potrivă pe negurile sure, în care se păreau cufundate până la gât piscurile viorii ale munților din apus...

.... *Tacito solo e senza compagna*....

Mersesem trei ceasuri fără oprire și Pisicuța îmi aduse aceasta la cunoștință gemând și strănutând.... eră obosită. Descălecai sub un plop bătrân și stufos de pe marginea drumului, luai șeaua din spatele Pisicuții, o frecai la ochi, o trăsei de urechi, o mângâei pe obraz și o sărutai drept pe mijlocul botului; ea, măgulită de această neașteptată dragoste, întinse capul ei drăgalaș și-l răzămă pe umărul meu... Iată pentru ce-i învoii să pască slobodă patlagina, troscotul și chirul colbăit de pe marginea drumului; iar eu desfăcui și întinsei pe iarbă, mai de-o parte, mantaua mea imensă, cu care aș fi putut acoperi întregul nostru emisfer; a-

prinsei o țigară și mă lungii pe spate, ca un alt Prometeu, la umbra stufoasă a plopului... Atât numai, că pe Prometeu îl ciupiau de pânțece și de nas vulturii cu pliscuri de fer ai lui Zefs, în timp ce pe mine mă pișcau de spate și de ceafă o întregă republică de furnici, peste a căror țară se abătuse—se vede—o margine din poalele nesfârșit de lungi ale mantalei mele; și aceasta tocmai atunci, când priviam mai inspirat, prin rețeaua frunzelor plopului, albastrul adânc și limpede al cerului, când sufletul meu era gata să străbată, pe o rază de lumină, taină lumilor nevăzute, când inima mea începuse să bată sub pintenul dureros sau dulce al amintirilor, când strălucita mea închipuire era să mai adauge, însfârșit, o nestimată, încă, la cununa nemuririi mele!!...

Cuminte însă ca totdeauna, îmi căutai de treabă; lăsați cerul în pace să-și cearnă azuru-i adânc în picături albastre prin rețeaua deasă și mișcătoare a frunzelor de plop, razele de soare să se topească, în tonuri de aur, pe fundul vioriu și depărtat al munților, vântul amăgitor să sărute florile și să fugă, iar florile înșelate să plece în urmă-i capul și să plângă cu lacrimi de rouă... și-mi umflai mantaua de-o aripă, o târai până dincolo de țara neagră a furnicilor cu dinții de criță, o scuturai așa de puternic, încât stârnii o groaznică vijelie pân' în depărtare și surgunii din sinul dulce al patriei, în țări străine și necunoscute, o sumedenie de furnici îndărătnice, care se acașaseră de mantaua mea, hotărâte să mă urmărească cu războiu chiar dincolo de hotarale lor!... Și fiindcă buna cuviință cere, când te afli în largul naturii, să cugeți cât o ploșniță cel puțin, mă mulțămii, doar, să gădesc cusur frunzelor de plop, că fac prea mare gălăgie degeaba și fără cuvânt,

că, adică, la înălțimea la care se află, fără ca o adiere cât de ușoară să le bage în samă, ele totuși se clatină cu zgomot, lovindu-și unele de altele discul lor lat și greoiu, aninat, fără cumpăneală, de o coadă lungă și subțire... N'aș putea spune tocmai hotărât, dacă, în timp de vr'o două ceasuri lungi, am stat deștept și am visat, sau dacă am dormit și am cugetat, după cum iarăși n'aș putea lămurî, cam ce hotar ar putea fi între vis și aeve; atâta știu, că, la deșteptare, mă trezii cu sfântul soare acațat de vârful plopului.

Din albastrul șters al cerului adânc, soarele, alb de ferbinte ce eră, ploua cu foc peste capetele noastre; nici o suflare de vânt nu mișcă aerul învăpăiat; în fânețe nici un fir de iarbă nu se clatină; chiar plopul nestâmpărat se liniștise și, de pe verdele gingaș al foilor lui încremenite, lumina soarelui se răsfrângea în văzduh ca de pe mii de mici oglinzi aeriene. Intreaga fire răsufală greu... Cel mult dacă cosașul răgușit, locuitor nevăzut al miriștii uscate și greerul de câmp, negru și sprinten stăpânitor al umbrei din împărăția îmbălsămată a florilor, mai țârâiau a arșiță!...

După alte două ceasuri de gebea sau, mai bine zis, de înot al Pisicuții mele prin marea de flacări, ce se revărsă peste pământ în mezul arzător al zilelor de vară, cârni la dreapta și întrai, deadreptul și triumfal, prin porțile larg deschise, în ograda caselor de țară, unde locuia un vechiu prieten al meu.—Stăpâna de casă, în haină albă de dimineață și cu capul slobod învăluit în o grimeă tot albă și cu țurțuri mici de mărgele roșii pe margine, trebăluia nu știu ce prin cerdacul larg din față. Când văzù de departe pe cinevă întrând călare, făcù repede unghiu drept din brațu-i alb, rotund și gol până la cot, puse iute despre soare, cu palma-i diafană,

o mică perdea trandafirie privirii, se răzămă cu celălalt braț săpat în marmură vie de balustrada cafenie a cerdacului, se mlădiè puțin înainte, rămase neclintită și se uită țintă... O mai frumoasă și mai desăvârșită cariatidă nu se putea închipui... și, în o clipă, dispărù și se mistui, ca înghițită de privazul întunecos al unei uși întredeschise... Cu atât mai rău sau... cu atât mai bine pentru cine n'a văzut stele căzătoare în plinul miez al zilelor de Iulie; și încă și mai bine pentru acel, căruia privirea nu li s'a întunecat a avea sub închipuirea, că o rază—și cea mai luminoasă—s'a rupt din soare și s'a mistuit, ca înghițită... fie chiar din privazul întunecos al unei uși întredeschise!...

Pisicuța se oprì la scară și, înainte de a descălecă, o femeie trimisă întru întimpinarea mea, mă poftì în casă, din partea „duducăi”.—Eu, care, când îmi vine la socoteală, iau vorbele după slova lor, făcui chip Pisicuții cu friul la dreapta, ca și cum aș fi avut de gând să urc scara călare și să întru în casă cu Pisicuța, cu tot. Pisicuța care nu șovăia între glumă și între frâu, și puse una din copite pe întâia treaptă.

— Îu! făcù femeea, țipând spăriată; și repede fugì în casă.—Auzii din lăuntru un hohot de răs femeesc din toată inima, ce nu putea fi decât al stăpânei de casă, care de mult îmi cunoștea apucăturile.

Descălecai și dădui pe Pisicuța, spre îngrijire, unui argat de ogradă, iar eu suii scara, aruncaii mantaua pe balustrada cafenie a cerdacului și intrai în casă. Femeea, pe care o spăriasem, mă scutură de colb cu o perie, privind în pământ și de abia stăpânindu-și răsul, cu palma la gură; mi se dădù apă, mă spalai, mă ștersei, mă slujii de degete în loc de pieptene și trecui în altă odae mare și curat îmbrăcată, unde, până ce să

vină cinevă, mă răsturnai pe o canapeă și aprinsei o țigară, cu privirea perdută în podele ca în adâncul cerului.

Mare lucru, să nu fi fost fermecate podelele casei aceleia! Altfel nu mi-aș putea da samă, pentru ce, fără să-mi fi fost somn, pleoapele-mi căzură peste ochi și, în loc de întuneric, o puternică lumină îmi inundă privirea... iar închipuirea mea se strămută, într'o clipă, în alte lumi, în alte timpuri... Strânsei pleoapele mai tare, ca să văd mai bine... Un mare oraș, așezat între dealuri verzi, se întindea înaintea mea și, pe străzile-i albe, largi și pline de soare, lume multă foia în toate părțile. Eu, cel de altă, dată, istovit de nevoi, cu ochii stânși, cu obrazul îngropat, cu musteața bătrână înaintea de vreme, cu pantalonii scurți până la glezne, de se vedea guma sărăcăcioasei mele încălțăminte, cu haina roasă la un cot și cârpită la celalalt, pe cap cu o pălărie în stil „acordeon“, scoboram la vale pe o stradă lungă, largă și dreaptă, cu capul plecat și plin de gânduri, la o subțioară cu un teanc de cărți pono-site, iar sub cealaltă cu... un mare și rotund harbuz turcesc... Intrați în ograda unei mari clădiri din coastele unei biserici și un stol de fete între opt și zece ani, în fuga mare, se răpeziră înaintea mea ; una, mică cât o lingură și iute ca o picătură de argint viu, le întrecu pe toate, îmi sări în gât, mă sărută sau mă mușcă de obraz sau de ureche, sări repede jos, înapoi, luă harbuzul mai greu de cât ea, îl trânti de pământ de se desfiacă în o sută de bucăți, luă pe cea mai mare și prinse a-i roade mezul, înmormântându-și în el, până la sprincene, fața-i mică de copil. Din când în când, aruncă spre mine, peste marginea de deasupra a cojii de harbuz, ochii ei mari, negri și plini de o ne-

vinovată bucurie ; zama roșie îi picură de pe barbă pe pestelcă și de pe pestelcă pe pământ... Când ridică capul spre a-și mai lua suflet și a vedeà în ce parte mai are de lucru, erà mânjită până la urechi și o să-mânță de harbuz neagră și lată îi rămăsese lipită pe vârful nasului...

O singură dată în viața mea am simțit părerea de rău că nu sunt pictor...

Apoi iute ca o zvârlugă se repezì și îmi sărì drept în brațe ; cu o mână îmi prinse o musteață, iar cu cealaltă mă luă pe după gât, de-mi ajunse coaja de harbuz drept dinaintea gurii.

— Mânâncă, bădie, și mata ; să vezi ce bunu-i !.. zise ea. Și-mi potrivì la gură partea, unde mai rămăsese ceva mez.

— A! tare-i bun ! zisei, mușcând. Se cunoaște, Floricico, că pe-aici a mers botișorul tău de trandafir și dințișorii tăi de șoricuț.

Și c'o îndemănare de *cow boy*, svârli coaja roasă până la verde în ceafa unei fete ; mă lăsă de musteață, mă impresură cu amândouă mânilor pe după gât, își vârì capu-i mic sub marginile pălăriei mele și mă sărută cu sgomot pe frunte.

— Bădie, tare-mi ești drag ! zise ea lăsându-se puțin pe spate, răzămată de amândouă brațele mele și privindu-mă drept în ochi cu un fel de extaz nepotrivit cu cei opt ani ai ei. Așa-i că și eu ți-s dragă ?

— Dragă, Floricico, dragă, zisei eu, strângând-o în brațe ; dragă ca o floare mititică și nebunatică, ce ești, fiindcă, pe lumea asta, numai tu, draga bădiei, te mai gândești la mine.

Un zimbet amar îmi trecu pe buze, mi se umeziră ochii și glasul mi se înodă în gât.

— Iar plîngi, bădie ?

— Nu, Floricico, mă bate soarele 'n ochi...

— Spui minciuni, bădie, soarele te bate 'n spate ; te doare ceva ?

— Să-ți spun drept, Floricico, mă doare capul.

Cu amîndouă mînile ei mici, și ude încă, mă netezi pe frunte moale și drăgălaș și... șterse ea singură și... pentru totdeauna, locul unde mă sărutase cu atîta nevinovăție.

Deschisei ochii, dar nu mai văzui nimic din ceia ce fusese... Atîta, doar, că mă afluam într'o casă de țară, într'o odaie mare și curat îmbrăcată, răsturnat pe o canapea, cu țigara 'n gură și cu privirea perdută 'n podele ca în adîncul cerului...

Mare lucru să nu fi fost fermecate podelele casei a-celeia !..

Pe unde intrase, nu-mi putui da samă... poate că pe aceleași scări ale văzduhului, peste același râu larg și vijelios al timpului, peste care și închipuirea mea, făurind spre trecere o punte de lumină, legase între ele cele două capete depărtate ale vieții mele... Poate că intrase chiar, cu pas mărunț, ușor și nesimțit, prin ușa întredeschisă a odăii... Se poate ; când pleoapele mi se ridicară de peste ochi și recăpătai simțul realității, stăpîna casei, îmbrăcată într'o rochie neagră de mătasă ușoară, încinsă peste mijloc cu un colan lucrat în solzi aurii, stătea în picioare dinaintea mea și mă privia nemișcată. De sub horbota neagră și subțire a mînicii stîngi, din prejurul alb al brațului ei, mijiau cu scînteeri palide-roșii, boabele mari ale unei brățări de mărgean ; iar din noaptea negrii rochii, cu răsfrîngeri mișcătoare și molatice de lumină mută, răsăriă gâtul ei de alabastru viu și capul ei sculptural de Venere antică. Pare c'o văd ș'acum... Câte vieți, câte inimi, câte su-

flete n-ar fi putut găsi mormântul lor de veci în taina adâncimii fermecate a ochilor ei negri!...

O privii drept în față... Pe nas nu mai aveà lipită nici-o sămânță de harbuz neagră și lată...

Pe fruntea mea, nicio urmă de nevinovată sărutare!... Imi întinse amândouă mânilor ei albe și mici; eu i le sărutai pe amândouă, fără să-i dau măcar buna dimineață și fără să mă urnesc de cum stăteam răsturnat pe canapea.

— Foarte frumos, domnule bădie, zise ea însfârșit, desfăcându-și ușor mânilor din strânsoarea mea și așezându-se pe un scaun aproape de mine;—foarte frumos! Va să zică d-ta vii la mine să dormi, nu să mă vezi?

— Mă iartă, cuconiță Floricico, zisei eu foarte serios; mai întâi află că eu nu dorm niciodată, fiindcă visez totdeauna; al doilea, nici n'am nevoie să te văd, fie acasă la d-ta, fie ori unde, deoarece, când mă aflu singur, prea ai meșteșugul de a mi te vâri nepoftită în suflet, prin fundul pălăriei și a-mi stârni fel de fel de vedenii cu farmazoniile d-tale. De când crezi d-ta, că umblu eu după o vrăjitoare, care să-mi descante de-a scăpării? Ia te poftesc, caută în creții de la spate ai rochiei d-tale celei cafenii, cu care erai îmbrăcată la Dumbravă acum o lună și ai să vezi că le lipsește o bucațică tăiată cu cuțitașul; ce vrei? mi-a spus o vrăjitoare să-i duc ceva de pe d-ta, și am să-i duc.

— Nu glumești? Mi-ai tăiat rochia mea cea cafenie?, zise ea cu glas de spaimă glumeață; și, punându-și mâna la gură cu o nespūsă drăgălășie, dată numai femeilor, mă privi o clipă, cu zimbetul pe față, drept în luminile ochilor...

— Ar trebui să fiu o mare secătură, ca să m'apuc

de glumit cu o fermecătoare ca de-al-de dumnetă ; cel mult dacă umblu să-mi răscumpăr sufletul din o robie mai grea de cât a Turcilor și a Tatarilor !...

— Rochia mea cea cafeuie, pe care mi-a cumpărat-o Ștefan de la București ?!

— Ei, da !... Rochia... dumnetale... cea cafenie... pe care... etc. etc... și ce poștești ?

— Uf !... bădie, tare-mi ești urît... fugi de-aici !... zise ea acoperindu-mi și împingându-mi ușor fața cu toate cele zece degete moi, calde și răsfirate ale amânduror mânilor sale mici,—ești un sălbatec și un original, cum n'am mai văzut !...

— Nu cumva, mititica mea, cuconiță Floricico, vei fi crezând d-ta, că tare-mi ești dragă ? Te înșeli !... Sălbatec și original !... Of !... ce mare descoperire ai mai făcut !... Oricum însă, zisei eu răzgândindu-mă, tot e mai mare de cât a doua cămeșă de la raci și nu știu a mai câtea prostie de la scoici, descoperite de mustăciosul, bâlbâitul, gușatul și... favoritul d-tale învățat de la București.

— Bădie, iar începi cu...

— Prostiile... Se poate ; decât să faci bine să nu mă mai pui în față cu favoritul d-tale învățat ; ce vrei ? Nu pot suferi mutrele roșii și bâlbâite !...

— Și va să zică d-ta, domnule Bădie, nu mă mai iubești de loc ? zise ea cu un ton, pe care se silia să-l facă amenințător.

— De loc.

— Și nu mai poți suferi mutra mea ?

— Nu.

— Și n'ai să vii să mă mai vezi niciodată ?

— Niciodată.

— Și-ți sânt urâtă tare ?

— Tare urâtă!...

Iute ca fulgerul își puse și își îndesă pe gura mea dosul moale și cald al amânduror mânilor sale albe și mici...

— Sărută, să te ert!...

Chemai în ajutor tot stoicismul sângelui meu și, cu zimbetul în ochi, rămăsei nesimțitor.

— Bine, am să te părăsc lui Ștefan că nu mă mai iubești, zise ea cu fața înflăcărată de o drăgălașă mânie și cu ochii aprinși de ura unei iubiri înădușite...

— Ei și?... Nu cumva Ștefan al d-tale o să mă facă să-mi fii dragă cu deasila, odată ce-mi ești urâtă foc?...

Zimbind și neclintită, mă privi o clipă drept în ochi.

— Știi ce una, bădie?

— Ce, cuconiță Floricico?

— Hai să ne împăcăm.

— Hai... da ce-mi dai?

— Ce să-ți dau?...

— Unghiuța matală de la degetul cel mic.

Cu o mișcare mlădioasă și ageră, vrednică de cea mai ageră și mlădioasă pisicuță, își lipi repede de buzele mele unghia degetului celui mic de la mâna dreaptă... Ce să săruți din o unghie mică, chiar caldă și trandafirică de-ar fi fost!... Totuși răsună în văzduh zgomotul puternic al unei pătimăse sărutări!...

Ștefan, bărbatul Floricicăi, eră cel mai bun prieten al meu din copilărie.

Ea... mai pre sus de cât Ileana Cosinzana, din cosiță floare-i cântă sau de cât Trestiana, fiica dumnezeeste greșită a vre-unui Statu-palmă-barba-cot...

— Dar, însfârșit, zisei eu schimbând vorba, ce e cu leneșul d-tale de Ștefan, de nu se mai arată? Nu cumva doarme ș'acum?

— De unde? Ștefan e dus de eri la Galați cu de-ale moșiei.

— A!... va să zică, mititica mea cuconiță Floricico, o s'avem cinstea și plăcerea de a prânzi între patru ochi?

— Ba, cu voea matale, domnule Bădie, o s'avem cinstea și plăcerea de a prânzi între două-zeci și patru; toate surorile și verele mele au năvălit, săptămâna asta, peste mine, de pretutindeni.

— Ce păcat, că n-a năvălit, săptămâna asta, peste d-ta și învățatul d-tale de la București!... Am fi avut atunci cinstea și plăcerea de a prânzi între douăzeci și cinci de ochi!... Am auzit că învățatul d-tale, uitându-se prea deaproape la un rac mare și viu—știi că e scurt de vedere—racul l-a apucat cu foarfeca piciorului de lumina ochiului, și l-a chiorât...

— De mă mai năcăjești așa, bădie, să știi că mă mîinii foc.

— O! cât îmi place să mă cerți

Cu-adânci-ți ochi și mari!

De-ai ști tu'n urmă, când mă erți,

Cât de frumoasă-mi pari!...

Mă lovi ușor cu palma peste gură și, sculându-se repede de pe scaun, se duse de apăsă cu arătătoru-i elastic pe butonul de lângă ușă al unei sonerii.

Dureroasa fericire ținuse o clipă!...

În depărtare, respuse apăsării un lung țârâit metalic, care luă în urechea mea înfățișarea puternică a zgomotului de prăbușire înaltă și năprasnică a unei vechi clădiri... Ceva se prăbuși, parcă, în inima mea și, în o clipă, mi se părù că am trăit o viață întregă... Sângele mi se scurse din față și numai ochii mei umezi de lacrimi și

pironiți în podele mai rămaseră vii pe chipul meu de mort...

— Iar... zise ea uitându-mi-se în față și scuturându-mă ușor de umăr—iar ?...

— Nu... mă bate soarele'n ochi...

— Spui minciuni, bădie... unde vezi soare ? ce-ți este ?...

— Drept să-ți spun, mă... doare... capul...

Nu zise nimic.—Se lăsă mai mult să cadă, de cât să se așeze pe scaun, cu mâinile încrucișate pe genunchi și cu capul plecat. Cine știe ?... Poate că și ea trăi în o singură clipă o întregă viață !...

— Ah !... Izbucni ea deodată, ridicând și încleștându-și în văzduh, ca spre rugăciune, mâinile ei.—Ah ! bădie, tare sânt nefericită... Doamne ! Doamne !...

Și nodul lacrimilor îi tăe glasul.

Cu ochii umezi și perduți în deșert, cu mâinile împreunate și rugător îndreptate spre o putere nevăzută, avu o clipă de încremenire.

Chipul durerii desnădăjduite, chemând asupra-i îndurarea cerului, n-ar trebui să fie altfel săpat în marmură...

— Nu fii copilă ! zisei eu sculându-mă repede de pe canapea și netezindu-i ușor amândoi obraji.—Nu fii copilă !... Nu se pot înfrânge hotărârile soartei ; pe căi deosebite suntem meniți a ne duce fiecare crucea până pe vârful Golgotei...—Nu fii copilă !...

Mă privi rătăcit cu ochii plini de lacrimi.

— Nu fii copilă pentru Dumnezeu !... Liniștește-te !...

Și apucându-i capul între mâni, o sărutai ca pe un copil, în părul ei negru și bogat.

Iși desfăcù mâinile și molatec le lasă să cadă pe amândoi umerii mei...

— Bădie, tare-mi ești drag !...

Și cu o ușoară strângere nervoasă, mă trase puțin spre dânsa.

— Așa-i că și eu ți-s dragă?... zise ea privindu-mă adânc în ochi.

li apucaî amândouă mânilor ei mici în mânilor mele tremurătoare.

— Dragă, Floricico, dragă de la sămânța de harbuz lipită acum două-zeci de ani pe vârful nasului tău de copil, și până la alunica neagră ce doarme dusă și fericită pe brațul tău de femeie, în umbra trandafirie a culcușului său de fulgi auriți!...

... Și nici odată n-am întinat pe această femeie în noroiul murdar al simțurilor, și n-am tîrît niciodată în vârtejul de dragoste pângărită a sîngelui ce clocotește în vine stricate și păcătoase pe acest înger nefericit, icoană desăvârșită a dumnezeieții frumuseții...

Totuși...

— Destul!... zisei eu cu glas înecat și răgușit, desfăcând și aruncând repede și brutal, mânilor ei din mânilor mele.—Destul, Floricico!...

Iute ca o zvârlugă, mă împresură pe după gât cu brațele ei și... mă sărută sau mă mușcă de obraz sau de ureche...

Și trupul meu cuprins de fiori nu se mlădie sub greutatea amețitoare a trupului ei...

... În ograda unei mari clădiri din coastele unei biserică... mică cât o lingură... iute ca o picătură de argint viu... oare timpul și uitarea nu așternuse încă, peste icoana vie a unei vieți de altă dată, lînțoliul lor nestrăbătut?...

Femeia, pe care o spăriasem, intră cu apă și dulceți.

— Lasă, Anică, tablaua pe masă, zise ea femeii, și vezi, dacă duduile 's îmbrăcate, poștește-le 'ncoace; spune-le c'avem musafiri de la Peatra.

Femeia eși.

— Apropo !—zise ea, venindu-mi in față și punându-și o mână pe umărul meu,—nu ți-am spus că Magda...

— Ei, ce e cu Magda ?

— Gâci !...

— Și-a scrântit, fără îndoială, vr'un picior, dându-se de-a tumba pe vr'o căpiță de fân...

— Nu.

— Atunci se vede că, din nebunatică, drăgălașă și mincinoasă cum eră, s'a făcut înțeleaptă ca un vițel de trei ani ?

— Nu, gâci !...

— Apoi atunci, Floricico, rogu-te să te faci lingurăriță, căci țigancă ești ; pune-ți în părul tău negru ghioci în loc de flori, ca să am de unde luă unul, spre a-ți gâci.

— Ei, nu, zise ea nerăbdătoare și vârându-se în sufletul meu.

Drept răspuns o sărutai ușor pe frunte.

— Ei, nu, gâci... și se auzi pe dușamea bătea ușoară și poroncitoare a piciorului său mic...

— Nu cumva,—zisei eu zimbînd cu înțeles și răsucindu-mi vârful musteții,—nu cumva frumoasa noastră Maria de Magdala—așa îi ziceam eu Magdei—și-a vîndut vila sa din Erusalem și, cu prețul aurului de pe ea, a cumpărat mirezme scumpe, spre a le vărsa pe picioarele vre-unui Isus de contrabandă și a i le șterge, în urmă, cu părul ei negru și bogat ?

— Tocmai !... Tocmai !... Magda se mărită, e aici și...

— „Viitorul“ dumisale ?

— Da ! o să-l vezi, o să-i faci cunoștința și ai să-mi spui cum ți se pare.

— Cu alte cuvinte, ne aflăm în deplină Cana Galileii... Foarte bine !... Magda e o vițică proastă.

— Și pentru ce, mă rog ?...

— Pentru că nu-mi place, când vin la voi, să pun frac și mănuși albe ; știi că eu sânt cam necioplit ; putea să mai aștepte Magda cu marafeturile prezentațiilor și ale reprezentațiilor sale matrimoniale, măcar până ce treceam eu Bistrița și aveà, în urmă, destulă vreme, să se îndoape, cât poftià, cu rătoelile nesărate ale cine știe cărui vânător de gologani... De sigur că-l chiamă sau Georges sau Jean... Știu eu că voi toate aveți gusturi franțuzești ; adu-ți aminte, cât sânge rău ți-am făcut, până ce să te dezbar de a mai zice lui Ștefan al tău „Etienne“ ; dar în sfârșit cum îl chiamă pe viitorul tău cumnat ?

— Georges...

— Destul, că mă zgârii în ureche.

Un ropot de alergătură repede și o mare gălăgie de glasuri femești, care vorbiau tare și râdeau în același timp, se auzi prin cerdacul larg din față și, cât ai clipi, privazul ușii, se umplu de ochi veseli și de fețe înflorete și iarăși, cât ai clipi, mă simții apucat de mâni, de brațe, de umere, de cheotoarea surtucului...

— Bine ai venit, bădie !

— De unde vii, bădie ?

— Ne-a spus Florica c'ai să vii...

— Așa-i c'ai să mai stai la noi ?...

— Azi mergi cu noi la Dumbravă...

— Iiii !... Ce bine-mi pare c'ai venit !... zise Emilia, sărind în sus prin casă și bătând în palme de bucurie...

— O să-mi devastați persoana, Tătari ce sânteți !... zisei eu în sfârșit, cuprinzând în brațe atâtea capete câte putui și sărutându-le pe fie-care drept în creștet...

— Bine v'am găsit !...

Și nu știu pentru ce potopul acesta de bucurie, izvo-

rât din atâtea inimi curate, nu erà în deajuns să înece un fel de dureroasă întristare, ce-mi stăpânià sufletul și inima...

Floricea, cu ochii în podele, stătea răsturnată pe canapea în locul unde șezusem eu și, învârtind pe deget o chee mică legată de capătul unei cordele roșii, părea dusă pe gânduri și străină de ceea ce se petrecea în jurul ei...

Oare podelele casei aceleia nu erau fermecate și pentru dânsa ?...

— Dar, însfârșit, mai lipsește cinevã, zisei eu apucând pe Magda de vârful amânduror urechilor și privind-o drept în ochi.

Se uită un moment la mine nedumerită și întrebător, apoi iute se înroși...

— la te rog să mă lași în pace, zise ea dându-mi jos mânilor cu o lovitură ușoară ; și, întorcându-se repede și oarecum supărată, se duse de se oprì dinaintea unei oglinzi, unde se prefăcù că-și îndreaptă și-și mai respiră legătoarea lată de la gât, întocmită sub bărbie într'un mare fiong auriu-închis.

... Femeia e, fără îndoială, gâcitoarea cea mai grea de deslegat... Vădit jignită de aluzia mea, Magda se dusesse, totuși, să întrebe oglinda, dacă e destul de frumoasă !... Are, se vede, femeia ceva și din firea paingânului : prinde în mrejele sale tot ce-i cade, dar se desfătează, mâncând numai ce-i place... Și Magda erà un paingân cu gusturi foarte subțiri !...

Un miros ascuțit de piele rusească mă izbì în nas ; întorsei capul !...

— Domnul Georges... îmi zise Florica, făcând cu stânga mișcarea reglementară de recomandare ; „Bădia“, Domnule Georges ; și cu dreapta făcù spre mine aceeași mișcare.

— Incântat ! Domnule Georges.

Și fără obicinuita încovăere de mijloc, strânsei verde și scuturai și mai verde cu dreapta mea cam rustică, dreapta grăsulie și rotundă de femeie cochetă a d-lui Georges... Mi se părù ca strâmbă puțin de nas ; dar suferi cu eroism felul curat românesc al sălbatecei mele strânsori...

Și Domnul Georges, care stătuse doi-spre-zece ani la Paris, nu miroșià numai a piele rusească... Nasul meu avù, până'n sară, minunatul prilej de a se desfăta pe lângă d-l Georges, când cu mirosul dulceților de smeură, când cu acel al dulceților de fragi sau de căpșune, când, în sfârșit, cu mirosul mult mai prețuit, pe vremuri, de „Patchouly“. Ori cum însă, dl. Georges erà „ireproșabil“ : scurt, gros și pleșuv, aveà, totuși, părul de după urechi adus cu măestrie pe amândouă tâmplele ; fața-i rotundă și brusnată erà străjuită din josul fie-cărei urechi, de câte o mică pingeà de păr castaniu, rămășiță din niște favoriți odată întregi, dar chinuite, mai târziu, de foarfeca glumeață a vre unui bărbier parizian. Vârful gălbui și ascuțit al musteților sale resfirate pe buze, se arcuià perfect de simetric deasupra nărilor largi ale unui nas deșelat ; buzele cărnose, umede și roșii chemau, parcă, spre ele mâncările grase și sărutările calde ; ochii spălăciți și leneși vădiau o minte somnoroasă ; sub bărbia cu îndoituri proaspăt rase și pudruite, țipà, de-ți ameția privirea, fiongul imens al unei legători roșii ; pe pânțelele-i rotund și plin, stătea frumos și rotund îmbumbată jiletca fără încrețituri ; din josul pantalonului strâns pe gleznă, eșiau și se întindeau lipite pe dușameà, botinele roșii, lungi, înguste și cu bot de rață ale d-lui Georges ; iar de pe zarea lustruită a creștetului său pleșuv, ochiul

luneacă în văzduh ca de pe luciul sterp și gol al unei ape adormite...

— Cu toate acestea, domnule Georges, zisei eu, să nu crezi că mă chiamă „Bădia“ ; ia, stolul acesta de caragațe, pe care-l vezi d-ta aicea, a găsit de cuviință să mă boteze după legea lor ; și aceasta pentru singurul cuvânt că, nu știu câți ani vor mai fi de-atunci, le luam pe toate la subțioară ca pe o testeà de linguri, și alergam cu ele cât erà ograda de mare ; ai fi dat mult să le fi văzut atunci, cum se înroșiau, cum boldiau ochii de sub subțioara mea, cum scoteau limba și cum țipaù, de frică să nu le scap... Și câte odată le scăpam înadins... Ia, vezi d-ta pe domnișoara cea de la oglindă, care se preface că-și îndreaptă fiogul de sub bărbie ?—și arătați spre Magda—și care astăzi nu știe ce să mai facă cu ochii dumisale cei mari și negri?... O vezi?... m-a mușcat odată de nas, de-am purtat o lună de zile urma dințișorilor dumisale celor mici și ascuțiți... Te pot încredința că mușcă rău și adânc, deși, de alt fel, e un înger din ceruri în călătorie de plăcere pe pământ...

Magda întoarse capul și se uită la mine peste umăr.

— Vrai să te mușc iar, bădie ?

— Nu, Magdo, nu ; păstrează-ți dinții, c'o să-ți trebuiască mai târziu...

Mă privi lung, fără să-mi răspundă.

— Mare parte din toate acestea, zise dl. Georges, le știam de mai înainte ; un singur lucru nu știam...

— Că Magda e un înger ?...

— Nu. Că...

— Mușcă rău și adânc ?...

— Cam așa ceva, zise el privind spre Magda cu cea mai spălăcită dulceață din lume...

— Nu face nimic, de cumvã ai prins de veste că e

un înger, desamăgirea n-o să fie așa de mare, când, mai la urmă, vei afla că e un simplu cățel...

Se stărnî un hohot de rîs colossal ; singur dl. Georges rămase scandalizat de metafora mea și... în gândul lui, mă făcù mojiç.

— Fiind-că d-ta, d-le Bădie, m-ai făcut cățel, zise Magda, apropiindu-se de mine și prinzându-mă metodic de cheotoarea surtucului,—apoi te condamn să-mi scrii, spre pedeapsă, chiar acum, pe albumul meu, versuri galante, care să mă îndrepteze în ochii d-tale personal...

— Mi-i foame, Magdo, și știi că, pe nemîncate, nu plătesc nici două parale.

— Bine ; îți amîn pedeapsa pe după prînz.

— După prînz... bine.

Floricica se sculă de pe canapea și eși.

Emilia mă luă de braț și mă târî după ea în grădină. Peste câteva minute sosiră toate celelalte, cu Magda în frunte și cu dl. Georges în coadă.

Magda venî drept la mine, mă apucă de celalalt braț și mă îndreptă pe o carare dinspre fundul grădinii, care dădea în câmp.

— Magdo, știi că...

— Te rog să mă lași în pace, zise ea gîcindu-mi gândul.

— Cu toate acestea...

— Te rog să mă lași în pace ; nu vezi ce nas deșălat are ?

— Dar...

— Și ce ochi spălăciți ?! Ce pantece mare ?! Gura !... buzele !... uf !... parcă-s doi cărnați umbriți de nările nasului, ca de două aripi de vultur răsfirate în aer !...

— Ești tare în comparații, totuși ascultă, Magdo...

— N'ascult nimic și te rog să mă lași în pace ; după prânz ai să-mi scrii versuri pe album, dar să fie galante de tot.

— Mă trudes, Magdo, să te pricep și nu pot ; pentru-ce, adică, să mai deștepți tu zulea bietului domn Georges și să-l mai umilești, odată ce-ți e indiferent sau, mai bine zis, nesuferit ?

— Treaba mea...

— Cum „treaba mea“ ? adică vrei să faci din mine topor de oase ?

— Treaba mea.—Să-mi scrii versurile pe album, dar să fie galante de tot.

— Și dacă nu ți-aș scrie?...

— Serios, domnule Bădie ? zise ea cu glas de miere și uitându-mi-se în față cam pieziș și de jos în sus,— n'ai să scrii Magdei versuri pe albumul ei?...

Mă învinse și tăcui ca un vinovat.

— Bietul domnul Georges ! cugetai eu, cuprins de o adevărată milă.

Nu știi, dar a fi iubit pe acest diavol de Magda și a nu fi fost iubit de dânsa, trebuiă, de sigur, să fi fost o mare nenorocire.

Imi făcui cruce.

— Ce-ți faci cruce, bădie ? zise Magda uitându-se întrebător la mine.

— Cum să nu-mi fac cruce, când, la dreapta, am un diavol împelițat ?

— Da?... Socotiam că-ți faci cruce, fiind că o să ne punem la masă !

Avea ea răspuns la toate.

Ne chemă la masă.

Florica se puse în capul mesei, eu la dreapta, dl. Georges la stânga, Magda lângă mine, Emilia lângă dl. Georges.. Ileana, Antonia, Ana, Frăsinica etc. etc...

Biata maică-mea—D-zeu s'o erte—de câte ori nu m'a plesnit cu lingura peste mână și peste gură, numai ca să mă învețe să mânânc frumos!... Ași!... ți-ai găsit!... Și astăzi când mânânc ouă moi, mă mânjesc pân' la urechi!... Ei bine!... Dl. Georges le mânca cu atâta măestrie!... degetele sale albe, grăsulii și ascuțite la vârf mânuiau furculița sau cuțitul cu atâta îndemănare în autopsia oului, încât rămâneă, la urma urmei, găoa-cea pe dinăuntru tot așa de lucie ca și pe dinafară... și nici o pată de ou pe șervet, pe farfurie, pe cuțit, pe furculiță sau pe mustețile d-lui Georges!... Și dacă în viața mea vre-o părere de rău mi-a ros inima, apoi aceasta a fost părerea de rău, că n-am stat și eu macar doi-spre-zece ani la Paris, spre a învăța cum se mânâncă ouăle moi!... O căpiță de brânză cu smântână, foarte artistic clădită de dl. Georges pe farfuria d-sale, însoțită de mămliguța caldă corespunzătoare, dispărû metodic în adâncul pântecelui său, printre crăpătura transversală a buzelor sale groase, întocmai cum o colină de deal ar dispărea în crăpătura adâncă a unui cutremur de pământ!... Fû însă un moment, când admirațiunea și—aș putea zice—chiar respectul meu atinse culmea... Aceasta fu la puiul cu smântână :... Cine, dracu, mai poate scăpa cu obraz curat din fața unui puiu cu smântână?!... Eu, cel puțin, n-am putut nici odată mânca, în chip cuviincios, acest blăstămat soiu de mâncare ; și tocmai de la acest soiu de mâncare, am căpătat de la biata maică-meă, —D-zeu—s'o erte, cele mai multe linguri peste mână și peste gură!... Ei bine, dl. Georges era un om în puterea cuvântului genial!... Altmintelea, cel puțin, nu mi-aș fi putut da nici odată socoteală, cum de un întreg cimitir de pui să pășească din lumea aceasta în ceealaltă lume din pântecelul d-lui Geor-

ges și să nu lese, ca amintire despre dâșii, de cât, doar, ciolanele lor lustruite și, anume, frumos și foarte sistematic înșirate pe marginea, ca și ele de albă, a farfuriei d-lui Georges?... Și nu știu cum făcea: prin-dea, cu mult meșteșug, gâtul de puiu între vârful cuțitului și fundul farfuriei, iar cu unul din coarnele ascuțite ale furculiței scotociă carnea de prin încheieturi, de nu rămâneă, din gâtul de puiu, de cât o lungă, nodoroasă și încovoiată „mâța popii“, care mergeă sburlită să-și ieă, la rând, locul lângă celelalte oase smerite de pe marginea farfuriei... Și pe fundul farfuriei, nici un strop de smântână, cuțitul și furculița ca din testeă, șervetul virgin, mustețile d-lui Georges, resfirate sub nas și arcuite de-asupra nărilor, ca eșite proaspăt din oficina celei mai moderne frizerii!... Și când mă uitam la blăstămăția de pe farfuria mea, când mă gândiam, că șervetul meu nu mai poate să stea, cu cinste, a doua oară pe masă, și când mai cu samă, zăpsiam pe dl. Georges, că mă trage din când în când, ironic cu coada ochiului... Ei, bine, atunci mă simțiam umilit! Noroc numai, că cei de casă erau toți și de mult deprinși cu tot felul meu de stângăcii și noroc, mai cu samă, că Floricica nu mi-ar fi îngăduit niciodată să cioplesc vre unul sau vre una din cusururile și sălbătăciile mele... Avea și Floricica gusturile ei necioplite...

— Ce ți-i și cu țivilizația asta, cugetam eu, privind pe dl. Georges cu câtă eleganță desfăcea carnea de pe un picior de puiu fript, sau coaja de pe un măr domnesc!... Și avea dl. Georges un așa meșteșug la ținut paharul și la turnat vinul!... Și vinul gălbui așa sclipă de frumos, din paharul străveziu, pintre gratia fină de albastru însuflețit a degetelor sale!... Și, după ce-l beă, i se umeziau buzele roșii de o așa de tran-

dafirie rouă, care iute dispărea sub o ușoară apăsare cu șervetul, fără, bine înțeles, nici o daună pentru mustețile sale!!... Hotărât că Magda își pierduse mințile... Să fi fost eu în locul Magdei! mie să mi se fi pus la picioare o asemenea comoară de însușiri!...

— Sărut mînușița matală, cuconiță Floricico, zise sculându-mă de la masă și sărutând dreapta stăpânei de casă, — sărut mînușița și cine-a dat azi să dea și mâni.

— Merçi M-me, zise dl. Georges cu o frumoasă reverență și sărutând aceiași mână.

— Merele le-am adus eu de la Iași, zise Magda, punându-mi pe gură și fără multă ceremonie, dosul alb al mâinii sale mici...

Ni se aduse cafeaua în „salon“.

Eu îmi luai locul de dimineață în colțul canapelei și liniștit îmi sorbiam cafeaua și îmi fumam țigara.

Magda eși iute și se întoarse și mai iute.

— Domnule Bădie, te poftesc să-ți faci pedeapsa, zise ea, punându-mi pe genunchi un mic album legat în catifea vișinie cu monogram aurit.

— Mai întâiu, Magdo, n'ar fi nici tocmai o pedeapsă nici tocmai greu de a-ți scrie ție versuri; căci n'ar fi silit cineva să-și cheme muza prea de departe; de cît...

— De cît să faci bine și să nu lungești vorba, domnule Bădie.—Și-mi dete și un creion mic.

— Atunci cu o condiție: am să-ți scriu ceva și am să iscălesc dedesupt; ce-ți voi scrie, poți ceti oricui; iscălitura însă, n-ai s-o știi decât numai tu.

— Adică cum?

— Adică cum, adică necum, o condiție ca toate condițiile.

— Bine, primesc.

După vr'o zece minute, albumul Magdei, plin de toate prostiile, se mai înavuți și cu următoarea :

Maria din Magdala, de sfânt amor cuprinsă,
 Imbrățișă cu lacrimi genunchii lui Isus...
 Și fulgeră de patimi privirea ei aprinsă...
 Ce fericiți, acuma, sânt ei în ceruri, sus!...
 Tu, poate, să râzi, Magdo, de-aceste amintiri
 Din biblicele vremuri.—O ! știu că ești pe dos!...
 De-aceia, n'ar fi bine, prin schimb de însușiri,
 Să fiu eu Magdalena și tu să fii Hristos?...

Și iscălind dedesupt pe dl. Georges, dădui Magdei albumul și creionul.

Ea aruncă o privire repede pe foaia scrisă, se duse într'un colț al odăii, limba îi fulgeră roș pe vârful arătătorului drept, șterse ceva, scrise ceva și iute închise albumul.

— Da' nouă, ducă, Magdo, nu ne-arăți ce ți-a scris: bădia pe album? ziseră toate într'un glas.

— Nu-i voe de văzut iscălitura; dar dacă bădia mă deslegă de condiție...

— Și dacă te-aș deslegă, ai arăta? zisei eu, neînchipuindu-mi ce schimbase ea în album.

— De ce nu?

— Ei bine, te desleg, zisei eu, voind s'o pun într'o încurcătură, din care nu-mi treceă prin minte, cum are să scape.

Dete albumul Emiliei care cetî cu glas tare versurile scrise.

— Cetește și iscălitura, zisei eu, când, ajunse la sfârșit.

Deodată Emilia bufni de răs.

— Ce râzi, Emilio ? cetește !...

— Ci-chir-me-za... silabisi Emilia râzind cu lacrimi. Cichirmeza era un tip caraghios din copilăria lor, și bietul dl. Georges fusese înlocuit de Magda prin Cichirmeza!...

Ce vrei? Cu fetele e greu s'o scoți la capăt!

Peste puțin, trebuiã să plecãm la Dumbravã, unde urma să luãm masa de sarã și unde Florica avuse grija de a trimite mai dinainte toate cele trebuitoare.

— Hai gătiți-vã de plecare, zise ea, adresându-se la toți;—am spus să punã caii.

— Sã știi, Florico, zise Magda, ținându-i calea și vârându-și fața pãnã sub nasul Floricãii—sã știi, cã eu și cu bãdia mergem cãlare la Dumbravã; eu pe Pisicuța și bãdia pe Burdachi al lui Ștefan; zi să punã șelele.

Și venind repede dinaintea mea și atãrnându-se ușor în jos de amãndouã clapele surtucului meu,

— Așa-i, bãdie, cã mergem cãlare la Dumbravã? zise ea, vârându-și nebunatic și peziș, pãnã sub nasul meu, nutra-i veselã, deșteaptã și întrebãtoare.

— Mai rămãne vorbã?! Cu nutra ta ești în stare să faci pe cinevã să înghitã cue de potcoavã.

Inhãță pe Ana și pe Antonia de dupã gât și eși cu amãndouã buluc pe ușã.

Dupã ea dl. Georges și apoi toate celelalte.

Florica rămase la urmã.

— Florico, n-ai să râzi de o rugãminte ce am să-ți fac?

— Bãdie, zise ea cu un fel de durere în glas, și cu o desnãdejde galeșã în ochi,—chiar dac'aș voi să rãd, n'am să pot, ori-ce rugãminte mi-ai face.

Așã n'o vãzusem pe Florica nici odatã. li prinsei

capul între palme, ca unui copil și îndreptându-i fața spre mine, o privii... aveà ochii painjeniți de lacrimi.

— Floricico, zisei eu privind-o în ochi și urmând a ținea între palme fața-i îndreptată spre mine,—Florico, mă tem să bănuiesc pricina stării tale sufletești; totuși, mi se pare că Magda e o nebună și tu o proastă...

— Bădie!... zise ea cu glas tremurător; și molatec își lasă fruntea să-i cadă pe pieptul meu.

O sărutai ușor în creștetul capului.

— Floricico, Floricico! din toată gama dragostei noastre curate, senine și dumnezeesti, o singură notă mai lipsià... N'ai puteà să-mi spui tu care?...

— Gelozia!... zise ea râdicând repede fruntea și privind-mă înflăcărat.—gelozia!...

— Nu, Floricico, te înșeli... Prostia...

Și pentru întâia și cea din urmă dată în viața mea strânsei în brațe pe această femeie, sărutând-o cu patimă pe amândoi obraji... Erà așa de frumoasă!...

— Și ce rugăminte era să-mi faci? zice ea atârându-mi-se de gât cu ochii înrouați.

— Pentru ziua de azi să nu schimbi nimic din îmbrăcămintea ta.

— Așa-i că ți-s dragă? zise ea ștergându-și ochii cu dosul amânduror mânilor;—așa-i că mă iubești?

— Nebuno ce ești!

Și apucând-o de vârful urechii, mă prefăcuî că-i fac vânt pe ușă.

— Nebuno ce ești!... să nu schimbi azi o iotă din îmbrăcămintea ta.

Eși.

Și când rămăsei singur, nu știu dacă durerea, desgustul de viață sau împietrirea, ce însoțește un traiu

făr' de nădejde, năvăliră fiecare în parte sau dacă toate deodată puseră stăpânire pe sufletul și inima mea...

— Adică—mă gândiam eu—de ce soarta vitrigă, dacă ne-a îndrumat viața pe cărări deosebite, n'a sfârșat tot ea, încai, și legăturile neîndurate dintre două suflete nefericite? Sau poate voește soarta să afle de la mine și de la Floricica, dacă, în cumpăna vieții, trag mai greu întocmirile omenеști decât cele dumnezeеști?

— Doamne, Doamne !... cugetai eu ca încheere—pentru ce, în rostul adânc al înțelepciunii tale ai mai zămislit pământul cu puterea cuvântului tău? Și dacă l'ai întrupat din nimica, oare, în largul nesfârșitului tău fără de margini, nu găsiai un alt adăpost pentru casa de nebuni?....

Până ce tot și toate să fie gata de plecare, luai albumul Floricicăi, care se află din întâmplare pe masă, mă răsturnai în colțul știut al canapelei, îl deschisei...

Aș vrea să smulg din suflet icoana feții tale
 Și-a ochilor tăi rază să-mi pară că s'a stins!
 Să uit că vre-o dată te-am întâlnit în cale...
 De te-am iubit... să-mi pară că te-am iubit în vis!!

Noianul veșniciei aș vrea să se deschidă
 Imens, fără hotară, cu negre adâncimi,
 Și'n brațe de 'ntunerec aș vrea să mă cuprindă
 Pe veci...

Magda intră pe ușă ca o vijelie.

— Gata, bădie, hai !... și mă înhață de mână.

— Du-te, te rog, Magdo, de spune femeii să-mi scoată mantaua pe cerdac, că vin și eu îndată.

Magda eși repede.

Pusei albumul pe masă la locul lui.

În o trăsură mare de casă se suiră toate fetele ; într'un docar mic cât o găoace de nucă, tras de un cal bătrân numai cât un șoarece, se suiră Floricica cu dl. Georges ; Magda pe Pisicuța bătește, eu pe Burbachi bărbătește. Trăsurile apucară înainte, eu cu Magda încheeam mersul.

— Să rămânem, bădie, mai în urmă, că mă îneacă colbul, zise Magda strunind pe Pisicuța.

Burbachi își măsură, de la sine, pasul după al Pisicuții.

— Magdo, azi n'ai fost cuminte de loc, zisei eu privind înainte, fără a 'ntoarce capul.

— De ce, bădie ? întrebă ea repede, făcând pe șea o mișcare, ca și cum ar fi voit să se așeze cu fața spre mine.

— Pentru cuvântul că azi, toată ziua, ai fost un diavol împelițat.

— Ei, și ?

— Ai supărat pe Floricica...

— Mai întâi, Floricica n'are nici o treabă cu mine, și al doilea, dacă s'a supărat, ei bine, am s'o mușc la Dumbravă de vârful nasului și am s'o desmâniiu.

— Așa te împaci tu cu lumea ?

— Așa mă împac eu cu Floricica.

— Și cu mine, dacă aș fi supărat, cum te-ai împacă ? Simulă spre mine o mușcătură în aer, fără să zică nimic.

— Ești pur și simplu, un cățel primejdios, Magdo...

— Da' înger nu-s ?

— Și chiar dac'ai fi, eu vrei să ți-o spun asta ?

— Și de ce nu ?...

Hotărât că acest diavol de Magda își băteà joc și de

mine ; totuși căzui pe gânduri și până la Dumbravă nu mai schimbăram nici o vorbă.

Cînd ajunserăm în poiana Dumbrăvii, caii erau des-hămați pe lingă trăsuri ; mai de-o parte masa albă întinsă pe iarba verde ; iar prin fânașul înflorit al poenii, cuprins de umbră înaltă a stejarilor, fetele, care încotro, cu capetele goale, alergau după flori și după fluturii albaștri și galbeni de sară... Mi n'chipuiau, că n'ați văzut nici odată un nebunatec stol de fete într'un fânaș înflorit... bine : atunci n'ați văzut nici un fânaș de două ori înflorit. Și zina florilor și toate zeitățile femești ale apelor și ale pădurilor, plăzmuite de închipuirea păgână a celor vechi, au trebuit să răsară din înrudirea fermecată dintre floare și femeie... Totuși acest cadru zugrăvit cu atîta măiestrie de mîna întâmplării eră mînjit de... o pată de undelemn !! Cel puțin d-l Georges se hotărâse, de astă dată, să nu fie, nici mai mult, nici mai puțin, de cât undelemnul ! In tot cazul, pardesiul d-sale lung, sau, mai bine zis, scurt de la ceafa-i roșie până aproape de ciobotele d-sale tot roșii, bătea în floarea verzie a undelemnului de masline grecesc !.. Cel mult, dacă de sub mâneca pardesiului scotea capul la iveală marginea sfioasă a „manchetei“ sale de un alb fără cusur ; iar din „manchetă“ se arătau mîmile grăsulii ale d-lui Georges, ocrotite împotriva mușcăturilor soarelui vîntului și ale țanțarilor, de niște mînuși „Bismarc“, adică tot roșii... Și fiindcă diavolițele de fete fugiau, de nu le zăria, după fluturi în toate părțile ; și fiindcă rotunzimea scurtă și grăsulie a d-lui Georges nu eră clădită pe roate, apoi stătea și ea, înfiptă în mijlocul poenii și, cu o mîna, ce se siliă să pară îndemănată, cercă să vîneze, cu o baghetă fină de abanos fluturii din aer.... La ră-

dăcina unui stejar, aproape înmormântată în iarba înaltă și înflorită, Floricica, în rochia-i neagră de mătasă ușoară, stătea culcată cu capul răzamat pe mână... Un gând dureros pe fruntea veselă a naturii!..

Descălecai.

Magda se duse călare până lângă Floricica, și, de călare, îi vorbi nu știu ce; Floricica se sculă și Magda căzu deodată de pe Pisicuța, drept în gâtul Floricăi...

— Iu! auzii de odată pe Floricica țipând...

Și iute duse mâna la nas...

Mă buși un răs nebun și, râzând, mă dusei lângă Floricica; Magda se și amestecase printre celelalte fete după flori și după fluturi.

— Bădie, Magda a 'nebunit; mă roagă să-i ajut să descălece și după ce descălecă, se repede la mine și mă mușcă de nas... Și, mă rog, de ce rîzi?..

— Râd, fiindcă nici odată Magda n-a fost mai cuminte de cât acum.

— Ce fel de cuminte, dacă mă mușcă de nas?

— Tocmai fiindcă te-a mușcat de nas! I-am spus că te-a supărat purtarea ei de azi și s'a hotărât să te muște de nas, ca să te desmânie, și te-a mușcat; mai cuminte, ce vrei?

— Putea să mă sărute.

— Magda mușcă nu sărută, zisei eu sentențios.

Un vânt, care se iscă din senin și câțivă nori adunați în pripă la sfat deasupra capetelor noastre, ne grăbi masa și ne scurtă șederea în Dumbravă, pe care, dealmintrele, ne hotărâsem s'o mănăm până noaptea pe lună... Dușmani ai poeziei vieții se găsesc, de multe ori, și în aer!

Cu aceiași regulă ca la venit, ne întoarserăm devreme acasă.

Sara ceaiu și sindrofie.

D-l Georges, cu o vădită iscusință, și mândru, oarecum, de îndemănarea și desăvârșita-i destoinicie, înjghebase cu fetele jocuri „de societate,” pe care le vrâstă, din când în când, cu câte-o boscărie cu o batistă, cu un gologan, cu cărțile de joc... și mai ales cu cărțile de joc !...

Magda, cuprinsă de o melancolie prefăcută și ghidușă, de te umflă râsul, se așezase dinaintea pianului și, „Scherzando, andante, stacato, veloce, con brio...” se alintă cu degete ușoare pe clapele albe și negre ale pianului, și din gamele-i nebunatic și stâlcite, simțirea nu lipsia !... Magda eră tipul desăvârșit al femeii, care sub forme ușoare și nestatornice, ascunde înțelesuri te-meinice și adânci !...

Florica, plecată, sub lumina lămpii, pe o catifea vișinie, își cosea pe dânsa gândurile cu fire de aur...

Eu?... Eu stăteam răsturnat și liniștit în colțul știut al canapelei și, prin norii viorii ai fumului de țigară, mă siliam să pătrund în adâncul depărtat al lumii de gânduri, ce frământă, poate, atâtea capete vesele și înflorite sau melancolice și visătoare...

....Același cap îl pleci ș'acum
Pe mâna-ți de copil ;
Și 'ntipărit e'n umbr'același
Dumnezeesc profil !

• • • • •

Ș'acum din visu'ți te deștept
Cu-aceiași sărutare ;
Ș'acelaș rumân trandafir
Pe fața ta răsare !...

Cugetam eu privind pe Floricica cum stătea plecată și cum, pe fundul de lumină, eră săpat în linii de umbră profilul ei dumnezeesc !...

Cu toate acestea cum eră ea de cufundată în acul și ața ei... mi se părea că văd pe Venerea împletind la colțun...

— Unde ți-e albumul, cuconiță Floricico, întrebai eu de departe—te rog să mi-l dai, că am să-ți scriu ceva pe el ; cine știe, dacă voiu avea prilejul de a-ți mai face versuri de acum înainte ; mâni plec pe coclauri, și...

— Și ai să te întorci iar pe aici, zise ea oprindu-și acul la mijlocul unei împunsături și întorcând capul spre mine.

— Dacă nu mă ieà dracu, poate...

Magda se și sculase repede de la piano, luase albumul de pe masă și mi-l pusese pe genunchi împreună cu un creion mic.

— Numai te rog, zise Floricica, să faci bine să nu-mi scrii vr'o ghidușie, cum ai totdeauna obiceiul de a-mi scrie pe albumul meu.

— Nu, Nu ! de astă dată m'am hotărât să fiu foarte serios...

Magda își reluă locul la piano, Floricica sfârși împunsătura începută și-și urmă lucrul, dl. Georges scoțea cordele pe nas, fetele căscau gura, eu... făceam versuri...

Ideal pierdut

Ai, de sigur, ochii negri, gura mică, nasul fin,
Ș'un oval tăiat cu artă de vr'un maestru divin !

Mersul tău, înfățișarea, trandafirii de pe buze
Mi-amintesc pe cea mai dulce dintre cele nouă Muze.

Tot ce vede ochiul, gândul, în cereasca ta făptură,
Mai presus mă'nfiorează, decât tot ce e'n natură!

Ah! Aș pune firmamentul sub picioare-ți pedestal!...
Și să fac—aș vrea—din tine strălucitu-mi ideal!...

Și așa cum te-ar încinge nimbul tău dumnezeesc,
O întreagă veșnicie aș voi să te privesc!...

De cât spinul, Floricico, crește veșnic lângă roză,
Poezia șchiopătează și se schimb' ades în proză...

Ești frumoasă, Floricico... O minune 'ntre minuni!...
Lasă dracului andreaua. . Nu cârpì sara colțuni!...

Magda ceti cu glas tare și strofei din urmă îi dădù
o intonație așa de naturală, și la:

„Nu cârpì sara colțuni“

dădù cu dosul mâinii o așa de măiastră lovitură peste ca-
tifeaua Floricăi, încât sbură biata catifea tocmai în fun-
dul odăii.

Se stârnì un colosal hohot de râs, iar bietul dl.
Georges rămase la mijlocul unei boscării începute.

— Vezi, bădie, că iar mi-ai scris ghidușii pe albumul
meu? Dacă-s eu nebună și ți-l dau!...

A doua zi dimineață și eu și Pisicuța apucarăm dru-
mul muntelui...

Spre Nichit

... Adouazi, dimineață, când porțile ce străjuiau intrarea din cîmp în ograda Floricăi, se închiseră, scrâșnind în urma mea cu neunse și hrentuite încheeturi de fer ruginit, mi se părù că ceva ascuțit mă înțeapă în suflet, sau că ceva greu și înalt îmi cade pe spate, și că răsună a sec din lumea aceasta tocmai în lumea cealaltă!...

Și cum măsuram eu sau, mai bine zis, cum măsură Pisicuța, la gebea, drumul plin de colb, de pe care soarele, de o suliță înalt pe ceruri, nu sorbise încă umezeala dimineții,—toate lucrurile, sub ochii mei, luau înfățișările aiurite din lumea cealaltă. Soarele, ce plutia în albastrul adânc și painjinit de ceață al bolților cerești, se uită, parcă, chiorăș la mine cu înțepenirea lucie și sticloasă a unui ochiu de mort înfipt și încremenit în umbra depărtată a orbitei sale vinete și reci; arborii rari de pe marginea drumului, în neclintita lor însuflețire, trimeteau, parcă, din înălțime, cu șoapte de frunze și de vînt, ultimul, rămas bun“ celui ce călcă pentru cea din urmă cară hotarăle așezate între cele două lumi; adierile răcoroase și ușoare din răsărit îmi atingeau fața și treceau pe fruntea mea ca fâlfăitul rece și fioros de aripi fantastice ale unui stol de lilieci cu zbor negru, iute și tăcut; florile câmpului mă priviau

ca atâția ochi roșii ai duhurilor pustiului. Pisicuța, străbătând, parcă, drumul înalt al celor nouă vămi, mi se părea că merge pe o cale îngustă numai cât o muche de cuțit și, hipnotizat de eterna legănare a pasului ei, așteptam pe fiecare minut să mă prăbușesc în noianul gol și fără fund de sub picioarele mele... Ființa mea se topise, se idealizase și, ca un fir de ață fără sfârșit, mi se părea că sufletul meu se deapănă lung în urma mea...

— Sărmane om, sărmane lut netrebnic și peritor!... cugetam eu mergând la gebea—Pentruce, adică, cel ce te-a plăsmuit, a mai înveninat atomul nemicniciei tale cu năzuinți vecine cu nebunia?... Și dacă, din noroiul în care te-a înmormântat până la gât, ți-a îngăduit să râdici capul și să îndrești, arare, ochii tăi spre ceruri, pentruce, lângă o clipă de sublim, a așezat o eternitate de ridicol? Pentruce, cu descântece și cu vrăji dumnezești, să se sape prăpăstii fără fund și fără de margini între două sărutări; și pentruce, încă, între două inimi îndrăgostite, să se râdice, ca un zid de oțel, o eftină formulă sacramentală? Și, mai la urmă, pentruce?...

Intorsei capul și privii îndărăt...

Prin cerdacul larg din față, stăpâna de casă nu mai trebăluia nimic... În haină albă de dimineață și cu capul slobod învăluit în o grimeă tot albă cu turțuri mici de mărgele roșii pe margine, făcuse unghiu drept din brațu-i alb, rotund și gol până la cot; cu palma-i diafană pusese despre soare o mică perdeă trandafirie privirii; cu celalalt braț, săpat în marmură vie, stătea răzămată de balustrada cafenie a cerdacului și, nemișcată, privia în zarea depărtată a drumului... O mai frumoasă cariatidă nu se putea închipui... Și din soare nici o rază nu se mai desprinsese, și de pe ceruri nici o stea

nu se mai mistuî... Cel mult dacă depărtarea sorbiă treptat în adâncurile sale chipul alb al Floricicăi, desprins încă de pe zare și încremenit în aoreola de lumină țăsută în jurul ei de razele de aur în pulbere ale soarelui curat de dimineață... Rădicai în aer imensa mea pălărie neagră și de trei ori o închinai, ca pe un steag cernit, înspre apus... Din cerdacul larg din față fâlfâi ca răspuns și de trei ori se închină spre răsărit, cu nestatornice forme de vânt, faldurii molatici și roșii ai unei batiste subțiri... și depărtarea smulse soarelui o rază și golul înghiți cerului o stea... Iar între apus și răsărit, o adîncă mare de întuneric se lăți... Dincolo de marginele răsăritene ale acestei mări, se întindea taina nesfârșită a lumii celeilalte...

— Sărmane om, sărmane lut netrebnic și peritor !... cugetam eu legănându-mă la gebea prin lumea subțire a umbrelor,—Pentruce adică ?...

Și drumul de sub copitele Pisicuții răsună a sec și a hodorogit... Intrasem pe un pod ce tăia deacurmezișul peste Bistrița. Nu știam nici ce pod eră acesta și nici încotro duceă. De oarece, însă, marșrutul îl lăsasem cu totul pe sama Pisicuții, nu căutai să mă desmeticesc unde mă aflu ; mă mulțumii, doar, să opresc la mijlocul podului statua mea equestră și, din aerul înalt, să-mi las și gândul și privirea, să lunece un minut pe cursul fugător al undelor... Și dacă niciodată n'ai avut, fie bărbăția, fie fantazia de a-ți scutură de pe suflet și de pe inimă prostiile omenești, după cum un arbore, la suflarea vântului, își scutură foile sale netrebnice și seci, atuncea, de sigur că n'ai rămas, în totdeauna, de cât ceea ce ești : o păcătoasă „ființă superioară“, un nemernic „Impărat al Făpturii...“ Și nu te-ai simțit prin urmare, nici topindu-te sub o rază de soare sau o mân-

gâere de vânt, nu te-ai putut nici întrupă în norul alb, ce plutește pe înalte și albastre aripi de văzduh... Nu te-ai simțit, cu alte cuvinte, o clipă măcar, trup din trupul și suflet din sufletul larg al naturii!... A stă suspendat în aer și neclintit de-asupra unui curs de apă, ce lunecă grăbit sub picioarele tale, a poronci, cu puterea voinții tale, gândului să-ți încremenească în suflet și sângelui să-ți înghețe în vine, a oprî în sinul tău bătăile pripite ale ciasornicului inconștient, ce-ți socotește neîndurat clipele scurte ale vieții, a te preface în cremene însuflețită sau în ființă de cremene, a prîcepe cu simțul potențiat al urechii tale susurul colosal și nehotărât al imensului curs de viață, ce însuflețește vinele lucrurilor, a stă tu singur neclintit în universala lunecare a totului cătră nesfârșit...

— Cât e de dulce, — cugetam eu — să ai din când în când, câte un minut, măcar, de sublimă nebunie!

Și cum stăteam eu pironit cu privirea pe spetele goale și fugătoare ale unei șagalnice unde, ce se scaldă cu o nerușinată nevinovăție în razele soarelui, deodată totul se oprî; Firea încremeni pe loc și statua mea equestră, cu pod cu tot, o plecă la goană pe cursul Bistriței la deal! Clipa neclintită a eternității mele se topî în văzduh, izvorul de viață vie devenî putrejune, hlamida dumnezeirii îmi căzû de pe umeri... Iar la capra din potrivă a podului, un individ cu fața îmbujorată de somn, răsărit în calea mea dintr'un fel de cocoteneață de scânduri, cu un soiu de obraznică oficialitate în mișcări, îmi făcû semn să mă opresc și, fără nici o „buna dimineața“ sau „cale bună“, întinse înspre mine o mână ruginită și-mi cerû 12 bani.

— Pentru ce? — îl întrebai eu — și de ce numai de cât 12 bani?

— Brudina, cucoane ; câte doi bani de fiecare picior de vită, îmi răspunse el scurt și hursuz.

Și după ce mă încredințai, numărând cu îngrijire, că eu și Pisicuța, la un loc, aveam tocmai șase picioare de vită, scosei 15 bani și, dându-i somnorosului meu individ,

— Ține, prietene ; iaca 15 bani ; n'am 12 potrivii. Trei bani rămân ca plățiți pentru un picior și jumătate de vită, pe când m'oiu întoarce.

Lucrul se părù de tot firesc omului meu, care, abătând cu o veche obicinuință clapa degetelor peste bieții mei gologani, îi înmormântă iute în fundul ruginit al palmei sale și, fără nici o ceremonie sau „drum bun“ îmi întoarse spetele, intră în culcușul său și trase după sine, cu zgomot hodorogit, ușa de scânduri uscate a coteneții sale. Eu dădui călcăe Pisicuții și-mi căutai de drum.

Și fiindcă ideile mari au la rădăcina lor, mai totdeauna lucruri mici,

— Ce nesocotință—mă gândiam eu foarte serios—pe capul cârmuitorilor noștri !... De le venià lor în minte să așeze biruri nu numai pe câte capete, ci, mai cu samă, pe câte picioare de vită sânt în țara aceasta, ce nesecate izvoare de aur ar fi mai curs în visteriile largi ale scumpei noastre Patrii !...

Și legănat, cu desagi cu tot, ca o limbă de ceasornic, de eterna gebeà a Pisicuții, scurtam încet și fără țintă drumul cătră necunoscut... Iar de prin îndoiturile posomorâte și adânci ale imensului amfiteatru albăstriu al munților din dreapta, negurile albe se ridicaseră și se mistuiseră în văzduh și, în locul lor, o nesfârșită și subțire rețea viorie de aburi auriți se așternuse peste marea frământată, parcă de valuri, a brădetului negru.

verde, ce umpleă cercul vederii de jos, de la pământ, până la hotarele senine din înaltul cerului... Din vale și de pe stânga se furișau până la mine sclipirile scurte și fugătoare ale Bistriței, ce lunecă grăbită, când răsfățându-și goliciunea sub razele, acum iuți ale soarelui, când aruncându-și peste umeri haina țăsută din umbra tainică a luncilor tinere de sălcii și de arini.

Mersesem trei ceasuri fără oprire și, atât eu cât și Pisicuța, simțiam nevoie de odihnă. Și fiindcă Pisicuța, iubitoare de singurătate ca și mine, descoperise sau alesese, poate înadins, un drum, pe marginea căruia nici casă nici crâșmă nu se pomenia, mă hotărâi a petrece ceasurile de arșiță ale zilei și a'mi face popasul obișnuit în nenumăratele adăposturi de umbră verde și tănuită, pe care singuratecele împrejurimi mi le puneau la îndămână. Cârnii la stânga și scoborâi în umbra adâncă a unei tinere lunci de arini de pe malul Bistriței.

Intr'o poeană mică așternută cu o iarbă scurtă, deasă și de-un verde gingaș și parcă anume săpată în semicerc în desișul arinilor, deasupra și pe marginea înaltă a malului Bistriței, îmi așezai conacul meu de zi. Deschिंगăi tafturii Pisicuții și-i luai povoara din spate; iar până ce să așez eu șaua și desagii la rădăcina unui arin, Pisicuța și luă o bae de spate și de coaste în iarba verde și răcoroasă a poenii; se sculă iute, se scutură plină de mușămire, și, vârandu-și botu-i negru și fin în iarba fragedă, începù a paște. Și fiindcă pildele bune trebuesc urmate, îmi lepădai și eu hainele, mă vârii în apă și, apoi, fiindcă din anumite împrejurări, nu puteam împărtăși cu Pisicuța fragetul ei prânz, desfăcui desagii și mă pusei în cale să-mi stâmpăr și eu foamea, care, după bae mai ales, începuse a

deveni neîndurată. Băgăi de samă, însă, că desagii mei suferiseră o infrațiune, dar că hoțul, în loc să iee, pusese ceva. Astfel, găsi înlăuntru un mare pachet cu îngrijire făcut și frumos legat, deasupra căruia stă scris ca motto: „poftă bună“. În pachet pui fripți, ouă răscoapte, prăjituri, pânișoare mici și rotunde de casă, mere domnești... Dintre mere, unul singur eră învălit frumos într'o hârtie roșie, subțire și legat cruciș cu o îngustă cordeă aurie, întocmită de-asupra într'un mic și foarte meșteșugit fiong.

— Aș prinde rămășag—îmi zisei în gând—că acest măr e pus de diavolul de Magda!

Și nu mă înșelăi: când dezlegai cordeaua și desfăcuî învălitorea, găsi înăuntru un mic și cochet patrat de hârtie albă, pe care stă scris: „de la Magdă“...

— Hotărât—îmi zisei eu—că acest diavol de Magda nu mă slăbește nici în lumea aceasta...

Și mușcai cu furie din măr...

Iar din lumea aceasta, mi se părû că aud pe Magda țipând tocmai din lumea cealaltă.

De câte ori închipuirea nu întrupează nălucirile deșerte ale sufletului!...

Și nu știu pentru ce, cum mâncam eu ouăle răscoapte, mi se păreau că-s moi și căutam, prin urmare, să es la capăt cu ele după metoda analitică a d-lui Georges; cu vârful a două degete desfăceam foarte artistic de pe ciolane carnea de pui fripți, iar ciolanele în mod inconștient, le înșiram pe iarbă, ca pe marginea unei farfurii; tăiam foarte elegant mărul în patru felii și încă și mai elegant despoiam feliile de coajă; ba, fu un moment, când mi se părû că miros a pele rusască, că vârurile mușteșilor mi se suiseră deasupra nărilor și că, în locul sălbatecului meu păr, mi se întinsese pe creș-

tet luciul pustiu și gol al cheliei. Impinsei și zvârlii în toate părțile și din toate puterile, cu mânilor și picioarele, coji de ouă, coji de mere, ciolane de pui; ba, cu o îndemănare căpătată de copil, mi se pare că trimesei, cu vârful ciobotei, tocmai în mijlocul Bistriței, vr'o două prăjituri și vr'o câte-va pânișoare pentru peștii, care, din fundul apei, holbau, poate flămânzi ochii la mine... Ori cum, mâncai, mă săturai și, mai presus de toate, rămăsei cu încredințarea că, așa cum mă găsiam, eram, totuși, destoinic de cea mai aleasă și mai înaltă educație...

— Și, cu toate acestea, de câte ori—mă gândiam eu legând desagii la gură—de câte ori biata maică-mea. D-zeu s-o erte, nu m-a plesnit cu lingura și cu furculita peste mână și peste gură!..

Ca chestie de prevedere, priponii pe Pisicuța de rădăcina unui arin; la tulpina altuia îmi așăzai desagii drept pernă, mă înfășurai în mantaua mea imensă, îmi îndesai pălăria peste urechi și mă lungii perpendicular pe cursul Bistriței... E așa de dulce să chemi somnul în murmurul apelor, în răcoarea verde a luncilor, sub mângâerile moi ale vânturilor!... Și totdeauna m'am mirat, cum de n-a trăsniț prin minte nici unui rege sau împarat, să cerceteze cam unde s'ar putea găsi cheia tuturor fericirilor!?... Ce frumos ar fi înlocuit ei atunci coroanele lor de nestimate cu o largă și neagră pălărie colbăită; ce lîn n'ar fi străbătut ei poate la gebea pe spatele vre-unei Pisicuți meleagurile pustii ale bunului D-zeu, cu câtă dărnicie nu le-ar fi pus dătătorul de toate, la îndămână, ciupercile munților și apa limpede a pâraelor; ce dulce nu s-ar fi legănat ei în visuri fericite cu capul pe bolovani sau pe desagi; ce saltele moi de iarbă verde nu și-ar fi așternut ei spre o-

dihnă!... Decât vezi! când te umflă prostia în spate, las pe ea, că te sue până și pe treptele cele mai de sus ale cârmuirii popoarelor!...

Și cum mijiau ochii mei painjiniți și pe jumătate acoperiți de pleoapele-mi grele de somn, mi se părea că Bistrița curgea pe sub marginea răsfrântă a pălăriei mele și, curgând mi se părea, în fantasmagoria dintre vis și aevea, că mă târăște, cu mal cu tot, pe cursul ei la vale...

O! dac'aș ști că un destin
Spre-același țel ne mână,
M-aș arunca'n al vostru sin
Ș'am merge împreună...

cugetam eu cu privirea ațipită pe lunecarea grăbită a undelor ei și cumpănindu-mă pe hotarele dintre somn și trezie.

Pleoapele-mi căzură grele peste ochi ca o perdea neagră cu flori de lumină trandafirie... adormii.

Când mă deșteptai, soarele pășise de mult peste meridiană și umbrele luncii, împinse de lumina razelor lui, înaintau, lungindu-se, încet spre răsărit; căldura zilei era covârșitoare și nu îndrăznii să părăsesc răcorosul meu adăpost de umbră și verdeață; cel mult dacă, amândoi, eu și Pisticuța, ne desfatarăm ca doi fericiți, mai bine de o jumătate de ceas, în undele albăstrii de cristal rece și curgător ale Bistriței; iar în timp ce eu, după bae, ușuram desagiile de ultimele merinde, Pisticuța scotocia și ea, pe ici pe colea, iarba rămasă prin îndoiturile mai adâncate și mai umede ale poenii. Când soarele fû la trei părți din drumul său pe ceruri, și sta să cumpărească dincolo de piscurile depărtate și viorii ale munților *Calului*,

arunca și desagii pe spatele Pisicuții, încăleca, sui dâmbul și apuca drumul de coastă, ce tae spre mează-zi.

Nu știu cum vor fi alții; cât despre mine, știu atâta, că perd măsura timpului, de îndată ce rămân pe voea slobodă a pornirilor mele de sălbatec, când, adică, biruit de dragostea neînfrânată a singurătății, îmi șterg urma dintre oameni și mă mistuiu, sub îmboldirile ei, în necunoscutul larg al naturii, ca o frunză mânată de nestatornicia vânturilor.—Și soarele poate preă bine tivi cu aur marginile rupte ale nourilor, ce se întind în fășii lungi deasupra apusului său; poate preă lesne stăpânitorul zilei să dispară în noianul de flăcări, ce se aprinde pe hotarele dintre amurgul nostru și aurora altor lumi; umbrele se pot rădica din adâncuri și pot arunca lințoliul lor mohorât peste zările fără sfârșit ale răsăritului, chiar vârful pălăriei mele, suit pe picioarele de umbră deșirată ale Pisicuții, își poate trimete chipul său boțit din țara apusului, plină de întuneric, tocmai în împărăția trandafirie și depărtată a zorilor... Făptuitorul a toate își poate, mult și bine, învârti ca o sfârlează între degete universul său întreg în golul orb al adâncurilor, toate se pot... Sufletul meu singur nu e în stare să audă și să priceapă scârțâitul fantasmagoric, cu care timpul întoarce, din fundul veșniciei, cheia colosală și ruginită a Făptuirii... Iată pentru ce, cum mergeam eu pe spatele Pisicuții ca un sac umplut cu gânduri, nu prinsei de veste nici când soarele scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă, nici când munții de pe dreapta mă înmormântaseră în umbra lor posomorâtă, nici când luceafărul de sară își țintuise în negrul albăstriu al cerului chipul său viu de lumină scânteetoare, nici când „regina nopții moartă“ pe nă-

sălie de nouri albi începuse a pluti pe căile deșerte ale umbrelor înalte... Mă oprii în drum și căutai împrejur... tăcere, noapte și pustiu... Cel mult, dacă de prin cositură câte un greer rar mai țârâia a noapte și a târziu... Totuși, mi se părù că, de pe dreapta, străbate, din desimea neagră a pădurilor, până la mine, pâlpatul depărtat și roșietic al unei flacări înghițite în răstimpuri, de întunericul des al nopții... Intr'acolo făcù din frâu Pisicuții chip să apuce, și într'acolo apucă și ea.— După puțin, izbutii să es pe pipăite din desișul încalcit al pădurii în luminișul unei poeni, în care, pe cât putui, de o cam dată, deosebi din departare, trei oameni trebăluiau nu știu ce împrejurul unui foc; un câne se însărcină să-mi vestească sosirea și, sculându-se iute de unde stătea—se vede—lungit, se răpezi, lătrând furios, înaintea Pisicuții și năzui s'o apuce de bot; dar Pisicuța rădică capul și cânele mușcă aerul; încercă s'o atace pe la spate, dar o copită cu măestrie și la timp îndreptată în potriva încăpăținatului dușman, îl făcù să se rostogolească schiolălăind, și cu aceasta să înceteze și ostilitățile. Eram acum lângă foc și lângă oameni, care se pregăteau, poate, să vină în ajutorul cânelui lor.

— Bună vremea, oameni buni, zisei descălecând și adresându-mă în deosebi unui moșgeag lung, verde și drept, care, stând în picioare, scurgea dintr'un cean apa clocotită, în care fersese niște drele și niște urechiuși.

— Mulțămim d-voastră, răspunse el scurt, aproape fără a mă privi și rostogolind într'o mare strachină de lut drelele și urechiușile ferte, din care eșiau aburi ferbinți.—Na, măi Ghiță, și ia vezi și tu de mămăligă, zise

el, dând ceaunul unuia dintre flăcoani.—Și tu, măi Țălică, ia mai închipse niște uscături pentru noapte.

Și până ce Ghiță să așeze ceaunul de mămăligă pe capătul unei cujbe, într'o bae de flacări, până ce Țălică se vină târând după el o întreagă pădure de vreascuri și de uscături, eu luai șeaua și desagii din spetele Pisicuții și o priponii de un țaruș, mai de-oparte în largul poenii.

— Iaca așa, moșule, zisei eu, venind lângă bătrân—cu voe, fără voe, dar pentru noaptea asta o să fiu musafirul d-tale.

— Voea la d-voastră, domnișorule, răspunse moșneagul, scoțând din niște desagi, ce stăteau mai deoparte, o căpățină de usturoiu și pregătindu-se a-i ucide căteii într'o scăfiță de lemn, cu o peatră lungăreață, groasă și rotundă ca un pisoiu.—Dar, dacă nu vi-i cu supărare încotro mergeți d-voastră la vremea asta și pe locurile aistea, domnișorule?

— Drept să-ți spun, moșule, aș putea să-ți spun de unde viu, dar unde mă duc, mai bine ai putea să știi d-ta, sau cel de sus.

Moșneagul se oprî un moment din curățit căteii de usturoiu și mă privi nedumerit, fără să-mi răspundă.

Apoi adresându-se lui Ghiță.

— Ia vezi, măi Ghiță, de cea mămăligă și-o fă mai mare; și tu, măi Țălică ia vezi de vr'o două brazde mai zvântate, să facem un așternut pentru dumnealui.

— Mulțămesc, moșule, mulțămesc; o să împărtășesc și cina și o să dorm și pe așternutul d-tale; dar dacă nu te superi, ai putea să-mi spui cum te cheamă și de unde ești?

— Apoi, domnișorule, noi sântem tocmai de pe lângă Orașa și mie-mi zic Alisandru Coșofleață. Am venit

alice după o leacă de iarbă pentru vitișoarele noastre, că pe la noi nu s'a prea făcut vara asta, și-i scumpă de tot.

— Și flăcăuanii sânt băeții d-tale ?

— Ai noștri, domnișorule, și mai sânt acasă vr'o cinci mai mărunței?...

— Să-ți trăiască, moșule ; d'apoi știi că te ții bine ? Ai și mai mărunței?...

— Apoi dă, dacă dă D-zeu, ce să facem ?

— D-zeu știe ce face, moșule, dă cui trebuie și cui poate.

— A hi, domnișorule, răspunse moșneagul, muncindu-se și izbutind înșfârșit să ucidă cu pisoii un cățel mai îndărătnic de usturoiu.—Ș'apoi toate ar hi, cum ar hi, dar ne mânâncă angaralele că tare s'o mai înmulțit de la o vreme încoace. Ii greu de tot, domnișorule, încotro te întorci.

— Ce să faci ? moșule, la lume subțire, nevoi multe.

— C'apoi bat-o pustia de lume, că tot mai bine era mai de demult.

— Cine zice altfel ? moșule ; decât, vezi d-ta, roata lumii se învârtește și noi cu dânsa.

— He, hei ! domnișorule, bine-ar fi dacă s'ar învârți ; da, vezi d-ta, că nu se învârtește ; o 'mpedecat-o nu știu cine și merge de-a săniușul : cei de de-asupra tot de-asupra, și cei dedesubt tot dedesubt,—răspunse moșneagul aducând pe fundul scăfiții usturoiul ce se ridica, la pisat, pe marginile ei.—Ș'apoi bat-o întunerecul de roată, zise el sculându-se de jos—că prea te curmă 'n două, când te-apucă de dedesubt... Da, de... Se vede că ce-a orânduie D-zeu, minte de om nu poate să disfacă, închee moșneagul luând cu degetul din usturoiu și gustându-l de sărat.

Pe fundul de lumină, se desprinse din noapte înfă-

țișarea zburlită a unei căpiți de fân, ce părea că merge singură. Când căpița sosì lângă noi și se rostogoli mai la o parte, Țâlică resări de sub dânsa în picioare, cu pălăria turtită și plin de pae de sus până jos. Ghiță, cu peptul desfăcut și roș, cu fața dogorită și asudată de căldura focului, răsturnă și el, pe o năframă albă, din ceaunul negru, o mare și ferbinte mămăligă oacheșă. Moșneagul se trase mai de-o parte, își spală mânilor și le șterse de poala cămeșii, apoi, descoperindu-și capul, se îndreptă cu fața spre răsărit, rămase un minut în picioare și neclintit în bătea mișcătoare și roșietică a focului, șopti ceva din buze, își făcù trei cruci smerite și mari și, luând strachina cu drele și urechiuși și scăfița cu usturoiu, venì de se așeză pe iarbă lângă naframa cu mămăligă. Flăcăuanii se așezară și ei împrejur, cu pălăriile pe cap, fără să se spele, fără să-și facă cruce...

Și-mi trecu, în o singură clipă, pe dinaintea minții adâncă prefacere și nestatornicie a lucrurilor...

— Progres... regres... cugetam eu pișcând din mămăligă și căutând loc și pentru două degete ale mele printre cele vr'o cinsprezece, spre a muiă și eu o urechiusă în mojdeiul preà sărat din fundul scăfiții...

Oricum, dar Ghiță mai ales, aveà ceia ce s'ar puteà numi, în unele împrejurări, „pitorescul mâncării“. Cele patru degete țapene ale dreptei sale, abătute și mai țapăn în jos pe podul palmei. se înfingeau cu îndemănarea unei vechi neobicinuiți și, ca un hârleț viu, numai atâta surpau din malul mămăligii, cât erà de nevoe ca să alcătuiască din dărâmătură, cu țiparul palmei, un gălătuș lung și rotund și destul de gros, pe care, însoțindu-l de câteva drele sau urechiuși muete în mojdeiu, îl arunca, făcându-i vânt, în pustiul gurii sale, unde ființa lui se mistuia fără de urmă... Cel

mult dacă păreții gâtului se întindeau înainte și se fereau înlături din cale-i, spre a-i deschide drum mai larg spre pantecele adânc al lui Ghiță. Și dacă ochii lui Ghiță lăcrămau sub apăsarea și dacă fața lui Ghiță se înroșia sub truda înghițitului, toate acestea nu puteau fi socotite de cât ca dovada unei lupte voinicești dintre Ghiță și gălățuș; iar un *gogâlț* înădușit și la răstâmpuri deopotrivă de scurte eră singura înștiințare, că strâmturile gâtului au fost biruite...

Rupsei o bucată de mămăligă ș'o aruncaii cânelui, care stătea pe labe, mai departe.

— Na, măi Tărcuș, și vezi de te împacă și tu cu Pisticuța. Cine-i de vină, dacă tu vrei numai de cât s'o săruți pe bot?

Cănele se uită țintă la mine, stătù puțin pe gânduri, apoi luă binișor mămăliga și se duse cu ea mai în umbră sub poala pădurii.

Iar când flăcăoanii și moșneagul, fiecare învălit în sumanul său, se lungiră, spre odihnă, pe lângă foc, mă înfășurai și eu în mantaua mea și, cu capul pe desagi, mă înmormântai, spre același sfârșit, în căpița de fân, dar mai la oparte din bătaia focului, Și cred că saltelele biblice ale regelui Solomon nu erau nici mai moi nici mai mirositoare de cât așternutul meu de iarbă îmbălsămată și cosită din ajun. Și dacă înțeleptul rege își odihniă privirea lui molatecă pe chipul a avea și mângâios al oacheșei regine din Saaba, de ce adică visurile mele să nu fi fost și ele înfiorite de chipuri tot așa de dulci și tot așa de mângâioase și de oacheșe ca și acel al tinerii regine din țara fericită a mirezmelor?

Când mă deșteptai, vârfurile înalte și ascuțite al brazilor din prejur răsăriau din umbră și, ca niște săgeți neclintite de aur, spintecau văzduhul limpede... Soarele

se ivise de mult pe ceruri. Mă uitai împrejur, moșneagul și flăcăoanii nicăiri... Când mă sculai, îl zării pe tustrei cosind în fundul de la deal al poenii, moșneagul în frunte și băetanii după el. Pusei șeaua, încălecai și mă abătui pe la cosași.

— Buna dimineață, moșule, și noroc bun—strigai eu de departe, cătră moșneag.

— Mulțămim d-voastră domnișorule—răspunse el cu glas așăzat și destul de rădicat ca să-l pot auzi.

Și până ce să mă apropii eu, moșneagul înfipse co-poarâia în pământ, scoase cutea din tioc și începù să-și ascută coasa pe palmă.

— Tot alba la roată, moșule, tot ? Zisei eu când fui lângă moșneag.

— Apoi, dă domnișorule, mânjii la praștie, pân s'or mai dà și ei la ham ; așa a lăsat D-zeu—răspunse el vârand cutea în tioc—or să ajungă ei și la roate, n'aibă grijă!...

Și scui-pând în palme, se pregăteà să vâre coasa în iarbă.

Scosei din pungă niște bani.

— Ține, moșule—zisei eu dândn-i moșneagului—de cumva ți s-a rupe coasa să-ți cumperi alta nouă. Și acum te rog să-mi arăți prin pădure vr'o potecă de picior, pe unde ași putea merge călare.

— Da unde vrați să mergeți, domnișorule ?

— Ți-am spus, moșule, că știu de unde vin ; dar unde mă duc, mai nu știu și nici prea vreau să știu ; vorba e să mă duc.

De astădată moșneagul se uită cu totdinadinsul țință la mine și mă măsură din cap pân în picioare, cu Pisuțu cu tot.

— Apoi dă, domnișorule, dacă-i așa, uite, apucă și

d-ta pe poteca asta la deal ; dacă nu-i rătăci, ai se eși la schit.

Și-mi arată spre deal gura strâmtă a unei poteci, ce se deschideă în desișul pădurii.

— Apoi, mai rămâneți sănătoși și cu bine, oameni buni, zisei eu dând călcăe Pisicuții la deal.

— Să mergeți sănătoși domnișorule, cu bine ; răspunseră tustrei într'un glas.

Și intrai pe sub poala pădurii în gura potecii.

„Dacă nu-i rătăci, ai să eși la schit“... Aceste vorbe ale moșneagului îmi răsunau încă în urechi... Va se zică mai întâi puteam rătăci, și al doilea, prin împrejurin.. se află un schit ; cu alte cuvinte, una rea și una bună.. De cât, rătăcește cineva când are o țință și, greșind drumul, n'ajunge până la ea ; pentru mine, deci, care mergeam la întâmplare, cuvântul de „rătăcit“ nu putea, prin urmare, să aibă nici un înțeles. Schitul eră altă vorbă : de ajungeam până la el, bine ; de nu, tot bine ; iată-mă, dar în regulă cu mine însu-mi, din toate punctele de vedere. Și cum șarpuiă poteca la deal, după cum îi venea la îndămână, față de îndoiturile largi ale pământului de sub dânsa, tot așa și Pisicuța șerpuiă la pas, suflând des și opintindu-se din greu, când drumul suiă mai pieptiș. Brazii suri și neclintiți, cu trunchiuri netede și goale se rădicau încremenți și drepți până la înălțimi ameteitoare ; iar din bolta ciuruită de umbra neagră-verde, alcătuită de crengile lor îmbrățișate sus de tot, ca prin o sită deasă, se cerniau în liniștea largă a pădurilor picături de cer albastru ; și fulgi nestatornici de lumină aurie cădeau peste mine de pretutindeni. De jur împrejur, privirea ți se opriă pe fundul pădurii, ca pe un zid de umbră depărtat ; ai fi zis că te afli sub o imensă boltă de templu spri-

jinită de mii de coloane, din înălțimea căreia cu greu mai străbăteă înlăuntru lumina ogivală a cerului. Cheptănușii mici și negri cu gulere roșii și verzi lunecau în spirale tăcute și iuți pe trunchiul arborilor în sus; veverițe negre și roșii, cu cozi stufoase și lungi, din încheetura înaltă a unei crengi își cumpăniau sborul spre copacul dimpotrivă; ciocănători și ghionoaie cu pliscuri de oțel tocau în arbori și pădurea largă răsună a sec... Peste creștetul înalt al brazilor lunecă vântul ca un râu nevăzut și, tăindu-se în frunza lor ascuțită, trimeteă până'n depărtare tânguioase și prelungi glasuri de orgă. Din toate părțile tăcere solemnă, de pretutindenii liniște sfântă...

... Și dela deal un român, c'o traistă 'n băț, scoboră la vale pe poteca strâmtă.

— Buna ziua și cale bună, prietene, zisei eu când fu în dreptul meu.

— Mulțămim dumilor-voastre, domnișorule, răspunse el uitându-se cam sfios la mine.

— Da' ce ai în traistă?

— Ia vr'o doi chitici de păstrăv, să ertați, îngăimă el luându-și căciula din cap.

— Și-i aduci de departe?

— Tocmai de pe Asău, domnișorule.

— Și unde-i duci?

— Apoi, dă, unde putem și noi; ia, mai prindem și noi câte o pară, două, pentru cele nevoi.

— Va să zică ți-s de vânzare?... ia să-i văd.

Și românul scoase din traistă vr'o zece păstrăvi, tot unul și unul de mari.

— Ce să-ți dau pe ei?

Și fiindcă o mantă lungă și o pălărie mare eftinește, de multe ori, marfa în pădure:

— Apoi dă, domnișorul, cât v'a lasă inima...

— Nu; cât cei?

Românul se uită lung la mine...

— Ia vr'un leu de parale, dacă vi-i cu voia dumi-lor-voastre.

Scosei doi lei și-i dădui românului, care rămase nedumerit.

— Acuma, fă cumvâ, te rog, și mi-i înșiră pe-o smiceă, ca să-i pot duce.

Românul scoase iute un briceag, tăie o crenguță subțire de brad, o curățî, o ascuți la un capăt, și-mi înșiră păstrăvii pe ea, vârîndu-li-o prin urechi la fiecare.

— Apoi, foarte mulțumesc și mergi sănătos, prietene, zisei eu dând călcăe Pisicuții la deal.

— Să mergeți sănătoși și foarte mulțămim, răspunse românul plecând la vale.

Și mergeam ducându-mi prânzul înșirat pe nevea.

Când soarele fu la amiază, chibzuî un loc în pădure mai la o parte și-mi așezai lagărul meu de zi. Cu prilejul acesta, mă încredințai că nu eram tocmai lipsit de oarecare talente culinare: înjghebai iute un foc mare, spintecai și curății păstrăvii pe dinlăuntru, îi înșirai pe o țiglă cât toate zilele de lungă și, în mai puțin de jumătate de ceas, prânzul meu fu gata; scosei niște pâne uscată ce mai rămăsese în desagi; sarea și piperul nu-mi lipsiau; și, peste altă jumătate de ceas, mai leneș decât un derviș și mai moale decât un boa-constrictor, stăteam lungit la umbră, cu capul pe desagi.. E așa de ușor să fii fericit!... cu condiția numai, ca să nu schimbi înțeleapta ta nebunie pe nebuna înțelepciune a celor cuminți.

Toate ca toate, dar încotrò apuci când poteca se desface înaintea ta ca o cracatiță cu picioarele împrăș-

tiate pretutindeni sub desişul pădurii, şi, mai cu samă, ce te faci, când soarele, prea grăbit parcă, se pleacă la vale, dincolo de piscurile munţilor din potrivă şi te lasă în voea umbrelor, care dau chioare peste tine?... Mă oprii la o respântie, pe un gheb al muntelui şi, după o scurtă chibzuire, apucaii la vale, pe una din poteci, care mi se părù mai umblată. Nu înoptase încă de tot, când întâmplarea mă scoase mai la limpeziş şi norocul mă făcù să dau peste o aşezare omenească, despre care nu-ţi puteai, deocamdată, da cu socoteala, cam ce ar căută şi ce rost ar aveà pe locurile acelea... O casă mică, cu înfăţişare destul de curată pe dinafară, cu prispă pe dinainte, acoperită cu scânduri, împrejmuită cu un gard de răzlogi şi, în ograda strâmtă, pe cât puteai deosebi prin umbră, câteva straturi, fie de ceapă, fie de usturoiu, ba şi nişte tufe mai mari la o parte, care puteau, prea bine, să fie de cartofe.—Şi fiindcă dinlăuntru licăria prin fereastra, jumătate de sticlă, jumătate de hârtie, o lumină slabă spre afară, descălecai şi începui a bate cu pumnul într'un rezlog al gardului, care se cutremură şi răsună a sec. Uşa casei se deschise şi, pe fundul de lumină slabă al privazului ei, se zugrăvi repede, în linii de umbră, chipul mărunt al unei femei.

— Da' cine-i acolo?... Cine bate?—întreabă ea de departe cu un glas stâns, care totuşi se silià să fie ascuţit şi înţepat.

— Cine să fie?... la eu, om bun, dragă jupâneasă; am rătăcit drumul şi m'a apucat noaptea aici; te rog să mă primeşti să mân la dumneata până dimineaţă.

Şi fiindcă femeea părù că stă pe gânduri:

— Da, ia poftim, te rog, mai încoace—adăogai eu. Femeea veni lângă gardul nu tocmai nalt şi, fără să

zică nimic, mi se uita în față deaproape, lung și cercetător; apoi ridică în sus un cerc de gânj, ce îmbrățișă doi pari alăturați ai gardului de răzlogi și împinse în lături și târâș o poartă lungă tot de răzlogi.

— Buna vremea și bine-am găsit—zisei eu intrând pe poartă cu Pisicuța de dârlogi.

— Mulțămim d-voastră—răspunse ea dând poarta la loc—numai nu prea avem loc de mas—adăugă ea venind în urma mea.

— Pentru oameni buni, este loc, dragă jupâneasă, și într'o găoace de nucă; vorba e să trecem noaptea cum om putea.

Luai șeaua și desagiile din spetele Pisicuței și le pusei pe prispă; iar pe ea o legai, deocamdată, de un răzlog al gardului.

Când intrai în casă, mă încredințai că, în adevăr, loc de mas nu prea eră... Toată lungimea păretelui din fund, dacă lungime s'ar fi putut numi, eră prinsă de o laviță îngustă, care-și arătă pe alocurea, goliciunea-i unsuroasă de sub spărturile largi ale unui lăvicer vechiu, cu care, chipurile, era acoperită; după ușă o cofă cu apă; dela marginea de deasupra a ferestrei până la încheetura dinspre ușă a păretelui, o scândură scurtă, scorojită și îngustă se cumpăniă, în chip de poliță, pe două cue lungi de lemn; pe poliță câteva hârburi vechi și afumate, iar printre hârburi fărături uscate de mămăligă oacheșă; în colțul din potrivă și sprijinit pe un pop de brad, se râdică un horn mic cu vatră rece, pustie și fără cenușă, iar pe vatră clipiă, mijind, un capăt de lumânare de său într'un poponeț de lut...

Ș'atata tot.

Iar când întorsei privirea, ca să fac mai deaproape, și la lumina poponețului, catagrafia mai amănunțită a

gazdei mele... mă lovì amețeala... Ce voiți? M'am simțit, în totdeauna, răsturnat cu picioarele 'n sus, când am auzit un clapon cântând cucoșește sau am văzut o femeie cu musteți...

— Nu mai încape îndoială—cugetam eu—că Natura, în iuțea zămislirii, se zăpăcește și ea câteodată... Altfel, cum s'ar putea tălmăci, că se găsesc pe lumea aceasta bărbați spâni și femei cu musteți?

Așa dar, gazda mea avea musteți... și când zic aceasta, înțeleg două șfichiuri de păr sure și lungi, care se prelingiau în jos de pe amândouă laturile buzei de deasupra; ceea ce, în alte împrejurări, s'ar fi putut numi față, era, de astădată, o alcătuire împoncișată de ciolane, peste pudoarea cărora stă așternut un săftian galben, cum îl apucase vremea: boțit pe alocurea, sau întins până la lustru, când îl înțepa pe dedesupt vreun ciolan mai ascuțit... Și nu știu cine să fi fost tras în lături de cele două șfichiuri de musteți, ca de cele două baeri ale unei pungi, de strânsese așa de ascuțit și în creți așa de mulți și de mărunți, gura rotundă și în formă de smochină sbârcită, a gazdei mele... de sub o cârpă murdară și sucită pe cap, țâșniă, în toate părțile, păru-i aspru, sur și spăriet: de sub streșina întunecoasă și pustie a sprincenilor și de amândouă laturile de deasupra ale unui nas scorojit de vechime, licăreau adânc și tremurător ochii ei mici rotunzi și slab însuflețiți de o lumină umedă, stoarsă și spălăcită... Și de n-ar fi fost decât numai o pișcătură de babă, numai cât o șchioapă de înaltă, ai fi zis că duce în cărcă jumătate din globul pământesc... Așa de mare și de rotund era ghebul din spetele ei!...

— Și stai singură, mătușă, în pustietatea asta?—o întrebai eu.

— Ba nu, dragu mamei, stau cu hică-mea și cu Gligori.

Înțelesei că Gligori trebuià să fi fost feciorul ei.

— Apoi nu văd pe nici unul; sânt duși undevà?

— Gligori-i dus de azi dimineață pin pădure, că-i pădurar; hică-mea trebuie să hie și ea pe-aici, dacă nu s'a hi culcat pe-afară, pe undevà.

Ar fi urmat, deci, să mân singur, cu baba 'n casă... Și aș fi făcut aceasta cu atât mai bucuros, cu cât pentru întâia oară în viață mi se înfățișà prilejul dea mânà între aceiași păreți cu... Mama Pădurii... Decât la vița erà așà de scurtă și de îngustă, lăvicerul de pe ea așà de spart și de plin cu bănueli; pe jos, modâlcile uscate de glod așà de dese și de tari; pe sub coșcoviturile de pe păreți atâtea legiuni de ploșniți autoctone trebuià să fi mișuit!...

— Apoi bine, mătușă dragă—zisei eu—însfârșit, de mas om face ce-om face; vorba e, cum o scoți la capăt, când ți-i foame la vremea asta?...

Trebuie să mărturisesc în treacăt și nu spre cea mai mare glorie a mea, că la drum, umbra mea, se ține nu se ține de mine, dar foamea nu mă slăbește, cum nu-l slăbește pe crocodil... Și, mai cu samă, să mă culc flă-mând?... O! aceasta n-ași fi făcut-o nici în ruptul capului, de-aș fi știut că-mi rod baba și rămân fără gazdă...

— Nu cumva ți se întâmplă—adăogai eu—ceva de-ale mâncării la îndămână, măcar cât de cât? Nu degeaba, bine înțeles.

— Vai de mine, dragu mamei, d'apoi ce să-ți dee mama să mânânci? Ia, Gligori când ne-aduce de pe unde umblă el, mai îmbucăm și noi câte ceva.

— Bine? Da vre-o mânà de făină, vre-o cartofă, vre-o ceapă, ceva, nu găsești d-ta pe nicăeri, mătușă dragă?

Şi scărpinându-si drept în creştetul capului cârpa, pe care o mai sucì o bucată :

— Dă... ba așa—îngăimă ea cu glas trăgănat—poate tot s-a găsi ceva ; numai dacă te-i mulțămì, dragu mamei.

— Da m-oiu mulțămì, mătuşă, cu ce-a fi numai să fie. Se întoarse, se înălță pe vârful degetelor și, întinzând după horn o mână uscată și lungă, trase afară o legătură ce părea a fi cu făină și o puse pe vatră ; apoi eșind în uşă :

— Fă Anișo, făăăă... Hei ! n-auzi Anișoooo !... începù ea să strige cu un glas de pânză nouă și sclivisită, ce parcă s'ar rupe pârâind.

O pauză, și de nicăiri nici un răspuns.

— Fă, Anișoooo !...—pauză—dare-ar boala'n tine ! Iar te-ai pus cu găinile la dughit... mânca-te-ar lupchii să te mânânce !...

Nici un răspuns.

Baba scoborì pragul și dispărù. Peste câteva minute, se întoarse și intră înlăuntru ; iar în urmă, și priponită parcă de ghebul ei prin firul subțire și nevăzut al unui fluid magnetic, privazul îngust al ușii se umplù cu un fel de dihanie, căreia cu greu i-ai fi putut hotărì un loc pe scara lungă a viețuitcarelor... Ceea ce baba înțelegea sub numele mângaios de „hică-mea“ era, de astădată, un soi de *Quasi modo* de gen femeesc, pentru alcătuirea căruia natura sleise, cu dărnicie, toate comorile sale de monstruozițăți... Astfel, între niște umere largi și fără nici o înclinare în jos, lipise, fără mijlocirea gâtului, un cap cât o stamboală de mare, sau, mai bine zis, o clae de păr negru, aspru și încâlcit la un loc cu paele murdare și gălbii ale strohului cald, din care chiar atunci se părea că eșise ; pe aceeași linie cu bolta frunții înguste și sub cele două arcuri

negre ale unor sprincene stufoase, zvârlise, ca cu mistria și la întâmplare, două priviri albicioase și holbate, din care o încremenire hipnotică stânsese, parcă, orice lumină; nasul, tupilat și cu pânțele la pământ, își rădică în aer numai nările sale imense și largi, deasupra unei guri spintecate până la urechi; iar de sub buzele groase, veștede, cărnoase și rășfrânte una'n sus și alta'n jos, înainta, spre afară, două raghile rari de dinți ruginiți; căneștii, mai îndrăzneți, încălecaseră peste amândouă încheeturile umede și lucitoare ale buzei dedesubt; pe dreapta și de sub barbă, atârna greu și nodoros, până în josul sinului, o traistă vie de piele caldă cu pete galbene, vinete și roșii... Și de n'ai fi știut că aceia e o gușă, ai fi zis că duce în brațe un copil schilod și neisprăvit.

Înțelege, deci, oricine, că nu suferii pe Anița să se amestece în bucătăria mea: singur, așadar, răsei de pe ceaun rămășițele de coajă uscată ale unei vechi mămăligi, singur mi-l clătii cu apă și singur mi-l așezai pe cei câțiva bolovani înșiruiți, ca pirostii, în jurul unui foc, așătat afară de Anița: iar când apa începù a fierbe, tot singur aruncaii în ceaun pumnul de făină, ce aveam la îndămână, singur curății și tăiai în fălii subțiri câteva cartofe și o ceapă, ba, dacă nu mă înșel, tot singur hăcuii pe palmă câteva fire de mărar și le aruncaii pe toate în apa, care clocotea umflată cu făină, cu tot... Și de multe ori staui eu și mă gândesc, cum de-și greșeste cineva menirea, câteodată!!... Unde-ași fi eu astăzi de mă făceam bucătar!... Iar când răsturnaui, pe niște foi late de brustur, mămăliga mea heteroclită și începui a cărăbani din ea cu o foame de lup, mă încredințai că pot exista descoperiri și mai mari decât ale lui Kepler sau Kopernic... Mâncaii și, în loc să-m

spăl mâinile, frecai, după legea artei, palmă de palmă, iar mămăliga lipită de ele, căzù, cernându-se în ciuciu-
leți uscați și mici, ca un fel de libațiune postumă pen-
tru zeitățile flămânde ale pădurii!...

Până ce baba și cu Anița să mai trebăluască nu știu
ce, dădui ocol casei spre a chibzuî un loc mai potrivit
pentru cvartirul meu de noapte și, spre marea mea bu-
curie, descoperii dindos și la lumina unui chibrit, o
poeată de scânduri plină cu fân, bine închisă de toate
părțile, afară de ușa, care stătea în lături.

Sententia compos voti !...

Ar fi strigat cu entuziasm Horațiu, dacă și el ar fi
avut ca mine prilejul fericit de a fi cal pentru o sin-
gură noapte, măcar.

Cu greu, nu e vorbă, dar înduplecai în cele din urmă
pe baba mea, să-mi îngăduie de a mâneă peste noapte
în poeata ei cu fân...—Ba că am să-i împrăștii fânul, ba
că Pisicuța are să-i mânânce fânul, ba că am să arunc,
cine știe cum, vre-un chibrit în fân și o să-i dau foc
casei, ba că ce-are să zică Gligori, când s-a întoarce
și-a auzi...

— Ian ascultă, mătușă dragă,—zisei eu, tăind scurt
scânciturile babei mele,—mai întâi de toate o să-ți plă-
tesc orice stricăciune și pagubă ți-aș face în fânul d-tale.
Cât despre Gligori să-i spui că a trecut silvicultorul
pe-aici și că a mas peste noapte în poeata lui cu fân;
acum înțelegi?...

— Da... nea-ta... ești?...

— Ei da! Eu sânt mai mare peste păduri, altfel ce
crezi d-ta c'aș căută eu pe-aici?...

— Apoi atuncea mîi, mamă, unde vrei și să ne er-tați, că, dă, noi nu știm...

— Nu face nimica, mătușă dragă.

— D'apoi n'o să avem ce să vă dam de așternut...

— Nu te supără cu nimica, mătușă dragă, am tot ce-mi trebuie; du-te de te culcă.

Baba intră în casă și trase ușa după dânsa, Anița rămase afară și se perdû în noapte, eu umflai șaua și desagii și intrai în poeată cu Piscuța de căpăstru...

Aprinsei, în loc de lampă, fitilul cu benzină al unei mici chibritelniți de buzunar, legai pe Piscuța într'un colț al poeții, îi aruncai dinainte un braț bun de fân, închisei și întepenii ușa pe dinlăuntru cu un par zdra-văn, pusei șeaua în loc de pernă și, înfășurat în mantă, mă trântii spre odihnă în fânul moale și adânc.

Stinsei lumina.

Cât voiui fi dormit nu știu, destul că, într'un târziu, mă deșteptai, sau cam așa ceva mi se părû că se în-tâmplase cu mine... Știu eu?... Poate că nu sfârșisem de visat încă vre-un vis îndărătnic ce ținea morțiș la întregimea sa și și mînă, deci, fără sfială, fantasmago-ria lui peste hotarele pipăite și aevea ale treziei mele... Se poate!... Mai știi?... Oricum însă, auziam sau mi se părea că aud, cel puțin, acum din înaltul cerului, a-cum din adîncul pămîntului, acum de aproape, acum de departe, o muzică, o orchestră, o fanfară... mă rîdicai într'un cot prin întuneric și ascultai... Da! O instru-mentație bizară din concertul căreia nu lipsia nici pi-culina, nici oboiul, nici trîmbița, nici flighehornul, nici contrabasul, nici ocarina, nici flautul, nici doba cea mare și mai cu seamă cimpoiul, care acum se umflă cu țipet înalt de trișcă crăpată, acum se desumflă cu fosăit de gâscă sau de cucuveică, ce doarme sub o streșină

de biserică... Și nici într'un chip nu puteam prinde cu urechea depărtarea, dela care venia această bizară orchestrație wagneriană... Poate că visam încă... mă pipăii, mă scuturai cu amândouă degetele cele mici în fundul urechilor, ba, mi se pare, că-mi arsei și o palmă prin întuneric... Unde !... Eram deștept după toate regulile !... și cu toate acestea fantastica simfonie, mânăată când încoace, când încolo, de lunecarea nestatornică a unor valuri de vânt, se jucă, parcă, de-a *prinde-mă* cu zăpăcitul meu auz... Sau poate... Dar ce să caute pe locurile acestea și la vremea asta vre-o oaste cu muzica 'n frunte ?... Dar dacă ?... Și în închipuirea mea, cuprinsă de groază, mi se părea că văd pe babă cu botul mult mai ascuțit, cu părul mult mai spăriat, cu mustețile mult mai lungi și cu doi cărbuni aprinși în loc de ochi, cum, sub lumina roșietică și firoasă a lunii, diriguește, cu o vargă de alun, un taraf negru de duhuri necurate... Sării ars în picioare, prin întunec, drept în mijlocul poeții... Să aprind chibritelnița ?... Ar fi fost lucru necugetat : Știu eu ce putea să fi fost afară ?... Bâjbâind și tiptil, mă apropiei de ușa, lipii urechea și ascultai... Sus în aer țipa o trîmbiță cu sunet rupt, în podul poeții răsuna o darabană, dinspre pădure suflă un cimpoi cu toate triștile sale, la stînga ciripia o piculină, sub picioarele mele fosăia ceva repede, greu și înădușit... Căutai să mă acăț de ceva, ca să mă sui mai sus... Nu găsii nimic... îmi veni amețea... Nu știu ce făcui, dar făcui ceva... poate că-mi făcui cruce... poate... știu atîta că mă trezii în mână cu chibritelnița aprinsă... „Alea jacta est“... Smuncii parul, deschisei ușa și eșii afară... Și cred că, în clipa aceia, omenirea numără un erou mai mult... Și iar ascultai, într'o mină cu chibritelnița și în cealaltă cu degetul pe

trăgătoarea revolverului... Fanfara se depărtă și, din concertul infernal, cel mult dacă mai străbătea până la mine, de peste întunerecul pădurilor, bâzâitul depărtat și nehotărît al cimpoiului... Tot nedumerit, dar cel puțin mai liniștit, intrai în poeată... N'apucaai bine să pun mâna pe ușa și s'o închid, și fanfara începù de pretutindenii mai îndrăcit... O răzvrătire se produse în toată ființa mea, și furia luă locul fricii... eram pe punctul de a descărca în toate părțile cele șase focuri ale revolverului meu, când, în zăpăceala mișcărilor mele, privirea mi se îngropă în lipsa neagră a unei scânduri din susul păretelui din potrivă... Poeata erà despărțită în două și, pentru o clipă, cel puțin, mi se părù că pe spărtură izvorăște diabolica fanfară până la mine! lute îngrămădii fân peste fân, Pelionul peste Ossa, mă suii, mă acățai, mă înălțai și ajunsei la spărtură... Inaintai chibritelnița și, vârai capul... Privii înlături... privii în jos... Și acum mă mir că n'am rămas petrificat: Silită de căldura culcușului său de pae și fără teamă de privirile oarbe și discrete ale nopții, fără grijă și cu fața 'n sus dormiã.... Anița; și... Și mă mir și acuma că n'am rămas petrificat... iar din gușa ei cu umflări și desumflări ritmice, izvorà infernala fanfară...

— Ptiu!... ucigă-te crucea!...

Retrăseii din spărtură capul cu chibritelnița cu tot și mă culcai din nou, dar nu mai putui adormi.

Dimineață, până 'n ziuă, dădui babei ce dădui și apucaii la vale pe poteca din pădure.

— Hm! Ș'apoi să mai zică cinevã că istoria cu capul Meduzei e o poveste!...

Fără voe, întorseii capul și privii îndărăt... nu mă urmăriã nimeni.

Părintele Ghermănuță

... Și, o bucată de vreme, botul ascuțit al babei, cu mustețile lui sure și lungi, și gușa nodoroasă a Aniței, cu fanfara ei cu tot, stăpâniră îngrozita mea închipuire ; cum, însă, eram silit de răcoarea și umezeala dimineții, îmi aruncasem peste umeri mantaua mea imensă, de sub ale cărei poale lungi și răsfirate împrejur, cel mult dacă se mai iviau spre afară urechile mici, drepte și ascuțite și botul negru și fin al Pisicuții... Pătrunsă și stăpânită, parcă, și ea de solemna măreție a împrejurimilor, călcă cuminte, oarecum, și măsurat, și mergea cu pas mărunț, domol și meditativ.—Și, de m-aș fi luat după mișcarea plină de înțelegere și în toate părțile a urechilor ei, ar fi trebuit să cred, că auzul ei, cu mult mai mare destoinicie decât al meu, prindea, din depărtări nemăsurate, feluritele glasuri nehotărâte și că se îmbată și ea de șoptirile tainice și pline de farmec, ce însoțesc, de pretutindeni, în faptul curat al zilei, nețarmurita deșteptare a Firii... Perdut, câte odată, în largă și neprihănită singurătate a naturii, cine n'a ascultat graiul duios și mistic, în care adierile călătoare ale dimineții își destăinuiesc frunzelor adormite ale codrului, eterna lor dragoste? Al cui suflet n'a întinerit în fața unei picături de rouă, ce îndoae, sub greutatea-i răcoroasă și scânteetoare, fruntea încărcată, parcă, de

gânduri a unei flori? Cu măsura scurtă și neîndestulătoare a inimii sale, cine n'a căutat, totuși, să socotească nemărginitul adânc al patimii nevinovate, cu care o undă zglobie își lasă strălucitoarea-i golicione în voia desmerdărilor șagalnice ale unei raze de lumină, spre a-și arunca, în urmă, peste pudoarea-i, parcă jignită, haina de umbră a pădurilor? De câte ori, în mijlocul arborilor muți și neclintiți, nu ne-am simțit ca în tovărășia unor vechi și buni prieteni guralivi! De câte ori nu le-am destăinuit lor durerile noastre și de câte ori, mai cu samă, nu ne-au alinat ei aceste dureri! Din nenumăratele generațiuni de foi putrede și îngrămadite de vremuri unele peste altele, cine n'a văzut cum își ridică fruntea, rar și sfios, o floare albastră sau roșie, și cine, iarăși, n'a înțeles, cum răsare viața din păturile eterne ale morții?... Și, în fața veșnicei nimiciri, și în fața veșnicei reînvieri, cine nu s'a simțit, el însuși, lunecând pe rostul fatal al lucrurilor spre însăși neînlăturata și desăvârșita sa neființă?... Și cine n'a îndreptat atunci, din nestatornicia lumii aceștia, o dureroasă amintire spre lumea de veșnică odihnă a celor ce nu mai sunt?... Și... al cui suflet n'a simțit răsarindu-i, fără de voe, o lacrimă caldă la capătul cugetărilor sale?...

Și botul ascuțit al babei, cu mustețile lui sure și lungi și gușa nodoroasă a Aniței, cu fanfara ei cu tot, își topiră ființa și se mistuiră, parcă, în valurile adânci ale unui soiu de caldă filozofie melancolică și visătoare; iat de pe depărtările înalte ale pădurilor, un prelung șuer ascuțit și melodic străbătù până la mine... Un merloiu salută—se vede—cu glas prevestitor întâile raze ale zorilor, ce deschideau, fu calea soarelui, porțile înflăcărate ale răsăritului... Intr'o clipă, peste tot cerul

din stânga, painjinit de rețeaua rar întrețesută a pădurilor, se desfășură și se întinse, din miazăzi spre miază-noapte, o imensă perdeă de lumină trandafirie, ale cărei margini de deasupra se topiau, sus de tot, și se pierdeau pe nesimțite în înălțimile limpezi și largi ale văzduhului vioriu de dimineață. De după depărtările umbroase ale pământului se deschise, ca un colosal semicerc de aur înflăcărat, geana aprinsă a soarelui și, cât ai clipi, trunchiurile neclintite și netede ale brazilor se poleiră de o lumină curată și rece... Iar în solemnă încremenire a firii, nu se mișcă, încet și gânditor, decât doar chipul meu tăiat în umbră pe fundul de lumină al adâncului pădurilor din dreapta... De pe pământ la ceruri, tăcerea sfântă de pretutindeni se îndreptă ca un imn de imensă rugăciune a făpturii către ziditorul său... Și fu un moment, când Pisicuța nu mai simți, de sigur, nici o povoaă pe spatele sale... Sau sunt momente, cel puțin, când „conștiința de sine” desprinzându-se ca o lipitoare sătulă și căzându-ți de pe suflet, întreaga ta ființă se desface, se topește, se împrăștie și, ca un prinos curat și neprihănit, se înalță pe trepte de văzduh și de lumină către Dumnezeuul său etern... Atomul devine imensitate! Te cauți și nu te găsești nicăieri, sau te cauți și te găsești pretutindeni!...

De-odată Pisicuța, ca îngrozită parcă de o vedenie fioroasă, se oprî ca trăsniță din mers, începî a sforăi și a se smunci îndărăt, vădînd dorința de a mă scutura jos de pe spatele sale și a mă aruncă cât colo, la pământ, cu tot calabalâcul meu sentimental de visătoare filozofie... Toate îndemnurile și silințele mele de a o hotări să-și urmeze calea, fură zădarnice; iar când văzui, în cele din urmă, că echilibrul meu e aproape primejduit, descălecai și, târînd-o de dârlogi, cercai a o îndemna

să pășească peste stavila nevăzută ce, din senin parcă, se rădicase în fața ei; dar nici în ruptul capului nu se dădù urnită din loc cu un pas măcar înainte; ba, dimpotrivă, ea se încumetă să mă târască pe mine înapoi. O lăsaî un minut să se liniștească; tremură cum îi varga și, sforăind, se uită cu ochii speriați în toate părțile. Năzatică n'o știam și, prin urmare, nu-mi puteam da cu socoteala, ce se întâmplase cu dânsa... Mă mulțumii deci, deocamdată, să stau locului și să mă lupt cu smunciturile ei, spre a n'o scăpa din mâni. Oboseala o mai liniști puțin; mă dădui pe lângă ea, o bătui ușor pe gât, o scărpinai pe sub bărbie, o mângâiai pe ochi, o netezii pe obraz... Ca de obicei, își rezemă capul pe umărul meu și, pentru un moment, om și cal alcătuiră, în liniștea pădurilor, un grup din toate privințele vrednic de dalta unui Fidias sau Praxiteles... Cum însă n'aveam nici gândul, nici gustul și nici timpul de a trece la nemurire pe calea aceasta, căutai să-mi tălmăcesc pricina acestor năzărelî sau, poate, chiar *marafeturi* ale Pisicuții. Iată pentruce, cu drept sau fără drept, bănuii că vre-o sălbătăciune de lup sau de urs trecuse pe acolo cu puțin mai înainte, că străbătuse de-acurmezișul peste drum și că lăsase, pe urma ei, o dâră de miros în aer, pe care nasul Pisicuții, cu mult mai priceput decât al meu, o descoperise și peste care ea, mai puțin curajoasă decât mine, nu îndrăzniă să treacă. Imi veni în minte o idee genială: vârîi mâna în desagi și scosei iute prosopul meu de drum cât toate zilele de lung, al cărui miros heteroclit eram încredințat că va covârși și se va înălța victorios peste toate mirezmele acre și sălbătice ale tuturor fiarelor universului... Nu degeaba stătuse el, atâta vreme, sub ocrotirea desagilor mei, în strânsă ve-

cinătate cu tot soiul de masline vechi și sbârcite, cu usturoiul și ceapa greu mirositoare, ce alcătuiau temelia merindelor mele de drum, cu coșcogeă oae prefăcută în căciulă de vremuri grele și, însfârșit, cu câte alte opinci neargășite, cu câte soiuri de brânză cărămie, cu câte feluri de unsori de ciobote, cu câți pepteni rari odată și lungi în dinți, dar ajunși acuma deși cu dinții scurți de tot!... Și când prosopul meu își destinse spre pământ jilava, unsuroasa, boțita și gălbia sa lungime mă încredințai încă odată, ca pentru întâia oară, în viața mea, îmi încolțise în minte o idee genială... lute și cât ai clipi, capul Pisicuții întreg dispărû sub lungimea întorsăturilor late și de mai multe ori ale nesfârșitului meu prosop... Iar când făcui din dârlogi Pisicuții chip să pășască înaintea, ea păși, fără frică și fără încăpăținare, peste neînvinga și îngrozitoarea stavilă aeriană, ce, cu o clipă mai înainte, părea că se rădicase în fața ei. Și iată cum, mulțumită atotputerniciei făcătoare de minuni a prosopului meu, eșii din o neașteptată și greă încarcătură, și iată pentruce, încă, în tot lungul drumului, nu îndrăznii a atinge, cătuși de puțin, și nu profanai deloc sacrosanta înfățișare a smeritului meu prosop... Cine știe? Poate că-mi era scris în pribegia mea fără de țintă, să mă întâlnesc cu felurite dihanii.. m'ași fi înfășurat, atunci, cu minunatul meu prosop, după cum se înfășurà Iris cu minunata sa cingătoare și, ca sub o egidă de biruință, aș fi străbătut, ca și dânsa, în lung și în lat, lumile largi ale bunului Dumnezeu!... Toate puteau să fie așa; dar, până atunci, nu știu pentruce mă uitam adesea îndărăt și căutam cu ochi spărieți în toate părțile... Nici vântul, încremenit pe creștetul înalt al pădurilor, nu-și mai cânta frunzelor eterna sa elegie, nici fforile mici și sfioase

nu-și mai îndreptau ochii lor albaștri și limpezi, din adâncul umbrelor presurate cu nestatornici fulgi de lumină, spre vechiul și credinciosul lor amant... din susurul tăcerii neturburate, glasuri străine și feroase mi se păreau că se desprind în răstimpuri, și inima mea, ca înțepată fără veste de ceva ascuțit, le însemna pe toate cu bătaii pripite și repezi; în preajma ochilor mei și în oglinda închipuirii mele muncite de vedenii, gheburile crâmpeelor de putregaiuri, acoperite cu erburi sălbatice, sau șoldurile goale ale unei stânci, cu haina ei de mușchiu sfâșietă de vijelie, se înfiripau și trăiau viața scurtă a unei năluciri apocaliptice, care mi se părea că se mișcă încet, se târăște furiș, vine, ajunge și întinde spre mine o ghiară flămândă și ucigașă... Mă feriam în lături spăriet... era o creangă mai îndrăzneată, care sau căută să-mi mângâie fața, sau năzuia, chiar, să-mi radă pălăria de pe cap...

De la o vreme, însă băgăi de samă, că, dacă eu mă gândiam cu tot dinadinsul la fel de fel de dihanii, ele, în schimb, habar n-aveau de existența persoanei mele pe pământ...

N-aș putea spune, cât mersesem; atâta știu, că, potrivit pornirilor mele, căutai să mă rădic iarăși spre cerurile, din care mă scoborâsem cu puțin mai înainte... Sufletul meu își destinase aripile, ochii mei se înalțară, și, prin bolțile de umbră înaltă ale pădurilor, căutară să deschidă gândului meu un drum spre largul limpede al văzduhurilor!... Uitasem, însă, că soarele nu e aicătuit de cel a tot puternic numai ca să-și facă zilnica sa călătorie dela răsărit spre apus, ci că i s'a mai dat și menirea de a însemna, din înaltul țăriilor, prânzul oamenilor de pe pământ și, în popasurile sale cerești, de a se mai oprî câteodată, și drept inima cuivă, fără ceas hotărât... Ast-

fel, când privirea mea pământească se întâlnește cu el în ceruri, mi-l găsiți oprit „drept inimă“. Și iată cum, din ceruri mă văzui silit a mă scobori iarăși pe pământ; de astă dată, însă, drept în fundul desagilor mei... Sărmanii mei desagi!... ei înșiși erau flămânzi și costelivi, ei înșiși aveau coapsele deșelate și pantecele lipit de spete... Trecuseră frumoasele lor zile de îmbelșugată rotunjime, după cum trecute erau și pentru mine frumoasele zile dela... Aranjuez; iar când mă abătui din potecă sub o umbră mai deasă și-i luai din spetele Pisicuții, mi se părură că vor să zboare în sus cu mine, cu tot, în loc de a cumpăni spre pământ... atâta erau de ușori!... Li pusei, totuși, cu deasila jos și scotocii cu deamănuntul prin fundurile lor... pustiu, sărăcie și nimic! Și, totuși, de câte ori o ceapă, un cățel de usturoiu și o coajă preistorică de pâine nu ți-ar înlesni nălucirea de o clipă a unui oaspăț vitelian! De câte ori două-trei masline zbârcite n'ar trage mai mult, în cumpăna flămândeii desperării, decât ochii negri, umezi și voluptoși ai celei mai molatece Hetaire!... Și degetele mele, cuprinse de frigurile foamii, scotociau tremurând fundurile adânci ale desagilor, și, în închipuirea lor hămesită și oarbă, luau opincile scorjite drept niște imense coji de pâine uscată, ghemul de târsâne drept o ceapă cât un cap de motan, iar peptenii mei drept cine știe ce șușăniți de străveche pastramă rămasă de pe vremuri și scăpată, ca prin minune, de furia flămândă a dinților mei... Și când mă gândiam eu, ca, întru nimic, nu eram mai pre jos de cât toți eroii tuturor odiseelor homerice, și când mă gândiam eu, că vicleanul fecior al lui Laerte înghițise, în pribegia lui fatală, atâtea spete de boi grași sau de berbeci cu lâna de argint... ei bine, mă simțiam nedreptățit... Cel

puțin de mi-ar fi eșit un urs înainte !... l'aș fi mâncat tot, dela vârful unghiilor până la ascuțișul urechilor... sau, de m-ar fi mâncat el pe mine, ei bine, tot eu m'aș fi ținut cel sătul !... atâta eram de flămând ! Și, în fundul desagilor mei, nimica, sărăcie și pustiu... Rămăseși abătut, și toată puțința mea de cugetare se scobori din cap în pânțele... Ce să faci ? Să te apuci, ca moartea, de ros smicele tinere de pe lângă rădăcina copacilor bătrâni ? Să te înșiri la rând cu Pisicuța și, lăsându-ți gura apă, să ronțăești cu deliciu firele roșietice și rari de chir sălbatec ? Să mânânci ?... Da ce să mânânci ?... De-ar fi fost, cel puțin, așternută pădurea pe jos cu jir în loc de cucuruzi de brad, calea-valea... Dar așa ?... Și, în strășnicia desnădăjduitei mele stări, mă apucă un răs nebun... Ce ți-i și cu amintirile, câteodată !...

Nu mai știi cu câți ani înainte, dar, în tot cazul, cam de mult, fusesem pe coclauri cu un mare naturalist, mititel și iute ca un titirez și vânjos ca o vargă de oțel ; el după burueni atingătoare de flora Moldovei, în general, și a Ceahlăului în deosebi, eu de teleleu-Tanasă ; iar, ca apendice, cu cordele și zurgalăi, d-na naturalistă, însoțită de micul și nedespărțitul său Bijucă alb și flocoș și cu botișorul dumisale totdeauna rece, trandafiri și umed.

Plecasem, din zori, cu sloboda, cu gând să ne întorcem, pe la prânz, iarăși la gazda noastră de pe Schit, la Sălăgeanu, vestitul învățător al muntelui, pe acele vremuri... Trecuse prânzul de mult și soarele, care n-avea de făcut nici-o erborizație pe plaiurile cerești, pășise dincolo de ameză și-și căută liniștit de drumul său înspre apus...

— Bine, *Alexandre*, întrebă, din când în când, d-na

naturalistă cu glas rădicat și ascuțit,—bine, dragă, da' n'o să mai sfârșești odată cu buruenile tale? Uite, e târziu și Bijucă nu mai poate de foame, mititelul; o să trebuească să-l duc în brațe până de vale; nici nu mai poate merge, sărăcuțul! *Bijou! mon pauvre petit, viens ici!...*

Și Bijucă, care se trezise de mic tot între lume subțire și aleasă și care nu știă prin urmare decât franțuzește, își lăsă de multe ori trebile sale și, în sunet de zurgalăi și în tremurături de cordele roșii, alergă mărunț, cu lăbuțe albe și mici, la chemarea duioasă a stăpânei sale; iar limba lui îi atârână afară din bot, ca o molatică și tremurătoare foae de trandafir bătută de vânt...

Și *Alexandre*, care n'auziă sau se făcea că nu aude, mic și subțire cum eră, și cu picioare subțiri de oțel, pe jumătate acoperit de sarcina imensă a herbariului său de hârtie sugătoare, zbură din burueană în burueană, se plecă din când în când, smulgea câte una, se rădică, o priviă, o miroșiă, o studiă o clipă și, sau o aruncă cât colo ca netrebuincioasă, sau o așeză la rînd cu îngrijire și sfințenie, ca pe o comoară neprețuită, între doctele foi late și lungi ale pântecosului său herbarium de hârtie sugătoare!

— Bine, *Alexandre*, da' n'auzi?

Și *Alexandre* n'auziă.

— Iaca, domnule, îmi ziceă de multeorî doamna naturalistă.—Iaca, așa-mi face în fiecare vară; mă ia cu dânsul pe coclauri și mă poartă prin toate prăpăstiile după burueni... Of! Doamne!... Când ai ști!

Și, în acest „of, Doamne!“ nerăbdător și nervos și, mai ales, în acest „când ai ști“ urmat de o trăgănată și oarecum confidențială și dureroasă reticență, un

tălmăcitor de gânduri omenești ar fi putut ceti întreaga istorie a unui suflet desgustat...

— Dă, cuconiță dragă, îi răspundeam eu cu glas mângâietor, rece și părintesc;—dă, mată ai putea, mai la urmă, să lași prea bine pe domnul doctor să plece singur în excursiunile sale științifice ; d-sa, pe cât se vede, e un alpinist fără păreche ; și o constituție gingașă și puțin rezistentă, cum e cea femească, nu poate răspunde la „tururile de forță“ cu care domnul doctor se pare obicinuit. Nu vezi mată, cu câtă ușurință sue și scoboară ? parcă-i un titirez de oțel. Eu îl admir și, oricât de deprins mă simt și eu cu asemenea lucruri, m'ăș lăsă totuși bătut, fără luptă și pe toată linia, de domnul doctor. Mă mir că mată ai curajul să-l urmezi ; eu, unul, drept să vă spun...

— O ! Domnule, domnule ! zise ea, întrerupându-mă—da' crezi dumnetă că vrea să plece singur ? zice că-i e urit fără mine ; și... uite, mă ia așa, pe toate coclaurile fără să vreau.

— Și eu cred, cuconiță dragă, că—dacă lucrul stă așa—apoi doctorul are deplină dreptate.

— Deplină dreptate ?... Și de ce, mă rog ?... zise ea cu un glas subțire și prefăcut de ascendentă mirare interogativă.

— Pentru cuvântul foarte simplu că s'ar simți nemulțumit fără tovărășia dumnevoastră de fiecă minut ; sunt și lucruri, pe care mată nu le înțelegi sau nu știi cel puțin să le apreciezi îndestul.

— Lucrurile, scumpul meu domn, se înțeleg și se apreciază după valoarea și după plăcerea ce-ți pricinuesc, zise ea, scuturând cu capătul ascuțit al umbrelei ceva imaginar de pe vârful fin și lustruit al unuia din pantofii săi mici ca de copil.

— Tocmai, tocmai! și ar fi prilej, prin urmare, ca mată să te simți foarte măgulită, dacă nu și chiar foarte fericită.

— *Merci bien!... J'en ai assez de ces choses-là.*

— *Si tot?...*

Și ca și cum ar fi lunecat înadins pe lângă punctul meu de întrebare, se plecă în mod foarte firesc și, cu o măiastră ușurință, rupse un mare și frumos fir de romaniță albă, ce tocmai se întâmplase răzleț în calea ei.

— Sunt așa de frumoase florile de munte, zise ea scoțând un bold—ea știe de unde—și prinzându-și floarea pe sân cu degete subțiri, ușoare și îndemănatice.

O privii zâmbind, fără să-i răspund.

— Nu-i așa? întrebă ea cu glas mlădios și stăruitor.

— Frumuseța, cuconiță dragă, e lucru cu totul relativ... și dacă florile, cochete și gingașe, cum sunt ele, și-ar înțelege adevărata lor menire, ar trebui să-și aleagă drept patrie un alt loc, iar nu pământul rece și umbra posomorită și umedă a pădurilor.

— Cred că ele fac aceasta, pentruca să trăiască mai mult.

— Prețuește mai mult o clipă de strălucire decât o eternitate de întuneric... Dar bietezele flori nu știu aceasta...

— Da' *Alexandre?*... *Alexandre?*... zise ea uitându-se în toate părțile cu un fel de spaimă prefăcută, oare ce s'a făcut? N'ai băgat de seamă încotru să fi apucat?

— Nu; dar, în tot cazul, cred că la deal.

Incepurăm a urcă.

— Dă-mi voe, te rog, să mă sprijin de dumnetă, zise ea apucându-mi brațul;—nu mai pot; am presimțirea c'o

să-mi sfârșesc zilele în vr'o prăpastie din pricina buruenilor lui *Alexandre*.

— Aceasta ar fi o idilă pe cât de științifică, pe atât și de funebră, dragă cuconiță ; dar totuși o idilă ; ș'apoi... când e în cer atâta lumină, pe pământ atâta umbră, atâta liniște pretutindeni și...

— *Bijou ! Ah, petit méchant ! viens ici !...* Trebuie să știi, domnule, că Bijucă al meu e un nesuferit ; uite, cum rămâne veșnic în urmă și mă lasă singură...

Și Bijucă, în sunet de zurgalăi și în tremurături de cordele roșii, alergă mărunț la deal cu lăbuțe albe și mici, la chemarea de duioasă muștrare a stăpânei sale ; iar limba lui îi atârnă afară din bot ca o molatică și tremurătoare foae de trandafir bătută de vânt...

— Foarte frumos, domnule Bijucă, zisei eu, adresându-mă cățelului, când fu lângă noi—foarte frumos ! Te-ai apucat, hoțul, de făcut pesemne idile cu florile și cu buruenile, și-ți părăsești stăpâna ; dar dacă vine vr'un urs ș'o mânâncă, vagabondule, cine să dea socoteală ? Ia fă bine, te rog, și stăi de pază mai pe aproape.

Doamna naturalistă îmi aruncă o privire ironică și ghidușă, cum numai femeile știu să arunce.

— Așa-i că-s grea?... Așa-i că nu mă mai poți duce?... zise ea, la un moment dat, atârnându-se mai simțitor de brațul meu.

— Sunt în lumea aceasta, dragă cuconiță, și greutate negative care adică, în loc să te atârne spre pământ, te rădică spre cer ; s'ar părea atunci că, întocmai ca zeităților antice, ți-au răsărit aripi la umere și că ai putea să străbați cu ele văzduhurile spre...

— Spre *Alexandre* ? nu-i așa ? zise ea, întrerupându-mă, spre *Alexandre* ?...

Și, ca și cum ar fi stat să cadă, împiedecându-se, își împreună degetele amânduror mânilor, și se atârnă mai greu de brațul meu în jos.

Au femeile, câte odată, niște fantazii!...

— De sigur că spre *Alexandre*; decât vezi mată, cuconiță dragă, se poate prea ușor să rătăcești drumul și, în loc să te poți țineă de zborul lui ușor după flori și burueni, se poate întâmplă prea lesne, să te trezești, ca Alexandru Machedon, la porțile Raiului...

— Bine... Bine... zise ea privind nehotărit înainte și apăsând pe fiecare vorbă; —bine, dar dacă sfântul Petru, care am auzit că e un bătrân morocănos și hursuz, nu-ți deschide ca să poți intra înlăuntru, așa-i că tremuri de foame și de frig la porțile Raiului?...

— O! o!... de loc, dragă cuconiță; sfărâmi porțile și intri în Raiu, rămânând ca sfântul Petru să se burzulească în urmă cât a pofti...

— Și ți s'a întâmplat de multeori să sfărâmi porțile Raiului și să înfrunți mânia prăpăditoare a sfinților săi păzitori?...

— Dacă nu mă înșel, dragă cuconiță, zisei eu uitându-mă la ea de sus în jos,—mată ai aerul de a săpă prea adânc în sufletele omenești; aveți, pe cât se pare, apucături arheologice.

— Uite, uite! zise ea intrerupându-mă și strângându-mă speriată de braț,—uite, *Alexandre* a căzut jos; hai mai iute... i s'a întâmplat ceva...

Ca la o svârlitură de băț înaintea noastră, doctorul, alătura cu pântecosul său herbarium, stătea lungit cu fața'n jos și, rezemat pe amândouă coatele, făcea, el știe ce, foarte grav și adânc cufundat, parcă, în ceva de mare însemnătate.

Ne apropiarăm, fără să ne simtă; iar când furăm

lângă el și ne încredințarăm cu ce se îndeletnicia, ne bufnî pe amîndoi, de odată și fără voe, un răs ne-bun...

Nici mai mult, nici mai puțin, doctorul pășteă, sau cel puțin, dintr'o rariște de iarbă sălbatică, ciupiă pe alese o anumită buruiiană în trei foi mici, rotunde și de un verde deschis, cu coada lungă, subțire și roșietică și... o mîncă.

Cînd ne auzî rîzînd la spatele sale, întoarse capul, ne privî foarte serios un moment; apoi, ca și cum lucrul ar fi fost cu desăvârșire firesc, își urmă înainte și cu băgare de seamă științilica sa cină, fără să zică nimic....

— *Alexandre... bine, Alexandre, ce faci? pentru Dumnezeu! o să te otrăvești... Ce te-ai apucat să mîncînci burueni pe inima goală? Incepû să strige ca speriată doamna naturalistă.*

-- Imi eră sete, Natalie, și am dat aice peste *oxalis acetosella, le pain du bon Dieu*, o plantă de un gust acrișor și foarte plăcut, care tae setea: uite, gustă și tu.

Și zicînd aceasta, îi întinse un mic zmoc de *oxalis acetosella, le pain du bon Dieu...*

Gustă ea, imi dădû și mie... și, la un moment dat, ne trezirăm tustrei pe pîntece, pîscînd foarte conștiincios iarba fragedă a pădurilor...

Iar Bijucă, neclintit și țapăn pe lăbuțele sale albe și mici, sucindu-și privirea cînd într'o parte, cînd în alta, se uită țintă la noi și căută să-și dea socoteală, cam ce ni se întîmplase... Și limba lui îi atîrnă afară din bot ca o molatică și tremurătoare foae de tran-dafir bătută de vînt...

— Află, doctore, ziceam eu pîscînd, că de va fi

să-mi scriu vre-odată amintirile, apoi să știi că am să te rădic cel puțin la treapta de prooroc al Evreilor; căci, mai la urmă, nu cred să fi fost întru nimic mai presus minunea marelui Jidov, care a adăpat, în chip miraculos, cu apă de stâncă pe turma însetată a poporului lui Dumnezeu, decât minunea dumitale cu *Oxalis acetosella*. Și mare lucru, să nu se fi încheiat, mai la urmă, dumnezeiasca putere a divinului Moise în descoperirea, prin pustiile Arabiei, a vre-unei burueni de soiul Acetosellei dumitale... Mă rog, n'ai putea să-mi spui dumnetă, dacă în țara fericită a mirezmelor se găsește *măcrișul epurelui*... id est, *Oxalis acetosella*? Căci, drept să-ți spun, în Pentateuc, pe care l-am citit din scoarță în scoarță, n'am găsit amintindu-se nimic despre așa ceva.

— Fiecare climă cu flora ei, răspuse el scurt și sentențios, urmându-și neturburat păscutul său.

.....
 Eră de mult de-atunci; dar în oglinda închipuirii se păstrează vii și neșterse unele amintiri ale trecutului; iată pentruce, în strășnicia desnădăjduită a stării mele de față, râdeam singur, ca un nebun...

Totuși dela o vreme se sfârși cu râsul și ochii mei rătăciți căutau în jos spre iarbă... Parcă eră un făcut: multe din buruenile ale căror nume sucite îmi rămăseseră în minte dela dōctor se înfățișau privirilor mele; numai *Oxalis acetosella* părea că-și pusese pe cap chitla dracului...

Ce-mi folosiă mie, de pildă, că *Geranium montanum* îmi ațineă calea cu florile sale galbene și mari? Ce mă încâlziă pe mine că *Potentilla aurea* își răsface sub ochii mei florile sale portocalii?... În zadar *Campanula abietina* se uită la mine cu ochi albaștri și limpezi; în zadar *Cortusa Mathioli* scânteie roș în calea

mea... Şi dacă *Impatiens nolli tangere* îmi painjiniă drumul cu trunchiul său zvelt şi resfirat, apoi nu făcea aceasta, decât ca să-şi bată joc de mine,—pentruca, adică, să-mi arunce în nas toate săminţile sale, de îndată ce m'aş fi atins de una, măcar, din păstările ei!... *Haedysarum alpinum* şi *Dryos octopetalla* aveau aerul să-mi dea de veste că mă aflu pe piscuri de munţi, vecine cu cerul; iar *Aconitum Napellus* şi *Aconitum moldavicum*, cu ochi albaştri închişi, întindeau posomorîţi, parcă, spre mine potirul lor cu venin; numai *Papaver alpinum*, cu faţa lui albă şi oftigoasă, mă îndemnă să mă culc şi să dorm, având aerul de a căută să mă încredinţeze că somnul ţine de foame...

Şi de-aş fi fost, măcar, cine ştie ce mare filozof grecesc! Aş fi mâncat, fără multă vorbă, cucută sau ceapaciorii şi, scurt, aş fi păşit fie *ad inferos*, fie la nemurire; m'aş fi mulţumit chiar cu smerita glorie a lui Pytagoras, care mîncă bob şi născociă table de socoteli... dar aşă!!... Eu, simplu muritor din timpul meu!... Cel mult dacă *Athropos belladonna*, aliter mătrăguna, îşi mai deschideă, cu dragoste în calea mea, braţele sale albe de femei vicleană...

Şi când mă gândiam eu că, tot împreună cu marele, dar micul şi vânjosul meu naturalist şi tot cu plăpânda şi eterica sa jumătate, şi tot cu Bijucă cel mic, flocos şi alb, sub priviri e iscoditoare ale lunii pline, ce-şi cumpăniă, în miez de noapte, mersu-î înalt deasupra văcăriei mănăstirii Neamţului,—mâncasem, în lipsă de pâne, şi cu o foame pantagruelică, sardele de cutie cu mămăligă caldă! Şi când mai ales îmi amintiam că, mai pe urmă cu câţiva ani, doamna naturalistă din fundul unui molatic fotoliu de Bucureşti, mă încredinţă că niciodată nu ospătase mai cu deliciu decât atunci!...

— Ș'apoi, ce odihnă sfântă ! adăogam eu cuprins de melancolia părerilor de rău,—ce dulce dormiam noi cu toții, înmormântați într'o moale și îmbălsămată căpiță de fân răsfirată ca saltea, sub privirile mângâioase ale stelelor !! Cu ce farmec negrăit eram legănați de simfoniile tăcerii adânci, întrerupte în răstimpuri, de țârâitul depărtat al greerilor de noapte !!... Și era așa de frig... și era așa de cald !...

— De sigur... de sigur... observă ea rar și gânditor, cu privirile pierdute, par'că, în depărtările altor lumi,—de sigur că trecutul e un frumos apus de soare... și când te gândești, că, de nicăiri, o altă rază de lumină nu va mai veni să dea strălucire norilor poșomorâți ai vieții !...

Și, întrerupându-se, rădică spre podele ochii ei adânci și umezi...

— De ce ?, o întrebam eu cu glas mișcat și cu privirile pierdute în lumea privirilor ei,—de ce am jăli numai soarele ce apune, și n'am nădăjdui și în soarele ce va să răsare?... Oare, dacă o frunză se scutură, o altă frunză mai plină de viață nu răsare la loc ? Și dacă o floare se vestejește, oare altă floare ne reînvie mult mai strălucitoare în primavară ?...

Intorcea molatec capul spre mine și mă privia cu zimbet amar.

— Crezi încă în primăveri și în răsărituri de soare, în frunze care renasc și în flori care reînfloresc ? De sigur... de sigur... ești un om fericit !

— Cred, cel puțin, că, în putrejunea, din care sântem alcătuiți, este și ceva etern...

— Și acel ceva ?

... li sărutam mâna și plecam.

.....

Ei bine, când mă gândiam la toate acestea, mă apucă amețeala; și mă uitam, în toate părțile, pe jos, după *Oxalis acetosella*, *le pain du bon dieu* sau, cum s-ar zice, după măcrișul epurelui; dar măcrișul epurelui își puse pe cap chitia dracului.

Mă hotărâi să-mi fur căciula ca țiganul.

Așezai șeaua la rădăcina unui brad, așternui mantaua, mă lungii cu fața 'n sus și mă hotărâi să-mi închipui că nu-mie foame.... Ți-ai găsit! Avea Pisicuța un așa talent la ronțăit iarba și la ucis între dinți vârfurile tinere și fragede ale crăngilor, încît îți lăsă gura apă.

De-odată, Pisicuța se oprî din păscut, și, cu un smoc de iarbă înflorită, ce-i atârna afară din bot, se uită țintă și spărietă, oare-cum, la deal...

— Vr'o dihanie!... îmi fulgeră mie prin minte.

Și punând mâna pe revolver, mă sculai iute și drept în picioare.

Un călugăr scoborà încet, pe potecă, la vale, cu o mare și umflată traistă la șold.

— „Mântuirea ta prin tine Israele“, cugetai eu întorcând cam pe dos versetul biblic, ceiace, potrivit împrejurării, însemnă că mântuirea mea stăte în traista umflată dela șoldul călugărului.

— Blagoslovește, părințele și cale bună, zisei eu, când călugărul fû în dreptul meu.

— Mulțămim d-voastră, domnule, mulțămim d-voastră, Domnul!...

Și, îndreptându-și spre mine fața-i palidă și slabă, mă privi smerit și sfios, strângându-și îngrijit, cu degete aspre, nodoroase și tremurătoare, rasa la piept.

— Ii fi ostenit, părințele; vii de departe? Ia mai șezi coleă, o leacă, de te hodinește.

Și-i arătaî spre locul unde șezusem eu lungit cu capul pe șeă.

— Mulțămim d-voastră, domnule, mulțămim d-voastră, îngână el pe o notă oare-care din pisaltichie, resfirându-și pe piept degetele ruginite ale stângii sale, iar cu dreapta netezindu-și sfios și smerit de sus în jos barba-i sură și încîlcită;—dar ne-am grăbî, că sântem cam de departe, încheè el, înclinându-se cu oarecare evlavie înaintea mea.

— Da ia șezi; c'un ceas mai de vreme, ori c'un ceas mai târziu, n-o să fie mare treabă; șezi.

Mă puseî jos, se puse și călugărul.

— Vii de departe?

— Tocmai din fundul Ciungului, domnule.

— Ești de pe la vr'un Schit din apropiere? nu-i așa?

— Tocmai dela Nichit, Domnule.

— Da ce? Nichitul e așa de departe de aici?

— Apoi tot a mai fi cale ca de-o jumătate de zi.

— Și după ce-ai fost sf. ta tocmai prin fundul Ciungului?

— Apoi după o leacă de bureți; ia mai uscăm și noi pentru iarnă, că, dă, cu de-aiste ne mai ținem și noi viața.

— Ș'apoi tocmai prin fundul Ciungului, după bureți?

— Apoi nu sânt mai pe-aproape, că-i culeg țigancele, de-i duc la târg.

Și umblam cu vorba împrejurul trăistii călugărului, cum umblă vulpea împrejurul gărăfii cu mîncare a cocostârcului.

— Da nu mi-i vinde și mie vr'o câțiva dintrânșii, dragă părințele?...

— Da, mă rog, poftiți; iaca, se grăbî să zică călugărul, scoțînd traista din gât și punându-mi-o dinainte;

— iaca, luați cât vă trebuie, că eu mă pot duce să-mi mai culeg alții, și în altă zi.

Și fața călugărului se însănină de bucurie la ideia că, poate, își răscumparase pielea cu prețul a câțiva bureți.

Ce bureți!... erau niște hribi arămii, fragezi și mici, de-ți veniă să-i mânânci de cruzi.

— Apoi, dacă-i așa vorba, părințele, ia să facem noi, coleă un foc ca acela și să-i tragem o față de mâncare, să se ducă vestea. Trebuie să știi, dragă părințele, că-s rupt de foame; vin și eu cam de departe, ș'am rătăcit pe meleagurile aistea ale sf. tale; de-a-sară n'am pus nimic în gură.

Și în toată această păcătoasă și nevoeșă stare de lucruri, nota epică nu lipsiă...

Astfel, când iscusitul meu călugăr, cu un amînar de oțel, în formă de scoabă veche, prinse a scoate din vinele mute și negre ale unei cremene răci, un izvor de scântei luminoase, și când, mai ales, din frunzele uscate și îngrămădite peste iasca aprinsă, începù să se rădice în sus fumul negru și înădușit, mi se părù că stă în fața mea Achates, cel mai mare meșter al vechimii în scăpărat cu amînarul și cel mai iute și îndemânat ec alcătuitor de focuri, din vreascuri și din frunze uscate, al vremurilor de demult... Și cât pe ce să zbor, pe aripele nărvitei mele închipuiri, spre clasice pustiuri arzătoare și gălbii și cât pe ce să înfiripez, din stâncile împrejmuitoare mie, o lume de monștri aeroceraunici, care, din fundul negru al umbrei pădurilor m'ar fi privit cu ochi încrunțați și ar fi rânjit fioros la mine cu gingini vinete și goale!...

Și vreascurile n'apucaseră, încă, să se prefacă în jaretec, și hribii nu fuseseră puși încă pe rug, și eu mai

că suflasem în gând aproape toate ciupercile din traista călugărului..

Și de cumvã, pe lângã șoaptele tainice și înalte ale vântului cu frunzele, pe lângã murmurul etern al apelor străvezii cu petrele, peste care curg și trec în calea lor fatalã, pe lângã orchestrația aerianã și plină de farmec, pe care o alcătuesc, în mezul înflăcărat al zilei, muzicanții înaripați și fără de număr ai lui D-zeu, pe lângã atâtea melodii ale văzduhului, izvorâte de pretutindeni din nevăzute harfe eoliene, mai adaugi și „hangul“ unison, pe care-l ține, cu glas înalt de trișcă crăpatã, sfârâitul hribilor pe cărbuni, apoi vã pot încredința că muzicã mai serafimicã n'ați auzit!... Și eu cred cã, dacã simfoniștii clasici ai vremurilor noastre n'au atins, încã, nici unul culmea meșteșugului lor, apoi aceasta nu se datorește decît împrejurãrii, cã nici unul din ei n'a mâncat ciuperci fripte la umbra pădurilor!

Și hribii, așezați pe spete și cu pântecelã 'n sus, sfârâiau pe cărbuni, iar măruntul meu călugãr îi presurã pe piept cu sare și piper și puneã, în aceastã îndeletnicire, atãta mãsurã și chibzuealã și, fãrã sã-și deã samã, așã își țuguia buzele pe linia întinsã a celor douã degete, cu care-i presurã, încât ai fi zis cã vreã sã-i sãrute pe toți, de rãnd. Din când în când, cîte un hrib, mai puțin rãbdãtor la usturimea focului, rãdicã dintr'un șold, pocniã și, așãzându-se iarãși pe cărbuni, sfârâia înainte.

— Gata friptura pãrințele? întrebam eu, de departe, cum stãteam lungit cu fața 'n sus, cu capul pe șeã în loc de cãpãtãiu și cu degetele amânduror mânilor încleștate la ceafã.

— Gata, acù, numai să se mai frigă o leacă, c'apoi cade greu la inimă.

Și în privigherea diriguitoare și cu multă băgare de samă a acestei fripturi anahoretice, nu rare ori se întâmplă, ca mărunțul meu călugăr să-și tragă iute mâna de pe câte un hrib, ce nu stăteă tocmai cuminte pe jăratec, să scuipe pripit pe cele două degete diriguitoare și să-și scuture, în aer, mâna de ele, ca și cum ar fi voit să le arunce cât colo, spre a ostoi, cu chipul acesta, usturimea mușcăturii arzătoare a vre-unui cărbune mai îndrăzneț. Ba, de multe ori, își aplică singur un fel de autoflagelațiune pe partea corpului, care-i cădea mai la îndămână.

— Ia sama, părințele, ia sama, strigam eu de departe, ori de câte ori se frigeă călugărul; ia sama să nu mâncăm degete fripte în loc de hribi; azi e sfânta Vineri și ar fi pacat, macar că degetele de călugăr trebuie să fie de post...

— Nu te teme, domnule, nu te teme; sântem noi deprinși cu de-aistea... Și scuipă călugărul, de parcă descântă de deochiu tuturor stihiilor dela cele patru vânturi...

Dar în sfârșit friptura fù gata.

Și dacă soarele, ce stă să cumpănească dincolo de amează, ar fi putut, din înălțime, să străbată cu privirea prin desișul întunecos al bolții de umbră, ce ne ocrotiă de pretutindeni, apoi ar fi văzut întinsă, pe răriștea de iarbă înflorită a pământului, năframa albă-neagră-vânăată a călugărului, soră mai mică în lungime, dar mai mare în curățenie cu imensul meu procop; iar pe ea tăbărâți la întâmplare hribii fripți, întocmai cum ar tăbărî o turmă de oi obosite, în popas de odihnă, pe drumul gălbui și plin de colb; și, după cum de lâna

oilor se acață, în treacăt, curnuții și scaii pârloagelor, tot așa 'se acățaseră cărbunii stânși ai focului de spelele hribilor mei; și dacă, cea ce albiă pe la subțiorile scorojite ale fiecărui hrib, nu era tocmai sare nemistuită, apoi era, cel puțin, cenușă nescuturată, lucru care, totuși, nu împedecă pe mărunțul meu călugăr de a-și da ifoase profesionale de Moschion sau de Labdacus.

Oricum, eu mă dădusem pe lângă năframa cu hribi, îmi însămnasem cele patru puncte cardinale ale persoanei mele cu o largă și smerită cruce potrivită împrejurării, îmi luasem pălăria de pe cap, și, scuturând, pe cât era cu putință, de cărbuni și de cenușă, câte un hrib, îi făceam vânt în pustiul întunecos și flămând al gurii mele.

Și poate că, în scurt, aș fi ajuns cu înghițitul la capătul celalat al năfrămii, dacă nu mă opriă la timp mărunțul meu călugăr.

— Da'ți mai aveà o leacă de răbdare, domnule, zise el, mânând înspre dânsul, cu un băț pârlit la capăt, cel de pe urmă hrib, ce mai rămăsese răzleț pintre cărbuni;—poate-om găsi și vr'o fărmatură de pâne.

Și cu vârful pârlit al bățului, făcù hribului vânt pe năframă.

Dela sine se înțelege, că pusei struneà flămândeii și prăpăditoarei mele porniri.

Lute și harnic, după cum era și de mărunț, scotoci uscativul meu călugăr pintre hribii ramași în traistă, și scoase la iveală o pâne oacheșă, destul de mare, cu gingini stremțuroase de amândouă părțile și începută la un capăt; iar când dădui să rup din ea, înțelesei că și o pâne poate aveà odiseia și nefericirile sale: fire de lână sure și lungi, luate în hiolă din țăsătura moale a

trăistii, stăteau acățate de colțurile uscate, țapoase și ascuțite ale ginginilor pâinii, ca de dinții unui darac; fărâməturi mărunte și albe de hribi mijiau neclintite de pintre adâncăturile rupturii aspre a capătului început; iar când prinsei a o bate la spete, spre a scutură dintrânsa pulberea mărunță și albă de hribi, o sumedenie de furnici începură a curge de prin toate ascunzătorile pâinii, ca o ploae neagră și fină și a fugi spăriete și nedumerite care încotrò...

Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Hae facies Trojae, cum caperetur, erat!...

Așă de spărieți și de nedumeriți mi'nchipuiu că trebuie s'o fi împuns de fugă Troenii lui Priamus, când îi luă Achile cu jărdia dela spate!...

Sermanele furnici!... Erau și ele menite să-și ducă, de acum înainte, pe țărături străine și depărtate, nemângiatul dor de patrie; le eră și lor, se vede, scris, să mânânce pânea amară a pribegiei, și, cine știe, dacă nostalgia după fundurile Ciungului nu era să pună, sub alte apusuri și sub alte răsărituri de soare, capăt zbu-ciumatei lor vieți!...

— Da bine, părințele, zisei eu, bătând în pâne ca'ntr'o pernă și sculându-mă de jos, ca să nu mă umple furnicile;—bine, te-ai apucat de dus furnici de prăsilă din fundurile Ciungului tocmai în gura Nichitului? Ce? Pe la Nichit, n'aveți furnici?...

— Da, bată-le pustia, Domnule, să le bată, parcă te poți feri de ele? Se vără pes' tot locul după mâncare... ia, și ele, ca toate lighioanele lui D-zeu: unde văd masă 'ntinsă, hop și ele!...

— Ai dreptate, părințele, ai dreptate! ia să lăsăm noi viii cu vii și morții cu morții și să ne căutăm mai

bine de suflet, zisei eu așăzându-mă într'un cot de-a-lungul năfrămii.

Rupsei pânea, dădui călugărului, îmi oprii și mie și începui a mânca.

— Da, o gură de rachiu nu-ți pofti? mă întrebă călugărul, vârând mâna în sin și scoțind o stecluță potrivit de mare și plină pân' la jumătate cu ceva galbăn-roș.

— Și două, părințele.

— Poftim.

Și așăzându-se și el lângă năframă, mi'ntinse stecla. Eră un rachiu dumnezeesc.

— Da strașnic rachiu, părințele, strașnic rachiu! De unde-l cumperi?

— D'apoi că'l facem noi, domnule, nu-l cumpărăm.

— Mă rog, zisei eu, mai luând o 'nghițitură, nu mă poți învăța și pe mine cum se face?

— Da cum nn? domnule: faci ceaiu rusesc tare, cum se face ceaiul, și, după ce se răcește, pui jumătate ceaiu și jumătate spirt de cel bun, de vin; pui zahar, cîf vrei să fie de dulce, pui inipere, izmă creață, anghelică și coji de portocală, dacă ai, și-l lași așa de dospește câteva zile, ș'apoi începi a bea din el.

Și, trăgându-i și călugărul un gât, astupă cu îngrijire stecla cu dopul, o vârî în sin, își luă comanacul din cap și, punându-l alătura, începù a mânca cu smerenie și cumpătat, fără grabă, fără pripire, potrivit darului său.

În câteva minute, ospățul nostru de anahoret fù gata.

— Da de apă ce-om face, părințele? Hribii au fost cam sărați și sărătura face sete.

— Apoi este pârău devale, domnule; mă duc eu acù ș'aduc apă numaidecât.

Și fără să mai aștepte vr'un răspuns din parte-mi,

își și puse comanacul pe cap, ș'o porni de vale, de-a dreptul prin pădure, cu mâinile goale.

— Ei! părințele, părințele!!... dădui eu se strig; ași!!... călugărul își și mistuise, în desișul depărtat al pădurii, mărunta sa închipuire; iar când, dela capătul privirilor mele, se rupse și se desprinse petecul îngust și cafeniu al spetelor sale, rămăsei nedumerit.

— Da 'nce dracu are s'aducă el apă?... în gură... în pumni?... mă gândiam eu, ramas în picioare neclintit, și uitându-mă țintă spre desișul încâlcit, în care se miștuise năluca mărunță și mohorâtă a călugărului meu. Nu cumvâ să-mi fi făcut șotia călugărul naibii? Mai știi?... Te-i trezi numai, că i-a trăs nit prin cap, să se tot ducă la Nichit și pe mine să mă lese aici în cât m'a găsit...

Ce să faci? Să te iei după dânsul? Să te-apuci de scotocit prin hălăciuga pădurii o pișcătură de călugăr în floarea umbrelor, care și-ar fi putut tupilă, ca o veriveriță, întreaga sa făptură după o cioată sau la încheetura unei crengi?

Pisicuța rădică capul și se oprî din mestecat un smoc de iarbă înflorită, ce-i atârna, pe jumătate, afară din bot. ..

Când îmi îndreptai ochii pe linia de privire a Pisicuții, zării desprinzindu-se treptat, de pe fundul de umbră al pădurii, înfățișarea gheboasă, plecată înainte și cu capul gol a călugărului meu; iar, între mâinile-i întinse, duceă, parcă, cevă, cu mare cumpăneală.

Imi ascuții privirea, dar nu putui deosebî ce duceă călugărul cu atâta sfințenie și băgare de samă.

Iar, când fû destul de aproape ca să-l pot vedeă, mă încredințai, spre marea mea nedumerire, că țineă, de o parte și de alta, între degetele-i nodoroase și răsfirate

ale amânduror mânilor sale, un soiu de tingire de tinichea, mai mult lungă decât largă și plină ochiu cu apă...

— Da tingirea asta, îl întrebai eu, când fû lângă mine, de unde o găsiși, părințele? Că de-aici ai plecat cu mâmile goale?...

— Da, nu-i nici o tingire, domnule.

— Da, cum nu-i tingire? Eu o văd că-i tingire ca toate tingirile; atâta, numai, că-i de tinichea?

— Da nu-i nici o tingire, domnule; ia-i comanacul meu; dă, îl mai facem și noi de tablă, câte odată; că dă! vine vremea fel de fel; poate că ai, câte odată, nevoie, prin pădure, ba de-o apă, ba de-o mămăligă, și, dacă n'ai în ce, răbzi mult și bine și de sete și de foame...

— Mare ți-i minunea ta Doamne! D'apoi eu nu te-am văzut cu tingirea 'n cap, părințele, eu te-am văzut cu comanac ca toate comanacele.

— Așa-i Domnule, da, vezi d-ta, i-am scos îmbrăcăminte, că, doar, nu era s'aduc eu apă cu 'mbrăcăminte pe dânsul.

— Bine, părințele, da pozna asta n'am mai văzut-o nici odată!!...

— Nu-i fi văzut-o, domnule, că nu-i fi umblat prin nevoi.

— Bine, da de ce nu-ți iei sf-ta în traistă, când pleci la pădure, vr'un pahar, vr'o tingire ca toate tingirile?

— Da ce să ne mai încărcăm noi cu atâta tarhat, domnule, când ne putem sluji cu comanacul și în loc de tingire și în loc de pahar? Sântem bătrâni, domnule, și nu putem duce în spete atâta jăchilă.

Logica călugărului îmi închise gura.

— Bine cuvintează, părințele, zisei eu suflând în cruce peste apă și ducând comanacul la gură.

— Bine cuvântată fie împărăția Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, amin !...

Băui jumătate de comanac.

— Ei, părințele, ia să plecăm, că-i târziu și zici că Schitul e cam departe ?

— Cam departe, domnule ; da mergeți la Schit ?

— Merg, părințele, încotru văd cu ochii ; și, fiindcă mi te-ai întâmplat sf-ta în cale, apoi merg și eu la Schit ; aș putea să stau acolo câte-vă zile ?

— Da cum nu, domnule ? Puteți stă și mai mult ; puteți stă chiar la mine, dacă vi-i cu voea și v'îți împacă.

— Da eu mă'npac cu toată lumea, părințele, și cu sf-ta, simt eu, c'o să mă'npac de minune.

— Apoi, bine domnule ; atuncea să plecăm.

Călugărul își puse năframa'n traistă și traista la șold, iar eu aruncașeaua pe spetele Pisicuții și-o închingai. Nu băgasem de samă, dar când luai pe mână frâul Pisicuții și fû să plec, călugărul stătea gata și mă așteptă, cu comanac pe cap ca toate comanacele.

Și nu mai fû cu putință să mi-l închipui în urmă, pe părintele Ghermănuță de cât cu tingirea'n cap ; iată pentru ce, cum scoboram noi la vale, călugărul cu sloboda și eu cu Pisicuța de dârlogi, fără voe, mă bufniă râsul din când în când.

— Râzi de comanacul meu, domnule, văd eu bine !

— Cam așa, părințele, drept ți-oiu spune. Cum naiba să-ți vie în minte sf-tale să faci comanac din tingire și tingire din comanac ? Doar asta nu-i lucru ușor ; și mă rog, egumenul are la știință treaba aceasta ?

— D'apoi că egumenul, parcă, n'are și el tot așa ; și, parcă, ceilalți vr'o nouă, câți mai sântem, n'au și ei, toți, tot așa !

— Bine, dar să faci sf. ta mămăligă în comanac?!!

— Ei, domnule, doar mămăliga nu-i lucru spurcat; și, chiar dac'ar fi, cele sfinte nu se spurcă; ș'apoi, ce ți-i c'a fi comanacul de tinichea, ce ți-i c'a fi de hârtie sclivisită? Imbrăcăminfea-i totul, domnule. Iacă, îmbracă-te d-ta cu rasă și-ți pune un comanac în cap, și să vedem, are să știe cinevă că nu ești călugăr? Tot așa și cu comanacul meu; cine știe că-i tingire?...

— Dacă are pe de-asupra îmbrăcămintea darului!.. Nu-i așa? zisei eu întrerupându-l și terminându-i cugetarea.

— D'apoi? Se'nțelege, domnule; îmbrăcămintea-i totul...

— Și darul nimic?

— Ba a fi, el, și darul cevă; da, parcă, darul se vede? Doar darul îi pentru noi călugării, nu pentru ochii lumii; pentru ochii lumii, iaca: rasa, comanacul, barba; doar d-ta ești om învățat; n'ai auzit de hoți de codru, care s'au îmbracat în strae călugărești, și până nu i-o prins, parc'o știut cinevă că-s hoți, ori că nu-s călugări?...

— Doamne, părinte, Doamne! Să te-audă Mitropolitul vorbind așa, ce mai gherlă ți-ar trânti, și ce mai ascultare ți-ar rându!...

— D'apoi că D-zeu să mă erte, domnule... zise călugărul, însoțind această reticență de o mare și, parcă, izbăvitoare cruce.

Și în acest „D-zeu să mă erte“ și în această reticență însoțită de o mare și, parcă, izbăvitoare cruce, cinevă ar fi putut ceti o întregă pagină din istoria înedită a sfântului nostru monahism.

Eră, pe vremea aceia, Mitropolit fericitul întru pomenire Calinic Miclescu, acel, asupra căruia oftigosul

călugăr, Clement Neculau, profesor de grecește la Academie, trăsesse focuri de revolver; dar, fie că nu-l nimerise, fie că gloanțele se turtiseră pe paftalele de aur ale colanului, cu care rangul încingeă coapsele măruntului și slăbănogului cap al Bisericii, că nu se alese, din toată această dramă călugărească, decât Mitropolitul cu spaima, iar Clement cu închisoarea.

— Eu aş socoti, domnule, zise călugărul oprindu-se în drum, să tăem de-adreptul de vale, că Schitu-i cam departe și mă tem c'om înoptă în pădure.

— Să tăem, părințele, pe unde socoți sfinția ta; vorba e să ajungem cu lumină la Schit.

Călugărul coti la stânga prin desișul fără urmă.

Și nu-ți veni să crezi ochilor, când te uitai la părintele Ghermănuță, cu câtă îndemănare șerpuiă prin desișul încâlcit al pădurii, cu câtă nesilită ușurință urcă și scoboră... lăsat pe spete la vale, plecat înainte la deal, părintele Ghermănuță își păstră neturburat centru-i de greutate în lăuntru bazei sale; și ai fi zis, că, în calea lui, suișurile se scoborau și scoborășurile se suiau, spre a-i face drumul pânză... Și de n'ai fi stat cu privirile înfipite în spetele lui înguste și cafeunii, mărunt, subțire și în floarea umbrelor, cum eră, s'ar fi topit părintele Ghermănuță și s'ar fi mistuit în zarea încâlcită a crengilor, după cum, în văzduhurile amurgului, se mistue și se topesc unele vedenii de o clipă, întrupate de inchipuirea cuprinsă de fiorii pustii ai singurătății... Avea părintele Ghermănuță ceva din firea șopârlii, pe care acum o vezi, acum n'o vezi, și ia-i urma, dacă poți, când vrei să-i pui bățul pe coadă... Și eu cred că pădurile au suflet și, în sufletul lor, dragoste de mamă pentru toate vietățile, ce se adăpostesc la umbra ocrotitoare a sinului lor; și fiindcă

părintele Ghermănuță pășise de mult spre starea de vietate a pădurilor, apoi și pădurea cu brazii săi uriași, cu vânăta încremenire a stâncilor sale, cu așternutu-i moale și ruginiu de foi uscate și seci, cu neagra și frageda putrejune a vreascurilor sale, părea cuprinsă de clipa vie a unui fior de ocrotitoare dragoste în calea grăbită și sub pașii mărunți ai părintelui Ghermănuță.. Sub mersul său ușor nici vreascurile nu trăsneau, și nici așternutul moale și ruginiu de foi uscate și seci nu foșniă sub lunecarea-l cotigită de șopârlă mlădioasă ; țesătura deasă a crengilor împânzite păstră, totdeauna, o spărtură îngustă, prin care părintele Ghermănuță se strecură ca suveica pintre ițe ; iar când firul subțire și cafeniu al persoanei sale se alătură pe lângă grosimea seculară sau lunecă prin dreptul înălțimii amețitoare a vreunui brad încremenit pe temelile sale, părintele Ghermănuță se mistuiă, pentru o clipă, ca sorbit, ca înghițit, parcă, de trunchiul mohorât al uriașului codrilor... De câte ori nu-l prăpădiam din ochi și de câte ori nu-l vedeam, iarăși, pe părintele Ghermănuță înfiripându-se în zare, ca izvorât, ca rărsărit, ca eșit, parcă, la lumină, cu comanac și cu rasă, cu tot, acum de sub scoarța sură a vre-unui fag, acum din trupul ciuntit al vreunei frânturi sau al vre-unui crâmpeiu rămas în picioare, pe urma unui brad răsturnat alătura de vreme sau de vijelii !...

— Bine, părinte, da stăi mai încet, că-i valea mare și eu nu pot scoborî așa de iute cu iapa de dârlogi...

Și biata Pisicuță, sgârcindu-și picioarele de dinapoi, lungindu-și gâtul după frâu, și înțepenindu-se pe picioarele întinse de dinainte, lunecă, de multe ori, de-a săniușul pe luciul foilor, ca pe un ghețuș, când valea scoboră prea repede.

Părintele Ghermănuță se opriă un minut, mă așteaptă și iarăși o plecă la vale... Ai fi zis că se prăpăstuește în neștire, ca sorbit de adâncimi și te așteptai să-l vezi, la fiecare pas, mistuindu-se în umbră, ca o vedenie, născocită de frigurile închipuirii...

Cu vai nevoie mă țineam de dânsul cât colea.

Puțin mai aveă soarele, până ce să scapete dincolo de piscurile depărtate și neguroase ale munților din urma noastră, când eșirăm la limpeziș, în valea largă a Nichitului.

Încălecai, spre a mă putea ține mai aproape de părintele Ghermănuță.

Cât prindeai cu ochii spre răsărit, între munți de o parte și între munți de alta, pâraul Nichitului curgea grăbit și limpede, acum pintre fânețe înflorite, acum pintre lunci tinere de mesteacăn de salcii sau de arini, acum pintre prundișuri întinse și sterpe de mozaic cu multe fețe; iar razele soarelui, ce cădeau peziș pe crestele fugătoare ale undelor lui, îi dădeau înfățișarea cotigită a unei nesfârșite cordele late de mătăasă moale, cu schimbătoare sclipiri de aur...

Amurgul începuse a se rădica din adâncuri... iar între piscurile înalte ale munților, ce se răsătau, încă, în pulberea de lumină roșietică a celor din urmă raze ale apusului, văile tupilate întunecau priveliștea, ca atâtea pete imense de umbră viorie... Din adâncimi, din înălțimi, din taina pădurilor, din întunericul codrilor, din văzduhuri, de pretutindenii, glasurile prelungi ale sărilor de munte se rădicau treptat a liniște și a odihnă... Și, încet, încet, se stângeau toate și toate adormiau pe rând; și tot mai rar se desprindea din depărtări un lătrat de câne, un sunet de talangă, un glas de bucium... Numai pâraul, mânat cu grăbire,

în calea lui fatală, de o putere nevăzută, mai însemnă, în amorțirea universală, eterna mișcare a vieții în vinele adormite ale lucrurilor... Departe, foarte departe, la răsărltul din fața noastră, spre gura largă a văii, sclipiă încă ceva în umbra amurgului, ca o stea căzută din ceruri pe pământ... erà cea de pe urmă rază de lumină, ce cădeà rătăcită și peziș din depărtările apusului, pe luciul metalic și înalt al turnului dela biserica Schitului ; iar când această stea se mistui și se stinse în umbra pământului, o altă stea se aprinse în tăriile cele mai de sus ale cerului... erà luceafărul de seară...

Un sunet prelung și jalnic de aramă sunătoare, lovită în răstâmpuri de o potrivă de departate, înfioră și făcù să tremure umbrele singuratice ale văzduhului ; și valea largă se umplù, până la marginile de deasupra ale munților săi, de glasul sfânt al rugăciunii și al păcii... Erà clopotul Schitului, care vestià închinătorilor pustiului ceasul slujbei de sară...

Părintele Ghermănuță se oprì din mers în fața răsărlitului, își luă smerit, cu toate cele cincidegete răsăfirate ale stângii sale, comanacul din cap ; iar cu cele trei degete inițiale și împreunate ale dreptei, de trei ori îsemnă larg, cu trei cruci evlavioase și mari, cele patru puncte sacramentale ale trupului său ; și atin-gând, după fiecare cruce, pământul cu dosul mâinii de închinare, de trei ori se plecă, în chip de metanie, în fața a tot puternicului și nevăzutului său D-zeu...

Și fața lui slabă și veștedă, și cele două bucle sure și mari de păr împrăștiat, ce-i țîșniau pe tâmple de sub comănu-i, parcă prea strâmt, și barba lui cărunță ce se prelingeà spre pământ în lungi și plângătoare șuvițe de lână încâlcită, și traista cu ciuperci dela șold,

și tingirea-i de tinichea de pe cap învălită cu pâslă, și întreaga lui făptură mărunță și cafenie, ca într'o haină, se îmbracă, pentru o clipă, într'un fel de tainică lumină... În extasul scurt al unei rugăciuni, ce izvoră, în șoapte neauzite și domoale, din buze umilite și păcătoase, întreg sufletul părintelui Ghermănuță, ca o flacăra ușoară, se înalță spre treptele tronului celui prea înalt... Și aureola sfinților mucenici înfășură, ca într'un fel de strălucire, făptura lui întreagă...

Ce mare și sublim eră părintele Ghermănuță!... Ce mic și netrebnic mă găsim eu față de dânsul.

Fără voe, îmi descoperii capul și, în imensitatea deșartă, tăcută și plină de umbră, ca spre rugăciune, plecai fruntea mea în fața răsăritului...

O dată cu noaptea sosirăm și noi la schit. Și de n'ași fi fost biruit de oboseală, aș fi avut, poate, destulă vreme să-mi las și inima și sufletul să guste farmecul tainic, cu care liniștea sfântă învalue în noapte acest adăpost al rugăciunii și al păcii, pe care lepădarea de cele lumești l-a îngrădit cu prăpăstii fără de fund și cu codri fără de lumină... Și totuși, de la hotarele dinspre răsărit ale pământului adormit, peste adâncurile oarbe ale nopții, geana lunii înflăcărate trimetea lungi raze de lumină mută și rece, care se topiau pe luciul aerian al turnului neclintit... Ai fi zis că, în văzduhuri, mâna celui a tot puternic aprinsese o candelă de străjuire pe un mormânt pustiu și părăsit... De prin prejur și din depărtări nehotărâte, umbre negre se desprindeau din noapte în răstimpuri și, lunecînd grăbite, se mistuiau pe rând în ușa luminată și larg deschisă a bisericii, după cum, în flacăra unei lumini aprinse în întuneric, năvălesc și se mistue, orbi, fluturii hipnotizați... Din lăuntru gol, înalt și sec al bisericii, glasuri, acum prelungi și

tremurătoare, acum trunchiate și repezi, porniau spre afară și treziau văzduhurile târzii și adormite... eră ceasul al noulea, ceasul de sară al sfintei vecernii, care adună spre rugăciune, în casa domnului, pe smeriții și credincioșii închinători ai pustiului...

Când părintele Ghermănuță păși din întuneric în fășia de lumină, ce izvoră pe usa larg deschisă a bisericii, se oprî pe loc, își întoarse fața spre catapiteazmă, își luă comanacul din cap și, după toate regulele darului său, de trei ori își făcù cruce și de trei ori se înclină, ca spre metanie, în fața icoanelor sfinte, ce păreau că-l văd și că se uită la el din fundul depărtat al bisericii...

Descălecai dinaintea chiliei părintelui Ghermănuță, și pănăce să leg, deocamdată, pe Pisicuța de un stâlp al cerdacului, părintele Ghermănuță scotoci, nu știu pe unde, găsi și scoase cheia dela ușa, descuiè și, cînd fù să intru și eu în lăuntru, Părintele Ghermănuță, după ce-și așină într'un cuiu din tindă traista cu ciuperci, aprinse o lumânare subțire de ceară galbenă, pe care o lipî de marginea știrbă de deasupra a unui sfeșnic de alamă, tot galbăn... N-aș putea hotărî cu un singur cuvânt mirosul ce domnește în orice chilie de călugăr: curat a tămâe nu miroasă și nici curat a piper negru, ba nici chiar curat a dohot; dar, desigur că miroasă curat a toate acestea la un loc!... Și fiindcă părintele Ghermănuță, cu înseși slăbănoagele și muritoarele sale mâni își clădise chilia din dărămăturile uscate ale pădurilor lui D-zeu, apoi chilia eșise cam după măsura mărunță a harnicului ei întemeetor; și dacă, intrînd, trebuia să pleci capul, apoi aceasta nu însamna altă-ceva, decât că, părintele Ghermănuță îi dăduse ca înălțime întinderea făpturii sale înseși, numai cât cu comanac cu tot; și

dacă erai silit să te așezi cam lăturiș spre a-ți strecura grosimea trupului prin îngustimea ușii, apoi aceasta, iarăși nu însemna altă-ceva decât că tot părintele Ghermănuță, luase, drept măsură, lățimea tot a făpturii sale, numai cât cu mânele'n șolduri... Drept în față, într'un cuiu, un șirag de metanii de os cafeniu; deasupra o icoană în stil rusesc, închinuind pe Maica Domnului în colori, cu copilul Isus în brațe, și închisă între privazuri late de lemn negru și lustruit, la care păreau a se fi închinat nenumărate neamuri de muște băștinașe, ce văzuseră, pe rând, lumina vieții și întunericul morții sub acoperemântul bine-cuvântat al părintelui Ghermănuță. Intre cele două fețești dela stânga, o masă de brad, alb odată, dar mohorât acum de vremuri; și pe masa, pe cât de scurtă, pe atâta și de îngustă, un mare ceaslov legat în pele neagră, împodobit la mijloc cu o cruce, iar pe margini cu chenaruri de poleială galbănă; în colțul stâng de lângă ușă, un dulap în canaturi și frate mai mic cu masa, păstră, poate, sub încuetoare, lucrurile mai ferite ale părintelui Ghermănuță; în colțul din fund și dinspre dreapta, patul cu macat de lăvicer, cuprins deasupra, și întocmai pe măsură, de o salteă subțire îmbrăcată cu pistră vargată cu roș; la căpătăiu un cultuc înfațat cu cit, ale cărui flori albastre sau roșii de abia mai mijiau de sub lustrul problematic, pe care vremea sau, poate, chiar barba și părul părintelui Ghermănuță îl așternuse peste ele; drept perne de părete, însuși păretele gălbui și coșcovit; iar între capătul de la picioarele patului și între soba, ce se tupilă, înghemuită, în colțul din dreapta a chillei, o ladă de Brașov, cu zugrăveli albastre, roșii sau verzi, care își avea în regulă actul său de vârstă scris cu boia albă, din josul

lăcății pântecoase și ruginite, în mari țifre arăbești ; cel puțin, veleatul 1793 nu putea să însemne altăceva, decât mitrica de naștere și de botez a lăzii cu multe zugrăveli a părintelui Ghermănuță. Pe lada acoperită cu o velință, stăteau așezate și frumos păturite straele mai de zile mari ale părintelui Ghermănuță ; iar deasupra, peste strae, străjuia în picioare și neadormit un comanac nou, îmbrăcat cu șiiac cafeniu.

— Știi că-mi place grozav chilia sf.-tale, părințele ? zisei eu călugărului, care se plecaseră pe un genunchiu și umblă să descue lăcata dela ladă ;—mare lucru să nu mă fac și eu călugăr, când oiu mai îmbătrâni.

— Să-ți ajute Dumnezeu, domnule ; da'... dă, vezi dumnetă, are și călugăria năcazurile și greutățile ei, și n'o poate duce oricine cu toate ale ei.

— Ce necazuri ? ce greutăți ? părinte ? Să te duci la biserică, să te închini, să te rogi lui Dumnezeu... Alte, ce greutăți și ce necazuri mai poate avea călugăria ?

— Așa-i, domnule, așa-i ; da'... dă, are și ea necazurile și greutățile ei, mai afirmă încă odată părintele Ghermănuță, scoțând din ladă un oghial aproape nou de buhur roș și punându-l pe capătul despre ladă al patului ;—că, dă, urmă el, mai scoțând și o pernă îmbrăcată tot cu cit înflorit și punând-o peste oghial ;—și călugării sunt oameni... Când se despart de lume, parcă-și lasă ei în lume toate păcatele lor, după cuvântul evanghelistului ? Nu, domnule ! Mai aduc dintrînsele și la călugărie. Dă... suntem și noi oameni ; închee călugărul încuind lăcata și punând cheia sub velință.

Puse perna la căpătăiu, cultucul mai deoparte, desfăcù și întinse oghialul pe pat și așternutul fu gata.

— Da' cu iapa ce-om face, părințele ?

— N'aveți grijă, domnule, regulăm noi toate, acù. Și eșind afară, se întoarse peste câteva minute cu toată jăchila Pisicuții în brațe și-o puse jos în tindă, mai deoparte.

Peste alte câteva minute, Pisicuța se găsiă frumos și liniștit încvartirată pentru noapte, sub un mic șopron de scânduri, legată de un țaruș bătut în pământ și cu o sarcină zdravănă de iarbă proaspătă dinainte, adusă de părintele Ghermănuță, el știe de unde.

— Da' poate v'a fi și dumnevoastră foame, zise el, dupăce ne întoarserăm din șopron în chilie, — dacă'ți vra, s'a găsi și pentru dumnevoastră ceva.

— Fiindcă sunt în gazdă la sfinția-ta, părințele, apoi vrau tot ce v'rai și sfinția-ta; chiar mâncare dac'ar fi.

Luă iute ceaslovul de pe masă și-l rezemă în picioare pe fereastră, descuiè tot iute dulapul cel mic în canaturi, și într'o clipă masa fù gata: câteva foi late și rotunde de podbal cu zglăvoace și boișteni uscați pe vatră, câteva masline străvechi pe fundul unei farfurii cu margini albastre și crețe; în fundul unei străchini smălțuite, câțivă hribi cu undelem, oțet și usturoiu; mai deoparte, fălii de pere și de mere uscate la soare, cu câteva nuci printre ele; nelipsita pâne cu gingini pe amândouă părțile, dar fără furnicile și fărături albe de hribi reglementare; iar în mijlocul tuturor și mai răsărit decât toate, se înălță, cu oarecare conștiință despre însemnătatea sa, șipul cu rachiu.

— Apoi bine-am găsit, părințele, noroc și bucurie să dea Dumnezeu! Binecuvintează! zisei eu, făcându-mi cruce și punând la gură sticla cu rachiu.

Și până ce părintele Ghermănuță să-și facă, și el, cruce și să rostească binecuvântarea cerută de împrejurare, aproape un sfert din sticla cu rachiu se și mis-

tuî sfârâind în adâncurile bântuite de secetă ale gâtului meu... Eră un rachiu dumnezeesc !...

— Să știi, părinte Ghermănuță, că, hotărât, mă fac călugăr când oiu mai îmbătrâni, zisei eu cu încredințare, întinzându-i stecla cu rachiu.

— Dă, Domnule, să-ți ajute cel de sus, răspuse el, ducând stecla la gură; da... închee părintele Ghermănuță, luând stecla de la gură și stergându-și în două părți mustețile-i încalcite, cu mâneca cenușie a ante-reului său de lăstrică,—vezi d-ta, are și călugăria necazurile și neajunsurile ei...

— Eeee !... Apoi asta-i chiar fățarie, părinte Ghermănuță... Cu asemenea rachiu, cu asemenea zglăvoace și, mai ales, cu asemenea salată de hribi, ce mai vorbești sfinția ta de necazuri și de neajunsuri?... Da, se vede, c'așa-i făcut omul, să cârtească totdeauna, și să nu mai fie mulțămit niciodată...

— Așa-i domnule, da vezi d-ta, zglavoacele trebuie să le prinzi de prin baltă, hribii să-i aduci de la pădure, usturoiul să-l sameni și celelalte să le cumperi... și când n'ai cu ce?... Ia, vai de capul nostru, cum mai trăim și noi; chipurile, avem și noi câte trei lei, o litră de brânză, o sângeacă de rachiu și 25 dramuri de untdelemn la luna și câte-o pâne la săptămâna? d'apoi cu atâta ce poate să facă un om?... să moară ori să trăiască ?...

— Au doară, nu numai cu pâne va trăi omul, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu, zice evanghelistul, părinte Ghermănuță; de ce, prin urmare, n'ar postî un călugăr macar patruzeci de zile pe lună, după pilda Mântuitorului și Dumnezeului nostru Isus Hristos în deșert, pentru păcatele oamenilor, fără ca, cu toate acestea, să poată fi ispitit de satana?

Și fiindcă boistenii și zglăvoacele, cu podbal cu tot, erau prea sărate și-mi făcuseră sete, îmi mai astâmpărai gâtul cu o dușcă de rachiu... Eră un rachiu dumezeesc !...

Și, iarăși, fiindcă nucile uscate, pe care părintele Ghermănuță le strică și le mănca mezul cu o îndemănare de veveriță, se vede că, iarăși, făceau sete, apoi și părintele Ghermănuță îi mai trase, și el, un gât zdravăn tot de rachiu.

— Apoi, vezi d-ta, domnule, răspunse el într'un târziu, ștergându-și în două părți mustețele-i încâlcite, cu mânica cenușie a antereului său de lăstrică;—vezi d-ta, pe vremea aceia se făceau minuni, și sfinții Apostoli și Mucenici le arătau oamenilor calea cea dreaptă, și oamenii erau buni și drepti, nu ca astăzi zavistaici, pizmătariți, clevetitori, hrăpareți, răi și cârtitori...

— Și, îl întrerupsei eu, urmându-i mai departe reflexiunea sa biblică,—se săturau noroadele cu cinci pâni și doi pești pe malurile Ghenesaretului, și tot mai rămăneau douăsprezece coșuri de farămături; și leproșii se lecuiau în scaldătoarea oilor, și schivnicii se mulțâmiau cu lăcustele fripte, pe care le vânau de prin năsipurile arzătoare ale Iordanului, și păzitoarele de capre de prin văile Chedronului năzuiau la treapta de sfinte muceniți...

Și cine știe unde s'ar fi oprit avântul meu biblic, spre lauda sfintelor vremuri, dacă părintele Ghermănuță, căruia începuse a-i sticlă ochii și a i se înroși vârful nasului, nu m'ar fi întrerupt...

— Că bine mai știi, domhule, cele bisericesti; parcă le zici de pe carte.

— Apoi, de-a puterea-hi, părințele, sânt și eu o leacă de dascal în oraș, zisei eu mândru, oarecum, de treapta, la care eu însumi mă înălțam.

— La care biserică, domnule ?

— La Sfântul Ioan Domnesc; știi... la biserica din deal.

— Ei, ei ! știu ; unde-i și părintele Ghiță și popa David...

— Da, da ! sunt chiar o leacă de cimotie și cu popa David și cu părintele Ghiță.

— Ce mai preoți de ispravă, domnule ! Parcă-s niște vlădici, așa giubele de mătasă blănite cu șamur au pe dâșii ! !...

— Ba, încă și ce anteree de cutnie, ca acelea.

— Ș'apoi se poartă încinși cu colane de catifea cu pafale de argint suflate cu aur ; mă rog, curat niște vlădici ; doar i-am văzut eu.

Și-i mai traserăm câte un gât de rachiu...

— Da' potcapice ! Ai văzut ce potcapice au, părinte Ghermănuță ?

— De castor de cel bun și cu lustru pe dânsule de strălucesc la soare, de parc'ar fi unse... Și cu cruce amândoi...

— Apoi se'nțelege, dacă-s amândoi stavrofori !...

— Da' barba popii David ? Ce mai barbă, domnule ! Ieie Sfântul Neculai...

Și părintele Ghermănuță îi mai trase un gât de rachiu, fără să mă mai poftescă și pe mine și fără ca, de astădată, să-și mai ștergă mustețile în două părți cu mâneca cenușie a antereului său de lăstrică.

— Barba părintelui Ghiță, urmă el, nu-mi place ; îi prea scurtă și spârlichetă, ș'apoi rară, de i se vede pielea prin ea ; nu-i vorbă, că nici nasul popii David nu-mi place, fiindcă-i cărn ; nasul părintelui Ghiță-i mai frumos... Da' nu mai guști oleacă ? zise el, întinzându-mi sticla cu rachiu ; gustă, dascale, că doar a-ista-i rachiu călugăresc, nu bulearcă de care beți voi pe la târg ; bea cât vrei, că doar mai am ; nu s'o'ncheet lumea'n sticla asta.

Pusei sticla la gură și gustai.

— Strașnic rachiu, părințele, strașnic rachiu, zisei eu, dregându-mi glasul și punând sticla pe masă.

Și pentruca să se încredințeze de adevărul ziselor mele, mai trase și el o dușcă; apoi, punând sticla în zarea lumânării, se uită prin ea lung și tăcut; apoi, dându-i o tiflă:

— Na!... că nu mai ești bună de nimic!...

— Deșertăciunea deșertăciunilor; toate sunt deșertăciune pe lumea asta, părinte Ghermănuță; da' ce ți-a făcut biata sticlă de-i dai cu tifla?

— Na! zise el mai dându-i o tiflă; păcătoaso și mangosito! Da' așa te-am învățat eu să fii? îîî!... pârlita dracului! din roșie și frumoasă ce erai, te-ai făcut galbenă și oftigoasă... ptiu!...

— D'apoi că doar Sfinția-ta ai oftiguit-o; de ce ocărăști degeaba biata sticlă?

Și eșind iute cu dânsa afară din chilie, îl auzii des-cuind ceva, încuind ceva, și iute se întoarse cu ea plină...

— C'apoi eu i-s doftoru', măi dascale; ce credeà ea, mangosita, c'are să-mi zacă de oftigă pe masă?... Tra-ge-i dascale, c'aista-i proaspăt.

— Pusei sticla la gură și mă prefăcui că-i trag; dar părintele Ghermănuță îi trase cu toată inima.

— Da' tu, mă dascale, ce hram ai la biserica lui Sfântu' Ioan Domnesc, din deal, unde-i—îl întrerupse un sughiț—unde-i... cum îl cheamă? spune, dascale... cel cu...—alt sughiț—crucea și paftalele?...

— Popa David...

— Cel—scuipă spre stânga—cu barba spârlichetă?...

— Da, cel cu barba spârlichetă...

— Da—alt sughiț—cel cu potcap și cu na... has?...

— Părintele Ghiță...

— Nu, mă da... hascale... cel cu nasul cî... hârn.

— Apoi popa Ghiță, cel cu barba ca Sf. Neculai.

Sticla cu rachiu începuse a da iar în oftigă...

— Da tu la ce strană câ... hânți la Sf. Ioan din deal ?

Și cu dreapta-i molatică, greoae și fără cumpăneală arată, vag și cam cruciș cu înălțimea nasului său, spre un deal închipuit.

— D'apoi că doar eu nu-s la strană ; eu îs cu lumânările, cu clopotele, cu măturatul bisericii...

— Da ison știi tu să ții, mă... hă ?

— Ei ! Așa oleacă de ison !...

Și, de unde nici nu mă așteptam, numai unde nu mi se răstoarnă părintele Ghermănuță pe speteaza scaunului, unde nu-și drege glasul și-și netezește barba, unde nu-și înfige ochii săi albaștri, mici și scânteetori în podele și unde nu începe :...

„Dooooaaa goagoagoa hoahoa mneeee ghee gheeee...

— Da ține, mă, da... hascale, isonu...

— Năăăăăă...

„Striiii gaaa haaa gaaa taaaam căăăgăăă trăăă tiii ghii ghii hii hiii neee gheee heeee...

— Mai sus, da... hascale...

— Năăăăăă... și țineam isonul mai jos.

„Aaaaa gaaagaaa haaahaa uuuu huuuziiii măăă găăăgăăă doaoaoa goaoa hoahoa mneeee ghee ghe hehehee...

— Mai jos isonu da... hascale.

— Năăăăăă... și țineam isonul mai sus.

„Șiiii ghiii măă hăăhhă miiiiiluuu eeee ghe ghe heheee șteeēē gheee heeee...

— Da strașnic ghiers părinte Ghermănuță !! Halal de òrgan !... Așa mai înțeleg și eu !...

Un glas ascuțit de oțel atârnat în sec țipă scurt, de

afară, sub lovitura repede și fără de veste a unui ciocan metalic...

— Toacă, părinte Ghermănuță...

— Toa... toa hoaoa hoacă de polo... po... po looo
looo... plooo... hoșniță ! las să toa... hoace !...

Voia, adecă, părintele Ghermănuță să spună că toacă de polunoșniță.

La răstimpuri de o potrivă de depărtate, acelaș glas de oțel atârnat în sec, de trei ori țipă de afară sub lovitura de trei ori repetată a aceluiași ciocan...

O puternică și nevăzută suflare, venită, parcă, din depărtări miserioase, trecu pe fața descompusă a părintelui Ghermănuță și roșata vânăta ce-o acoperia se mistuî, sub vâlul palid al unei smerenii ce cuprinse chipul lui întreg ; și, în întreaga lui făptură, o luptă uriașă ai fi zis că s'a încins între înger și demon. Dădù să-și facă cruce și deabià izbuti să îngăimeze și să țese, cu dreapta-i neputincioasă, pe fața trupului său, chipul stâlcit al unei cruci...

Gemù cu un taur...

Apoi, pe o gamă fantastică și cu iuțala unei grinđini metalice, un fel de melodie alcătuită din notele cele mai de sus ale scării muzicale, începù a izvorî în grupe meșteșugite de țipete ascuțite, sub loviturile aceluiași ciocan pe oțelul atârnat în sec...

Părintele Ghermănuță dădù să se scoale și rămase pe loc...

Capul îi căzù pe piept... ai fi zis că se roagă în gând...

Încă trei lovituri obosite, și glasul de oțel al tocii se stânse în noapte...

Părintele Ghermănuță rădică încet capul și cu ochi stânși se uită rătăcit în toate părțile... se apucă cu o

mână de speteaza scaunului, cu alta de colțul mesei și stătù un moment... plănuia ceva... Apoi, fără veste, cu o opintire desnădăjduită, se sculă în picioare, răsturnând scaunul; se cumpănì un minut, sprijinindn-se cu stânga de colțul mesei... apoi își făcù vânt și, cu un pas uriaș, ca pentru dânsul, se repezì spre ladă... s'ar fi sfărâmat de nu-l prindeam în zbor... Făcui ce putui: îl luai în brațe ca pe un copil și îl culcai pe lada prea lungă pentru el; luai straele frumos păturite și le pusei pe dulap, iar sub cap îi vârâi cultucul cel mic de cit lustruit, și, în mai puțin de cât s'ar spune, lada începù să se cutremure snb horăitul cu multe gorgoane, izvorât din òrganul puternic al părintelui Ghermănuță...

Adâncurile tăcute și largi ale miezului de noapte se umplură deodată de glasul jalnic și prelung al clopotului...

„Vivos voco“...

Și călugării, ca umbre negre rupte din întuneric, se mistuiau în ușa luminată și larg deschisă a bisericii...

„Mortuos plango“

Și părintele Ghermănuță dormi: a dus pe lada de Brașov...

„Fulgura frango“

Și horăitul de tunet al părintelui Ghermănuță erà, parcă, sfărâmat, în răstimpuri, de urletul de aramă al clopotului...

Ce mic și netrebnic erà părintele Ghermănuță!!...

Nu-i vorbă, că lucru tocmai mare nici eu nu eram!

Când și cum, n'aș putea spune, destul că mă trezii culcat în pat și vârât sub oghialul de buhur roș al părintelui Ghermănuță, cu capul pe perna îmbrăcată cu cit înflorit... Suflasem în lumânare... Adormii.

Nu știu hotărât, dacă, și în timpul somnului, ținusem sau nu ison părintelui Ghermănuță, căci totuși trecu *in ictu oculi*, după cum toate trec, când se nimicește conștiința vieții reale.

Mă trezii cu soarele sus și cu părintele Ghermănuță nicăiri; iar în locul, unde dormise el, pe lada de Brașov, straele lui mai de zile mari stăteau așezate și frumos păturite, având deasupra lor, spre străjuire, neplesitul comanac nou îmbrăcat cu șiiac cafeniu:

Cea întâi vizită, pe care o făcui, eșind din chiie, fu la Pisicuța sub șopron. Când îmi simți pasul, întoarse capul și se uită la mine cu toată bunătatea inteligentă a ochilor săi negri și mari.

Părintele Ghermănuță avuse grijă, de mânecate, să-i pună dinainte un alt maldac de iarbă proaspătă și înflorită.

Pe o porțiță de din dos, eșii în grădinile largi ale Schitului. Din vale și până'n zare, cât puteai prinde cu ochii, pe înclinarea lină a costișii, copaci roditori de toate soiurile răsăriau dela brâu în sus, din fânașul înalt și înflorit; iar frunzișul lor puternic, cu sclipiri de poleială verde-închisă, se clătină domol în aerul limpede și larg, sub adierile ușoare și nevăzute ale unui vânt de răsărit; sub mângâerile aceluiași adieri, fânașul adânc se mlădiă în valuri molatice, cu scânteri de rouă aprinsă în lumină de soare... Glasul sec al ierburilor trezite de vânturi umplea depărtările și fluturi rari, albaștri sau galbeni, ca atâția fulgi de cer sau de lumină, însuflețeau văzduhurile cu zborul lor nestatornic...

Cu greu, dar totuși urcai, ca în not, prin această mare adâncă de flori, până pe sprinceană înaltă și ar-cuită a colinei. În fund, departe, spre apus, munții

peste care călcasem, se desfășurau până dincolo de hotarele ochiului, ca un nemărginit amfiteatru frământat, parcă, de valuri uriașe, peste a căror întindere viorie răsăritul aruncase un vâl străveziu și fin, țesut din raze subțiri de soare... Jos în vale, Schitul se tupilă după dese și înalte pâlcuri de verdeață și, numai prin rariștea frunzișului mișcător, albeața curată a chiliilor mai străbătea, sclipind pe furiș, până la mine; iar în deșertul cerului, crucea singuratică a turnului bisericii se înălță neclintită, ca o stea scânteetoare tăiată pe un fund de azur... Spre dreapta, din văile umbroase ale munților Tazlăului, cu piscuri pierdute în pulbere de lumină, negurile albe se înălțau spre văzduhuri și-și topiau în aer creștetele lor, ca fumul ce s'ar rădica din o jertfă colosală, aprinsă de natură pe altarele sale, pentru atotputernicul său ziditor!... O fâșie cotigită și lungă fără sfârșit de aburi străvezii și albi însemnă, din apus spre răsărit, cursul fără odihnă al Nichitului, și numai sclipiri scurte și fugătoare de lumină vie mai vădiau până la mine lunecarea lui grăbită și fatală... Și peste toată această încremenire strălucită și imensă, ca peste întâile ape ale creațiunii, un singur spirit mai plutiă... eră spiritul meu... Și în sânul acestei firi răsărite ca sub puternicul „fiat“ al lui Dumnezeu, o singură inimă mai bătea... eră inima mea!...

.
Venisem la Schit cu hotărîrea să stau câteva zile, fără să pun la socoteală firea mea nestatornică și iubitoare de pribegie... Și când îmi aruncam ochii spre negurile munților din miazăzi și când închipuirea mea străbătea în taina lor adâncă și liniștită, mi se părea că ceva mă soarbe, că întreaga mea ființă se subție,

ca suptă de o gură nevăzută și că nu rămâne din ea decât ceva sec și neînsuflețit. Niciodată n'am simțit mai aveau îndoita alcătuire a făpturii mele, decât atunci când am privit din depărtare taina ademenitoare a pustiului și a singurătății...

Adouazi dimineață, odată cu zorile, legănat de eterna gebea a Pisicuții, mă îndreptam spre țările neguroase ale munților din miazăzi.

Singur

— Domnule, îmi zisesese părintele Ghermănuță la plecare, nu erà rău, să mai fi zăbovit d-voastră câteva zile la noi, că-i tocmai la primenitul luminii și vremea poate să se schimbe; și de v'a apucà ploaea'n pădure, apoi are să vă fie greu de tot; și, mai ales, cum nu cunoașteți d-voastră drumul, se poate întâmplà să rătăciți, că potecile se taie și se 'ncrucișează între ele, de nu le mai dai de capăt.

— Cu-atâta mai bine, părinte Ghermănuță, îi răspunsesem eu, încălecând, că, doar, n'am plecat de-acasă cu gândul să merg pe drum bătut și nici n'am făcut învoeală cu stihile, ca să-și iee căciula dinaintea mea; treaba potecilor, să se taie și să se încrucișeze între ele cât or pofti, și treaba luminii, să se primenească, dac'o gădile 'ntre spete.

— C'apoi drept ți-oiu spune, domnule, că chisnovat om mai ești.

De eram sau nu chisnoval, treaba părintelui Ghermănuță; iar de nu-mi păsà de încrucișatul potecilor și de primenitul luminii, aceasta erà treaba mea. Și cum să nu fi fost treaba mea, când, mai ales, desagiile mei se lecuiseră pe deplin de oftiga, de care zăcuseră, și-și recăpătaseră din nou vechea și îmbelșugata lor rotunzime... Pentru leafa pe câteva luni înainte, părintele Ghermănuță îngrămădise pe fundul unuia din-

tr'înșii, foi late de podbal rotund, pe care stăteau așternute și mumificate, după cum pe fiecare le apucase vremea și le încremenise ferbințelea vetrii, popoare întregi de zglăvoace căpăținoase și de boisteni cu ochii holbați. O legătură cu felii de pere și de mere zvântate la soare, mai pânticoasă decât un egumen, ținea cumpănă, în celalalt desag, zglăvoacelor și boistenilor din potrivă ; și, tot pentru cumpăneală, împărțise părintele Ghermănuță, de o parte și de alta, ouăle răskoapte dela găinile unui sat întreg ; iar golurile dintre calabalâcul meu de tot soiul erau îndeplinite cu nuci guralive, care, frecându-se între ele, tușiau în cor și în cadență, bătând, parcă, tactul gebelei legănate a Pisicuții mele. Pisicuța, de altă parte, nedumerită asupra gălăgiei, ce se făcea îndărătul său, întorcea capul din când în când și împungea cu botul în desagi, cași cum ar fi voit să pună nucile la ascultare ; nucile, însă, cași cum i-ar fi făcut în ciudă, tușiau mai tare și țipau mai ascuțit. Iar de cumvâ se opriă în loc și se scutură, voind să arunce cât colo acel bocluc de pe spetele sale, nucile țipau și mai ascuțit și făceau o gălăgie infernală ; și astfel Pisicuța, neputincioasă și desnădăjduită, după ce stătea un minut pe gânduri, își reluă, indignată, gebeaua întreruptă, iar nucile, scoborând glasul, tușiau în cor și în cadență și băteau înaintea, vesele parcă, tactul gebelei legănate a Pisicuții mele. Vr'o trei pâni cu gingini aspre și un șip de rachiu călugăresc, cu îngrijire astupat și pus la loc mai de fereală, alcătuiau, cu îndestulare și prisosință, proviantul de drum al pribegiei mele.

— Iaca, domnule, mai zisese părintele Ghermănuță, vârându-mi și o săcure în desagi, iaca,—poate să aveți nevoie de tăet vr'un lemn pentru foc, ori pentru altă-

cevă... nu știi cum vine vremea în pădure; când pleci la drum, nu-i rău să te îngrijești de toate...

Bietul părinte Ghermănuță!... Ar fi fost în stare să-mi dea și rasa din spate... Atâta dragoste prinsese el pentru mine într'un timp așa de scurt!...

— Foarte mulțumesc, părinte Ghermănuță, foarte mulțumesc, mai rămâi sănătos și să ne vedem cu bine, zisesem eu, dând călcăe Pisicuții.

— Să mergeți sănătoși și Domnul să vă aibă în paza sa, încheese părintele Ghermănuță, închinându-se până la pământ și rădicând mecanicește dreapta spre comanac, ca și cum ar fi voit să-și eie căciula din cap.

Și legănat de eterna gebea a Pisicuții, mă îndreptam, odată cu zorile, spre țările dimpotrivă ale munților din miazăzi.

Iar când, din depărtare ca de-o bătae de pușcă întorsei capul și mă uitai îndărăt, zării pe părintele Ghermănuță în poarta Schitului, stând încă neclintit și uitându-se cu jind în urma mea; apoi cenușiu și mărunț, cum eră, se topi în zarea cenușie a depărtării...

Mergeam singur și tăcut.

Respirația aburoasă și nemărginită a nopții aruncase un lințoliu subțire și străveziu de neguri albe peste pârăul care, tremurând parcă de frig pe pietrele-i reci, lunecă cu murmur grăbit și, ca o îngustă năframă, întinsă pe lungul nesfârșit al văii largi, își pierdeă cursul în taina depărtată a răsăritului...

Noianul de lumină trandafirie al zorilor cuprinsese tot cerul din calea soarelui ce se vestiă, iar peste adâncurile albastre ale văzduhului, ca niște iuți și trecătoare gânduri amare ce ar fi umbrit în răstimpuri ochiul nemărginit și limpede al lui Dumnezeu, fulgi singuratici de nouri albi, tiviți cu lumină pe margini,

lunecau molatic și tăcut pe depărtate și nesimțite adieri de vânturi... Firea toată pareă cuprinsă de o solemnă încremenire și florile răzlețe, care însuflețiau întinderea cu multe fețe a prundișului mort, sfioase și nemișcate, își înclinau spre pământ fruntea lor strălucită, sub greutatea scânteetoare a bobîțelor de rouă... Ai fi zis că fecioarele își plecau cu evlavie spre închinare, în templul sfânt al Naturii, capul lor virginal în fața celui atotputernic...

Iar spre țăriile cerului înalt, ca și atâtea făclii aprinse de făptură în cinstea ziditorului său, se rădicau, drepte și neclintite, vârfurile ascuțite ale brazilor, poleite de întăile raze ale soarelui curat și rece...

Și glasul de pretutindenii al tăcerii sfinte și neturburate, ca și o cântare umilită de laudă, izvorită din adâncul inimii neprihănit al firii, se îndreptă, în accente misterioase, către îndurarea fără de hotare a Celui prea-înalt

Lăsasem de mult îndărătul meu orice urmă de viață omenească și, rezemat pe cunoștințele geografice ale Pisicuții, urcam în pas de voe și fără grijă suișul când mai repede, când mai trăgănat al câte unei poteci, ce-și furișă șerpuitu-i umbros sub taina neturburată a pădurilor... N'am fost niciodată grozav de tare în știința gromolnicelor și nici în a mâinii lui Damaschin; și putea, prin urmare, lumina să se primenească, fără știrea mea, oricât ar fi poftit și, tot fără știrea mea, să-și încrunte cerurile sprinceana și să-și verseurgia lor asupra capului meu... Ceea ce însă începea să se adeverească, erau potecile, care—după spusa părintelui Ghermănuță—se încruciau și se tăiau între ele, de nu le mai dădeai de capăt...

Și, deși în împrejurări grele filozofia nu m'a părăsit, cu alte cuvinte deși eram încredințat că și potecile, ca orice lucru în lumea asta, trebuiau să aibă mai la urmă un capăt și un sfârșit, totuși o nemărginită și neputincioasă ciudă mă cuprindea, când vre-una din ele, cu apucăturile ei de femeie vicleană, mă purta după voe și de nas până la hotarele murelor sau ale ciupercilor, ș'apoi deodată, ca și cum cineva i-ar fi tăiat capul, se curmă, își dădea sufletul și muriă la marginea vre-unui desiș încâlcit și întunecos al pădurilor...

Ce să faci în asemenea împrejurări?... Stai nedumerit și, cel mult, dacă-ți este îngăduit să dorești de a te afla și tu sub pielea biblică a vre-unui profet, spre a-ți fi și ție dat să pui soarelui mâna în piept, să-l țintuești în loc pe ceruri și să-l îndatorești de a nu se mișcă un pas mai mult, până ce nu vei fi găsit o potecă cinstită și fără viclenie în suflet, care să te scoată cu ziua la vr'un limpeziș.

Astfel mă socotii foarte jignit de părtinirea dreptății cerești, care hărăzește darurile atotputernicie: sale numai celor aleși... Dar, însfârșit, ceva trebuia să fac, și făcui! mă lăsaî la pronia întâmplării, un fel de zeitățe oarbă, dar care vede mult mai bine decât zeițățile cu ochi și cu care totdeauna m'am înțeles ca și cu un vechiu și credincios prieten...

Mulțumită, deci, acestei zeițăți prielnice mie, mă trezii peste puțin cu Pisicuța cu tot în inima unor codri de două ori seculari, de unde orice urmă de potecă, aproape, dispăruse de sub copitele Pisicuții...

Descălecai să odihnesc...

Și de unde mă așteptam ca fiorii reglementari de groază ai pustiului și ai singurătății să-mi străpungă inima cu un fier aprins, dimpotrivă o liniște senină,

Dar, cum nu poți, cu ciuda și cu scărpinatul, să îndupleci pe o stâncă fără de inimă și fără de suflet, să îți se dea din drum în lături și să-ți deschidă calea mai departe, de aceia și Pisicuța și eu, după o scurtă dar temeinică chibzuință, ne hotărâram să lăsăm încolo și ciudă și scărpinat și să așteptăm cu răbdare voile mai blânde ale întâmplării... Ș'apoi eră și timpul. Soarele mai că pășise peste răscrucile cerului și foamea, care se învârtește—se vede—în jurul omului, ca și soarele în jurul pământului, sosise și ea drept răscrucile stomahului meu și, fără îndoială, că și drept răscrucile stomacului Pisicuții...

N'aveam dinții Zgriptoroaicei din poveste și, prin urmare nu puteam sfredeli stânca răsărită în calea mea, spre a trece mai departe; de aceia hotărâi să mă opresc și să-mi fac aici zilnicul și obișnuitul meu popas. Descălecai, dădui jos toată povara din spetele Pisicuții, îi luai frâul din cap și o lăsa-i slobodă, spre a-și căuta de suflet, ceia ce, de altmintrelea, mă hotărâi să fac și eu... Și, cum mă uitam în toate părțile, ca să fac mai de aproape cunoștință cu locul hărăzit mie de întâmplare pentru vremelnicul meu popas, mă încredințai încă odată, că tot înțelepciunea întâmplării cârmuește și regulează rostul întreg al tuturor lucrurilor...

Dreaptă, cum eră stânca, de parcă eră trasă la cumpănă, aveă, totuși, jos și cam la mijloc, o scobitură destul de adâncă, în care cineva s'ar fi putut adăposti în larg, pentru orice împrejurare. Pe cât de sus se pierdeă creștetul ei acoperit de păduri în adâncul cerului, pe atât, de la fața potecii, în jos, se deshideau, pe dreapta și pe stânga, spre fundul pământului, două prăpăstii cu adâncimi fioroase,

plesuve, aspre, și cu povârnișuri stâncoase, unde smerișul lui Dumnezeu crește în deplina și neturburata lui voe ; cu alte cuvinte, pe lângă proviantul meu de ouă, de zglăvoace și de nuci, înlesnit mie de părintele Ghermănuță cu atâta dărnicie, Intâmplarea îmi mai pune la îndămână și zmeura răcoritoare și îmbălsămată a munților săi... Foarte bine !...—Dar, mă gândiam eu, unde se află zmeură și stânci, acolo se țin și urșii ; și, drept vorbind, eroismul meu se simția cam la strâmtoare, când mi 'nchipuiam, că vre-un morocănos sihastru al pustiului putea veni la mine foarte grav și pe patru labe, ca să mă întrebe de sănătate, pe mine, care n'aveam decât două !... Și, într'un punct anumit, mi se părea, chiar, că zmeurișul e vânzolit de o vietate puternică, ba... mi se mai părea, că și un mormăit, plin de rele prevestiri, străbate depărtările până la mine... Eră vântul, care clătină întinderea trandafirie și plină de soare a smidului de zmeură și poate că vre-un brad sau paltin, cu încheeturile slăbite de bătrânețe, se legănă scârțâind la suflarea aceluiași vânt... Din închipuire se naște frica, din judecată bărbăția... Cea întâi veșnic eră cu mine, cea de a doua... mai pe apucate.— Totuși, până ce să-mi iau măsurile pentru ce eră să fie mai târziu, găsii cu cale să-mi așez în scobitura stâncii tarhatul meu întreg și să priponesc pe Pisicuța într'o așezătură mai largă și plină cu iarbă înaltă, de pe povârnișul uneia din prăpăstii ; căci de-aș fi lăsat-o slobodă, apoi fantastică, cum eră, și iubitoare, cași mine, de pribegie, s'ar fi luat după florile, ce scânteiau pe nemărginirea prăpăstiei, la lumina soarelui de ameză, și s'ar fi prăbușit la vale, de pe vre-una din nenumăratele muchi de stâncă, ce stăteau ascunse cu viclenie, sub adăpostul de umbră neturburată al erburilor înalte...

...Și să fi îndrăznit cineva să tăgăduiască' că toate cele nouă fericiri nu dăduseră peste mine!... Dezlegai desagi, scosei dintr'înșii vestitul meu prosop și, așternându-l pe iarbă, la intrarea vremelnicei mele locuinți, „in propatulo“ cum ar zice antichitatea, îl rădicai sau, mai degrabă, îl scoborii la treapta de față de masă... Am, câte odată, și eu toanele mele de lux; decât mi se întâmplă aceasta tocmai atunci, când lucrul se potrivește mai puțin... Iar când mă găsii așezat turcește dinaintea îmbelșugatului meu ospăț cu tot soiul de merinde, mă simții foarte nenorocit că nu am prilejul de a pofti la masa mea pe vre-un nevoiaș de rege sau împărat, care—odată măcar în viața lui—nu s'a învrednicit să mânânce o singură frunză de podbal, cu zglăvoace cu tot, să guste rachiu călugăresc cu mirodenii de inipere și izmă creață, sau cel puțin să se fi lungit într'un cot, fără de grijă, pe iarba verde și înflorită de pe răscrucile pământului!...

Sfârșii ospățul meu cu mere zvântate și cu nuci, adică cu fructe și, deci, după toate regulile înalte ale celei mai rafinate gastronomii. Strânsei rămășițele prânzului în desagi și vârîi desagi în fundul scobiturii...

Nu știu cum, dar mă simțiam parcă „la mine acasă“; și fiindcă oricine, la casa lui, trebuie să facă și ceva gospodărie,—apoi, în lipsă de covoare de Persia, așternui pe jos poclada de sub șea, răzămăi șeaua în chip de pernă lângă unul din pereții lăturalnici ai scobiturii, aninai frâul la intrare într'o așchie mai răsărită de stâncă; în alta, și tot la intrare, acățai mantaua; ba, mi se pare, că cu un târș de brad, în loc de mătură, făcui și ceva curățenie pe dinaintea ușii... Și dacă stăpâna ar fi fost acasă, aș fi crezut că întâmplarea îndreptase pașii lui Ulyse spre peștera zeiței

Calipso... Setea mă cuprinse ; scoborîi în zmeurișul, din care Pisicuța nu-și arată pe deasupra decât numai vârful urechilor și, cu zmeură îmbălsămată și răcoritoare, o astâmpărai și pe dânsa.

Tăiat în față de trufașa și imensa stâncă aeriană, încins pe laturi de cele două prăpăstii, ar fi trebuit, ca să pot merge mai departe, sau să mă înnalț la ceruri zburând, sau să mă scobor în Tartar de-a rostogolul ; dar fiindcă nu eram gata încă pentru nici unul din aceste două soiuri de călătorie, amânai pentru mai târziu și pe una și pe alta. Rămăsei, deci, locului ; cu alte cuvinte, deși aș fi putut eși din încurcătură într'un chip oarecare, mă hotării totuși să mă folosesc de a-dăpostul hărăzit mie de pronia întâmplării și să aștept aici voile mai blânde ale ei.—Și aceasta cu atât mai mult cu cât, dacă jumătate din proorocirile părintelui Ghermănuță, cea cu potecile, se adevărase,—de ce adică nu s'ar fi adevărit și cealaltă jumătate, cu primenitul luminii ? Căci luna, măcar că e lună, dar mai la urmă e tot femeie ; și să te ferească Dumnezeu de primenitul femeilor !... Cu ce mai de nourî groși și neștrăbătuți ochiului iscoditor nu eră să astupe și să zăvorască ea ușile cerești ale sanctuarului său de misterioasă primeneală !... Câtă apă din văzduhuri nu eră să-i toarne Sfântul Ilie din cap, spre a se la și a se curăți de rugina groasă, lăsată de negurile nopților pe fața ei bălae și în părul ei blond ! Câtă hodorogeală de tunete, ce mai vânzoleală și trăncăneală de pretutindenii nu eră să zguduie, din temelie, gospodăria cerească !... Câte lumini nu trebuiau să-i aprindă fulgerele înaintea oglinzilor ei de senin, spre a-și cerceta mai cu deamănuntul în ele greșurile chipului său grăsuliu și sprincenat !... Și când te gândești că eu întru

nimică nu eram vinovat să duc în spete urmările acestei cochetării cerești!... Aprinsei o țigară și mă lungii într'un cot dinaintea vizunii mele...

În golul înalt de sub picioarele mele, se întindea spre răsărit noianul fără hotar al munților pitici, ce-și rădicau cu sfială, parcă, piscurile lor viorii în văpaea de aur a soarelui înflăcărat; aburi ușori și străvezii, ca o rețea alburie și subțire de ață de paingân, împânziau imensitatea nemărginirilor deșerte... Albastrul șters al văzduhului topit apăsă greu peste pământ, iar sub arșița covârșitoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se clătină și tăcerea neturburată își întinsese pretutindeni nețârmurita ei stăpânire.. Inima lucrurilor încetase de a mai bate și o sincopă colosală ai fi zis că tăiase suflarea în pieptul uriaș al Naturii... Moartea pășise, parcă, peste hotarele vieții și viața se tupilase în adâncurile cele mai din lăuntru ale firii încremenite... Și cine știe câtă filosofie nesărată și câtă poezie sforăitoare n'aș mai fi făptuit eu cu gândul în fața amorțitei vieți universale, dacă pronia cerească nu m'ar fi dăruit cu o neprețuită însușire: ori de câte ori mă găsesc în fața priveliștilor mari ale Naturii liniștite, mă cuprinde, numai decât, sau melancolia sau... somnul, două stări ale persoanei mele, între care, nici odată, n'am făcut deosebire; căci după cum melancolia e somnul sufletului, tot așa somnul e melancolia trupului; și fiindcă nu-mi eră somn, mă hotărâi să rămân melancolic...

Umbra stâncii mele de adăpost înmormântase împrejurimile depărtate într'un soi de amurg prea timpuriu care-și întindea liniștea sa neturburată până la hotarele luminoase ale zilei, ce ardeă, încă, în toată puterea caniculară a razelor soarelui... O suflare de

vânt răzleață și molatecă, furișându-se din ascunzătoarea-i răcoroasă de frunziș întunecos, se abătutu fără de veste peste întinderea înflorită din fața mea ; iar sub mângâerea-i ușoară și trecătoare, florile își plecară spre pământ fruntea lor drăgălașă, ca sub farmecul unei sărutări cu dor așteptate ; și poate că ceia ce strălucia între foile albastre ale uneia din ele, eră o picătură de rouă sau... poate chiar o lacrimă de bucurie sau de durere... Oare ziditorul a toată făptura n'a așezat câte-o scântee de viață și de simțire în fiecă lucră, dela om și până la firul de năsip?... De ce, dar, n'ar plânge florile sau nu s'ar bucură și ele cu lacrimi de rouă și de ce codrii nu s'ar tânguî cu glasuri de vânt ? Și de ce, încă n'ar geme râurile cu eterne suspinuri de ape?... Și eră în ceruri atâta strălucire, pe pământ atâta liniște sfântă !...

Un sforăit puternic și un nechezat ascuțit al Pisicușii rupse firul melancolic al cugetărilor mele și mă făcū să sar grăbit și drept în picioare și să alerg iute lângă dânsa ; poate că simțise ceva... Cercetai cu deamăruntul împrejurimile... nu eră nimic...

Ba cu una, ba cu alta, soarele se plecasse simțitor înspre apus și întunericul peste curând aveà să sosească. Mă pusei deci în cale să-mi iau măsurile pentru siguranța deplină a popasului meu de noapte, lucră, pentru care, dealmintrelea, aveam încă destulă vreme la îndămână... Securea părintelui Ghermănuță, ajutată de puterea sălbatică a brațelor mele, făcū minuni... În mai puțin decât s'ar crede, pădurile împrejmuitoare zăceau doborâte la pământ !... Și, iarăși, în mai puțin decât i-ar trece cuiva prin minte, în fața peșterii mele și pe întinderea trebuitoare, pădurile desființate se prefăcură într'un val înalt și nestrăbătut de trunchiuri

de copaci, încâlcite, la un loc, cu crengile lor. Pari lungi și deși bătuți până la pământ, în mijlocul valului, străjuiau drept și neclintiți, cu vârfurile lor ascuțite, creasta zburlită a întăriturilor mele; iar între păretele stâncii și unul din capetele arcuite ale valului meu, lăsați o strâmtă deschizătură, ca loc de intrare și de eșire. Apoi târâi în lăuntru un munte întreg de vreascuri și de uscături, care ar fi fost în de ajuns să hrănească pentru veșnicie focul nestins pe altarele Vestei...

N'avem chip, n'avem cu ce, dar într'un par mai înalt aș fi aninat și clasica înștiințare, pe care Romulus cu atâtea mii de ani o înfipsese, înainte de mine, pe zidurile cetății sale: *moriatur quicumque transiliet moenia mea...* Și iată mă, deci, în stare să stau de vorbă, peste gard bine înțeles, cu orice sihastru morocănos și cu patru labe al pustiului munților, ba chiar, la nevoie, să am destulă vreme de a-i frige și ochii cu tăciuni, de cumvâ s'ar fi încumetat la vre-o călcare de domiciliu... Și dacă mai pui la socoteală secură, adică toporul părintelui Ghermănuță, și cele șase focuri ale revolverului meu cazon, apoi înțelege oricine că mă găsiți îndreptățit, după ce mi sfârșii treaba, să mă primblu, șuerând, cu mâinile la spete, pe dinaintea iscusitelor mele isprăvi, și să gust în pace deplină fericirile neturburate ale singurătății... Iar când cele de pe urmă raze roșietice ale soarelui de apus poleiau încă hotarele de răsărit ale depărtărilor neguroase, deslegai pe Pisicuța din pripon ș'o vârai între întărituri; îi smulsei din smeuriș și-i adusei, pentru noapte, un braț zdravăn de iarbă fragedă și înflorită, astupai intrarea cu trunchiuri de copaci bine înțepenite

și pusei, cu chipul acesta, între mine și pustiu, o stavilă nestrăbătută .. Eram acasă la mine.

Curând scăpătă și soarele după cele mai de pe urmă trepte ale apusului, iar Dumnezeu umplu, în urma lui, cu întuneric, cupa imensă a haosului său, dela cele mai de jos adâncuri ale pământului până la marginile cele mai de-asupa ale cerurilor... Și formele schimbătoare ale lucrurilor se topiră și se mistuiră în noapte ca într'o mare întunecoasă și fără de margini... Ceasul de pace și de liniște sună tăcut de pretutindeni, și Fierea amorțită își plecă spre odihnă capul său... Tăcerea își întinse adâncul tainei sale până la hotarele cele mai de pe urmă ale nesfârșitului, iar, din înaltul cerurilor, mâna îndurătoare a celui prea puternic aprinse milioanele sale de stele și, cu lumina lor strălucitoare, călăuziă, pe drumul fatal al veșnicei sale pribegii, calea oarbă a pământului... Susurul domol, prelung și nehotărât al tăcerii mute se rădică peste abisuri, ca o cântare fermecată de leagăn, și lumile dormiau duse pe brațe imense de întunerec... Iar peste tot și peste toate, se aprinse la răsărit, ca o candelă de străjuire, luna plină a sfârșitului de liliu, și, prin rariștea neagră a pădurilor, își trimise, până la mine, întâile luciri fantastice și mișcătoare ale razelor sale argintii, piezișe și răci... Imi descoperii capul, și, plecându-mi fruntea înaintea răsăritului, îmi făcui semnul crucii...

Mă culcai și adormii repede.

Când mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă, parcă, de somn, băgai de samă, că soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, căci se părea că se înălțase, pe ceruri, în vârful degetelor și, de peste înțărături, se uită furiș la mine, tocmai în fundul

peșterii. Focul somnoros mistuiă, fumegând, cel de pe urmă tăciune; Pisicuța, cu câteva fire de iarbă afară din bot, dărmă pe toate cele patru picioare ale sale... Dădui în lături stavila dela înirare și eșii afară din... vizunie. Liniște neturburată în cer și pretutindeni! și nici un vânt din cele patru nu-și părăsise încă culcușul său, spre a învia codrii adormiți. Peste deșertul înalt și plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând și ascuțit, spintecă văzduhurile ca o săgeată neagră și iute. Și deși ziua eră la început, soarele totuși ardeă cu putere și prevestiă o adevăată zi de cuptor. În zădar cercetai cu privirea întinderea cerurilor până la cele mai depărtate margini ale sale: nici o pată de nor nu plutiă peste seninu-i albastru și limpede. Soarele își acoperise fața cu un zabranic de aburi roșietici și stihiiile păreau că plănuesc ceva în încremenirea lor. Astfel luai hotărârea să mă astâmpăr locului, până se va alege la o parte. Potrivit, așa dar, acestei hotărâri, urmă să îndeplinesc, pe ici pe colea, unele lipsuri ale vremelnicii mele gospodării. Priponii pe Pisicuța într'o așezătură cu iarbă înaltă, mai largă și pe îndelete aleasă; doborâi, din nou, la pământ alte păduri seculare; și, cu trunchiuri, pe care nu mă pricep, cum de le mai putea pământul geui pe spetele sale, lărgii și înălțai întăriturile mele, până la punctul de a nu-i mai da mâna sfântului soare, să mi se oglindească în lăuntru, decât, doar, la amează. Vânturile trebuiau să-și sfărâme furia lor vijelioasă de neclintirea zidurilor de lemn ale Genuclei mele; și fie că Ciclopii vor fi lăsat sau nu vor fi lăsat urme de trecerea lor pe pământ, știam însă, că cerurile și pământurile vor trece, dar... întăriturile mele vor rămâne!... Oricum, dar mă simțiam mândru, și încă cu drept cuvânt; de aceia pășii

mai departe spre îndeplinirea altor lipsuri deopotrivă strigătoare la cer. Știam eu, de pildă, câtă vreme eră să stau locului? Ș'apoi proviantul, pe care-l aveam la îndămină, eră să-mi fie de ajuns?... Atâtea probleme, care se cereau dezlegate numai decât. Înarmat, deci, până 'n dinți, și cu parul cel ascuțit în dreapta, plecai în pădute după ciuperci... Peste puțin, mă întorsei cu desagii plini de hribi, de rișcovi și de nicoreți; cât despre zmeură, dacă mi-ar fi fost sete, n'ași fi avut decât să întind mâna și s'o culeg chiar de sub labela ursului. Dar ceia ce băgam de samă în toiul tuturor acestor îndeletniciri ale mele, eră dragostea ce prindeam, văzând cu ochii, pentru viața de sălbatec... Ba, fu chiar un moment, când n'aș fi putut spune cu siguranță, dacă vreodată fusesem în altă stare, decât în cea de față; și dovadă despre aceasta e, că uitasem cu desăvârșire deosebitele forme ale nasului deosebiților mei prieteni din lumea cealaltă. Și mi se părea mie că tot ce trăise altădată sub ochii mei nu putuse fi decât fantasmagoria bolnavă a unui vis, sau, cel mult, amintirea neguroasă despre lumea fosilelor vre-unei depărtate perioade geologice, despre care sau cetisem undeva, sau îmi povestise când-va vre-un funebru iscoditor de oseminte vechi și antedeluviane !...

Dimineța trecuse călduroasă și sosì deameaza uci-gător de arzătoare. Soarele își rădicase de pe față zăbranicul său de aburi roșietici și, ajuns în răscrucile cerurilor, își cumpăniă, parcă, neclintit, pe albastrul șters al adâncurilor, discul său alb de lumină topită; iar din ceruri peste pământ, ca din o sită imensă, mâni colosale și nevăzute cerneau o ploae de foc mistuitor... și pământul părea cufundat într'o genune de flăcări... De prin adâncul văilor, de peste înălțimea coa-

melor codrului, de pe întinderea scânteetoare a smidurilor înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori se rădicau în unde crețe și, tremurând în zare, se topiau în văpaia înaltă a cerului aprins... În turbarea ei caniculară, arșița miezului înflăcărat al zilelor de Iuliu mușcă cu dinți de foc de pretutindeni, și își ostoia setea sa covârșitoare cu cele de pe urmă picături de viață, umede și vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor... Și, de pretutindeni, toate, într'un susur nedeslușit, sfârâiau a uscăciune!... Codrii uriași, ca o mână de vreascuri netrebnice, se svârcoliau neputincioși și țipau de usturime înădușită, sub văpaea incendiului universal. Greerul, cântăreț neobosit al zilelor de vară, amuțise, istovit, sub umbra înălțimii ocrotitoare a erburilor; veverița pusese frâu neobositei sale zburdălnicii și, cuprinsă, parcă, de neclintirea prefăcută a morții, își mistuise ființa sa în încheetura umbroasă a unei crengi aeriene. Gaia nu mai spintecă văzduhurile cu țipet flămând și ascuțit, vântul nu mai clătină frunza pădurilor, și nici un un fulg de nor nu mai îndrăzniă să brăzdeze cu umbra-i subțire înălțimile aprinse ale împărăției focului... Cât despre mine, lungit, cum stăteam în fundul cel mai din adânc al peșterii mele, fără teamă de priviri iscoditoare, îmi făceam socoteală, cum aș putea împărtăși posterității depărtate deosebitele simțiri, pe care le încearcă cineva, când e aruncat, de viu și fără pacate, în gurile de flăcări ale Tartarului! Și fiind că Pisicuța, din iarba înaltă, în care stătea înmormântată până la gât, sforăia desnădăjduit, mă dusei s'o desleg din pripon și s'o aduc între întărituri. Nu mă putui, totuși, oprî de a nu mă desfătă o clipă, privind la lupta uriașă, ce se încinsese între ea și o muscă mare cu spetele lucitoare și verzii, care năzuia, numai

deeât, să se adăposteacă de arșița dogoritoare a soarelui, în umbra umedă a uneia din nările ei; și cu greu ai fi putut hotărî, care dintre amândouă erau mai iscusite în strategie, musca sau Pisicuța? Căci, dacă Pisicuța își apără nasul, scuturând din cap în toate părțile, musca, nu mai puțin, cu o precizie vrednică de cea mai desăvârșită balistică, ochiă și prindea nasul Pisicuții din zbor și se înfundă, cu iuțeala unei săgeți, în adâncul uneia din nările ei; atunci Pisicuța sorbiă și își umfla peptul său puternic cu jumătate din atmosfera pământească; iar când aerul, astfel sorbit, eră înapoiat cerului sub forma ruptă și zguduitoare a unei furtunoase note de trombon, musca țîșniă zăpăcită din narea Pisicuții, și îi trebuia vreme până să se desmeticească și să se descurce din erburile încâlcite, în care fusese aruncată, spre a-și găsi din nou echilibrul de luptă... Dela o vreme musca își schimbă planul de atac și începù să bată părțile mai slabe ale citadelei, ca și cum, adică, Pisicuța n'ar fi avut nici picioare, nici coadă, nici dinți și, mai cu samă, darul neprețuit de a-și scutura cu atâta putere pelea spetelor sale, în cât geniul strategic al tuturor muștelor universului, la un loc, ar fi rămas neputincios, față de cutremurul prăpăditor al spinării și al coastelor ei... Și, deși eram încredințat, că, în cele din urmă, biruința va cumpăni spre partea Pisicuții, mă hotărâi totuși să intru la mijloc, în această epopée măreață și crâncenă, ce se desfășurà ochilor mei, și deslegând-o, deci, din pripon, o condusei, ca o altă zeităte antică, sub egida-mi ocrotitoare, în lăuntru sacrosant al întăriturilor mele!... Iar pornirile războinice și sângeroase ale muștei cu spetele lucitoare și verzii se ostoiră la hotarele umbroase ale pădurii.

Soarele pășise demult, acum, peste creștetul stâncii mele de adăpost, și înălțimile din apus își prelungiau repede chipurile lor de umbră deasupra văilor dimpotrivă. Noaptea se vestiă grăbită din adâncuri și luna nu pășise, încă, dincoace de hotarele răsăritului său. În schimb, însă, de sub marginile depărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nourii posomorîți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără de veste și împânziră într'o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerurilor cu pământul... Ai fi zis că imense și negre urdii de fantome uriașe urcau, în rânduri strânse, pe înalte trepte de kaos, spre asaltul cel mai de deasupra al țărilor cerești... Un tunet răzleț, răsărit din miază-noapte, răscolî clocotitor nemărginirile rotunde, și un ropot fără întreprupere și nedeslușit vestiă, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cerești... O puternică suflare de vânt trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzișuri, se stinse, tânguios și jalnic, în nesfârșitul umbros al depărtărilor... Vijelia își trimesese înainte pe cel mai ager dintre vestitorii săi înaripați... Și, de peste firea întreagă, până la hotarele auzului, într'o clipă se rădică, pe mii de note discordante și, totuși, armonice, simfonia înfricoșată a frământării și a zbuciumului universal!... Puterile adâncului se treziseră de pretutindeni și, sub ocrotirea oarbă a nopții, își deslănțuiră asupra pământului îngrozit furia lor prăpăditoare... Uraganele umplură jgheburile largi ale munților și, ca niște imense puhoae vijelioase, se rostogoliau prăpăstios la vale; viforul sueră, gemea și urlă în răstâmpuri cu glas acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciumați, acum de munți cu furie zguduți pe temeliiile lor de cremene eternă... Sclipirile

neîntrerupte și orbitoare de lumină frântă ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice și nemărginit de lungi, întunecimile feroase ale nopții înalte... Și, între cele patru hotare ale nesfârșitului, întinderile oarbe tremurau cu răstimpuri scurte de întuneric și lumină albăstrie, sub licăririle fugătoare și iuți ale focului ceresc... Fierbeau văzduhurile și cerurile clocotiau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor, și pământul înfricoșat se cutremurà nemernic, până în cele mai din adânc ale temeliiilor sale, sub ropotul de trăsnete care cădeau asurzitoare prin întuneric, ca niște imense boambe de flăcări, și spulberau, ca și cum ai suflă într'un strop de țărână, frunțile de stânci îndrăznețe ale celor mai sumeți dintre munții săi... Și sub zvârcolirea fără de margini a frământării și sub urgia întregului zbucium al făpturii, zăgazurile cerului se rupseră, jgheaburile adâncului se desfundară și, din înaltul întunecimilor, se prăpăstuiră asupra pământului, cu șuer de aer sfâșiat, potopul greu al apelor cerești... Și gemătul vijeliei pustiitoare își amestecă simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a șivoaelor pământului... Iar sub urgia vijelioasă a apelor, stâncile, zguduite din înălțime și zmulse de pe temeliile lor de veacuri, se rostogoliau prăpăstios în genunile adânci ale văilor... și sub izbirea lor neîndurată, brazii trufași ai codrilor se frângeau cu glasuri de trăsnet și umpleau depărtările întunecoase și goale cu cel mai de pe urmă răsunet prelung al prăpăstuirii lor de veci!...

Cine știe, dacă ceasul cel grozav al împlinirii vremilor de-apoi nu sunase acum și dacă nu erà scris în cărțile oarbe ale ursitei, ca să se aprindă și să ardă osia nemăsurată a lumilor, dela un capăt până la celălalt? Iar temeiurile firii să se prăbușească și să

umple, cu pulberea lor mărunță, întunecimile goale și fără de sfârșit ale haosului negru, din care puterea cu vântului dumnezeesc le scosese spre ființă ?

Se poate... Toate se puteau ; un singur lucru nu se putea : acela, anume, ca, odată cu desființarea țărilor făpturii, să se desființeze și țăriile mele... În zadar viforul, vijelia și uraganele se izbiseră oarbe în clădirea zburliță de crengi uriașe a întăriturilor mele, căci nu izbutiră, decât să se sfâșie și să urle de durere și de ciudă... Și parii de sprijin ai îngrăditurii mele de păduri peste păduri, înfiți până'n inima pământului și înalți până la ceruri, cu vârfuri albe de dinți ascuțiți, râdeau prin întunec de opintirile desnădăjduite ale neputinții lor ; iar pe povârnișurile de epică amintire, calde încă de eroismul Pisicuții și de pornirile războinice și sângeroase ale muștei celei mari cu spetele luctoare și verzii, pânza deasă a apelor cerești eră sfâșiată în două de grebănul lung și îngust al muntelui meu de adăpost și, cu iuțală de vifor și cu clocotiri de tunete, se rostogoliă pe două părți spre genunile adânci ale văilor... Și se rostogoliă cu stânci, cu iarbă, cu flori, cu zmeuriș, cu toate idilele și iluziile Pisicuții mele, dar, mai ales, cu hribii, cu nicoreții, cu ciuperclle, cu râșcovii și cu bureții de tot felul, pe care-mi n'temeiasem nădejdea viitoare a întâmplătoarei mele schivnicii de mai târziu...

Cum însă sufletul meu niciodată n'a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spete, povoara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotona această rodomontadă a stihilor, dacă ele nu și-ar fi tras măsurile tocmai la

timp... Poate să fi fost pe la cântători, când urletele vijeliei începură a-și scobori glasul, și zbucliumul codrilor a se mai potoli; un tunet răzleț încercă, din mează-zi, să mai răscolească clocotitor nemărginirile întunecoase, dar, iute, își stinse neputincios, în tăcerea nopții adânci, duruitu-i depărtat... Artileria cerească scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă... Cine-va trase, parcă, în lături perdeaua neguroasă a norilor și, în întunerecul cel mai de deasupra al cerurilor, o poartă de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre, și o stea cu lumina tremurătoare își cumpănî, sfioasă, parcă, chipul său peste adâncuri... Numai șivoaiele apelor, nepotolite încă, își mai trimeteau de prin văi, până 'n depărtare, vuetul lor nedeslușit și surd... Fiori iuți de vânturi ușoare însuflețiau, în răstimpuri, neclintirea frunzișului negru, și picături de apă mari cădeau grele pe pământ...

Cu vreascuri uscate, puse mari dinainte la adăpost, ațîțai un foc uriaș, și întunecimile îngrozite fugiră să-și adăpostească frica lor la marginile cele mai depărtate ale pământului; iar în bătaia luminoasă a focului, Pisicuța, înfiptă neclintit pe toate cele patru picioare ale sale, cu capul în jos și cu urechile plecate, stătea nemîșcată cu încremenirea unei statui de bronz, tăiată pe fund de întunerec; de pe vârful prelins al moșului său din frunte, cele de pe urmă picături de apă ale potopului ceresc se strecurau domol și rar și, lunecând pe jghiabul atrâmt dintre amândouă nările ei, cădeau grele pe pământ... Dormia și visa!... „Dormi în pace“! îi dorii eu în gând, aruncându-i poclada pe spete și închingând-o cu tafturul... „Dormi în pace“! Și tot în pace mă hotărîi să dorm și eu în fundul ticnit al vizuinii mele, după ce, mai întâi, aruncăi pe foc, cu trun-

chiuri cu tot, crengile unui întreg codru de brazi, atâta adică, cât să poată el mistuî pân' a doua zi ; și în pace, prin urmare, dormirăm până 'n ziuă și eu și Pisicuța...

Iar a doua zi, când mă deșteptai și mi-aruncaî privirile peste împrejurimi, Firea întreagă mi se părû ca răsărită atunci, pentru întâiași dată, din sinul adânc al apelor creațiunii. Atâta erà de fragedă, atâta erà de virginală ! Soarele însuflețî, cu lumina de aur idealizat a razelor sale, picăturile mari și grele de rouă curată, care atârnav pe vârful negru-verde al fiecărei frunze mici și ascuțite de brad ; erburile subțiri și mlădioase, sub greutatea acelorași picături de rouă, își plecau molatec fruntea lor înspre pământ ; iar sub căldura soarelui dătător de viață, florile galbene, albastre și roșii, ca trezite din somn, își rădicau încet cătră ceruri, potirul lor strălucitor. Un vâl străveziu, țesut din fire limpezi de lumină trandafirie și cer albastru, acoperî imensitatea solemnă a nesfârșitului, și inul tăcerii neturburate se înnălță de pretutindenî, ca o rugă de mulțămire, către ziditorul puternic a toată făptura... Numai greerul păgân turburà în răstâmpuri, cu șuer pătrunzător ceasul măreț de rugăciune, și gaia, ca o săgeată neagră și iute, spintecă văzduhurile largi cu țipet flămând și ascuțit...

Deschîngai tafturul Pisicuții, îi luai poclada din spetê și, scoțînd-o din întărituri, o priponîi în smeurișul pologit încă de ploile nopții, dar care începuse a se rădică pe picioare sub razele acum fierbinți ale soarelui înalt pe ceruri.

Ziua trecû. Trecû și noaptea, și altă zi lumină iarăși cu strălucirea ei liniștea singurătății mele ; și altă noapte îngână, încă, cu cântecul de leagăn al susurului său

căpătaiul somnului meu fără de visuri... Dar vine o vreme când Natura te soarbe cu atâta putere neândurată în adâncul sălbătăciei sale, încât ți s'ar părea, că sângele tău stricat și păcătos a fost înlocuit în vinele tale cu sânge de vioae și ageră jivină a codrilor... Și eu, care, mi se părea, că plutisem patruzeci de zile și patruzeci de nopți peste toate valurile fără de frâu ale tuturor potopurilor, aveam dreptul să mă uit ca spre o zare depărtată, la timpurile de altădată, și să privesc, ca prin sită, la chipurile șterse ale unei lumi pentru veșnicie înmormântate, sau, cel puțin, să-mi cercetez barba, spre a mă încredința, că nu e nici albă nici până la brâu și că, prin urmare, nici nu mă rădicasem la treapta vreunui Patriarh, ferit prin îndurarea pronieii cerești de peirea a toată suflarea...

Cum, însă, lucrurile toate au un sfârșit în lumea asta, tot așa avură sfârșit și merindele mele: ouăle nucile, pânea, zglăvoacele, merele perele și boiștenii fuseseră de mult desființate: șipul cu rachiu își dăduse, și el, suflarca sa cea mai de pe urmă, și numai câte un hrib sau nicoreț se mai arătă răzleț, pe ici pe colea, prin vâlmășagul imens al calabalăcului meu de tot soiul...

Iată pentruce, privind cu jale la cei câți-va bureți, ce mai rămăseseră, mi se părea că mă aflū înaintea unor

Rari nantes în gurgite vasto

din clasica anticitate... Atâta numai, că, după ce, la prânz, îmi mâncai fripți pe cei din urmă Troeni ai mei, nu mai avui, măcar în gând, puțința de a mai glumi pe socoteala vre-unei depărtate anticități, oricât de clasică ar fi fost ea...

Când soarele scăpătă după amiază, mă hotărâi, ca un alt Robinson, să cercetez împrejurimile, spre a mă încredința, de nu cumva vre-o potecă, oricât de îngustă, ar fi tăiată pe coasta prăpăstioasă a muntelui, sau, cel puțin, dacă așezarea locurilor n'ar fi priincioasă urmării mai departe, cu oricâtă greutate, a drumului meu întrerupt. Și, fiindcă Pisicuța ar fi fost în stare să smulgă priponul și să se ia după mine, apoi mă dusei și, desrădăcinând din munte o stâncă uriașă, ce-mi căzû la îndămână, și o răsturnai peste capătul priponului eșit afară din pământ. Apoi, înarmat până'n dinți și cu parul ce-l ascuțit ca unealtă de sprijin, plecai să dau ocol muntelui meu de adăpost... N'aș putea spune cum și cât am mers; fû, însă, un moment, când spre cea mai mare glorie a mea, băgai de samă, că Natura, pe lângă alte multe, mari și foarte înalte însușiri, mă dăruise și cu cele mai de căpetenie talente ale celui mai iscusit dintre alpiniști... Altfel nu m'aș fi putut lămuri, cum, fără să-mi pierd cumpăneala o singură clipă, mă trezii de odată, acățat pe o așchie de stâncă între cer și pământ, de unde, sub picioarele mele, prăpastia se deschidea neagră, firoasă și fără fund, iar deasupra capului, perețele drept de stâncă își pierdeă creștetul aerian în înălțimile albastre ale văzduhului... Totuși, fiindcă, cu oare care chibzuială, se putea, încă, pași înainte, pașii; și, iarăși, fiindcă, cu oarecare îndrăzneală, s'ar fi putut sări peste crăpătura adâncă dintre două stânci, sării; și pașind acum cu chibzuială, acum sărind cu îndrăzneală, mă trezii pe muchea unei opcini pleșuve și largi, la picioarele căreia munții se tupilau smeriți ca niște umilite și sfioase straturi de verdeață.

Mă lungii într'un cot pe iarba moale și spre sărbă-

torirea deplinei mele biruinți împotriva stavilelor de tot felul, pe care codrul și muntele mi le rădicase în cale, aprinsei o țigară, al cărei fum se înalță, prin depărtările albastre, până sub temeliile înalte ale stelelor lui Dumnezeu... Și, iarăși, fiindcă, de-a puterea fi, trecusem, cu toată alcătuirea ființii mele, spre tagma isteță a jivinelor, apoi cu instinct ager și fără de greș, neabătându-mă, adică, din cale cu un palmac, măcar, la dreapta sau la stânga, mă întorsei, pe acelaș drum, la întăriturile mele, unde Pisicuța mă așteptă nemișcată și cu ochii țintă în desişul, în care mă văzuse mistuindu-mă... Un nechezat de duioasă mulțămire întimpină, din parte-i cu tremolo de bas profund, sosirea mea cu nerăbdare așteaptă...

Intunericul sosì repede și, mai mult din obișnuință decât de nevoie, aprinsei focul reglementar de noapte; iar când dădai să scot din desagi sărăcăcioasa mea cină de sară, mă încredințai cu desnădejde că încetaseră, sărmanii, de a mai fi urechea de îmbelșugare a calului năzdrăvan din poveste... Dar, fiindcă flămând, iarăși, nu mă puteam culcă, apoi așa turcește, cum stăteam dinaintea focului și cu nasul în tăciuni, mă ospătai și eu, după puțină, cu nu știu a câtea dumnezească „fericire“, care glăsuește că „cei flămânzi se vor sătura“, și potrivit, așa dar, și meșteșugului meu de dascal de gramatică, mâncai și mă săturai la timpul viitor.

A doua zi, în revărsatul zorilor, după o scurtă sfătuire cu Pisicuța, în care îi dădai toate învățăturile trebuitoare, de cum, adică, urmă să calce și să se cumpanească printre stâncile prăpăstioase ale coastelor muntelui și, după ce, mai ales, căpătai încredințarea că m'a înțeles și că va fi următoare sfaturilor mele, îi a-

runcăi pe spete șeaua și peste șea vremelnica mea gospodărie ; apoi, om și cal, omul înainte și calul în urmă de dârlogi, înaintarăm, pe căi neumblate, spre cele mai de deasupra ale țăriilor cerești. Călăuziți de chibzuială și îmbărbătați de îndrăzneală eșirăm la lumină... Iar, când pustiul larg al opcinii pleșuve, la care ajunsei întreg și nevătămat, mă împresură de pretutindenii cu cercu-i rourat de verdeață scânteetoare, un dor fără de margini îmi cuprinse sufletul și gândul meu se întoarse și cătă cu jind înapoi, spre întăriturile mele părăsite, văduve și pustii... Simțul duios al paternității pentru lucrul mânilor mele se răzvrăti în mine și mă găsim vinovat, că, de frica lipsei ciupercilor măturate de potop, schimbam o viață patriarhală și tictită pe o pribegie fără de țintă, cătră care pășiam pe nestatornice și oarbe trepte de necunoscut... Și multă vreme ași fi întonat în gând jalnice eremiade pe ruinile trecutelor mele fericiri, dacă Pisicuța nu s'ar fi însărcinat, să mă trezească din toropeala sentimentală, în care mă cufundasem... Smuncii frâul fără veste, rădică capul în sus, privi țintă spre zarea depărtată a opcinii, stătă o clipă nemișcată, apoi necheză ușor ; și iarăși rămase neclintită și iarăși privi țintă în depărtare... Mă sculai în picioare, de cum stăteam lungit, și mă uitai cercetător spre unde-și îndreptă Pisicuța privirile... Nu zării nimic ; erau însă lucruri, asupra cărora Pisicuța nu se înșelă niciodată, și mă deprinsesem, prin urmare, a crede orbește în prevestirile ei... Trebuie, deci, să fie ceva sau cineva. Din adâncul tăcerii, răsăriră, de odată, mai multe lătrături și, când întorsei capul spre partea aceia, doi câni, cât doi zăvozi de mari, se iviră în fugă de după muchea depărtată a zării, și veniau în goană turbată spre locul, unde mă aflam eu... lute sării pe spetele

Pisicuții și-mi pregătii, spre apărare, parul ascuțit.— Aproape în același timp, de după geana aceleiași zări, o imensă căciulă neagră, teșită la o parte și curmăta la mijloc, se arată săltând în cadență și suind, parcă greoiu, pe trepte de aer, înclinarea apusană a opcinii... apoi două picioare nemăsurat de lungi și arcuite spre afară, prin a căror deschizătură se vedeă, larg, prive-liștea depărtată a uunților din potrivă, se iviră numai decât sub căciulă și, înfingându-se pe rând și la deopotrivă răstimpuri, cu gigantice mișcări de compas, în iarba moale a opcinii, spintecau a lene aerul, pe urma cânilor, îndreptându-se spre mine; o ghioagă groasă și lungă fără sfârșit, cumpănită slobod în mâna dreaptă, întregiă cele câteva linii puternice ale chipului uriaș, ce se desprindeă pe zare.—N'apucasem încă bine să mă așez pe spetele Pisicuții, când sosiră și câinii și lupta se începù crâncenă între cele două tabere dușmane... Eu, nu-i vorbă, izbiam cu parul în dreapta și în stânga, dar asta, numai așa, de mântuială, sau, cel mult, spre a mă mângâia cu închipuirea, că săvârșesc cine știe ce mare ispravă de cavalerism medieval, că parul meu nu e mai prejos decât lancea vre-unui Rinaldo, că Pisicuța e, cel puțin, strănepoată în linie dreaptă a vre-unui Bajardo și că, eu însumi, prețuiam, măcar de două ori, cât orice Orlando Furioso!... lucruri pentru care, întotdeauna, am avut o grozav de mare slăbăciune... De altfel, singură Pisicuța eră de ajuns ca să țină piept biruitor tuturor cânilor universului... Copitele potcovite ale tuspătru picioarelor sale cu așa iu-tală de fulger scăpărau în toate părțile, trupul ei de șopârlă mlădioasă cu așa iscusită strategie își puneă, pe fiecă clipă, la adăpost, părțile slabe, încât înverșunarea crâncenă a dușmanului cu colții de fier muriă

neputincioasă la marginea de potcoave oțelite și de dinții ascuțiți ai cercului ei de apărare... Iar când, pe tromboanele largi ale amânduror nărilor sale își revărsă, în sforăit de vifor, răsuflarea vijelioasă a pieptului său puternic, opcina întreagă se cutremură și zăvozii o rupeau de fugă îngroziiți și... iar se întorceau la luptă...

— Hi!.. potae!... auzii pe cineva strigând de departe.

Eră un cioban tăiat pe linii de uriaș, care venia spre mine în fugă greoaie și care, cu gând de a ostoi câinii, ținea drept ghioagă, rădicat în aer, deasupra imensei sale căciuli, un întreg arbore strujit de coajă și de crengi, dar cu rădăcina neatinsă.

— Hi!... potae!... Și pe fiecare silabă din cele patru ale strigătului său de tunet, o însemnase împungând de patru ori în sus cu ghioaga în văzduhuri!... Dar nu mai eră nevoie, căci una din potăi, îndârjită de sosirea stăpânului său, se repezi în pornire turbată și năzuî să apuce pe Pisicuța de bot; dar Pisicuța, care în mișcări avea agerimea gândului iar în faptă iuțeala fulgerului, o și înșfăcă din fugă cu dinții de după ceafă, o rădică în aer și începù a o scutura cu furie; iar când crezù ea că destul a scuturat-o, îi dădù drumul de sus și cânele se simți foarte fericit s'o poată împunge de fugă și să se ascundă, schiolălăind, după picioarele lungi ale stăpânului său; ce'ălalt câne, mai înțelept, socotise de cuviință să-și facă datoria, lătrând furios din depărtare.

— Da' bine, măi omule, zisei eu, când ciobanul fu lângă mine, — ce dracu, voi păziți oile cu lupchi, ori cu câni? Aiștia-s curat lupchi, bre!...

— Da' bată-i pustia să-i bată, cucoane, că nu-s lupchi;

da' iaca așa se răpăd ei, ori de-i om, ori de-i dihanie; d'apoi că și 'neata, drept ț'oiu spune, c'amarnică vită de cal mai a'!...

— Da' nu-i nici un cal, măi omule... că-i curat iapă; numai cât îi iapă de cele din țara Harapului și-i amarnică, ce-i drept.

— Amarnică, zău!...

— D'apoi și câinii tăi, dacă se leagă de dânsa, așa, nitam-nisam!..

— Apoi, dă... câni nu-s?... Da' drept ț'oiu spune, cucoane, că n'am mai văzut de când sânt, cal să înșfăce cânele cu dinții și să-l scuture pe sus; și de-ar hi macar vr'un păcătos de câne... da' Chiperiu, aista, pune lupu' la pământ nu altă.

— A hi punând lupu', bre, da' nu iapa mea; ia, vezi tu iapa asta? Într'o iarnă trei lupchi o rupt cu dinții; și tustrei lupchii nu i-o putut face nici macar o zgârâitură.

— Aâââra... Cucoane... Da' dă... a hi, zău, că-i amarnică tare...

— Da' ia să lăsăm vorba asta, măi omule, stâna voastră departe-i de-aici?...

— Uite, colo'n vale, zise el arătând cu ghioaga spre apus, de-acurmezișul opcinii...

— Ei, și tu un'te duceai acû? Nu te poți întoarce cu mine, să mă duci pân' la voi, la stână?

— D'apoi, dă, mă duceam până coleă'n Goșman după niște oi; ghevornîța de-alaltăeri noapte ne-o cam răscolit turma și ne-o răzlețit câteva meoare... Da' m'oiu întoarce, că doar mai este vreme până'n sară.

Plecarăm: — eu călare, ciobanul pe jos, și câinii cât co'eă, la cuvenita depărtare de Pisicuța.

— Da' cum se cheamă locurile pe-aici bre? întrebai eu, într'un târziu, pe cioban.

— Plaiul Jitioanii, cucoane; da' ce? n'ați mai fost niciodată pe-aici?

— Nu; n'am mai fost... și nici acū n'aș hi venit; da' m'o prins pârdaľnica cea de ghivorniță'n pădure, ș'am rătăcit poteca și, uite, horhăesc așa de câteva zile, fără să știu unde mă aflu.

— Da'ți hi umblând cu v'o treabă pe locurile-astea?

— Da' nici c'o treabă, măi omule... ba... adică cu treabă; sunt, chipurile, revizor peste păduri ș'am plecat cu revizia prin pădurari.

— Așa... da'?

Sosisem pe muchea povârnișului de apus al opcinii și stâna se zăria de vale, într'o poiană, ca la o bătae de pușcă, depărtare.

Cum începurăm a scobori, câinii ne și simțiră și începură a se înșiră pe deal în sus, îndreptându-se spre noi, schiolălăind și lătrând furioși; ciobanul le aținu calea cu ghioaga, nu atâta pentru a mă apăra pe mine de ei, pe cât spre a-i apăra pe dânșii de Pisicuța.

— Buna ziua și bun găsit, oameni buni, zisei eu, descălecând lângă stână și adresându-mă celor câțiva ciobani tineri care trebăluiau care încotrò, dar mai cu samă unui baci bătrân, care, ajutat de un flăcăuan zdravăn, cu plete unsuroase și lungi, turnă într'o zăgârnă pântecoasă jintița caldă dintr'un ceaun negru și larg.

— Mulțămim d-voastră, răspunseră ei toți, cu glas greoiu și gros:—bine-ați venit.

Și fiecare-și urmă, fără să se stingherească, treaba începută: care turnă zăr pentru câni, într'un fel de

chersin larg și unsuros ; care potrivea scoarța întreagă a unui brad despoiat, pe acoperemântul tupilat al stâinii zdruncinate de furtună ; care aruncă de mămligă un ceaun uriaș, pe niște lespezi înalte, orânduite ca niște pirostii, în jurul unui foc viu de crengi uscate ; care așeză pe comarnic, ca să se svânteze, un caș rotund și mare, cât un pântece de patriarh...

— Da' venit-ai, mă Văsuiu, întrebă baciul cel bătrân, turnând jintița în zăgârnă, pe ciobanul care se întorsese din drum cu mine ;—găsit-ai meoarele, mă ?

— D'apoi, c'am apucat să mă duc numai până colea'n opcină, și m'am întors cu dumnealui să-i arăt stâna ; da' m'oiu duce eu mai amu că doar mai este vreme până'n sară.

— Apoi du-te, mă, și vezi de nu li-i da, cumvâ, de urmă ; să nu le hi spârcuit vr'o dihanie, dare-ar gălbaza'n ele ; du-te și vezi pin poenile Goșmanului, ori a Răchitișului ; de nu-i da acolo peste ele, urcă până'n dealu' Negru, că pe-acolo ați umblat cu oile înainte de ghivorniță ; ia cu tine pe Chiperiu și pe Tătaru, și vezi de vină pân' desară.

Și peste câteva minute, și picioarele nemăsurat de lungi și imensa căciulă neagră, teșită la o parte și curmată la mijloc, și ghioaga dintr'un arbore, cumpănită slobod în dreapta lui Văsuiu, și cozile flocoase și țanțoșe în aer ale lui Tătaru și Chiperiu, se mistuiră după sprinceana înaltă și verde a opcinii din răsărit...

Iar baciul cel bătrân, până ce nu-și mântui de turnat jântița prin zăgârne, până ce nu le atârână pe toate de câte un cuiu de lemn, ca să se scurgă fiecare în câte un budăiu deosebit, până ce nu-și clăti mânilor cu apă și le șterse de poala unsuroasă a cămeșii, în-

cinse peste mijloc cu un chimir lat și bătut cu ținte de alamă galbănă, aproape nici nu se uită la mine.

Când, însă, își mântui treaba de-un capăt, băgă toată mâna dreaptă, aproape până în cot, tocmai în fundul chimirului și, gheboșându-se oarecum, scoase o lulea de lut odată roș, dar înegrit acum de fumul cât suferise; și tot din chimir, scoase afară un boț de hârtie unsuroasă, în care aveă tutun; desfăcù hârtia cu sfințenie, înfipse în ea două degete, luă tutun și puse în lulea; strânse hârtia cu îngrijire și-o puse la loc, în chimir; apoi veni lângă foc, unde stăteam eu și, luând, cu aceleași două degete, un cărbune, fără teamă de mușcătura arsurii, îl așeză metodic în lulea, deasupra prafului negru de tutun.

— Da-ți hi viind de departe, domnișorule, mă întrebă el, cu lulăuă între dinți;—umblați cu treabă pe la noi? închee el irtrebarea, apăsând cu unghia policarului cărbunele peste tutun și scuiând cu măestrie printre dinți, deasupra focului.

— Și de departe și cam cu treabă; numai cât nu-mi eră treaba pe-aici; ia ghivornița cea de-alaltăeri noapte, m'o apucat în pădure, ș'am rătăcit poteca; de nu dădeam peste Văsuu al d-tale în opcină, cine știe pe unde mi-ar fi mai sticlit ochii!...

— Și de-aicea, unde chitiți să mereți?

— D'apoi, dă, moșule, știu eu? ia, încotro se poate merge; când rătăcești, rămâi în voea drumului, nu drumul în voea d-tale.

— De asta, așa-i, domnișorule.

— Da'n sfârșit, ași vreă să es undeva, la lumină, moșule; pe unde s'ar puteă merge la Tazlău?

— D'apoi, dă, domnișorule, drumuri or hi ele multe, numai cât îs toate cu depărtare și-s locuri tari; ș'apoi

după oara dealaltăeri noapte, s'or hi desfundat potecile și nu s'or hi liniștit apele ; da apele ca apele ; da' n'ai să poți trece Tazlău la vremea asta, că toate apele dau în el, și-a hi viind de vale cu schinare, ca un balaur...

— Și-i departe Tazlăul de-aici ?

— D'apoi că pe-acea nu-i Tazlău ; numai cât cracii lui îs peacolea pe-aproape ; iaca, urmă el arătând cu mâna spre răsărit, în două părți deosebite, iaca, un crac esă de colea, de sub Poena Rotundă și unul de dincolo, de sub poenile Gosmanului ; da nu-i vorba de cracii lui, că doar n'ai să treci peste ei ; ca s'ajungi la sat trebuie să treci peste Tazlău cel mare, și socot că nu l-ai putea trece, că nu se ostoește el cu una, cu două, când vine mare.

— Da-l trec călare, moșule.

— Da te matură Tazlău, domnișorule, ca pe-o așchie, cu cal cu tot, răspunse moșneagul cu oarecare mândrie, atins, parcă, în amorul lui propriu ; și, pufăind odată din lulea, scupă pintre dinți mai cu măestrie și mai departe peste foc.

— Bine, moșule asta o s'o vedem noi ; da, când a fi să plec mâni dimineață, o să te rog să-mi dai doi flăcăuani de-ai d-tale, care-or fi mai voinici, să mă ducă păn'în sat ; o să le fac cinste și lor și d-tale.

— Auzi, mă Huțane, t'ei prinde tu cu Sgribincea să-l duci pe d-lui păn'în sat de vale ? zise el, adresându-se la un soi de doi atleți, care stăteau chinchiți și tăcuți pe lângă foc, în așteptarea mămăligii.

— Da om mere, că doar i-o palmă de loc, răspunseră ei, fără, măcar, să întoarcă capul.

— El, vezi, moșule, că ei nu se tem de Tazlău ca d-ta ?...

— D'apoi, dă, ei nu s'or hi temând, c'aiștia, doar,

îs de cei care umflă șâvoiu 'n brațe și urcă cu el la deal.

— Da, d-ta crezi, că eapa mea nu umflă șivoiu 'n brațe ?

— D'apoi, dă, domnișorule, știm noi ce-a hi mai umflând eapa d-tale ? zise el sculându-se de jos ; și scuturându-și de unghia policarului luleaua de scrum, o vârî la loc în chimir.

— Mă, Cârță, urmă el, strigând cătră un flăcăuan lung, care de-abia se cinchise și el pe lângă foc ;— Mă, Cârță, da' ce te-ai lăsat pe vine, ca 'n ziua de Paști ? la vezi de-o țâ' de mojdeiu, că, iă, Bedreag îi gata cu mămăliga.

În adevăr, Bedreag, un flăcăuan chipeș, cu pieptul puternic și desfăcut, cu fața dogorită de ferbințeala focului, rădicase de pe lespezi ceaunul uriaș și, cumpănindu-l de toartă cu stânga, iar de fund sprijinindu-l cu dreapta, îl răsturnă spre o petică unsuroasă și groasă, și din tiparul lui negru și ferbinte, se răstogoli, ca o stâncă ruptă din munte, o gigantică mămăligă, care-și 'ntinse imensitatea sa rotundă până sub gurguiul opincilor lui Cârță : Cârță se feri în lături și rădicându-se, nu atâta după îndemnul moșneagului, pe cât ca să facă loc mămăligii în poeană, întră și semistui în fundul stâniei.

— Da unde, păcatele, a mai hi și cel usturoiu, moș Căpățînă ? unde, naiba, l'îndosiși, de nu dau peste el ? se auzi Cârță din fundul stâniei, strigând cu glas trăgănat și gros cătră moșneag.

— la vezi, mă Cârță, să nu te apuce de nas de sub cel chersân crăpat ; ori, vezi, că l'or hi mâncat ~~pașii~~ as'noapte și te-or hi lăsat cu dinții la stele. Și vezi,

de mai închipuie și ceva pentru musafiri, că doar nu ți-a hi mas numai ție șoarecii în pânțece.

Peste puțin, Cârță se arată cu două scafe mari de Lemn, una aproape plină cu mojdeiu, alcătuit din apă și usturoiu ucis cu coajă cu tot, alta cu felii mari de urdă și de caș, într'o bae, până la mijloc, de zăr cald.

— Da' unde-i lingura, măi uititule, băgă de samă moșneagul, când puse Cârță scafele lângă mămăligă.— Ori crezi că-i toată lumea, ca tine, cal, să-și moae botu 'n zăr și să bee ?

— Ce nu dai pace băetanului, moșule, zisei eu, adresându-mă moșneagului.

— He ! He !... C'apoi, doar, unui Cârța Abrudeanu, sereacu. Când își primenește opincile, din Paști în Crăciun, ori s'alege c'un picior desculț ori cu târsânile bălălăind ; da de 'nfulicat, nu mai are păreche pe fața pământului.

Și Cârță iar se mistuî în fundul stâniei.

— Da' unde pnseși lingura, moș Căpățină ? Se auzi Cârță strigând din nou cătră moșneag.

— Ia vezi, mă, c'a hi pe comarnic, pintre cei cași.

Și Cârță se întoarce cu o lingură lipovenească, scurtă'n coadă și lustruită cu roș, în formă de lingura zânei, pe care o vâra în zăr pintre făliile de urdă și de caș.

Bedreag scoase din brecinar o ață lungă și groasă, și c'o destoinicie de matematic, apăsa meridiene și paralele pe hemisferul cald al mămăligii și mămăliga se desfăcù, risipindu-se, în fierbinți... corpuri geometrice.

Și făcându-se toți roată împrejurul mămăligii, își trase fiecare, înspre dânsul, partea sa ; iar moș Căpățină așeză la mijloc srafa cu mojdeiu.

— Da-ți ospătă o țâ' și ne-voastră, domnișorule, zise el, îndredtându-se spre mine, care stăteam mai deoparte, și aducându-mi într'o mână o bucată de mămăligă, iar în cealaltă scafa cu făliile de urdă și de caș.

— Bucuros, moș Căpățină, oiu ospătă; numai cât se vede, că d-ta mă iei drept Chiperiu, ori Tătaru, de mi-aduci mâncare de-oparte; ia pune, te rog scafa și mămăliga mea colo, la rând cu d-ta; se vede că mie nu vrei să-mi dai mojdeiu?

— Da ne rugăm de ertare, domnișorule, noi chitiam că...

— Rău chitiai, moș Căpățină, zisei eu tăindu-i vorba,—rău de tot; și, drept pedeapsă că ai chitit așa de rău, o să mânânci d-ta partea mea de caș și eu partea D-tale de mojdeiu.

Și mă și așezăi turcește între Cârță și Bedreag.

— Da poftim, domnișorule, zise moșneagul, scărpinându-se peste căciulă în creștetul capului și așezându-se și el la rând, bucuros, poftim, numai... dă...

— Dă, ne-dă, ia să te văd, cum mânânci d-ta, moș Căpățină, mămăligă cu urdă, că, uite eu cum mânânc mămăligă cu mojdeiu.

Și după toate regulile celui mai deplin comunism începui a mânca... Multă vreme însă, după aceia, n'am mai mâncat mojdeiu cu mămăligă...

Și moș Căpățină, cunoscându-se greșit, mușcă tăcut din mămăligă și din caș, sorbind zăr cu lingura cea roșie și scurtă 'n coadă.

— Ei, hai, moș Căpățină, gustă și d-ta din mojdeiu, că doar eu am glumit; mai lasă cea urdă, că-i fi sătul de fruct de oae.

— Da poftim, domnișorule, poftim, că noi mâncăm

de toate ; dă... chitiam și noi să-ți dăm bucate mai subțiri.

— D'apoi mai subțiri decât mojdeiul, moș Căpățână, ce bucate mai vrei ; uite, apă goală cu mămăligă caldă...

Și moș Căpățână începù a întinge și el în mojdeiul pe sfârșite.

Când ne lungirăm, ca după masă, care 'n cotrò, pe unde găsirăm o leacă de umbră, moșneagul veni lângă mine, care mă așezasem între Huțan și Bedreag ; și aprinsesem o țigară. Moș Căpățână își scoase și el, cu ceremonialul obișnuit, luleaua și hârtia cu tutun din chimir.

— la fă 'ncoace cea hârtie, moș Căpățână, zisei eu întinzând mâna spre moșneag.

Imi dădù hârtia ; scosei un pachet de tutun, căci aveam în deajuns, îl desfăcui și i-l pusei în hârtie.

— D'apoi aista a hi de cel bun, domnișorule, observă moșneagul uitându-se cercetător la tutunul ce-i dădusem.

— Bun, rău, pune și d-ta 'n lulea și trage-i, că, doar, tot fum are să iasă.

Ceia ce moșneagul făcù, fără să-l mai îndemn de două ori.

— Dacă nu v'ar hi cu supărare, zise moșneagul, lungindu-se într'un colț și uitându-se țintă la mine, v'aș întrebà de cevà.

— Nici o supărare, moșule, de ce să mă supăr ?

— Percă v'aș hi văzut undevà ; nu sânteți de la Cheatră ?

— Ba drept de-acolo, moșule ; da cum se face de mă cunoști d-ta de la Peatra ?

— D'apoi n'ați apărat d-voastră cu Enescu, la giurați, amù un an, pe niște hoți care-o fost prădat o stână ?

Lucrul erà adevărat.

— Ba da, moșule, da' ce-i cu hoții aceia și cu stâna ?

— D'apoi că doar stâna noastră erà cu paguba și tot cu paguba o și ramas ; că doar hoții o scapat basmà curată, ca niște fete mari ; și tot noi și cu vina și cu gloaba.

— Așà-i, moșule, mi-aduc aminte ; numai cât eu nu-s aúvocat ; ia, mă luase și pe mine, așà, lude printre călărași, că doar la giurați și dumnetà poți fi avocat. Da' blăstămatul cel de Enescu, acela o 'ntors capul giuraților, de i-o făcut scăpați pe tâlhari, c'acela știe toate șurubăriile și-ți face din alb negru și din negru alb.

— D'apoi că și dumitale, cum îți mai meliță gurița ! de parcă-ți suflă Aghiuță la ureche, nu alta,—zise moșneagul clătinând într'o parte și 'n alta capul, cu căciulă cu tot, în semn de muștrare ; și, pu făind odată din luleà, scui pă printre dinți, până peste gurguiul opincilor lui Bedreag.

— Ei, și nu cumvã, pentru asta ai să-mi porți ponos ? Ce vrei, moșule ? Așà-i legea: orice vinovat trebuie să aibă un apărător și, dacã scapã, norocul lui.

— D'apoi, vezi că legea-i proastă : cine-o făcut-o n'o avut cap, domnișorule ; eu chitesc că giurații aceia is puși acolo numai ca să le dee drumu' hoților.

Și fiindcă, de-aș fi discutat cu moșneagul în contradictoriu, mă temeam să nu mă rămână, schimbai cu meșteșug firul vorbirii, fără să schimb și tema.

— Și hoții erau de pe-aici de pe-aproape? i-ați cunoscut?

— Da' cum nu, domnișorule ; niște potlogari din Calu-lapa feciori,—chipurile—de gospodari... ne-o golit stâna de urdă și de caș, ba ne-o luat și câteva meoare, de le-o fript mai încolo, hăt, în pădure.

— Dă, moșule, unde-s bucate, și pagubă, încheei eu

sentențios; da', mă rog, apă de unde beți când vi-i sete? întrebai eu spre a schimbă vorba.

— Apoi, ia de-acolea, din vale: este un șipot sub o rădăcină de brad; mă Huțane, ia răpezi, că ești mai sprinten.

— Apoi că mă duc și eu cu Huțan, moșule.

— Poftim, voia la dumnevoastră, domnișorule.

Și sculându-ne de jos plecarăm împreună; dar până să facă Huțan un pas, eu făceam trei, și totuși mergeam alătura; cu regula asta ajunserăm într'un desiș de brazi mărunți, în mijlocul cărora se rădică unul de două ori secular, de sub ale cărui rădăcini un fir subțire de apă limpede și rece se scurgea pe un jgheab așezat acolo de ciobani; băui până simții că am ucis setea, pe care mi-o deșteptase arșița sărată a usturoiului și, întremați, ne întoarserăm la stână, și eu și Huțan.

Schimbai priponul Pisicuții mai la umbră sub poala pădurii și tot la umbră mă lungii și eu, cu capul pe șea și, beat de usturoiu, adormii într'o clipă.

Și cine știe cât aș fi dormit, dacă un strănutat neobișnuit nu m'ar fi izbit drept în ureche. Când deschisei ochii și întorsei capul, un țap c'o barbă de patriarh și cu niște ochi holbați, în floarea frunzei de varză, mă mirosia cu de-amăruntul și, sub emanațiunile nevăzute, dar puternice, ale usturoiului meu, scutura din cap și strănută desperat. Turma sosise dela pășune și odată cu ea sosi curând și noaptea. Focuri se aprinseră în poiană și, peste puțin, liniștea se întinse pretutindeni... Adormirăm cu toții. Adouazi, în revărsatul zorilor, însoțit de Sgribincea și Huțan, apucau, peste munții din răsărit, drumul Tazlăului.

La Tazlău

...Un pitic și doi giganti!... Cam așa înfățișare, cel puțin, trebuie să fi avut eu între Sgribincea de-o parte și Huțan de cealaltă, deoarece cu tot prisosul de înălțime ce s'ar fi convenit să-mi dea spatele Pisicuții, capetele noastre, a tustrei, nu se rădicau totuși în văzduh mai sus unele decât altele; ba, mi se pare chiar că fundul pălăriei mele, cu toate silințele ce-și dădea, nu izbutiă nici într'un chip să se înnalțe dincolo de curmătura căciulelor vre-unuia din ei... Și până ce Sgribincea să-și deschidă odată largimea imensă a pasului său greoiu și rar pe întinderea de mușchiu verde a plaiului rourat, biata Pisicuță își cheltuiă jumătate din gebeaua întregii sale vieți, țesându-și iute la suiș mersu-i harnic și mărunț; și până ce Huțan să-și ia suflet, sorbind văzduhurile dintr'o dată în pieptul său puternic, o întreagă vijelie s'ar fi putut alcătui din răsuflările la un loc, ce izvorau zgomotoase și repezi pe nările înfierbântate și larg deschise ale Pisicuții, sub truda opintirilor la deal...

Iar când, pe muchea verde a opcinei, ne întâlnirăm în față cu soarele ce-și înălțase deplin, peste sprinceană răsăriteană a pământului, discul său înflăcărat, chipurile noastre de umbră se lungiră în aer trecând pe deasupra stâniei și se deșirară mistuindu-se pe ză-

rile depărtate ale munților din apus... Lumina răsăritului scaldă fețele noastre și, sub văpaia curată a ei, cei doi uriași se înfățișară transfigurați privirilor mele! Cu atât de neînchipuit farmec se amestecau sclipirile de aur antic ale razelor soarelui în pletele lor negre, bogate și lungi, așa de fraged înflorite se arătau ochilor mei trăsăturile bărbătești și pline de viață ale chipului lor puternic în bătaia de flăcări piezișe a răsăritului trandafiriu!...

Și fiindcă Pisicuța, ori de câteori o luă prea repede din loc, obosiă numaidecât, apoi o oprii un minut pe zare spre a-și mai luă suflet. Huțan și Sgribincea se opriră și ei.

— Măi flăcăi,—le zisei eu, când fu să plecăm din nou,—măi flăcăi, ia căutați de mai răriți cel pas, că cu mersul vostru aveți să-mi oftigiți iapa până'n Tazlău; ș'apoi socot că Turcii nu ne-or fi alungând dela spate.

— Așa-i, cucoane, da' vezi 'neată, că de-om mere așa pe 'ndelete, apoi ne-apucă noaptea 'n pădure și n'om putea trece Tazlăul cu lumină, că-i departe și locurile-s tari.

— Noapte, ne-noapte, tari, ne-tari, voi să mergeți așa ca să nu-mi oftigiți iapa; și vedeți, bre, de alegeți și voi un drum mai trăgănat, că—dupăce văd eu înaintea mea—apoi avem de străbătut până 'n sat un tartar întreg de munți și mă tem să nu mă lese iapa 'n drum cu șeaua 'n spate.

— Apoi dă, cucoane,—răspunse tot Huțan,—păn'om da din sus de Preluce, în dreptul Rotăriei, om tot urcă ș'om tot scobori, că până 'n sus de Preluce n'om putea mere pe vale—că-i valea strâmtă și plină de stânci; da' de-acolo 'nainte, dac' a da Dumnezeu ș'om

trece cu lumină peste Tazlău, apoi merem până 'n sat tot pe drum de hodină.

— Ş'o să suim multe dealuri, măi Huţane ?

— Apoi urcăm numai pe Goşman şi pe Negru ; ş'a-poi suim pe Geamăna, de-acolo apucăm plaiu şi dăm de vale 'n Preluce.

— Da' ce mâncare-s Prelucele tale, bre ?

— Ia nişte poene 'ntre dealuri, mai jos de Durău.

— Da' de ce Durău spui tu, mă Huţane ? Eu ştiu că Durău-i la poalele Ceahlăului ; ori poate-i fi umflat tu 'Ceahlăul în spate, cu Durău cu tot, şi l-ai fi strămutat pe meleagurile tale.

— Apoi a hi Durău şi pe-acolo, cucoane ; da' la noi se cheamă Durău, unde curge apa 'n jos de pe stâncă, preţ, aşă, ca la două staturi de om înălţime.

— Da' ce ne-om face noi, mă Huţane, — bagă de samă Sgribincea, — dac' or hi revărsate Prelucele ?

— Ei, ce ne-om face !... ia ce ne-am mai făcut, mă Sgribincea ; ne-om vâri ci noi în apă pân' la brâu ş'om eşi de vale 'n sat.

— Noi... da nealui ?

— Ei !... nealui îi călare, şi doar ştiu că nu s'a 'necă de călare tocma 'n Preluce ; greu a hi pân' om trece Tazlău, că, vorba lui moş Căpăţână, a hi vinind cu schinare, ca un balaur.

— Bre, — ziseiu eu după un minut de gândire, — da n'am putea noi să ţinem, cumvã, coama dealurilor pân' la Prelucele voastre, fără să mai tot urcăm şi să tot scoborâm la tihărai ?

— Ba cum nu, cucoane, s'ar putea ; numai, vezi neata, că luuru-i cu depărtare mare ; din plaiu Gitioanei eşim în poenile Guşmanului, după aceia dăm pe la fundul Negrului în poenile Gemenii, apoi apucăm plaiu

și scoborâm devale 'n Preluce ; numai, vezi neata, că asta-i Ireabă măcar de două zile și noi n'om putea, că mâni trebuie să him înapoi la stână,—răspunse Huțan, care cetia ca pe carte geografia muntelui.

— Apoi, dacă-i așa, apucați și voi, măi flăcăi, pe unde știți ; numai cât vedeți de mă scoateți și pe mine și pe eapă teferi pân la Tazlău.

— Apoi dă, cucoone, așa chitim și noi, dac'a da D-zeu.

Și iindcă ei amândoi chitiau tocmai așa, cum eră să dea D-zeu, apoi, după un minut de odihnă pe zarea dealului, descălecai și începurăm a scobori la vale.

Curând desimea codrilor ne sorbi în adâncurile sale: nestrăbătute și, rareori numai, câte un strop de cer albastru, san câte un fulg de lumină mai picurau răzlețe, din înălțimile încâlcite ale bolților de crengi, peste umerii și peste capetele noastre. Ploaia măturase de pe coastele muntelui orice urmă de potecă, și numai ho-
gașurile săpate de puhoae se mai țeseau iute între ele, ca niște tăeturi adânci, în prundișul galben al povârnișului repede. Pe alocurea, arbori urieși, a căror bătrâneță șubredă nu se putuse împotrivi vijeliei decum câteva nopți, zăceau răsturnați la pământ în toată nemăsurata lor lungime și, cu trunchiuri pentru veșnicie adormite și cu crezgi hrentuite în prăpăstioasa lor cădere, eziau scoborâșurile încă umede și lunecoase ale muntelui... Om și cal trebuiă, deci, să ne îndeletnicim cu sprintene mișcări de capre sălbătice, spre a sări sau pe deasupra sau spre a ne furișă pe dedesubtul neîndurat al stavilelor ce ne tăiau mersul... Și de unde Sgribincea și Huțan treceau dintr'un singur pas gigantic peste rotunzimea înaltă a brazilor răsturnați, eu, dimpotrivă, întrebuițam toate meșteșugurile celei

mai chibzuite cumpăneli, spre a trece teafăr și nevătămat peste greutatea de tot soiul, îngrămădite de vijele în calea mea ; cât despre Pisicuța, care se deprinsese a se ține de mine ca un câne credincios, o lasasem slobodă, și ea, pentru a-mi dovedi, că încrederea mea într'insa nu fusese zădarnică, apoi cu atâta pricepere își alegea linia de scoborât, cu atâta iscusință își înțepeniă copita fină a piciorului său subțire în luncușul viclean și repede al povârnișului, cu atâta agerime și ușurință trecea ca în zbor peste stavilele înalte ale copacilor din calea sa, încât chiar Sgribincea, care, dintr'un singur pas, ar fi străbătut prăpăstiile dintre doi munți, nu-și putu păstră obișnuita nepăsare, înăscută munteanului îndeobște și lui îndeosebi, și, minunându-se de o măeastră săritură a Pisicuții peste un arbore răsturnat,

— C'amarnică iapă mai ai, cucoane, drept ți-oiu spune,—zise el sub îmboldirea unei neprefăcute admirațiuni ; ia uite, mă Huțane, — urmă el, — cum sare iapa naibei peste copaci, parcă are pe sarsailă n pân-tece...

— Mai așa, mă !... Parcă-i de cele dela comedii ; da de unde, naiba, dăduși neata, cucoane, peste vita as' de cal ? C'amarnică dihanie de iapă-i, drept ți-oiu spune... Cu asta n'ai habar, că te scoate dela greu și dela nevoie...

— Apoi, măi flăcăi, asta-i iapă din soiul lui popa Gheorghe din Călugăreni,—răspunsei eu cu mândria cuvenită. Auzit-ați voi de popa Gheorghe din Călugăreni ce soiul de cai are ?

— Din soiul lui popa Gheorghe !... Ehe !... apoi am auzit și noi, cucoane, că popa acela are un soiul amarnic de cai ; amu pricep eu de ce zboară ca o ciută

peste copaci... li din soiul lui Popa Gheorghe!... halal vită de cal!...

— Amù, adaugă Sgribincea, om vedeà noi, mă Huțane, dac'are să zboare și peste Tazlău, cum zboară peste copaci...

— Da' asta zboară, mă Sgribincea, și peste puhoiul Bistriții, cu nealui cu tot, că, doar, asta-i curat pajură, bre, nu-i iapă ca toate epele. Dacă-i de-a lui popa Gheorghe, ce-ți mai bați capu!...

Dela sine se înțelege, că eu, prin împuternicire din pariea Piăicuții, primiam în numele ei și mă îngâmfam de toate laudele, ce, cu drept cuvânt, se aduceau atât neamului strălucit, din care se trăgea, cât și marilor ei însușiri de pricepere, iscusință și agerime.

Târâș, grăpiș, scoborâram Giticana și ne trezirăm în fundul strâmt al unei văi, prin care curgea cracul de miazăzi al Tazlăului; cu alte cuvinte, de pe întinderile senine, largi și pline de lumină ale plaiului înalt, ne găsirăm, deodată, prăpăstuiți în tainele pline de umbră și întuneric ale fundului pământurilor!... încă un pas, și am fi sosit, poate, la locașurile ticnite și de veci ale celor ce nu mai sânt... Atât de neturburată tăcere ne împresurà de pretutîndeni, așa de asemănătoare cu zborul umbrelor din altă lume, fluturau prin aer închipuiri ușoare de întuneric și de lumină mută, așa de încruntat lunecă înspre adâncuri, cu ape posomorâte, cracul negru al Tazlăului, printre maluri putrede de frunziș înalt, zăstit de veacuri în acea nețărmută și pașnică domnie a morții!...

Sgribincea și Huțan pășiră; eu, făcându-mi vânt, sării, iar Pisicuța shură peste lărgimea îngustă a apelor lui, care-și curgeau neoprit și repede drumul lor înspre adânc... După un minut de odihnă, începurăm a urcă

spre plaiul Goşmonului, cu aceleaşi stavile caşi la scoborâtnl Gitioanei, dar mărite prin însaşi împrejurarea suişului prea peptiş şi lunecos ; şi, cu toate acestea, Huţan şi Sgribincea, în loc să urce, păreau că scoboară ; eu chemam în ajutor toate tufele, ce-mi cădeau la îndămână, spre a putea urca coastele frământate ale muntelui ; iar Piscuţa zbură pe deasupra stavilelor dealului ca un Grifon înaripat... Doar nu de geaba se trăgea ea din soiul vestit al lui poapa Gheorghe din Călugăreni !... Când fû soarele la prânz, sosirăm şi noi în lumina largă a coamelor Goşmanului, şi foamea ne şi călcă din urmă. Sgribincea îşi luă gluga din gât, scoase din ea câteva dărăburi zdravene de mămăligă rece, un coşcogeă boţ de urdă învălit în nişte foi mari de brustur lat şi ceva sare din nodul murdar al unei peptici ; usturoiul, nelipsitul usturoiu, se arată la iveală şi el cu căpăţinele lui zdrenţeroase, pline de noduri şi mustecioase ; apoi Sgribincea aşternu iarba plaiului verde drept faţă de masă, ne făcurăm roată împrejur şi, după câteva minunte, eu, cel puţin, a lene şi sătul, mă găsiam răsturnat într'un cot pe muşchiul moale ca o saltea şi, cu ţigara 'n gură, priviam cu mulţumire de artist la pitorescul, cu care surpăturile de mămăligă oacheşă, spariate cu câte un strop de urdă albă, se rostogoliau la răstâmpuri de o potrivă de rari, caşi spre fundul unor prăpăstii, înspre adâncul gâtlejurilor încă flămânde ale lui Sgribincea şi Huţan !...

— Amù,—zise Huţan, sculându-se de jos, frecându-şi cu mulţumire palmă de palmă şi făcând să curgă o ploaie de ciuciuleţi negri în iarba verde a plaiului,—amù om putea mere, cucoane ; doar om apucă să trecem cu lumină peste Tazlău, că, de unde nu, apoi mânem în pădure şi noi n'om putea, c'avem grabă mare să ne întoarcem dimineaţă la stână.

— Da'sfârșăște-odată, măi Huțane, cu cea grabă a ta,—zisei eu, prefăcându-mă cam supărat ; ce tot grabă, grabă?... Când te-i întoarce, pune și tu din Tazlău nn pas pe Geamăna, unul pe Goșman și altul pe Gitioana și, din trei pași, iată-te la stână... Ce tot grabă... grabă?... la mă rog slăbește-mă cu graba ta ; când om ajunge om ajunge și pace bună... doar știu că n'am să-mi oftigesc eu iapa pentru gustul tău ; doar asta-iapă de soiu, bre...

— Dă...— răspunse Huțan, înțelegând gluma,—chitiam și noi... da' om face și cum zici neata.

Sgribincea strânse în glugă rămășițele prânzului, își anină gluga în gât și începurăm a scobori cu toții spre pâraul Negru, un fir subțire de apă, ce esă de sub cele din urmă poale ale Răchitișului și-și face loc printre Goșman și dealul Negru, până la vărsarea lui în Tazlău, mai sus de Duruitoare, la piciorul de meazănoapte al Goșmanului. Tăiarăm repede peste dealul Negru și, după un scurt popas dincolo de povârnișurile lui stâncoase și repezi, începurăm a urcă spre plaiul Gemenei. Când începû soarele a cumpăni dincolo de-amează, eșirăm în largul plaiurilor acestui munte mai mărunț decât Goșmanul din stânga și mai răsărit decât Șoimul de pe dreapta sa.

— Uite, mă Huțane,—auzii deodată pe Sgribincea strigând : uite, mă, ori aceia nu-i Călina lui Drăgan din Rotărie ?

Când întorsei capul spre unde arată Sgribincea, zării în depărtare o femeie venind repede și spriuten de-a-lungul plaiului, spre noi.

— Ba chiar ea,—răspunse Huțan, după un minut de cercetare cu privirea ; da ori ce-a hi căutând pe-aici, coțofana naibii ?

— Dă, mă, știu eu?... Da ne-a spune ea amù, când om lua-o la cercetare.

Femeia sosì lângă noi.

Și Călina lui Drăgan din Rotărie nu erà tocmai o coțofană... subțirică și năltuță, cu obrajii rumeni, rotunjiori și grăsulii; cu sinuri, ce te împungeau în ochi de sub cămeșa-i albă curată și deschisă la piept, dar înodată sub bărbie cu un șiret de arniciu roș, ale cărui capete cu canafuri atârnau slobode în jos, cu o ademenitoare neregulă; cu părul ei negru, răscolit pe tâmple și pe fruntea-i netedă, cu o ispititoare neorânduială; cu cărpa-i roșie depe cap, întocmită cu măestrie de mâna iscusită a întâmplării; cu ochii ei căprii și mari, însuflețiți de văpaea unui singe pățimaș; cu gura ei mică și înflorită; cu dinții ei albi și cu nasul ei fin, drept și cu nări neastâmpărate... Călina lui Drăgan din Rotărie nu erà tocmai o coțofană...

— Cale bună, fa Călino, — zise Sgriaincea, tăindu-i drumul; da unde, naiba, o plecași tu, fa, așa cu sloboda, de răsai tu din Rotărie tocmai pe Geamăna, parcă te-ai strămută de pe vatră pe cuptor? Cum ai trecut tu peste Tazlău, fa Calino?

— D'apoi că l-am trecut eu Tazlăul de-amù vr'o trei zile, după bureți; da m-o prins unda dincoace și n'am mai putut trece 'napoi.

— Și unde-ai stat tu, fa, zvârlugă așa singurică trei zile și trei nopți de-arândul? De-am hi știuf noi, am hi venit să-ți ținem de urât, — zise Huțan, turtindu-i ușor cu palma-i lată de uriaș cărpa roșie depe cap.

— Ei, unde... — răspunse ea, dându-i cu o lovitură mâna jos și fără a-l privi; unde?... ia m'am aciuat și eu pe Bratu, la llinca lui Florea, ș'amù plecasem la voi, la stână, după o țî' de urdă și de caș.

— D'apoi c'ai nimerit-o și tu miercurea, fa Călıno,— zise Sgribincea scurt.

Și amândoi mi se părù, că se privesc în ochi cu înțeleș.

— Da' du-te,—urmă el, după o pauză,—că moș Căpățină i-acolo și ți-a dà.

— Da voi un' vă duceți amù ?

— Ia cu nealui să-l scoatem pân' de vale 'n sat.

Și numai atunci Călına își aruncă repede privirea spre mine.

Călına lui Dragan din Rotărie nu erà deloc coșofană.

— Da' cum o să treceți voi peste Tazlău, că vine din deal, mânia lui D-zeu ; ai să te îneci ca un șoarece, mă Sgribincea.

— Da' nu te teme, fa Călıno, că doar am mai trecut eu peste puhoiu Tazlăului și nu m'am mai înecat.

— Vezi, macar,—adăogă ea cu oarecare îngrijire,—de-l treceți și voi pe la capătul dela deal a Prelucelor, din jos de Rotărie, c'acolo-i apa mai așezată și n'a hi viind șâvoiu cu creastă.

— Ei,—zisei eu, amestecându-mă în vorbă,—și adică ce-i porți tu atâta grija lui Sgribincea, fa Călıno?... S'a 'necà, s'a 'necà... nu s'a 'necà, nu s'a 'necà, și pace bună ; cine ce are cu gustul omului?... Cum i-a hi scris... Nu cumva ai să te apuci tu cu D-zeu la harță de dragul lui Sgribincea ?

— Da neata ce ai?—zise ea înșepat, cu un fel de mânie drăgălașă în ochi și cu o roșată și mai drăgălașă de vinovăție în obraji.

— Eu ce am?... Eu n'am nimica... Numai cât tu, fa Călıno, fiindcă, drăgă-liță-doamne, ești nevasta lui Dragan, apoi ai prea multe drăgănele, încât ai de unde i-rosi și pe dealuri ; ce păcat că nu cresc drăgănelele

tale, fată hăi, prin cea iarbă verde, cum cresc fragii și căpșunele... Ce mai de lume s'ar strânge la cules de drăgănele pe urma ta!...

— Și-i hi având poate poftă și 'neată?...—zise ea, plecând capul cam într'o parte și privindu-mă pieziș drept în ochi.

— Dă, Călino, fată hăi, mai știi păcatele?...

— Ci, ia cată-ți de drum, fa Călino,—se auzi deodată strigând Huțan cu glas posomorit; du-te'n treabă-ți, fa, și nu ne mai zăbovi 'n drum, că doar noi avem de mărs, nu de plimbat, ca tine.

Și aruncă spre Sgribincea o căutătură încruntată de mânie.

— Apoi meri sănătoasă, fa Călino, și vezi de mai dă pe la noi, îi zise Sgribincea cu glas domol și căutându-i galεș în ochi.

— Apoi să mereți sănătoși și cu bine,—răspunse ea, plecând.

Și subțirică, și nălțuță, și sprintioară, cum eră, se așternu drumului pe plaiu... zbură, nu mergeă.

— Hm!... mă gândiam eu, scoborînd valea trăgănată cu Pisicuța de dârlogi, lui bietul Drăgan i-a cântat cucu'n spate când s'a'nsurat.— Da' ce, naiba, ți s'o lăsat negurile pe față, măi Huțane, îi zisei eu a-cestuia, cum mergeă pe lângă mine tăcut și posomorit.

— Dă, ia muerea asta... nu-i zi lasată de Dumnezeu s'o 'ntâlnesc și să nu pat câte-o boroboajă; parcă m'aș întâlni c'un popă ori c'un epure.

— Azvârle și tu c'o mână de pae ori de țărână după dânsa, și mântue vorba.

— Da' bat'o întunericu' de muere, că doar nu scapi

de pocinocu' ei cu una cu două... parcă-i un făcut cu muerea asta.

— Da'Sgribincea tot așa zice, măi Huțane?

— D'apoi că ce am eu cu Sgribincea?... Cine-și cu treaba lui.

Sgribincea rămăsese puțin îndărăt și nu ne auzià ce vorbim.

— Așà-i.. da'parcă, decând cu Călina, te u ți cam chiorâș la el.

— Da'uite-se cine știe, că eu doar nu-i port socotelile lui,

— Socotelile nu i le-i hi purtând, Huțane, da' mi se pare că-i porți sâmbetele.

Când ne uitarăm din întâmplare îndărăt, Sgribincea, ca la o zvârlitură de băț, se pusese jos și și legà târsânele dela opinci... Cum se făcuse, cum se dresese, că tocmai atunci i se deslegase târsânile și trebuia să zăbovească, ca să și le lege; noi însă ne căutarăm de d.um înainte și, dela o vreme, nici nu-l mai zărirăm.

— Da' ia s'așteptăm și pe Sgribincea, măi Huțane,— zisei eu peste puțin, voind a mă oprì din mers.

— Da' lasă-l, cucoane, că dacă și-a legà târsânele, ne-ajunge el din urmă; să ne căutăm noi de-a noastre și el de-a lui, că doar n'a hi având numai târsâne de legat.

— Bine zici tu, măi Huțane; ia să lăsăm pe Sgribincea să-și lege târsânele'n răgaz.

Și ne urmarăm drumul la vale.

Intr'un târziu, ne călcă și Sgribincea din urmă... erà cam obosit... venise, se vede, prea repede...

Formosus pastor Gorydon ardebat Alexin.

— Bine, mă Sgribincea,—îi zisei eu, când fu lângă

noi ; bine, bre, ce pârdaľnica nu-ți legi și tu mai bine cele aște?... Ai s'ajungi de răsul lui moș Căpățână, ca bietul Cârță..

— Aște ca aște, cucoane, da' i s'a hi rupt și bre-cinariu, de-o 'ntârziat atâta,—adăugă Huțan cu înțeleș. Sgribincea îi aruncă o privire încruntată.

Hotărît, că între Sgribincea și Huțan eră vr'o prină mai din vechi... și nu cred să nu fi fost amestecați la mijloc și ochii căpriei ai Călinei lui Drăgan din Rotărie.

— Da' a mai hi mult pân'devale, măi flăcăi,—întrebai eu, pentru a schimbă vorba.

— D'apoi că n'a mai hi așa mult, răspunse Huțan, că,—ia,—s'aude cum vine Tazlău 'n vale.

De prin văi ajungeă, în adevăr, până la noi un vuet surd, nedeslușit și depărtat, asemenea vuetului plin de fiori, ce prevestește apropierea unui cutremur de pământ.

Soarele cătă cam dintr'o parte, când intrarăm, din luminișurile largi ale plaiului, în umbra deasă a codrilor ce îmbracă văile de jos ale Gemenei ; vuetul surd și nedeslușit al Tazlăului se schimbă în urleș clocoțitor de ape vijelioase, ce mânau dindărăt cu iuțeală de vifor surpăturile de stânci zmulse din scoborășurile înalte ale drumului lor la vale și frământau cu zgomot înădușit bolovanii grei și nestatornici de pe fundul strâmt al albiei lor. Dela o vreme, sclipiri fugătoare și iuți începură a scânteia și a străbate până la noi prin spărturile de lumină îngustă ale rețelei de crengi umbroase, ce ne împrejmuiă mersul... Eră Tazlăul care, scaldat în raze de soare, își frângeă strălucirea gălbie a undelor sale în curmezișul negru și încă'cit al rașișei de brazi. Peste puțin, sosirăm în valea lui strâmtă

și plină de lumină, dar rămaserăm tustrei țintuiți pe loc... Pisticuța doar, singură, de mai îndrăzni să înfrunte cu suflet neturburat priveliștea înfiorătoare a vijeliei apelor, să se apropie cu o nepăsătoare obișnuință de marginea neastâmpărată a undelor și să-și ostoiască setea, muindu-și botu-i negru și fin în apa liniștită dintre doi bolovani mărginași...

Huțan se scărpină cu nedumerire, și pe sub căciulă, în creștetul capului; Sgribincea, rezemat pe ghioagă și tăcut, se uită în sus și în jos pe cursul pârăului, chibzuind cu ochiul un loc de trecut; eu, cu mâinile la spate, făceam acelaș lucru; dar nici Huțan nu se dumeriă și nici eu și nici Sgribincea nu puteam hotărî un vad de trecere, nu pentru picior, dar nici măcar pentru ochiu!... Cu așa amețitoare repegiune, cu atâta iuțeală de vifor se scoboră din prăpăstiile depărtate ale munților și lunecă la vale, pe povârnișul înalt al albiei sale, Tazlăul încruntat!... În zădar te-ai fi silit să-ți razimi ochiul pe lunecarea sclipitoare a undelor... În fuga lor nebună, îți zmulgeă privirea și, neoprit, ți-o târă fără de voe pe cursul lor vijelios... Iar noianul viforos, izbindu-și apele de amândouă malurile înalte ale albiei, prea înguste pentru el, se răsfrânge spre mijloc spumegând și alcătuiă o creastă sumeață, ce lunecă grăbită spre largul văilor cu sclipiri iuți de raze de soare. Veniă Tazlăul de printre dealuri, mânia lui Dumnezeu; veniă Tazlăul cu schinare, ca un balaur, vorba lui moș Căpătână...

— Cucoane, zise Huțan, scărpinându-se în creștetul capului și pe sub căciulă, eu chitesc că n'om putea trece dincolo, că ne mătură Tazlăul ca pe-o așchie și te-i înecă, pacatele noastre, cu cal cu tot.

— Da' tu, mă Sgribincea, tot așa chitești,—il întrebai eu pe acesta.

— Dă, cucoane, de noi ca de noi, că ne lăsăm pe apă la vale și eșim la mal, că doar îi știm noi moarea Tazlăului; da' neată n'ai să poți trece, că te prăpădești.

— Ei, și ce-i de făcut atuncea, măi flăcăi?

— Apoi dă, cucoane, noi chitim,—zise Huțan,—c'a hi mai ghine să te'ntorci 'neată înapoi la stână și să mai zăbovești acolo, păn' s'a mai ostoi mânia apeii.

— Apoi asta nu se poate, măi Huțane, că doar eu nu-s suveică s'o tot dau hăț încolo, hăț încolo... Să trecem cum a da Dumnezeu, și pace bună.

— Da' te 'neci, cucoane, — răspunseră amândoi într'un glas.

— Măi flăcăi, ziceți mai degrabă că vă strânge frica'n spate, când vă uitați la schinarea Tazlăului, și că degeaba vă mai lăudați că-i cunoașteți moarea; iaca, dacă voi vă temeți, căutați-vă de drum înapoi la stână, că eu am să trec singur călare.

Aceasta, bine înțeles, eră din partea mea laudă goală; căci, mai la urmă, uitându-mă numai la iuțea de fulger, cu care Tazlăul se părea că spintecă lumea în două, mă cuprindeau fiori de groază; decât stă în firea omului să-și îmbrace, câte odată, frica în vitejie și curaj, după cum odinioară un... bicisnic erou de fabulă s'a îmbrăcat în piele de leu, ca să'ngrozească lumea.

Sgribincea zâmbi cu neîncredere; Huțan își scărpină cu înțeles obișnuitul creștet al capului pe sub căciulă, și începură amândoi a se uita lung, când la mine, când unul la altul, fără să zică nimic.

— Ei, și adică ce vă uitați voi așa, măi flăcăi, și nu ziceți nimic? Nu cumva credeți c'am să mă întorc înapoi la stână, după vorba voastră, și să horhăesc

coclaurile? Asta să vă iasă din gând, bre; hai, ori treceți cu mine, ori cătați-vă de drum înapoi; mă, voi sunteți mai fricoși decât niște epuri.

Vorbă să fie!... decât apucasem eu, așa, vitejia de coadă și mă țineam grapă de ea, cu toate că spatele-mi tâfâiau de frică; îndărătnicia, însă, e lucru mare la om: vezi că te duci de prăpastie și totuși socoți drept umilință de a te întoarce din drum înapoi. Dealtfel îndărătnicia a fost, poate, singura boală, de care mi-amintesc să fi zăcut în zilele mele.

— Ei, măi, și ce stați voi așa ca niște momâi? Hai, ori trecem, ori nu trecem,—zisei eu ca încheere.

Fără să zică nimic, Sgribincea își scoase gluga din gât și se duse în pădure de-o mistui undevă; apoi se întoarce, își desfăcù și el și Huțan ațele dela opinci și, de unde până acum erau aduse în jurul pulpei, de astă dată își înfășurară cu ele, strâns și peste opincă, toată căputa piciorului, înnodându-le cu îngrijire la glezne.

— Da' ce faceți voi acolo, măi Huțane?

— Apoi înfășurăm talpa cu târsânele, ca să nu luncăm așa tare pe bolovani.

— Va să zică tot trecem.

— Apoi dă, să trecem dac'om putea.

Pe cât mi-aduc aminte tremuram de-al binelea; decât nu mai eră chip de dat înapoi.

— Cum mi-a fi scris, cugetai eu.

Câte odată e și fatalismul bun la ceva; căci, dacă nu tocmai curajul, dar cel puțin un soi de nepăsare vecină cu el se deșteptă în sufletul meu, pe socoteala credinții că nu se poate înlătură ceea ce este să fie, și că, vorba Românilui: ce e scris omului, în frunte-i e pus.

Strânsei vălătuc mantaua și surtucul, legai vălătucul cu nojițele dindărăt la șea și mă făcui sprinten pentru orice împrejurare; strânsei zdravăn tafturul pe pânțele Pisicuții și încălecai. Huțan și Sgribincea își puseseră căciulile la adăpost în pădure, își suflecară mânicile și își făcură cruce, spre a chema, parcă, până și pe Dumnezeu în ajutorul lor; Sgribincea apucă pe Pisicuța de dârlogi, Huțan se ținea dela vale spre a o sprijini, de cumvâ s'ar fi cumpănit în partea aceea; eu o lovii ușor cu varga peste gât, spre a o hotărî să intre în apă. De-ocamdată însă fură zădarnice toate străduințele noastre, căci în loc să pășască înainte Pisicuța sforăia și se zmuncia înapoi.

— Măi Sgribincea,—zisei eu,—ia las'o de dârlogi, să vedem, n'a merge de bună-voe? Treci mai bine lângă Huțan, ș'o sprijiniți amândoi dela vale.

De îndată ce se simți slobodă, rădică capul în sus, privi drept înainte, sforăi puternic și începù să scurme cu copita în apă; părea că-și croește un plan sau că se pregătește să intrupeze o hotărîre mai dinainte luată. Făcù apoi în apă și pe pipăite câțivă pași mărunți, înțepenindu-și cu chibzuială copita-i fină pe lunecuşul bolovanilor nestatornici; Sgribincea și Huțan se țineau pe lângă mine dela vale, gata să preîntimpine vr'o cumpăneală din partea Pisicuții. Intrarăm în cele dintâi ape ale șivoiului... Simțiam cum repegiunea fulgerătoare a undelor surpă sub mine picioarele Pisicuții și, totuși, ea nu se dădea biruită de sbuciumul apelor ce năzuiau s'o răstoarne. Pentru orice împrejurare, scosei picioarele din scări... Huțan și Sgribincea luptau din răspuțeri împotriva repegiunii, cu care șivoiul caută să-i măture; și de sprijinit pe Pisicuța nici nu mai putea fi vorbă... încă un pas, și intram

în creasta viforoasă și spumegătoare a apelor, ce zburau cu iuțeală de fulger în bătaia sclipitoare a razelor de soare.

Această nemărginită rostogolire de ape, ce-mi zbură pe dinainte, îmi zmulgea privirea din ochi și, cu iuțeală de vijelie, o târă la vale pe cursu-i neoprit... Vârtejul amețelii mă cuprinsese.. Închisei ochii... dar prin întuneric rămase încă viu și îngrozitor urletul clocotitor al apelor noianului... Trecu, poate, o clipă... Trecu, poate, un veac.. cine știe?... De-odată un strigăt de groază se râdica peste urletul clocotitor de pretutindeni :

— Inapoi, cucoane !...

Zguduit, mă trezii parcă din somn... deschisei ochii... când privii spre dreapta, pe luciul apelor, un amestec de capete, de plete negre și lungi, de picioare și de mâni încă și mai lungi care se râdicau și băteau apa desnădăduit, luneca cu iuțeală de săgeată pe creasta sclipitoare a undelor.. Erau Sgribincea și Huțan, pe care și voiul îi măturase ca pe două așchii.

Rămăsesem stâlp în mijlocul potopului; primejdia, însă, are mintea ei.. Fără să-mi dau samă, arsei puternic pe Pisicuța cu varga peste gât, cu furia ce ți-o dă desnădejdea și groaza... Mă simții, de-odată, umflat pe sus, ceva păru că-mi vâjje pe la urechi, și voiul încremeni pentru o clipă, un zgomot surd de ape puternic frământate îmi izbî auzul, muntele din față păru că se nărue peste mine și, din cer, căzui fără de veste năprasnic pe pământ... Când mă desmeticii, băgai de samă că mă aflu pe malul celălalt al Tazlăului... Pisicuța, murată ca un șoarece, tremură cum îi varga și cătă din când în când cu groază înapoi... Descălecai, o frecai pe ochi, o trăsei de urechi,

iar ea, venindu-și în fire, își scutură cu putere de cutremur apa depe dânsa, împrôșcând cu o ploae mărunță pădurile pân' în depărtare...

— C'apoi asta-i curat pajură, bre, nu-i eapă cu toate epele...

...Și Huțan avuse dreptate : Pisicuța zburase pe deasupra, nu trecuse prin Tazlău...

Mă uitai în toate părțile... Singurătate și pustiu ! Pusei la gură două degete și șuerai de amuți urletul clocotitor al apelor... Ascultai... nici un răspuns de nicăiri ; pornii la vale cu Pisicuța de dârlogi... apoi șuerai din nou... Din depărtările văii îmi răspunse un alt șuerat puternic și lung ; plecai într'acolo și, peste puțin, dădui peste Sgribincea și Huțan, cu apa ciuruind de pe dânsii, stând jos, la nmbă, pe marginea potecii și legându-și opincile desfăcute.

— Bun'ajunsa, măi flăcăi ; ei, putut-ați trece apa ?

— Nol ca noi, da neata cum, naiba, o trecuși, cu-coane?—întrebară mirați amândoi.

— Cum s-o trec ?.. ia calare, cum vedeți.

— Doar de-i hi zburat pe deasupra,—zise Huțan—înfășurându-și pulpa cu târsânele ; că șivoiul, cum vine el, răstoarnă câtă mi ți-i stânca, da decum o găzulie de eapă ?

— Așa-i măi Huțane ; da, vezi tu, bre, că eapa mea nu-i stâncă, ci-i pajură de-a lui popa Gheorghe și zboară pe deasupra, nu merge prin apă ca toți caii.

— Măi așa... zău!... Nu-ți face, c'a hi sărit eapa naibii pe deasupra, că altfel nu-i de chip ; amarnică vită de cal, drept ț'oiu spune.

— Zi-i pajură de-a lui popa Gheorghe, măi Huțane,

și taci,—închee Sgribincea, sfârșindu-și de legat o-pincile.

Plecarăm cu toții pe potecă, la vale; iar Pisicuța, slobodă, se ținea de noi cât colea. Treptat, valea se lărgiă și, când soarele fù la trei părți din drumul său pe ceruri, sosirăm la marginea Prelucelor sau, mai bine zis, la marginea unei mări încremenite și netede ca fața unei oglinzi, ce se întindea strălucitoare sub bătaea razelor soarelui, până dincold de hotarele ochiului... Erau Prelucele revărsate.

Și în luciul acesta nemărginit, pe care nici o adiere de vânt nu-l însufleția, munții răsturnați, cu codrii lor, cu tot, își oglindiau neclintite chipurile lor, până spre fundurile cele mai de jos ale adâncului... mai jos spre fund, mai spre adâncuri, cași pe o stavilă a nefârșitului, ochiul se răzămă pe albastrul răsturnat al bolților cerești... Aceiași nori răzleți și albi, acelaș soare strălucitor însufleția lumea nemărginirilor de jos, cași lumea nemărginirilor de sus... Cine știe?... cugetam eu... dar Huțan nu-mi dădù răgaz pentru nici un soi de filozofie asupra aeei celor două lumi din fața mea, deși ași fi înclinat s'o iau drept aeeva mai degrabă pe cea de jos, decât pe cea de sus, după cum de regulă, cam pe dos am luat eu lucrurile, mai totdeauna.

— Amù, cucoane,—zise el,—neata să'ncaleci și noi om mere 'nainte, și neata să te ții de noi, că nn cunoști locul și pe unele locuri se fac steoalne adânci; nu că, doar, ai să te'neci, da se duce eapa pân' în urechi

Incălecai.

Munții din adâncuri își clătinară piscurile lor cu codri, cu tot, albastrul neted al cerului se frânse în

mii de bucăți, nourii răzleți și albi se izbiră unul în altul, soarele se sfărâmă, luciul apelor se încreți și cercuri largi cu creștete strălucitoare se mânau spre maluri, unele pe altele... Huțan și Sgribincea intraseră în apă... Așa-mi închipui că uriașii vor fi străbătut mările cu apa până la glezne... Piscuța, care zburase prin aer peste șivoaale vijelioase ale Tazlăului, acum se simția umilită, oarecum, străbătând întinderile moarte ale acestei mări fără de viață... Și numai când apa îi veniă până la gât, când adică aveà de luptat cu adâncul amăgitor de sub picioarele ei, numai atunci își încordă trupu-i mlădios și, potrivit pornirilor ei războinice, vânzoliă cu picioarele-i fine de oțel și spintecă cu pieptul său puternic undele, care—spumegând de mânie și neputință—se abăteau umilite din calea ei, înlături... Cam tot după atâta timp de mers pe sub umbra pădurilor, sosirăm în Tazlău.

Trăsei la Eremia Honcu, primarul locului pe vremuri, pe care îl cunoșteam demult. Sunt nume sugestive, care, în cinci litere, îți sintetizează un portret întreg... Astfel e destul să zici „Eremia Honcu“, dar mai ales „Honcu“, pentru a îți se deșteptă în minte chipul unui fel de uriaș, lung, dar nemăsurat de lung, cu încheeturile trupului puternic legate, cu niște mâni ce ar fi fost în stare să umfle în brațe un munte și să-l așeze binișor peste altul, cu un piept cât o față de arie, îmbrăcat—pe cât se arată de sub cămeșa întredeschisă—cu un codru sălbatec de păr negru și stufos, cu o barbă cum îi cătranul, rar sămănată printre ciupiturile rari de vărsat, cu niște ochi de taur ce încremeniau pe om sub căutătura lor, și cu un glas !...

— Da' bine, de unde căzuși la vremea asta, domnule,—mă întrebă el, văzându-mă intrând pe poartă și

fără a așteptă măcar vr'un „bine-am găsit“ dela mine.

Și sub răgetul lui de leu se zguduiră împrejurimile.

— Ia, de pe dealuri, Honcule, și uite-mă-s murat ca un șoarece... da'nsfârșit, bine-am găsit!

— Bine-ai venit... cu bine și cu sanatate; mă Gavriile, ia vezi de cel cal,—strigă el către un argat.

Intrarăm în casă.

— Da'nsfârșit ce cauți pe dealuri, și de unde vii azi?

— Ce caut pe dealuri!... Pe dracu; azi vin de pe Gitioana.

— Tocmai de pe Gitioana!... Și cum trecuși Tazlăul?

— Prin nouri, Honcule; am o iapă care zboară pe sus.

— Se vede că glumești.

— Ba nici de loc; uite, întreabă pe flăcăuanii, iștia.

— Așă-i, domnule Irimia, așă-i zău!...—întăriră deodată Sgrîbincea și Huțan; are o iapă cu sarsailă 'n pânțece... pe noi ne-o furat apa la vale și 'nealui o zburat cu iapa pe deasupra șivoiului.

— Mare ți-i minunea ta, Doamne! — încheè Honcu, clătînându-și rar și cu mirare capu-i plin de plete; da' dacă te 'necai, omu' lui Dumnezeu?...

— Ei, dacă mă 'necam!... Dacă mă 'necam, nu eră să poruncești azi, Honcule, nimărui să-mi frigă vr'un puiu și nici nu eră să-mi dai cevă să mă schimb, până s'or mai uscă iste bulendre de pe mine.

— Femea hăi,—strigă Honcu, de se cutremurată păreții casei; femea hăi! ia vezi de'nchipue mai iute de cea masă, că uite, ne-a căzut la gazdă musafiri flă-

mânzi; și ia vezi de niște schimburi curate de primenit, pentru dumnealui.

Și măcar că nevasta lui Honcu nu erà în casă, totuși el vorbià cu dânsa, ca și cum ar fi fost de față; doar Honcu, când vorbià dela el de-acasă, glasul lui răspundeà tocmai pe Măgura Mare și când ar fi avut nevoie de chemat vr'un vătăjăl dela comună, care erà dela dânsul cale de jumătate de ceas, tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat; astfel, se zice că el da porunci satului întreg, strigând dela el de-acasă, și că tot satul revărsat pe vale îl auzià și-l ascultà. Din mijlocul norodului strâns împrejurul lui, Honcu se râdicà, dela piept în sus, peste marea de capete a tuturor... Pe un astfel de om nu puteà să-l cheme decât „Honcu“...

Iar când începu a încercà primenele'e lui Honcu, băgai de samă că, în pantalonii lui albi, ar fi putut întrà de-al binelea doi brazi gemeni, iar în cămeșa lui cu bîbiluri, o moară de vânt!... Totuși trebuì să mă pierd în imensitatea acestor haine și, când fu să mă cheme la masă, cu greu mă putură descoperi cei de casă.

Stăturăm la masă sub un nuc din grădină.

— Da' ori domnu' Arsene de ce n'a fi dat azi pe la noi—zise el către nevasta lui, dupăce ne așezarăm la masă.

— Ei, d'apoi lui domnu' Arsene cine-i mai poate țineà socoteliile? Când îl cauți, nu-l găseși i, și-l găsești tocmai când nu-l cauți... nu-i știi obiceiul?

— Ai dreptate, nevastă... Amù trebuie să fi stând dumnealui răsturnat cu fața'n sus, pe patul dumisale din pădure, c'un picior desculț și cu unul încălțat, și s'a hi uitând prin rariște la stele ziua mează-mare.

Și răsul omeric al lui Honcu zguduî casa.

— Da' cine-i domnul Arsene, Honcule?—îl întrebai eu.

— Ei... ai să-l vezi dumnetă, că doar trebuie să cadă el amû de undevă ; domnu' Arsene îi dela Eși și vine la noi regulat în fiecare vară ; trebuie să hi având el și alt nume, da' noi îl cunoaștem numai pe numele de botez ; pentru cine nu-l știe, domnu' Arsene îi o făptură de om pe dos ; da' nu-i așa, că doar are doxă la cap și-i cu tâlc la vorbă ; numai cât are, el, așa, țâcnelile lui ; altmintrelea-i om de toată isprava.

Și nevasta lui Honcu, izbucnind într'un hohot năprasnic de răs, eră cât pe ce să ne stropească pe toți cu borșul, pe care eră să-l soarbă din lingura aproape de gură.

— Da' ce te-apucă, măi femeie,—zise Honcu jumătate oțărît, jumătate de-abiă stăpânindu-și răsul ; ci câtă-ți de mâncare și iasă-ți din gând domnu' Arsene... Iaca, domnule,—zise el, adresându-se mie,—de când cu domnu' Arsene, nu mai este de chip cu muerea asta a mea : o năpădește răsul și noaptea prin somn ; tare mă tem să nu-i fi căzut domnu' Arsene tronc la inimă, că doar are chip frumos, bată-l pustia, macar că-i numai o chișcătură de om. . Dare-ar dracu, fa nevastă, să te zăpsesc c'apoi Sfântu' Neculai îți știe de știre,—închee Honcu, încruntându-se glumeț la femeia lui.

— Apoi bine, Honcule, zisei eu,—frumos, cu doxă la cap, cu tâlc la vorbă, apoi atunci ce fel de făptură de om pe dos îi domnul Arsene al tău ?

— Apoi nu-ți spusei că are el țâcnelile lui, și când te uiți la el, așa, pe deasupra, parcă-i ca ne-alți oameni... Dealtfel, îi om în toată firea și cu mare socoteală. Fa muere, să nu te'mpingă pacatele, că-ți su-

cesc gâtu ca la un puiu de găină ; ia mai vezi de cea garafă, că, uite, și-o dat sufletu.

— Doamne, mă Irimia,—zise femeea lui, sculându-se și luând garafa ca s'o umple din nou,—ai tu, așa, niște glume de-a tale, că, zău, faci pe lume să creadă că-i chiar așa cum spui tu.

— Ei, dă, nu te mai bosumflă și tu, fa nevastă ; ce dracu, nu mă cunoști ? Ia vezi de umple cea garafă.

Sfârșirăm repede de mâncat, iar după masă eu mă retrăsei în odaia anume hotărâtă pentru mine ; noaptea sosî repede și, deși cădeam de somn, gândul meu, totuși, nu se putea despărți de d. Arsene al lui Honcu.

Dormii zdravăn în noaptea aceia și aproape fără de visuri ; cel mult dacă d. Arsene mi se arătă prin somn de două ori mai lung decât Goliat, și primblându-se măreț, c'un picior desculț și altul încălțat, pe creasta vi-foroasă a undelor Tazlăului...

A douazi-dimineastă, înainte de răsăritul soarelui, mă dusei la pârău, care curgea pe-aproape, cu gândul să mă scald, dac'ar fi fost cu puțință ; dar cât pe ce să nu mai cunosc Tazlăul : într'o noapte așa scăzuse, că i se vedeau pietrele, și se limpezise așa, încât te prevedeai printr'însul.

N'apucasem încă bine să mă vâr în apă, când iată că, tot dincotrò venisem eu, zăresc, din depărtare, că vine și se îndreaptă spre locul, unde mă scăldam, cinevă necunoscut, dar un soju de cinevă, care, după vorba cu țacnele a lui Honcu, nu putea fi decât d. Arsene... Astfel, de după spate și prin dosul urechii stângi îi eșîa, se prelungea și se perdea sus în văzduhuri ceva subțire și lung, dar ceva nesfârșit de lung și de subțire... eră o pușcă... De unde găsisse d. Arsene o pușcă așa de lungă, ca să și-o anine în gât cu

o curea adusă cruciș peste pept, n'ași putea spune ; știu atâta că și astăzi mă împunge în creier lungimea puștii d-sale ; sau, poate, mi se părù mie așa de lunngă, numai din pricina nepotrivirii cu omul de o șchioapă, ce o purtà, sau, mai bine zis, a chișcăturii de om, vorba lui Honcu... se poate !... Cevà se târà după dânsul pe pământ... erà pardesiul său lung, îmbrăcat numai pe-o mânecă, iar partea dreaptă a hainei rămăsese în voia întâmplării, slobodă să măture prundișul, dacă ar fi avut gust, sau să fluture în bătea vântului, dacă numai decât ar fi avut aceeață fantazie... Sosi pe mal și, în chipul cel mai obișnuit din lume, se puse jos, chiar lângă straele mele, se descălță de botine și de colțuni, vârì câte un colțun în fiecare botină, înghesuì câte o botină în fiecare buzunar al pardesiului și, suflecându-și pantalonii numai până la glezne, intră în apă, cu gândul, pe cât înțelesei, de a o trece dincolo... După cum se târàse pe pământ, așa poala dreaptă a pardesiului se târà acum prin apă, și apa i-ajunse până la genunchi, peste pantalonii suflecați până la glezne ; iar după linia ce apucase pentru a trece curmezișul Tazlăului, prubuluiam că o să se împedece de picioarele mele, lungite pe sub apă ; și cu toate acestea, existența mea în mijlocul pârăului treceà pentru d. Arsene tot așa de nebăgată în samă, cași acea a unui netrebnic mormoloc... cevà se răzvrăti în mine ; dar iute iarăși mă potolii... Am și eu, ca toată lumea, slăbăciunile mele ; iar pentru oamenii, care sub forme neobișnuite, ascund alcătuirii temeinice sufletești, am avut întotdeauna o deosebită slăbăciune ; și, poate că, mai la urmă, să am și dreptate... Pentru ce, adică, mi-ași gâtui eu îmboldirile propriei mele firi, turnându-le în tiparul sucit și îngust al „conveniențelor“ meșteșugite, și ași

trece în ochii... celor proști drept ceea ce nu sunt?... Pe cât mi se părù mie, de-ocamdată, domnul Arsene erà un original; iată pentrucè prinsei numaidecât dragoste pentru el și-i îngăduii, pentru moment, să mă așeze în min'ea lui pe treapta netrebnică a celor mai de pe urmă mormoloci... Am însă și toanele mele de răutate; astfel, când fu numai la câțivă pași depărtare de mine, mă lungii pe spate, scosei picioarele afară și începui a bate apa cu atâta furie, încât rădicai în calea domnului Arsene o stavilă neștrăbătută de stropi de apă... Ți-ai găsit!.. Ca și cum nimic neobișnuit nu s'ar fi întâmplat, domnul Arsene își urmà drumul neturburat, pășind metodic prin apa repede ce-i trecuse peste genunchi; străbătù ploaia năprasnică scorinită de mine, eși pe malul celălalt și se înfundă în pădure...

Mă hotării să-l urmăresc.

Eșii îndată din apă, îmi umflai în brațe straele de pe mal, trecui Tazlăul de partea cealaltă, mă îmbrăcai iute și mă iniundai în pădure pe urme'e domnului Arsene ..

Întâmplarea mă duse repede și fără greș drept la... vestitul pat al dumisale.

Intr'un desiș de brazi, înadins parcă întocnit pentru aceasta, domnul Arsene, cu degetele amânduror mânilor încheștate după ceafă drept căpătăiu, stătea lungit cu fața 'n sus pe o salte groasă de ceină, străjuită pe margini de niște pari groși, bătuți țapăn în pământ și poate că, vorba lui Honcu, se uită la stele ziua miaza-mare, prin bolta răă de frunziș... Intr'o creangă își aninase pușca, iar în alta pardesiul cu buzunările doldură de botinele înghesuite în ele. Nu știu ce s'ar fi întâmplat cu linia orizontalei contemp'ațiuni

a domnului Arsene, dacă vre-un urs s'ar fi apropiat de domnia-sa ; ştiu atâta, că această linie nu se turbură de loc la apropierea mea, deşi călcam pe vreascuri destul de îndesat şi deşi vreascurile trosneau sub paşii mei îndeajuns ca să trezească din autosugestie şi pe un fachir indian...

Mă oprii la câţiva paşi şi privirile noastre se încrucişară...

Iar în clipa când ne privirăm, mă încredinţai că Honcu avea dreptate să se gândească puţin la Sfântul Neculai, sau măcar la gâtul femeii lui... ca să-l sucească cât de cât ca la un puiu de găină.. Un păr negru şi plin, dela sine undulat şi aruncat peste cap cu o ademenitoare neîngrijire, lăsa la iveală o frunte largă şi de o sculpturală regularitate ; ovalul feţii, palid şi blajin, străjuit împrejur de o barbă sărăcăcioasă şi fantastică, nasul drept şi statornic, musteaţa mică şi în bună rânduială, gura croită pe un veşnic zâmbet de fină ironie, privirea-i acum melancolică şi visătoare, acum vie şi tăioasă ca ascuţişul unui briciu, ar fi alcătuit un model viu pentru o pânză, unde clasicismul să-şi dea mâna cu decadenţa, Michel Angello cu Botticelli !...

Nu găsii însă cu cale să frâng linia orizontalei contemplaţiuni a domnului Arsene, precum n'am găsit niciodată cu cale să turbur eu însumi unele viziuni scumpe mie...

Şi domnul Arsene se rădicase în ochii mei la treapta înaltă a unei viziuni !...

Imi căutai înainte de drum şi mă mistuii în pădure...

.

Și cum s'au mai zguduit părății casei!... Și cum s'a mai cutremurat pământul sub răgetul de leu al râsului lui Honcu, când a aflat de isprăvile mele cu domnul Arsene!!...

Adouazî, înainte de revărsatul zorilor, călare pe Pisicuța, țineam la gebea drumul spre Piatra.

Sara, pe înopțate, sosii acasă.

Aici alt păcat.

Dădui peste o slujnică nouă, tocmită în lipsa mea și care, prin urmare, nu mă cunoștea.

— Da' cine ești dumnetă,—mă întrebă ea răstit, când dădui să descalec.

Mă uitai de-aproape la dânsa prin întuneric și nu-maidecât înțelesei cum stă treaba.

— Acasă-i boeru', duduca?—o întrebai.

— Da' ce poștești dumnetă cu boeru' și cu duduca la vremea asta? Boeru-i dus și duduca nu-i acasă.

— Apoi am s'aștept pân' a veni ori boeru', ori duduca.

— Nu-ți spun că boeru-i dus și duduca nu-i acasă?... Hai, cară-te, că chem sergentu'; ce cauți dumnetă călare noaptea pe la casele oamenilor?

— Da' cum te cheamă, nevastă?

— Ei, cum mă cheamă!... Sanda... și ce poștești?

— Uite, Sando, să mă lași să stau ascuns colea'n cerdac, pân'a veni duduca.

Fără să zică nimic, se repezi pe poartă ca un vârtej.

— Sergent!... Sergent!...

Sergentul eși ca din pământ și intră cu Sanda iute în ogradă.

— Ce-ți este, fa? Ce răcnești așa?

— Uite, dumnealui—și arată spre mine, prin întu-

neric—vra să s'ascundă 'n cerdac și să pândească pe dăduca când a veni

Sergentul se apropiè cu sfială de mine și, fără să mă aștept, aprinse un chibrit, de erà cât pe ce să-mi pârlească mustețile.

— Babă nebună ce ești !... da' doar aista-i stăpână-to ; ce dracu, nu-l cunoști ?

Sanda rămase ca trăsniță.

— Ăă ra, cucoane, d'apoi ce, păcatele, nu-mi spu-seși că ești dumnetà, de mă faci să scol mahalaua ?

— Ei bine, nu-i nimica, Sando ; unde-i duduca ?

— Peste drum, la domnu' căpitan ; să mă duc s'o chem ?

— Cată-ți treaba. Deschide ș'așterne, că mi-i somn.

Sanda deschise, imi așternù și, sfărâmat de oboseală, mă culcai. Dormii dus, iar adouazì când mă trezii... eram acasă la mine.

CUPRINSUL

Amintiri dintr'o călătorie

Spre mănăstiri	3
Dela Văratice la Săcu	15
La Agapia	35
Spre Pipirig	47
Hălăuca	56
În valea Sabasei	77
Pe Șeștina	96
Jupâneasa Zamfira	125
Ion Rusu	137
Un popas	154

În munții Neamțului

Floricea	173
Spre Nichit	208
Părintele Ghermănuță	237
Singur	285
La Tazlău	323

